Raftul Denisei

Jon Krakauer

În aerul rarefiat

HUMANITAS fiction

JON KRAKAUER

În aerul rarefiat

O relatare personală
a tragediei de pe Everest

Traducere din engleză de
IOANA VÎLCU

EDITURA
HUMANITAS
fiction

Pentru Linda;

şi în memoria lui Andy Harris, Doug Hansen, Rob Hall, Yasuko Namba, Scott Fischer, Ngawang Topche Sherpa, Chen Yu-Nan, Bruce Herrod, Lopsang Jangbu Sherpa şi Anatoli Boukreev

*„Omul-masă [...] se joacă de-a tragedia, pentru că nu crede că tragedia efectivă ar putea fi verosimilă într-o lume civilizată.”**[1]***

Jose Ortega y Gasset

Introducere

În martie 1996 am luat parte, în calitate de corespondent al revistei *Outside*, la o ascensiune ghidată pe Everest. Am fost unul dintre cei opt clienţi ai expediţiei conduse de renumitul ghid neozeelandez Rob Hall. În data de 10 mai am ajuns pe vârf, dar cu ce preţ!

Dintre cei cinci coechipieri ai mei care au urcat pe acoperişul lumii, patru, incluzându-l şi pe Hall, au murit într-o furtună nimicitoare care s-a pornit din senin când eram încă pe vârf. Până am ajuns la tabăra de bază, nouă căţărători din alte patru expediţii deja muriseră, şi până la sfârşitul lunii urmau să mai piară încă trei.

Am fost extrem de afectat de cele întâmplate şi mi-a fost greu să scriu articolul respectiv. Totuşi, la cinci săptămâni după ce m-am întors din Nepal, am predat revistei *Outside* un material care a apărut în numărul din septembrie. După ce am terminat de scris, am încercat să nu mă mai gândesc la Everest şi să-mi văd de viaţa mea, dar mi-a fost imposibil. Când încercam să-mi dau seama ce se întâmplase acolo eram cuprins de sentimente neclare şi mă obsedau împrejurările în care muriseră coechipierii mei.

Articolul din *Outside* era cât de precis se putea date fiind circumstanţele, dar termenul de predare fusese prea strâns, derularea evenimentelor, incredibil de complexă, amintirile celor care supravieţuiseră, deformate de epuizare, lipsă de oxigen şi şoc. La un moment dat, în timpul documentării, am rugat trei alpinişti să povestească o întâmplare de sus, de pe vârf, la care luaserăm cu toţii parte, şi nu am putut să cădem de acord asupra unor aspecte importante, cum ar fi data, ce s-a vorbit sau cine a fost prezent. La câteva zile după ce articolul fusese trimis la tipar, mi-am dat seama că unele detalii erau greşite. Majoritatea erau inadvertenţe minore, de genul celor care apar inevitabil în articolele care trebuie să respecte un termen de predare, dar una dintre greşeli a fost de-a dreptul colosală şi i-a afectat puternic pe prietenii şi familia uneia dintre victime.

Mai puţin tulburătoare decât greşelile din articol au fost părţile pe care nu am putut să le public din lipsă de spaţiu. Mark Bryant, redactorul-şef al revistei Outside, şi Larry Burke, editorul ei, mi-au alocat un spaţiu extraordinar de mare ca să-mi spun povestea: am avut la dispoziţie 17.000 de cuvinte, de patru sau de cinci ori mai multe decât are un reportaj obişnuit. Chiar şi aşa, am simţit că versiunea mea e prea trunchiată, că nu am prezentat cum trebuie tragedia.

Escaladarea Everestului m-a marcat puternic, şi pentru mine a fost extrem de important să descriu totul în cele mai mici amănunte, fără să mă limitez la un număr de semne. Cartea de faţă este rodul acelei dorinţe.

Am întâmpinat dificultăţi în munca de documentare, deoarece creierul nu mai funcţionează cum trebuie la mare altitudine. Ca să nu mă bazez prea mult pe cum am văzut eu lucrurile, i-am intervievat pe majoritatea protagoniştilor amănunţit şi de mai multe ori. Când a fost posibil, am coroborat detaliile cu înregistrările din jurnalul de la tabăra de bază, unde oamenii încă mai gândeau limpede. Cei care au citit articolul din *Outside* pot observa discrepanţe între anumite detalii (legate de timp, în mare parte) din revistă şi cele din carte; modificările sunt urmarea informaţiilor nou apărute de la data publicării articolului.

Mai mulţi autori şi redactori pe care-i respect m-au sfătuit să nu scriu această carte atât de repede; au insistat să aştept doi, trei ani, ca să pot privi lucrurile din altă perspectivă. Sfaturile lor au fost bune, dar m-am hotărât să le ignor – în mare parte pentru că amintirea celor întâmplate pe munte mă chinuia încontinuu. Credeam că dacă scriu cartea o să scap de povara Everestului.

Evident, nu s-a întâmplat aşa. Mai mult, sunt de acord că de multe ori cititorii au de suferit atunci când un autor caută catharsisul în scris, aşa cum am făcut eu. Dar am sperat că ceva tot o să iasă dacă mă descarc imediat după ce a avut loc tragedia, cât încă eram cuprins de mâhnire şi durere. Voiam ca relatarea mea să aibă acea sinceritate crudă şi dură care s-ar fi putut pierde odată cu trecerea timpului şi cu vindecarea treptată a suferinţei.

Câţiva dintre cei care m-au sfătuit să nu mă grăbesc cu scrisul îmi spuseseră să nu merg pe Everest. Erau multe motive ca să nu plec, dar încercarea de a cuceri Everestul este în sine un act iraţional – triumful dorinţei asupra raţiunii. Oricine se gândeşte serios să facă aşa ceva nu mai ascultă de niciun argument logic.

Adevărul e că ştiam că nu trebuie să merg pe Everest, şi tot am făcut-o. Astfel am luat parte la moartea unor oameni, iar asta o să-mi rămână mult timp pe conştiinţă.

Jon Krakauer
Seattle, noiembrie 1996

Dramatis personae
Everest, primăvara anului 1996[2]

Expediţia ghidată Adventure Consultants

Rob Hall	Noua Zeelandă, conducător şi ghid principal
Mike Groom	Marea Britanie, ghid
Andy Harris	Noua Zeelandă, ghid
Helen Wilton	Noua Zeelandă, manager la tabără de bază
Dr. Caroline Mackenzie	Noua Zeelandă, doctoriţă la tabără de bază
Ang Tshering	Nepal, Sherpa la tabăra de bază
Ang Dorje	Nepal, Sherpa alpinist
Lhakpa Chhiri	Nepal, Sherpa
Karma	Nepal, Sherpa alpinist
Tenzing	Nepal, Sherpa alpinist
Arita	Nepal, Sherpa alpinist
Ngawang Norbu	Nepal, Sherpa
Chuldum	Nepal, Sherpa alpinist
Chhongba	Nepal, Sherpa la tabăra de bază
Nima	Nepal, Sherpa la tabăra de bază
Tendi	Nepal, bucătar
Sandy Hill Pittman	SUA, client
Stuart Beck Weathers	SUA, client
Yasuko Namba	Japonia, client
Dr. Stuart Hutchinson	Marea Britanie, client
Frank Fischbeck	SUA, client
Lou Kasischke	SUA, client
Jon Tabor	Australia, client
John Taske	SUA, client şi jurnalist
Samantha Talkington	Australia, trekker
Dale Kruse	Canada, trekker

Expediţia ghidată Mountain Madness

Scott Fischer	SUA, conducător şi ghid-şef
Anatoli Boukreev	Rusia, ghid
Neal Beidleman	SUA, ghid

Dr. Luanne Hunter	SUA	Manager la tabără de bază şi doctorul echipei
Lopsang Jangbu Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Ngawang Kaldan	Nepal	Sherpa, tabără de bază
Ngawang Topchu Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Tashi Tshering Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Ngawang Dorje Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Ngawang Sya Kya Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Ngawang Temba Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Temba Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
„Big” Pemba Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Jeta Sherpa	Nepal	Sherpa, alpinist
Pemba Sherpa	Nepal	Sherpa, ajutor de bucătar la tabăra de bază
Sandy Hill Pittman	SUA	Client şi jurnalist
Charlotte Fox	SUA	Client
Tim Madsen	SUA	Client
Peter Schoening	SUA	Schoening
Kiet Schoening	SUA	Schoening
Lene Gammelgaard	Danemarca	Client
Matt Adams	SUA	Client
Dr. Dale Kiester	SUA	Client
Jane Bromet	SUA	Jurnalist

Expediţia MacGillivray Freeman IMAX/IWERKS [3]

David Breashears	SUA	Alpinist şi regizor de film
Jamling Norgay Sherpa	India	Alpinist şi actor
Ed Viesturs	SUA	Alpinist şi actor
Araceli Segarra	Spania	Alpinist şi actor
Sandy Allan	Scoţia	Alpinist şi actor
Robert Schauer	Austria	Alpinist şi cameraman
Dan Mazur	SUA	Manager la tabără de bază
Audrey Salkeld	Scoţia	Jurnalist
Liz Cohen	SUA	Manager al echipei de filmat
Greg Child	SUA	Alpinist, producător şi scriitor
Nima Sherpa	Nepal	Sherpa
Jangbu Sherpa	Nepal	Sherpa, cameraman principal

Expediţia Naţională Taiwaneză

„Makalu” Gau Ming-Ho	Taiwan	Alpinist, conducător

Chen Yu-Nan, alpinist
Kao Tien-Tzu, alpinist
Chang Jung-Chang, alpinist
Hsieh Tzu-Sheng, alpinist
Chhiring Sherpa, alpinist
Nima Dorje Sherpa, alpinist
Nima Gyaltsen Sherpa, alpinist
Mingma Tshering Sherpa, alpinist
Nima Nuri Sherpa, alpinist
Nima Sherpa, alpinist
Nima Tamang, alpinist
Nima Temba Sherpa, alpinist

Expediţia *Sunday Times* din Johannesburg

Marco Britton, conducător
Marco Bertoli, conducător adjunct şi fotograf
Cathy De Souza, alpinist
Deshan De Sysel, alpinist
Adrian de Feber, alpinist
Andy de Klerk, alpinist
Andy Hackland, alpinist
Eric Wedell, alpinist
Henry Pelham, alpinist
Kevin Owen, jurnalist şi trekker
Maria Botha, manager la tabăra de bază
Alexandra Gastaldo, medic
Dr. Charlotte Noble, doctorul expediţiei
Kent Viljoen, jurnalist
Richard Stuart, fotograf
Patrick Conroy, radio jurnalist
Nima Jangbu Sherpa, alpinist
Nima Dorje Sherpa, alpinist
Nima Sherpa, alpinist
Nima Babu Sherpa, alpinist
Nima Sherpa, alpinist

Expediţia ghidată Alpine Ascents International

Todd Burleson, conducător şi ghid
Peter Athans

Sir A. Wilkins — SUA, explorator polar
Dr. Kenneth Landon — SUA, doctorul expediţiei
Charles Corfield — SUA, scenarist
Peter Jelkes — SUA, scenarist

Expediţia Comercială Internaţională

Mark Duff — Marea Britanie, conducător
Mike Young — SUA, conducător adjunct
Michael Burns — Marea Britanie, manager la tabără de bază
Dr. Henrik Hansen — Danemarca, doctorul expediţiei
Kim Sjoberg — Suedia, alpinist
Olga Brian — Marea Britanie, alpinist
Jakob Kurz — Austria, alpinist
Mary Britain — Marea Britanie, alpinist

Expediţia comercială a ghizilor din Himalaya

Henry Todd — Marea Britanie, conducător
Max Pfeiffer — SUA, alpinist
Roy Dodd — SUA, alpinist
Michael Jorgensen — SUA, alpinist
Brigitte Mai — Austria, alpinist
Mary Degan — Marea Britanie, alpinist
Neil Bellamy — Marea Britanie, alpinist
Graham Ratcliffe — Marea Britanie, alpinist
Thelma Spicer — Suedia, alpinist
Sven Sjoberg — Suedia, alpinist
Kami Nurdas Sherpa — Nepal, sherpa

Expediţia solo suedeză

Sven Karlsson — Suedia, alpinist
Sven Bohman — Suedia, operator de film
Ingrid Hansson — Suedia, membru al echipei de filmare

Expediţia solo norvegiană

Petter Nilsen — Norvegia, alpinist

Expediţia ghidată neozeelandeză-malaeză de pe vârful Pumori

Nova Zeelandă, conducător şi ghid
Nova Zeelandă, ghid
Nova Zeelandă, ghid

Expediţia comercială americană de pe vârfurile Pumori şi Lhotse

SUA, conducător
SUA, alpinist şi fotograf
Franţa, alpinist
SUA, alpinist şi snowboarder
SUA, alpinist
Marea Britanie, alpinist
SUA, alpinist
Marea Britanie, alpinist
SUA, alpinist
SUA, alpinist
SUA, alpinist

Expediţia nepaleză de curăţare a Everestului

Nepal, conducător Sherpa

Clinica Asociaţiei de salvare himalayene (din satul Pheriche)

SUA, doctor
SUA, doctor
Franţa, doctor
SUA, asistent

Expediţia Poliţiei de frontieră indiano-tibetane a Everestului (au urcat din partea tibetană a muntelui)

India, conducător
India, conducător adjunct şi alpinist
India, alpinist

Tsewang Paljor
Dorje, Mingma alpinist
Hiroaki, Kato alpinist
Tashi, Palmo alpinist
Sadiq, Sherpa alpinist
Nadia, Sherpa alpinist
Kushang, Sherpa alpinist

Expediţia Japonia-Fujuoka
(au urcat din partea tibetană a Everestului)

Kato Yuichiro conducător
Japonia, Hanada alpinist
Fukuoka, Shigeki alpinist
Nepal, Sherpa alpinist
Nepal, Kami alpinist
Nepal, Sherpa alpinist

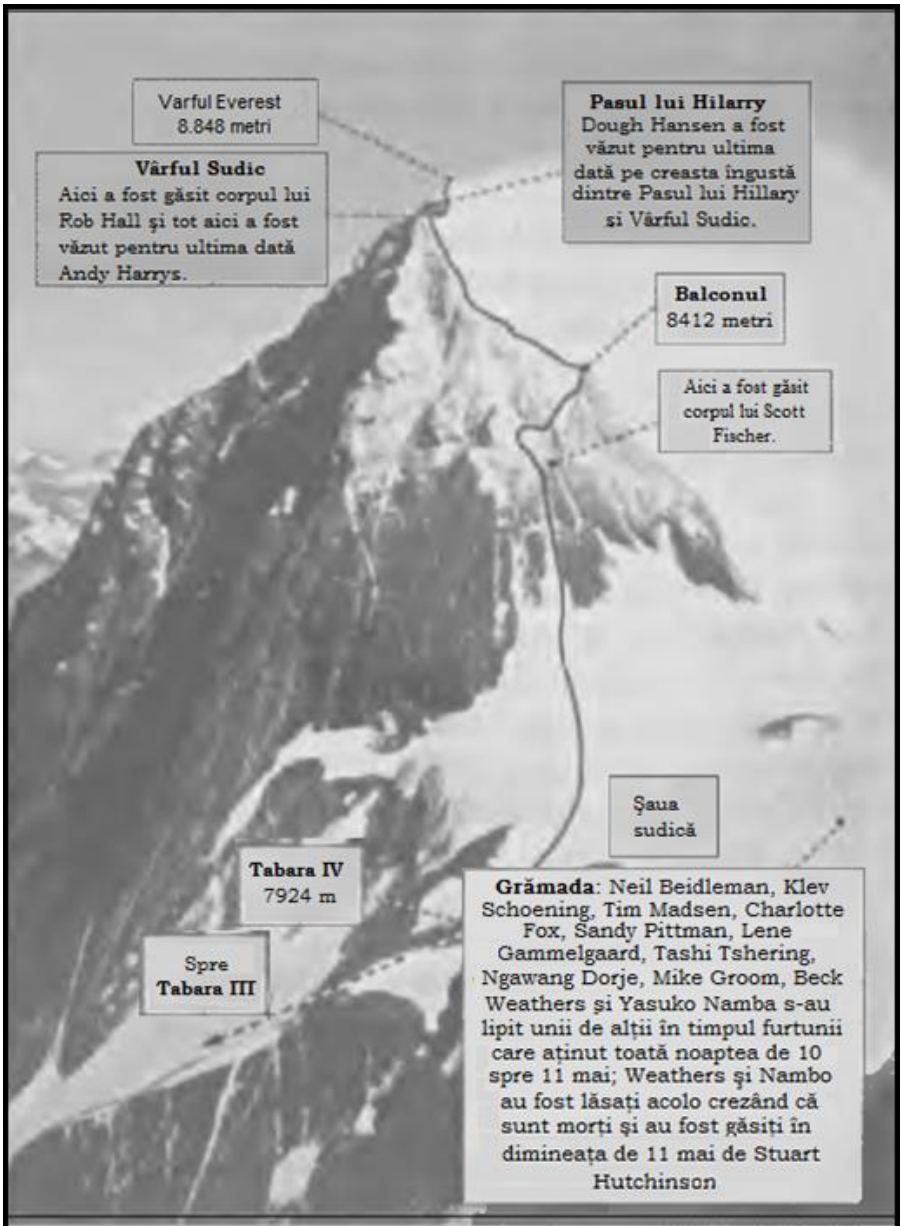
Varful Everest
8.848 metri
Vârful Sudic
Aici a fost găsit corpul lui Rob Hall şi tot aici a fost văzut pentru ultima dată Andy Harrys.
Pasul lui Hilarry
Dough Hansen a fost văzut pentru ultima dată pe creasta îngustă dintre Pasul lui Hillary si Vârful Sudic.
Balconul
8412 metri
Aici a fost găsit corpul lui Scott Fischer.
Şaua sudică
Tabara IV
7924 m
Spre
Tabara III
Grămada: Neil Beidleman, Klev Schoening, Tim Madsen, Charlotte Fox, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard, Tashi Tshering, Ngawang Dorje, Mike Groom, Beck Weathers şi Yasuko Namba s-au lipit unii de alţii în timpul furtunii care ţinut toată noaptea de 10 spre 11 mai; Weathers şi Nambo au fost lăsaţi acolo crezând că sunt morţi şi au fost găsiţi în dimineaţa de 11 mai de Stuart Hutchinson

Versanţii superiori ai Everestului văzuţi de pe vârful Lhotse

Se poate observa cum pana de zăpadă caracteristică Everestului este spulberată de vânt de pe creasta sud-estică, traseul standard spre vârf.

Foto © Ed Viesturs

CAPITOLUL UNU

Vârful Everest, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Ai impresia că un cordon înconjoară partea de sus a acestor creste semeţe şi că nimeni nu poate să treacă de el. Dar adevărul e că, la altitudini de peste 7.600 de metri, corpul uman este grav afectat de presiunea atmosferică scăzută şi, devenind imposibil să faci mişcări prea tehnice, chiar şi consecinţele unei mici furtuni ar putea fi fatale, că ar fi o mică şansă să reuşeşti dacă ai avea parte de cele mai bune condiţii meteorologice, că nimeni nu poate să-şi aleagă ziua în care urcă pe ultima porţiune a traseului...

Nu, nu este extraordinar că Everestul nu a cedat în faţa primelor încercări de a-l escalada; ba chiar ar fi fost surprinzător şi foarte trist dacă s-ar fi întâmplat contrariul, deoarece munţii măreţi nu sunt aşa. Poate că noii noştri colţari, noii bocanci cu tălpi de cauciuc, epoca noastră în care totul se cucereşte mai uşor pe cale mecanică ne-au făcut puţin mai aroganţi. Am uitat că muntele încă are ultimul cuvânt şi că vom putea ajunge pe vârf doar la timpul cuvenit. Altfel de ce ni s-ar părea alpinismul atât de fascinant?

Eric Shipton, 1938,
Pe acel munte

În timp ce stăteam cocoţat pe acoperişul lumii, cu un picior în China şi celălalt în Nepal, mi-am curăţat de gheaţă masca de oxigen, m-am întors cu un umăr împotriva vântului şi, dus pe gânduri, am privit uriaşul platou tibetan de jos. Într-un mod vag, detaşat, înţelegeam că întinderea de sub picioarele mele constituia o privelişte spectaculoasă. De multe luni visam la acest moment şi la sentimentele care urmau să mă cuprindă. Dar acum, că eram în sfârşit acolo, pe culmea Everestului, nu reuşeam să-mi adun energia necesară ca să îmi pese.

Era după-amiaza devreme, în ziua de 10 mai 1996. Nu mai dormisem de 57 de ore. Singurele lucruri pe care m-am forţat să le mănânc în ultimele trei zile fuseseră un bol de supă cu tăiţei şi nişte arahide glazurate. Timp de mai multe săptămâni suferisem de o tuse convulsivă de pe urma căreia m-am ales cu două coaste fracturate. Prin urmare, aveam dureri groaznice şi respiram cu mare greutate. La 8848 de metri creierul primea aşa de puţin oxigen, încât capacitatea mea mintală era ca a unui copil înapoiat. În aceste condiţii, nu prea puteam simţi mare lucru în afară de frig şi oboseală.

Ajunsesem în vârf la câteva minute după Anatoli Boukreev – un

ghid rus care lucra pentru o expediţie comercială americană – şi chiar înainte să sosească Andy Harris, un ghid din echipa neozeelandeză din care făceam şi eu parte. Deşi pe Boukreev abia dacă-l ştiam bine, în ultimele şase săptămâni ajunsesem să-l cunosc bine şi să-l simpatizez pe Harris. Le-am făcut rapid amândurora patru poze tipice pe vârf, apoi m-am întors şi am început să cobor. Ceasul arăta 13.17. În total petrecusem mai puţin de cinci minute pe acoperişul lumii.

Imediat m-am oprit ca să mai fac o poză, de data aceasta cu Creasta Sud-Estică, cea pe care urcasem. Focalizând imaginea pe nişte alpinişti care se apropiau de vârf, am observat ceva ce-mi scăpase până atunci: spre sud, unde cerul fusese senin cu o oră înainte, Pumori, Ama Dablam şi celelalte vârfuri mai joase din jurul Everestului erau acum ascunse în spatele norilor.

Mai târziu – după ce şase cadavre fuseseră descoperite, după ce căutările altor doi alpinişti fuseseră abandonate, după ce chirurgii îi amputaseră coechipierului meu Beck Weathers mâna dreaptă cangrenată – lumea s-a întrebat de ce, atunci când vremea a început să se înrăutăţească, alpiniştii aflaţi pe ultima porţiune a traseului nu au acordat atenţie semnelor. De ce ghizi veterani himalayeni au continuat să urce, să împingă de la spate mulţimea de amatori neexperimentaţi – dar care plătiseră fiecare până la 65.000 de dolari ca să fie duşi în siguranţă pe Everest – într-o evidentă capcană a morţii?

Nimeni nu poate să vorbească în numele celor doi conducători ai grupurilor ghidate, deoarece ambii sunt morţi. Dar pot să confirm că nimic din ce am văzut în după-amiaza zilei de 10 mai nu a indicat faptul că o furtună nimicitoare se apropia ameninţător. Pentru că mintea mea era afectată de lipsa de oxigen, norii care se ridicau deasupra impresionantei văi de gheaţă, cunoscută sub numele de Circul Vestic[4], mi s-au părut inofensivi, vagi, lipsiţi de substanţă. Strălucind în soarele puternic al amiezii, nu păreau diferiţi de norii de convecţie care se ridicau din vale aproape în fiecare dimineaţă.

În timp ce coboram eram foarte îngrijorat, dar nu din cauza vremii: verificând manometrul buteliei de oxigen, am văzut că acesta era aproape gol. Trebuia să cobor – rapid!

Porţiunea superioară a Crestei Sud-Estice este formată dintr-o serie de trepte de piatră, cu multe cornişe, şi zăpadă bătută de vânt, care şerpuiesc pe o distanţă de patru sute de metri, de la vârf până la o creastă secundară, numită Vârful Sudic. Din punct de vedere tehnic, nu e greu să treci de creasta zimţată, dar drumul e foarte expus. După ce am coborât de pe vârf şi am mers târşâit timp de cincisprezece minute deasupra unui abis de 2.000 de metri, am ajuns la faimosul Pas al lui Hillary. Este o trecătoare importantă de pe creastă, pentru coborârea căreia ai nevoie de anumite cunoştinţe tehnice. Când mă prindeam de coarda fixă şi mă pregăteam să fac rapel peste marginea

Panelului, am văzut ceva îngrijorător.

Nouă metri mai jos, la baza Panelului, mai mult de doisprezece oameni aşteptau la rând. Trei alpinişti se căţărau deja pe coarda pe care mă pregătisem să cobor. Nu aveam de ales: m-am desprins de coarda comună şi m-am dat la o parte.

Aglomeraţia era provocată de alpinişti din trei expediţii: echipa din care făceam parte – un grup de clienţi aflaţi sub conducerea renumitului ghid neozeelandez Rob Hall, un alt grup ghidat condus de americanul Scott Fischer şi o expediţie necomercială taiwaneză. Mişcându-se cu viteza melcului, cum se întâmplă la peste 8.000 de metri, cei de jos s-au chinuit să urce Pasul lui Hillary unul câte unul, în timp ce eu îmi aşteptam nerăbdător rândul.

Harris, care coborâse de pe vârf la scurt timp după mine, m-a ajuns din urmă. Voiam să economisesc puţinul oxigen care-mi mai rămăsese, aşa că l-am rugat să închidă valva de la regulatorul care se afla în rucsac, ceea ce a şi făcut. În următoarele zece minute m-am simţit surprinzător de bine. Mintea mi s-a limpezit. Chiar eram mai puţin obosit decât atunci când aveam oxigenul pornit. Apoi, dintr-odată, am simţit că mă sufoc. Vederea mi s-a înceţoşat şi capul a început să mi se învârtă. Eram pe punctul de a-mi pierde cunoştinţa.

În loc să-mi închidă oxigenul, Harris, afectat de hipoxie, deschisese la maximum valva, golind butelia. Tocmai irosisem puţinele resurse pe care le mai aveam. Mai era o butelie la Vârful Sudic, 80 de metri mai jos, dar ca să ajung acolo trebuia să cobor porţiunea cea mai expusă din întregul traseu fără oxigen suplimentar.

Dar în primul rând trebuia să aştept ca mulţimea de alpinişti să se împrăştie. Mi-am scos masca de-acum inutilă, mi-am înfipt pioletul în muntele îngheţat şi m-am aşezat pe creastă. În timp ce schimbam obişnuitele felicitări cu alpiniştii care treceau pe lângă mine, în interior fierbeam: „Grăbiţi-vă! Grăbiţi-vă odată!” mă rugam. „În timp ce voi vă mocăiţi, eu pierd milioane de neuroni!”

Mulţi dintre ei erau din grupul lui Fischer, dar pe la sfârşitul cozii au apărut, în cele din urmă, şi doi dintre coechipierii mei, Rob Hall şi Yasuko Namba. Modestă şi sobră, Namba, la cei patruzeci şi şapte de ani ai săi, mai avea un drum de patruzeci de minute până să devină cea mai în vârstă femeie care a escaladat Everestul şi a doua japoneză care a urcat pe aşa-zisele „Şapte Vârfuri”, cele mai înalte piscuri de pe fiecare continent. Deşi avea doar patruzeci şi două de kilograme şi era slabă ca un ţâr, avea o voinţă extraordinară; uimitor, dar dorinţa ei de neclintit fusese cea care o împinsese pe Yasuko în sus pe munte.

Mai târziu a ajuns şi Doug Hansen deasupra Pasului. Acest membru al expediţiei noastre era un poştaş dintr-o suburbie a oraşului Seattle care pe munte devenise cel mai bun prieten al meu.

— E în rucsac! am strigat contra vântului, dorind să par mai vesel

decât eram.

Istovit, Doug a mormăit ceva de neînţeles de sub masca de oxigen, mi-a strâns fără vlagă mâna şi s-a târâit mai sus.

La sfârşitul cozii era Scott Fischer, pe care-l ştiam întâmplător din Seattle, unde locuiam amândoi. Puterea şi voinţa lui Fischer erau legendare – în 1994 urcase pe Everest fără să folosească butelii de oxigen –, aşa că am fost surprins de cât de încet se mişca şi cât de beat a părut când şi-a dat jos masca şi m-a salutat.

— Bruuuuuuce! a strigat cu greutate salutul emblematic al frăţiei lui, încercând să pară voios.

Când l-am întrebat cum se simte, Fischer a insistat că e-n regulă.

— Doar că, habar n-am de ce, mă mişc mai greu. Nu-i nimic grav.

Odată ce s-a eliberat Pasul lui Hillary, mi-am prins blocatorul de coarda portocalie, l-am ocolit pe Fischer, care stătea aplecat peste piolet, şi am făcut rapel peste margine.

Era trecut de ora 15 când am ajuns pe Vârful Sudic. Vârtejuri de ceaţă treceau deja deasupra vârfului Lhotse, înalt de 8.516 metri, şi începeau să înconjoare vârful piramidal al Everestului. Dintr-odată vremea nu mai părea atât de frumoasă. Am luat o butelie de oxigen, am băgat-o în regulator şi m-am grăbit să cobor înspre norul care se forma. Imediat ce am trecut de Vârful Sudic, a început să ningă uşor şi vizibilitatea s-a dus naibii.

O sută douăzeci de metri mai sus, unde vârful era scăldat într-o lumină puternică şi cerul azuriu era imaculat, coechipierii mei se ţineau de fleacuri încercând să-şi întipărească în minte momentul în care ajunseseră pe acoperişul lumii, întinzând drapele şi făcând poze, pierzând timp preţios. niciunul nu-şi imagina ce nenorocire se apropia. Nimeni nu bănuia că până la sfârşitul acelei lungi zile, fiecare minut avea să conteze.

CAPITOLUL DOI

Dehra Dun, India, 1852, 681 de metri

Într-o zi de iarnă, departe de munţi, am descoperit o poză neclară a Everestului în cartea lui Ricbard Halliburton, Book of Marvels (Cartea minunilor). Era o reproducere jalnică, în care vârfurile crestate răsăreau pe fundalul unui cer ridicol de înnegrit şi şters. Everestul însuşi, aşezat undeva în spate, nici nu părea să fie cel mai înalt, dar nu conta. Era cel mai înalt; aşa spunea legenda. Cheia către poză erau visele, permiţându-i unui băiat să pătrundă acolo, să stea sus, pe creasta bătută de vânt, să se caţere către vârful care acum nu mai era departe [...].

Acesta a fost unul dintre acele vise neîngrădite, care vin odată cu maturizarea. Eram sigur că nu eram singurul care visa la Everest; punctul cel mai înalt de pe pământ, de neatins, o experienţă nemaitrăită, era acolo pentru mulţi băieţi şi bărbaţi în toată firea să aspire la el.

Thomas F. Hornbein,
*Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest**[5]***

Detaliile efective ale întâmplării nu sunt foarte clare, ci sunt învăluite în mitul care s-a creat în jurul lor. Dar 1852 este anul despre care vorbim, iar acţiunea se petrece la birourile „Marelui studiu trigonometric al Indiei" din staţia aflată în dealurile de nord din Dehra Dun. Potrivit celei mai plauzibile versiuni care a ajuns până la noi, un funcţionar a dat buzna în locuinţa lui sir Andrew Waugh, geodezul general al Indiei, şi a exclamat că un calculator bengalez pe nume Radhanath Sikhdar, care lucra la sediul din Calcutta, a „descoperit cel mai înalt munte din lume". (Pe vremea lui Waugh, un calculator era mai degrabă numele unei slujbe, nu al unui aparat electronic.) Vârful XV ieşea în evidenţă dintre crestele Himalayei în regatul interzis al Nepalului. Vârful îşi primise numele cu trei ani în urmă de la geodezii care măsuraseră pentru prima dată unghiul la care se înălţa cu un teodolit de jumătate de metru.

Nimeni nu se gândise că ar fi ceva deosebit legat de Vârful XV până când Sikhdar nu a analizat măsurătorile şi nu a făcut nişte calcule. Cele şase locuri din care vârful fusese triangulat se aflau în nordul Indiei, la mai bine de 160 de kilometri de munte. Pentru cei care au făcut măsurătorile, totul în afară de culmea Vârfului XV era neclar din cauza crestelor din fundal, dintre care unele păreau mult mai înalte

decât în realitate. Dar, conform calculelor meticuloase ale lui Sikhdar (care a luat în considerare factori precum curbura Pământului, refracţia atmosferică şi abaterea firului cu plumb), Vârful XV avea 8.839[6] de metri, fiind cel mai înalt din lume.

În 1865, la nouă ani după ce calculele lui Sikhdar au fost confirmate, Waugh a botezat Vârful XV cu numele Everest, în cinstea lui sir George Everest, predecesorul său ca geodez general, întâmplarea face ca tibetanii care trăiau la nord de marele munte să fi avut deja un nume mai melodios pentru el: Chomolungma, care înseamnă „zeiţă, mamă a universului", iar nepalezii din sud îi spuneau Deva-dhunga, adică „Tronul lui Dumnezeu"[7]. Dar Waugh a ignorat în mod voit aceste apelative indigene (şi chiar politica oficială care încuraja păstrarea numelor străvechi), şi astfel numele care s-a păstrat a fost Everest.

Odată ce Everestul a fost desemnat drept cel mai înalt vârf din lume, nu a trecut mult până când oamenii au hotărât că vârful trebuie cucerit. După ce exploratorul american Robert Peary a afirmat că a ajuns la Polul Nord în 1909 şi Roald Amundsen a condus o expediţie norvegiană la Polul Sud în 1911, Everestul – aşa-numit „Al Treilea Pol" – a devenit cea mai râvnită destinaţie a explorărilor terestre. Escaladarea vârfului, a afirmat Gunther O. Dyrenfurth, un alpinist influent şi cronicar al începuturilor alpinismului în Himalaya, era „o strădanie umană universală, o cauză de la care nu poţi să dai înapoi, oricâţi oameni ar pieri".

Aşa cum s-a dovedit, pierderile au fost semnificative. După descoperirea lui Sikhdar din 1852, au murit douăzeci şi patru de oameni, au avut loc cincisprezece expediţii şi au trecut 101 ani până când vârful a fost cucerit.

*

Alpiniştii şi alţi cunoscători de geologie nu consideră că Everestul este un vârf prea atrăgător. E prea scund şi îndesat, are o margine prea lată şi e prea grosolan cioplit. Chiar dacă Everestul nu este graţios din punct de vedere arhitectonic, el este totuşi un masiv impresionant.

Everestul delimitează graniţa dintre Nepal şi Tibet, dominând valea de la bază de la o înălţime mai mare de 3.600 de metri. Vârful arată ca o piramidă cu trei laturi, alcătuită din rocă închisă la culoare, striată şi gheaţă strălucitoare. Primele opt expediţii pe Everest au fost britanice şi toate au încercat să urce pe vârf prin partea tibetană, din nord – nu pentru că ruta conţinea cele mai evidente puncte slabe ale apărării formidabile a vârfului, ci pentru că în 1921 guvernul tibetan a deschis graniţele ţării de mult închise pentru străini, în timp ce

Nepalul rămânea inaccesibil.

Primii alpinişti care au urcat pe Everest au fost nevoiţi să străbată, în condiţii grele, 640 de kilometri de-a lungul platoului tibetan, doar ca să ajungă din Darjeeling la baza muntelui. Ştiau prea puţine despre posibilele efecte mortale ale altitudinilor extreme, şi, judecând după standardele moderne, echipamentul lor era jalnic. Şi totuşi, în 1924 un membru al celei de-a treia expediţii britanice, Edward Felix Norton, a ajuns la 8.572 de metri – mai avea 276 de metri până în vârf – înainte ca oboseala şi oftalmia să-l înfrângă. A fost o realizare remarcabilă, care probabil n-a mai fost depăşită timp de douăzeci şi opt de ani.

Spun „probabil" având în vedere ce s-a aflat la patru zile după ce Norton a încercat să ajungă pe vârf. În 8 iunie, la ivirea zorilor, alţi doi membri ai expediţiei britanice din 1924, George Leigh Mallory şi Andrew Irvine, au plecat din tabăra cea mai de sus spre vârf.

Mallory, al cărui nume este strâns legat de Everest, a fost omul din spatele primelor trei expediţii. În timpul unei conferinţe în Statele Unite, a fost întrebat de un ziarist agasant de ce vrea să urce pe Everest. „Pentru că e acolo", a fost răspunsul muşcător şi faimos pe care i l-a dat. În 1924, Mallory avea treizeci şi opt de ani, lucra ca învăţător, era căsătorit şi avea trei copii mici. Era produsul păturii de sus a societăţii britanice, dar totodată şi un estet şi un idealist cu pronunţate sensibilităţi romantice. Datorită graţiei lui atletice, farmecului şi frumuseţii sale extraordinare, acesta s-a numărat printre favoriţii lui Lytton Strachery şi ai grupului Bloomsbury[8]. Când stătea în corturi, sus pe Everest, Mallory şi tovarăşii lui citeau cu voce tare din *Hamlet* şi *Regele Lear*.

La 8 iunie 1924, în timp ce Mallory şi Irvine înaintau cu greu spre vârf, ceaţa se ridica spre partea de sus a piramidei, împiedicându-i pe cei de jos să monitorizeze progresul alpiniştilor. La 12.50 norii s-au risipit pentru o scurtă vreme, iar Noel Odell, un coechipier, a putut să-i vadă clar pe Mallory şi Irvine sus pe culme, cu aproape cinci ore întârziere faţă de programul stabilit, dar „urcând precaut şi hotărât" spre vârf.

Cei doi alpinişti nu s-au întors în noaptea respectivă la corturi, şi nici Mallory, nici Irvine nu au mai fost văzuţi niciodată. De atunci se dezbate cu înflăcărare dacă unul din ei sau amândoi au atins vârful înainte să piară pe munte şi să se transforme în legende. În 1999, bine-cunoscutul alpinist american Conrad Anker a descoperit corpul lui Mallory într-un povârniş la 8.200 de metri, unde căzuse în urmă cu şaptezeci şi cinci de ani. Pe lângă rămăşiţele lui Mallory au mai găsit şi nişte artefacte curioase, dar uimitoarea descoperire a lui Anker a dat naştere mai multor întrebări decât răspunsuri. Dovezile sugerau că Mallory şi Irvine nu atinseseră vârful înainte să moară.

În 1949, după ce secole la rând fusese o ţară inaccesibilă, Nepalul

şi-a deschis graniţele, iar un an mai târziu noul regim comunist din China a interzis accesul străinilor în Tibet. Cei care urmau să escaladeze Everestul au început să fie interesaţi de zona sudică a crestei. În primăvara anului 1953 o numeroasă echipă britanică, organizată cu zelul justificat şi cu resursele copleşitoare tipice unei expediţii militare, a fost cea de-a treia echipă care a încercat să cucerească vârful urcând dinspre Nepal. La 28 mai, după două luni de eforturi extraordinare, au încropit o tabără de înaltă altitudine pe Creasta Sud-Estică, la 8.500 de metri. Foarte devreme în dimineaţa următoare, Edmund Hillary, un neozeelandez zvelt, şi Tenzing Norgay, un şerpaş experimentat, au pornit spre vârf, folosind butelii de oxigen.

La ora nouă erau pe Vârful Sudic şi priveau lung la creasta îngustă care ducea la vârful propriu-zis. O oră mai târziu se aflau la baza a ceea ce Hillary a descris ca fiind „cel mai spectaculos obstacol de pe creastă – o stâncă înaltă de aproape 12 metri. [...] Stânca în sine, netedă şi cu foarte puţine prize, ar fi putut să fie un traseu interesant pe care un grup de alpinişti experimentaţi să-l încerce într-o duminică în Lake District, dar aici era o piedică pe care nu o puteam trece cu forţele noastre plăpânde".

În timp ce Tenzing, îngrijorat, îl fila de jos, Hillary s-a strecurat într-un gol dintre pintenul stâncii şi o muchie verticală din zăpadă, de la marginea acesteia. Apoi a început să se caţere încetul cu încetul pe ceea ce mai târziu va purta numele de Pasul lui Hillary. Urcuşul era extenuant şi Hillary înainta pe bâjbâite, dar a continuat până când, după cum avea să scrie:

> *în cele din urmă, când m-am târât afară din gol, ajunsesem deasupra stâncii, pe o terasă largă. Mi-am tras sufletul câteva clipe şi, pentru prima dată, am simţit că nimic nu poate să ne împiedice să ajungem pe vârf. Mi-am înfipt bine picioarele în stâncă şi i-am făcut semn lui Tenzing să urce. În timp ce trăgeam cu greu de coardă, Tenzing înainta în zigzag prin fisură, iar când a ajuns sus, a căzut epuizat ca un peşte pe care tocmai l-ai scos cu greu din mare.*

Luptându-se cu oboseala, cei doi alpinişti şi-au continuat drumul pe creasta care şerpuia. Hillary se întreba,

> *destul de îngândurat, dacă vom reuşi să răzbim. Am ajuns la o nouă cotitură, în faţă creasta cobora abrupt şi din punctul în care ne aflam se vedea Tibetul. M-am uitat în sus şi deasupra noastră am văzut un con de zăpadă rotunjit. Ne-am înfipt pioleţii de câteva ori, am mai făcut cu atenţie câţiva paşi, şi iată-ne, pe Tensing [sic!] şi pe mine, pe vârf.*

Şi astfel, înainte de prânz, la data de 29 mai 1953, Hillary şi Tenzing au fost primii care au ajuns pe vârful Everest.

Trei zile mai târziu, vestea reuşitei a ajuns şi la regina Elisabeta, în ajunul încoronării ei, iar ziarul *Times* din Londra a făcut-o publică în ediţia de dimineaţă din data de 2 iunie. Corespondenţa a fost trimisă de pe Everest prin mesaje radio codificate (ca nu cumva povestea să ajungă în mâinile concurenţei) de către tânărul ziarist James Morris, care, douăzeci de ani mai târziu, după ce a devenit un scriitor respectat, şi-a schimbat sexul şi numele, devenind Jan. Aşa cum Morris a scris patruzeci de ani după însemnata ascensiune, în *Încoronarea Everestului: Prima ascensiune şi vestea care a încoronat-o pe regină:*

> *este greu să ne închipuim acum cu câtă încântare a fost primită coincidenţa celor două evenimente [încoronarea şi cucerirea Everestului] în Marea Britanie. Revenindu-şi, în sfârşit, după perioada chinuitoare de austeritate în care se aflaseră încă de la cel de-al Doilea Război Mondial şi în acelaşi timp confruntându-se cu pierderea marelui imperiu şi cu inevitabilul declin al influenţei lor în lume, britanicii aproape s-au convins singuri că venirea pe tron a tinerei Regine promitea un nou început – o nouă eră elisabetană, cum le plăcea ziarelor s-o numească. Ziua încoronării, 2 iunie 1953, urma să fie o zi care simboliza speranţa şi bucuria, în care toţi patrioţii britanici îşi puteau exprima loialitatea: şi, minunea minunilor, chiar în acea zi, din locuri îndepărtate – de la graniţa fostului Imperiu, mai exact –, a ajuns vestea că o echipă de alpinişti britanici [...] a urcat pe vârful care rămăsese încă necucerit, ţinta supremă a exploratorilor şi aventurierilor – acoperişul lumii.*
>
> *Momentul respectiv a dat naştere unui concert de emoţii în sufletul britanicilor – mândrie, patriotism, nostalgie pentru vremurile trecute ale războiului şi faptelor de vitejie, speranţă într-un viitor revitalizat [...]. Unii îşi amintesc foarte bine cum, în timp ce aşteptau pe burniţă, într-o dimineaţă de iunie, ca alaiul încoronării să treacă prin Londra, au auzit vestea minunată că vârful lumii era, vorba vine, al lor.*

Tenzing a devenit un erou naţional în India, Nepal şi Tibet, fiecare stat afirmând că este unul dintre cetăţenii lui. Sir Edmund Hillray a fost făcut cavaler de către regină, iar chipul său a apărut pe timbre, în comicsuri, cărţi, filme, pe coperta revistelor – peste noapte, apicultorul cu faţă lunguiaţă din Auckland a devenit unul dintre cei mai faimoşi oameni din lume.

*

Hillary şi Tenzing au escaladat Everestul cu o lună înainte ca eu să fi fost conceput, aşa că nu am luat parte la sentimentul colectiv de mândrie şi admiraţie care a cuprins întreaga lume – un eveniment pe care un prieten mai în vârstă îl compară, având în vedere impactul său profund, cu prima aselenizare. Totuşi, zece ani mai târziu, o escaladare ulterioară a muntelui a contribuit la trasarea traiectoriei vieţii mele.

Pe 22 mai 1963, Tom Hornbein, un doctor în vârstă de treizeci şi doi de ani din Missouri, şi Willi Unsoeld, treizeci şi şase de ani, profesor de teologie din Oregon, au ajuns pe Everest urcând pe Creasta Vestică, traseu pe care nu se încumetase nimeni să îl încerce până atunci. Vârful mai fusese atins de patru ori, de către unsprezece oameni, dar traseul de pe Creasta Vestică era considerat mult mai dificil decât cele două deja consacrate: Şaua Sudică şi Creasta Sud-Estică sau Şaua Nordică si Creasta Nordică. Ascensiunea lui Hornbein şi a lui Unsoeld a fost – şi încă este – aclamată, pe bună dreptate, ca una dintre cele mai importante escaladări din istoria alpinismului.

Târziu după amiază, în ziua în care au escaladat vârful, cei doi americani au urcat o stâncă abruptă, alcătuită din straturi de rocă sfărâmicioasă – infama Bandă Galbenă. Ca să urce această stâncă a fost nevoie de o forţă şi o îndemânare extraordinare; până atunci, o escaladare atât dedificilă din punct de vedere tehnic nu mai avusese loc la o asemenea altitudine. Odată ajunşi deasupra Benzii Galbene, Hornbein şi Unsoeld nu erau siguri că aveau să reuşească să coboare în siguranţă tot pe acolo. Au ajuns la concluzia că puteau să coboare în siguranţă dacă treceau în partea cealaltă a vârfului şi coborau pe ruta consacrată de pe Şaua Sudică. Acesta era un plan foarte îndrăzneţ având în vedere ora înaintată, regiunea necunoscută şi rezerva de oxigen care se împuţina rapid.

Hornbein şi Unsoeld au ajuns pe vârf la ora 18.15, exact când soarele apunea, şi au fost nevoiţi să petreacă noaptea sub cerul liber, la peste 8.500 de metri – bivuacul de la cea mai mare altitudine din vremea aceea. A fost o noapte friguroasă, dar din fericire nu a bătut vântul. Deşi lui Unsoeld i-au degerat degetele de la picioare şi mai târziu i-au fost amputate, amândoi alpiniştii au supravieţuit.

Pe atunci aveam nouă ani şi trăiam în Corvallis, Oregon, unde se stabilise şi Unsoeld. Era un prieten apropiat de-al tatălui meu, iar eu mă jucam uneori cu copiii mai mari ai familiei Unsoeld – Kegon, care era cu un an mai mare ca mine, şi Devi, cu un an mai mic. Cu câteva luni înainte ca Willi Unsoeld să plece în Nepal, urcasem pe primul meu vârf – un vulcan de 2.700 de metri, deloc deosebit, din Munţii Cascadelor, care acum se laudă cu un schilift până sus, pe vârf – împreună cu tatăl meu, Willi şi Regon. Nu-i de mirare că poveştile

despre escaladarea din 1963 au avut un efect puternic şi de lungă durată asupra imaginaţiei mele pre-adolescentine. În timp ce prietenii mei îi idolatrizau pe John Glenn, Sandy Koufax şi Johnny Unitas, eroii mei erau Hornbein şi Unsoeld.

Visam în secret ca într-o bună zi să escaladez şi eu Everestul; mai bine de o decadă aceasta a fost una dintre dorinţele mele arzătoare. Când aveam douăzeci şi ceva de ani, alpinismul era totul pentru mine – aproape nimic altceva nu mă mai interesa. Escaladarea unui vârf era ceva tangibil, imuabil, concret. Pericolele iminente îi dădeau acestei activităţi un scop precis, care lipsea cu desăvârşire din viaţa mea. Mă încânta noua perspectivă care reieşea din răsturnarea la nesfârşit a planului obişnuit al existenţei.

În plus, alpinismul îţi oferea şi sentimentul că aparţii unei comunităţi. A deveni alpinist însemna să faci parte dintr-o societate autonomă, fanatic de idealistă, în mare parte trecută cu vederea şi care, surprinzător, rămăsese necoruptă de societate în general. Cultura ascensiunii era caracterizată de o competiţie feroce şi de un machism pur, dar, în cea mai mare parte, alpiniştii erau preocupaţi doar să se impresioneze unii pe alţii. Să ajungi pe vârful oricărui munte era mult mai puţin important decât modul în care ajungeai acolo: îţi câştigai prestigiul dacă urcai cele mai dificile trasee cu minimum de echipament şi în cel mai îndrăzneţ stil cu putinţă. Nimeni nu se bucura de mai multă admiraţie decât aşa-zişii alpiniştii solo: vizionari care se căţărau singuri, fără corzi sau echipament.

În anii aceia am trăit ca să mă caţăr. Aveam un buget de 5.000-6.000 de dolari pe an, lucram ca tâmplar şi pescar de somon până când strângeam destui bani pentru următoarea expediţie în munţii Bugaboo, Teton sau în munţii din Alaska. Dar pe când aveam douăzeci şi cinci-douăzeci şi şase de ani am renunţat la visurile mele din copilărie de a escalada Everestul. În cercurile alpiniştilor cunoscători era la modă să denigrezi Everestul, numindu-l „un morman de zgură” – un vârf care nu-ţi oferă destule provocări tehnice sau care nu are trasee destul de frumoase ca să fie un obiectiv demn de un alpinist „serios”, cum îmi doream eu cu disperare să devin. Am început să privesc de sus cel mai înalt vârf din lume.

Asemenea snobisme porneau de la faptul că, până la începutul anilor 1980, ruta cea mai uşoară de pe Everest – prin Şaua Sudică şi Creasta Sud-Estică – fusese urcată de mai bine de o sută de ori. Cei din grupul meu şi cu mine îi spuneam Crestei Sud-Estice „ruta iacului”. Dispreţul nostru a crescut şi mai mult când, în 1985, Dick Bass – un texan bogat, în vârstă de cincizeci şi cinci de ani, cu minime cunoştinţe de alpinism – a fost condus pe vârf de un tânăr alpinist extraordinar, David Breashears. Evenimentul s-a bucurat de întreaga atenţie a presei.

Înainte, Everestul fusese în mare parte domeniul alpiniştilor de elită. După cum zice Michael Kennedy, redactorul-şef al revistei *Climbing*. „Să fii invitat să iei parte la o expediţie pe Everest era o onoare pe care o câştigai după o lungă perioadă de pregătire pe vârfuri mai mici. Iar dacă ajungeai pe vârf, intrai în topul celor mai buni alpinişti". Ascensiunea lui Bass a schimbat totul. Ajungând pe Everest, el a fost primul om care a urcat pe cele Şapte Vârfuri[9], ispravă care l-a făcut cunoscut peste tot în lume, impulsionând alţi zeci de aşa-zişi alpinişti să meargă pe urmele lui, şi care a împins cu brutalitate Everestul în era postmodernă.

„Dick Brass i-a inspirat pe cei care seamănă cu un Walter Mitty[10] bătrâior, aşa ca mine", explica Seaborn Beck Weathers, fonfâind cu un pronunţat accent est-texan, în timp ce urca spre tabăra de bază de pe Everest anul trecut, în aprilie. Medic patolog în vârstă de cincizeci şi nouă de ani, din Dallas, Beck a fost unul dintre cei opt clienţi care au făcut parte din expediţia ghidată de Rob Hall în 1996. „Bass a arătat că este posibil ca şi oamenii obişnuiţi să ajungă pe Everest. Dacă eşti cât de cât în formă şi ai un anumit buget la dispoziţie, cred că cel mai mare obstacol este să îţi părăseşti slujba şi familia pentru două luni de zile."

Registrele arată că multor alpinişti nu li s-a părut un obstacol de netrecut renunţarea pentru o perioadă la treburile zilnice, cum nu le-a fost greu nici să facă rost de nişte sume considerabile de bani. În ultimii cinci ani traficul de pe cele Şapte Vârfuri, dar mai ales de pe Everest, a cunoscut o creştere spectaculoasă. Iar ca să facă faţă cererii, numărul de firme care oferă ascensiuni ghidate pe cele Şapte Vârfuri, şi mai ales pe Everest, a crescut corespunzător. În primăvara lui 1996, treizeci de expediţii diferite se aflau pe versanţii Everestului şi cel puţin zece dintre ele erau grupuri plătite.

Guvernul din Nepal a recunoscut că mulţimile de alpinişti care urcau pe Everest creau mari probleme în ceea ce priveşte siguranţa, estetica şi impactul pe care-l aveau asupra mediului înconjurător. În timp ce se confruntau cu această problemă, miniştrii nepalezi au venit cu o soluţie care părea să împace ambele părţi – restrângea numărul alpiniştilor, iar în acelaşi timp aducea mai multă valută forte în fondurile naţionale secătuite: mărirea taxei pentru permisele de alpinism. În 1991 Ministerul Turismului cerea o taxă de 2.300 de dolari pentru un grup oricât de mare care voia să urce pe Everest. În 1992 taxa a crescut la 10.000 de dolari pentru o echipă de până la nouă alpinişti, iar pentru fiecare persoană în plus se mai plăteau încă 1.200 de dolari.

Dar alpiniştii continuau să urce pe Everest în număr mare, în ciuda taxelor ridicate. În primăvara anului 1993, când se aniversau patruzeci de ani de la prima ascensiune, un număr record de

cincisprezece expediţii, formate din două sute nouăzeci şi patru de alpinişti, au încercat să escaladeze vârful urcând dinspre Nepal. În toamna aceea guvernul a mărit din nou taxa pentru permis, ajungându-se astfel la incredibila sumă de 50.000 de dolari pentru grupurile de până la cinci alpinişti, plus 10.000 de dolari pentru fiecare nou membru – dar un grup nu putea să fie mai mare de şapte persoane. În plus, guvernul a hotărât că cel mult patru expediţii vor avea voie pe versanţii nepalezi în fiecare sezon.

Dar ceea ce nepalezii nu au luat în considerare a fost că guvernul din China percepea o taxă de doar 15.000 de dolari/echipă, indiferent de numărul de membri, ca să urci prin Tibet, şi nu exista o limită a numărului de expediţii pe sezon. Mulţimile de alpinişti au migrat dinspre Nepal spre Tibet, lăsând sute de şerpaşi fără muncă. Protestele care au urmat au convins Nepalul, iar în primăvara lui 1996 acesta a renunţat pe neaşteptate la limita de patru expediţii pe sezon. Şi, dacă tot se ocupau de această problemă, miniştrii au ridicat din nou taxa – acum la 70.000 de dolari pentru un grup de maximum şapte alpinişti, plus încă 10.000 de dolari pentru fiecare membru în plus. Având în vedere că dintre cele treizeci de expediţii de pe Everest din primăvara trecută şaisprezece au urcat dinspre Nepal, costul ridicat pe care-l presupune obţinerea unui permis nu pare să fie un impediment.

Chiar şi înainte de accidentul catastrofal din sezonul pre-musonic de căţărat din 1996, creşterea numărului de expediţii comerciale din ultimul deceniu era un subiect sensibil. Tradiţionaliştii erau jigniţi că cel mai înalt vârf era vândut unor parveniţi – dintre care unii, dacă nu ar fi avut ajutorul ghizilor, probabil că de-abia ar fi reuşit să ajungă pe un vârf modest precum Rainier. Everestul, strâmbau din nas puriştii, fusese degradat şi profanat.

Aceştia subliniază şi că, din cauza comercializării Everestului, vârful cândva adorat a fost târât în mocirla jurisprudenţei americane. Pentru că au plătit nişte sume piperate ca să fie călăuziţi pe Everest, unii căţărători i-au dat în judecată pe ghizii lor când nu au reuşit să ajungă pe vârf. „Uneori dai peste un client care crede că a cumpărat un bilet care-i garantează că o să ajungă pe vârf”, se plânge Peter Athans, un ghid foarte respectat, care a făcut parte din unsprezece expediţii pe Everest şi a atins vârful de patru ori. „Unii nu înţeleg că expediţiile pe Everest nu pot fi conduse ca un tren elveţian.”

Din păcate, nu toate procesele legate de Everest sunt nefondate. Firme incompetente sau cu o reputaţie proastă nu s-au ţinut de cuvânt şi de mai multe ori nu le-au oferit clienţilor produse logistice esenţiale – oxigen, de exemplu. În alte expediţii, ghizii au urcat singuri pe vârf, fără niciun client, lucru care i-a determinat pe aceştia să tragă concluzia că au fost primiţi în grup doar pentru bani. În 1995, conducătorul unei expediţii comerciale a fugit cu zeci de mii de dolari

din banii clienţilor, încă dinainte ca aventura să înceapă.

*

În martie 1995 am fost contactat de un redactor de la revista *Outside* care mi-a propus să mă alătur unei expediţii ghidate pe Everest. Aceasta urma să plece peste cinci zile, iar el voia să scriu un articol despre *comercializarea crescândă a muntelui* şi despre controversele aferente. Cei de la revistă nu se gândiseră să urc pe vârf; redactorii voiau doar să rămân la tabăra de bază şi să transmit povestea de pe gheţarul Rongbuk, aflat la poalele muntelui, în partea tibetană. Am analizat oferta lor – ba chiar mi-am rezervat bilete de avion şi mi-am făcut imunizările necesare – dar m-am retras în ultima clipă.

Având în vedere dispreţul pe care l-am manifestat la adresa Everestului ani la rând, se putea uşor presupune că am refuzat din principiu să merg. Adevărul e că propunerea celor de la *Outside* a trezit în mine, în mod neaşteptat, o dorinţă puternică, demult înăbuşită. Am spus „nu" doar pentru că am crezut că va fi incredibil de frustrant să petrec două luni la poalele Everestului şi să nu urc mai sus de tabăra de bază. Dacă tot plecam pe partea cealaltă a globului ca să stau opt săptămâni departe de soţia mea şi de casă, voiam să am ocazia să urc pe munte.

L-am întrebat pe Mark Bryant, redactorul-şef al revistei *Outside*, dacă ar vrea să amâne articolul pentru un an (timp în care aş putea să mă antrenez cum trebuie pentru partea fizică a expediţiei). De asemenea, am întrebat dacă ar fi de acord să îmi rezerve un loc printr-o firmă cu o reputaţie bună – şi să plătească taxa de 65.000 de dolari astfel încât să am o şansă să ajung pe vârf. Nu mă aşteptam să accepte planul meu. În ultimii cincisprezece ani scrisesem mai mult de şaizeci de articole pentru *Outside*, şi rareori bugetul depăşise 2.000-3.000 de dolari pentru o călătorie.

Bryant m-a sunat a doua zi după ce s-a consultat cu directorul revistei. Mi-a spus că revista nu era pregătită să plătească 65.000 de dolari, dar că el şi ceilalţi redactori erau de părere că tema comercializării Everestului era importantă. Dacă voiam într-adevăr să încerc să escaladez vârful, atunci Outside avea să găsească o cale de a mă susţine, a insistat el.

*

De treizeci şi trei de ani de când mă caţăr am avut parte de unele proiecte foarte dificile. În Alaska am deschis un traseu nou şi greu pe vârful Mooses Tooth şi am reuşit să urc de unul singur pe Devils

Thumb, după ce am petrecut, tot singur, trei săptămâni pe o calotă glaciară izolată. În Canada şi Colorado am făcut nişte trasee destul de grele pe gheaţă. Aproape de punctul cel mai sudic al Americii de Sud, unde vântul se năpusteşte peste pământuri precum „mătura lui Dumnezeu” – *la escob de Dios*, cum spun localnicii –, am escaladat un perete surplombat de granit, cu o înălţime înfricoşătoare de 1.600 de metri, care poartă numele de Cerro Torre; pentru că e bătut de vânturi care suflă cu 180 km/h şi acoperit cu un strat fărâmicios de brumă, era considerat cel mai greu de escaladat vârf.

Dar asemenea escapade au avut loc cu mulţi ani în urmă, în unele cazuri cu zeci de ani înainte, când aveam douăzeci-treizeci de ani. La patruzeci şi unu de ani câţi aveam trecusem de mult de perioada mea de glorie: barba începea să-mi încărunţească, aveam probleme cu gingiile şi pusesem şapte kilograme în zona burţii. Aveam o soţie pe care o iubeam la nebunie – şi care mă iubea şi ea. Pentru că ajunsesem să am o carieră bunicică, pentru prima dată în viaţă nu mai trăiam la limita sărăciei. Pe scurt, câteva satisfacţii minore care luate împreună dădeau ceva asemănător cu fericirea mi-au potolit pofta de a mă căţăra.

Mai mult, nici una dintre ascensiunile pe care le făcusem în trecut nu avusese loc la o altitudine mai ridicată. Adevărul e că nu fusesem niciodată la mai mult de 5.240 de metri – nici măcar nu ajunsesem la altitudinea taberei de bază de pe Everest.

Fusesem un elev sârguincios în ceea ce priveşte istoria alpinismului şi ştiam că Everestul omorâse mai mult de o sută treizeci de oameni de când britanicii puseseră pentru prima oară piciorul pe munte, în 1921 – aproape un mort la fiecare patru alpinişti care au ajuns pe vârf –, iar mulţi dintre cei care pieriseră erau mult mai puternici şi aveau mai multă experienţă la altitudine mare decât mine. Dar am descoperit că visurile copilăriei nu mor aşa uşor, şi la naiba cu judecata sănătoasă! La sfârşitul lui februarie 1996, Bryant m-a sunat ca să-mi spună că am un loc în următoarea expediţie a lui Rob Hall. Când m-a întrebat dacă sunt sigur că vreau să fac asta, am spus „da” fără să stau pe gânduri.

CAPITOLUL TREI

Deasupra Indiei de Nord,
29 martie 1996, 9000 de metri

Vorbind repede, le-am spus o parabolă. Am zis: eu vorbesc despre planeta Neptun, doar despre banalul Neptun, nu despre Paradis, deoarece nu cunosc Paradisul. Deci, vedeţi, e vorba despre voi, despre nimic altceva în afară de voi. Există o stâncă mare, am spus, acolo sus, şi trebuie să vă avertizez că oamenii sunt destul de proşti pe Neptun, în mare parte pentru că fiecare a trăit văzându-şi doar de propriile interese. Iar unora dintre ei, pe care am vrut neapărat să-i menţionez, unora dintre ei li se pusese pata pe acel munte. N-o să vă vină să credeţi, am spus, dacă trăiau sau mureau, dacă avea sau n-avea rost, aceşti oameni îşi făcuseră un obicei din ostaşi îşi petreceau timpul liber şi îşi consumau energia alergând ca nebunii după glorie în timp ce urcau şi coborau cele mai abrupte suprafeţe din zonă. Şi toţi s-au întors entuziasmaţi. Şi bine au făcut, am spus, deoarece era amuzant că şi pe Neptun mulţi dintre ei au reuşit să se urmărească unii pe alţii în siguranţă pe versanţii mai uşori. Oricum, erau entuziasmaţi, şi într-adevăr asta se putea citi pe feţele lor hotărâte, iar ochii le sclipeau de mulţumire. Şi după cum am subliniat, asta se întâmpla pe Neptun, nu în Paradis, unde poate că nu este nimic de făcut.

John Menlove Edwards,
Scrisoare de la un bărbat

La două ore după ce zborul cu numărul 311 din Bangkok spre Kathmandu al companiei Thai Air a plecat, m-am ridicat de pe scaun şi m-am îndreptat spre partea din spate a avionului. Aproape de toalete, la tribord, m-am lăsat în jos ca să privesc printr-un geam micuţ, aflat la nivelul pieptului, în speranţa că o să văd nişte munţi.

Nu am fost dezamăgit: acolo, zgâriind orizontul, se aflau incisivii zimţaţi ai Himalayei. Tot restul zborului l-am petrecut la fereastră, vrăjit, aplecat peste o pungă de gunoi plină cu doze de suc şi resturi de mâncare, cu faţa lipită de geamul rece de plexiglas.

Am recunoscut imediat întinderea imensă a muntelui Kanchenjunga – cu cei 8.586 de metri ai săi este al treilea vârf din lume ca înălţime. Un sfert de oră mai târziu am văzut vârful Makalu, al cincilea cel mai înalt vârf din lume, în cele din urmă, am văzut şi Everestul.

Vârful piramidei, negru ca smoala, ieşea mult în relief, ridicându-se deasupra crestelor din jur. Aflat în bătaia curentului jet-stream, muntele efectiv spinteca vântul care bătea cu o viteză de 222 km/h şi disloca o pană de cristale de gheaţă care flutura spre est precum o eşarfă lungă de mătase. În timp ce mă uitam pe cer la dâra pe care o lăsa în urmă avionul, am realizat că vârful Everestului se afla exact la aceeaşi înălţime la care zbura şi avionul presurizat care mă purta prin aer. În acel moment mi-am dat seama că dorinţa de a mă căţăra până la altitudinea la care zboară un Airbus 300 este absurdă, dacă nu mai rău. Mâinile îmi erau reci si umede.

Patruzeci de minute mai târziu eram în Kathmandu. După ce am trecut de vamă şi am ajuns în holul aeroportului, un tânăr solid, proaspăt bărbierit mi-a observat cele două genţi mari şi m-a abordat.

— Tu trebuie să fii John, nu? a întrebat cu un accent neozeelandez ritmat, în timp ce se uita la o foaie cu copiile pozelor din paşaport ale clienţilor lui Rob Hall.

Am dat mâna şi s-a prezentat ca fiind Andy Harris, unul dintre ghizii lui Hall, care venise să mă ducă la hotel.

Harris, în vârstă de treizeci şi unu de ani, mi-a spus că mai trebuia să fie încă un client în acelaşi avion care venise din Bangkok, un avocat în vârstă de cincizeci şi trei de ani din Bloomfield Hills, Michigan, pe care-l chema Lou Kasischke. Lui Kasischke i-a trebuit o oră ca să-şi găsească bagajele, aşa că, în timp ce aşteptam, Andy şi cu mine ne-am împărtăşit impresii despre unele trasee foarte dificile pe care le făcusem în vestul Canadei şi am discutat despre beneficiile schiatului în comparaţie cu snowboardingul. Dorinţa nestăvilită a lui Andy de a se căţăra, entuziasmul desăvârşit pentru munţi mi-au trezit nostalgia pentru acea perioadă din viaţa mea când căţăratul era cel mai important lucru pentru mine, când îmi organizam viaţa în funcţie de munţii pe care-i escaladasem şi de cei pe care speram să-i escaladez într-o bună zi.

Înainte ca Lou Kasischke – un tip înalt, atletic, cu părul grizonant şi sobru ca un patrician – să iasă din rândul celor ce aşteptau la vamă, l-am întrebat pe Andy de câte ori mai fusese pe Everest.

— De fapt, mi-a mărturisit voios, acum o să urc pentru prima dată, la fel ca tine. O să fie interesant să văd cum mă descurc acolo sus.

Hall ne făcuse rezervări la hotelul Garuda, un loc prietenos şi învechit, aflat pe o străduţă îngustă, plină de ricşe şi pungaşi din mijlocul cartierului Thamel, o zonă turistică agitată din Kathmandu. Garuda era de mult unul dintre locurile preferate ale celor care urmau să urce pe Himalaya, iar pereţii hotelului erau plini de fotografii cu autografe ale alpiniştilor renumiţi care dormiseră acolo: Reinhold Messner, Peter Habeler, Kitty Calhoun, John Roskelley, Jeff Lowe. În timp ce urcam scările spre camera mea, am trecut pe lângă un poster

color, uriaş, pe care scria „Trilogia himalayană” şi în care apăreau piscurile Everest, K2 şi Lhotse – cel mai înalt vârf din lume, al doilea şi respectiv al patrulea. Suprapus peste imaginea munţilor apărea un bărbos care zâmbea, îmbrăcat din cap până-n picioare în echipament de munte. Într-un chenar se afla numele alpinistului: Rob Hall. Posterul, care avea menirea să atragă cât mai mulţi clienţi pentru firma de ghizi montani a lui Hall, Adventure Consultants, sărbătoreau reuşita impresionantă a acestuia din 1994, când urcase pe cele trei vârfuri în doar două luni de zile.

O oră mai târziu m-am întâlnit în sfârşit faţă în faţă cu Hall. Avea cam 1,93m şi era slab ca un ţâr. Faţa lui avea un aer angelic, şi totuşi arăta mai în vârstă de treizeci şi cinci de ani, cât avea – poate din cauza ridurilor proeminente din colţul ochilor sau a aerului autoritar pe care-l avea. Purta o cămaşă hawaiiană şi blugi Levis spălăciţi, cu un petic cu *ying* şi *yang* pe un genunchi. Avea o claie cârlionţată de păr şaten în creştetul capului, iar barba lui arăta ca un tufiş care trebuie tuns.

Sociabil din fire, Hall s-a dovedit a fi un bun povestitor, înzestrat cu ironia muşcătoare tipică neozeelandezilor. Spunându-ne o poveste lungă cu un turist francez, un călugăr budist şi un iac foarte hirsut, Hall a lansat poanta cu o căutătură poznaşă, a făcut o mică pauză de efect, apoi şi-a dat capul pe spate şi a izbucnit într-un râs răsunător, molipsitor, neputând să-şi ascundă încântarea pe care i-o produsese propria poveste. Mi-a plăcut de el din prima clipă.

Hall era cel mai tânăr dintre cei nouă copii ai unei familii catolice din clasa muncitoare din Christchurch, Noua Zeelandă. Deşi era isteţ şi avea înclinaţii către ştiinţele reale, la cincisprezece ani a renunţat la şcoală după ce s-a certat cu un profesor autocrat. În 1976 a început să lucreze pentru Alp Sports, o firmă locală care producea echipament pentru alpinism.

— A început cu munca de jos, a lucrat la maşina de cusut, chestii din astea, îşi aduce aminte Bill Atkinson, un ghid şi un alpinist experimentat, angajat şi el la Alp Sports în aceeaşi perioadă. Dar pentru că avea un simţ extraordinar al organizării, lucru evident chiar şi când avea şaisprezece-şaptesprezece ani, peste puţin timp a început să administreze partea de producţie a firmei.

Timp de câţiva ani Hall fusese un împătimit al mersului pe munte; cam în acelaşi timp în care a început să lucreze pentru Alp Sports s-a apucat de escaladă – pe stâncă şi pe gheaţă. Învăţa foarte repede, spune Atkinson, care se căţăra des cu Hall, „şi putea să preia sarcini şi responsabilităţi de la oricine”.

În 1980, când Hall avea nouăsprezece ani, a făcut parte dintr-o expediţie care a urcat pe traseul foarte dificil al Crestei Nordice din Ama Dablam, un vârf de 6.812 metri, extraordinar de frumos, aflat la

24 de kilometri la sud de Everest. În timpul acelei expediţii, prima în Himalaya pentru el, Hall a înaintat până la tabăra de bază din Everest şi a luat hotărârea ca într-o zi să urce şi pe cel mai înalt munte. I-au trebuit zece ani şi trei încercări, dar în mai 1990 Hall a ajuns în sfârşit pe Everest, în calitate de conducător al unei expediţii din care făcea parte şi Peter Hillary, fiul lui Sir Edmund. De pe vârf, Hall şi Hillary au putut fi auziţi în timp real pe întreg teritoriul Noii Zeelande prin intermediul radioului, şi au primit felicitările prim-ministrului Geoffrey Palmer la 8.848 de metri.

Hall lucra deja ca alpinist profesionist. Ca mulţi dintre colegii lui, încerca să obţină fonduri de la marile companii ca să-şi finanţeze expediţiile costisitoare în Himalaya. A fost suficient de perspicace pentru a înţelege că, dacă va avea parte de publicitate, îi va li mai uşor să convingă companiile să îl ajute. S-a dovedit a fi foarte priceput în a face să-i apară numele în ziare şi chipul la televizor.

— Da, a recunoscut Atkinson, Rob a ştiut mereu să-şi facă publicitate.

În 1988, Gary Ball, un ghid din Auckland, a devenit partenerul principal de escaladă al lui Hall şi prietenul lui cel mai apropiat. Cei doi au urcat împreună pe Everest în 1990, iar imediat după ce au ajuns în Noua Zeelandă s-au hotărât să se avânte pe cele mai înalte vârfuri de pe cele şapte continente, à la Dick Bass – dar să ridice miza urcând toate vârfurile în şapte luni[11]. Având în vedere că terminaseră deja cu Everestul, cel mai greu dintre cele şapte, Hall şi Ball i-au convins pe cei de la Power Build, o mare companie producătoare de energie electrică, să îi finanţeze şi au pornit la drum. Pe 12 decembrie 1990, cu câteva ore înainte ca termenul-limită pentru cele şapte luni să expire, au ajuns pe cel de-al şaptelea vârf – Masivul Vinson, cel mai înalt munte din Antarctica, având o înălţime de 4.892 de metri – iar reuşita le-a fost primită cu surle şi trâmbiţe în ţara natală.

În ciuda succesului obţinut, Hall şi Ball îşi făceau probleme în legătură cu perspectivele pe termen lung în lumea alpinismului profesionist.

— Pentru ca un alpinist să primească în continuare sponsorizări de la companii, acesta trebuie să ridice mereu ştacheta, explică Atkinson. Următorul traseu trebuie să fie mai dificil şi mai spectaculos ca precedentul. Apoi e din ce în ce mai greu; în cele din urmă nu mai poţi să ţii pasul. Rob şi Gary şi-au dat seama că la un moment dat nu vor mai putea să facă faţă noilor provocări sau că vor avea ghinion şi se vor accidenta mortal. Aşa că au schimbat planul şi au devenit ghizi de mare altitudine. Când eşti ghid, nu poţi să urci tot timpul pe traseele pe care ai vrea; provocarea este să duci clienţii sus, iar apoi să-i aduci iar jos, ceea ce îţi oferă un alt fel de satisfacţie. Dar este o

carieră mai sigură decât să tot alergi la nesfârşit după sponsorizări. Există un număr nelimitat de clienţi, atâta timp cât le oferi un produs bun.

În timpul nebuniei cu „şapte vârfuri în şapte luni", Hall şi Ball au decis să lucreze împreună ca ghizi şi să conducă doritori pe cele Şapte Vârfuri. Erau convinşi că există o nişă, neexploatată încă, a oamenilor visători şi cu bani, dar cu prea puţină experienţă ca să urce singuri pe cele mai înalte vârfuri din lume, aşa că au pus bazele firmei Adventure Consultants.

Aproape imediat au atins un record impresionant. În mai 1992, Hall şi Ball au condus şase oameni pe vârful Everest. Un an mai târziu au ghidat un alt grup de şapte persoane pe vârf, într-o după-amiază în care patruzeci de oameni au ajuns sus, pe Everest, într-o singură zi. Totuşi, când s-au întors din expediţie, nu s-au aşteptat ca Sir Edmund Hillary să-i critice în mod public. Acesta a condamnat făţiş rolul pe care Hall îl juca în comercializarea crescândă a Everestului. Grupurile de începători care erau însoţite pe vârf în schimbul unei taxe, a vociferat Sir Edmund, „puneau în pericol respectul pentru munte".

În Noua Zeelandă, Hillary este una dintre persoanele cele mai venerate; se uită la tine de pe bancnota de cinci dolari cu figura lui necizelată. Hall s-a întristat şi s-a ruşinat pentru că fusese criticat în mod public de către cel pe care-l considera un semizeu, acest proto-alpinist care fusese unul dintre eroii copilăriei sale.

— Hillary e privit ca un tezaur naţional în viaţă aici, în Noua Zeelandă, continuă Atkinson. Ce spune el are mare însemnătate şi trebuie să fi durut să te critice tocmai el. Rob a vrut să se justifice printr-o declaraţie publică, dar şi-a dat seama că nu are nicio şansă în faţa unei persoane adorate de mass-media.

Apoi, la cinci luni după zarva stârnită de Hillary, Hall a fost zguduit de o lovitură şi mai puternică: în octombrie 1993, Gary Ball a murit din cauza unui edem cerebral – creştere în volum a creierului care se produce de obicei la mare altitudine – în timp ce încerca să escaladeze vârful Dhaulagiri, de 8.167 de metri, al şaselea ca înălţime din lume. Ball şi-a dat ultima suflare în chinuri, în braţele lui Hall, după ce zăcuse în comă într-un cort mic, sus, la altitudine extremă. A doua zi, Hall şi-a îngropat prietenul într-o crevasă.

Întors acasă din expediţie, într-o emisiune TV, Hall a descris sumbru cum a coborât trupul lui Ball în adâncul gheţarului folosindu-se de coarda lor preferată. „O coardă de cărăţat este făcută să ne ţină cumva împreună, nu trebuie să-i dai drumul niciodată", a spus. „Iar eu m-am văzut nevoit să o las să-mi alunece din mână."

— Rob a fost distrus când a murit Gary, spune Helen Wilton, care a lucrat pentru Hall ca manager la tabără de bază de pe Everest în '93, '95 şi '96. Dar a făcut faţă situaţiei fără să se plângă. Aşa e Rob –

merge mai departe.

Hall a hotărât să continue de unul singur cu Adventure Consultants. În modul lui caracteristic, a îmbunătăţit sistematic infrastructura şi serviciile firmei – şi a continuat să aibă un succes extraordinar ghidând alpinişti amatori pe vârfurile munţilor înalţi şi izolaţi.

Intre 1990 şi 1995, treizeci şi nouă de alpinişti au ajuns pe Everest datorită lui Hall – în primii douăzeci de ani după ce sir Edmund Hillary a cucerit vârful s-au înregistrat cu trei ascensiuni mai mult. Nu e de mirare că Hall îşi făcea reclamă spunând că Adventure Consultants este „liderul ascensiunilor pe Everest, având la activ mai multe escalade decât oricare altă firmă". În broşura pe care a trimis-o potenţialilor clienţi scria că:

sunteţi însetat de aventură! Poate visaţi să vizitaţi şapte continente sau să ajungeţi pe vârful unui munte înalt. Mulţi dintre noi nu avem niciodată curajul să ne urmăm visurile, foarte rar îndrăznim să le împărtăşim altora şi ne e greu să recunoaştem că avem o dorinţă arzătoare.

Adventure Consultants este o firmă de ghizi, specializată în organizarea expediţiilor montane. Ne pricepem să transformăm visurile în realitate şi lucrăm împreună cu dumneavoastră ca să vă atingeţi ţelul. Nu o să vă tragem după noi pe vârful muntelui – va trebui să munciţi mult pentru asta –, dar vă garantăm că vom maximiza siguranţa şi succesul aventurii dumneavoastră.

Pentru cei care îndrăznesc să îşi urmeze visurile, această experienţă oferă ceva special, ceva ce nu poate fi descris în cuvinte. Vă invitam să urcaţi pe muntele visurilor dumneavoastră alături de noi.

În 1996 Hall cerea 65.000 de dolari de persoană ca să îşi ghideze clienţii pe acoperişul lumii. Este o sumă imensă după toate standardele – echivalează cu ipoteca de la casa mea din Seattle –, iar aceasta nu includea zborul spre Nepal şi echipamentul personal. Nicio altă firmă nu avea o taxă mai mare – ba unii dintre concurenţii lui cereau o sumă de trei ori mai mică. Dar, datorită succesului lui incredibil, Hall nu a avut probleme să umple locurile pentru această a opta expediţie pe Everest.

Dacă erai în stare de orice ca să ajungi pe vârf şi puteai cumva să faci rost de bani, Adventure Consultants era în mod evident alegerea cea mai bună.

*

Pe 31 martie, la două zile după ce ajunsesem în Kathmandu, noi,

membrii Expediţiei Everest a firmei Adventure Consultants, am traversat de dimineaţă pista Aeroportului Internaţional Tribhuvan şi ne-am urcat într-un elicopter Mi-17 de provenienţă rusească, aparţinând companiei Asian Airlines. Elicopterul era o relicvă plină de lovituri, care data din timpul Războiului Afgano-Sovietic şi arăta de parcă fusese asamblat în curtea cuiva. Pilotul a închis uşa şi ne-a dat vată ca să ne-o punem în urechi, iar uriaşul elicopter s-a ridicat cu greutate în aer, făcând un zgomot de nedescris.

Podeaua era plină cu genţi, rucsacuri şi cutii de carton. Cealaltă încărcătură, cea umană, se înghesuia pe strapontinele dinspre pereţii elicopterului, cu faţa spre interior, cu picioarele strânse la piept. Nu se putea discuta din cauza zgomotului asurzitor al turbinelor. Nu a fost un zbor confortabil, dar nimeni nu s-a plâns.

În 1963, expediţia condusă de Tom Hornbein a început drumul lung spre Everest din Banepa, un oraş aflat la câţiva kilometri depărtare de Kathmandu, şi i-au trebuit treizeci şi una de zile până să ajungă la tabăra de bază. Ca mulţi alpinişti moderni, am preferat să sărim peste majoritatea acelor kilometri de drum abrupt şi prăfuit. Elicopterul trebuia să ne lase în îndepărtatul sat Lukla, aflat la o altitudine de 2800 de metri, în Himalaya. Dacă elicopterul nu se prăbuşea pe drum, zborul avea să reducă drumul făcut de Hornbein cu trei săptămâni.

Mi-am plimbat privirea prin interiorul încăpător al elicopterului şi am încercat să memorez numele coechipierilor mei. În afară de ghizii Rob Hall şi Andy Harris mai era şi Helen Wilton, în vârstă de treizeci şi nouă de ani şi mamă a patru copii, care se întorcea pentru al treilea ei sezon ca manager al taberei de bază. Caroline Mackenzie – o alpinistă desăvârşită în vârstă de aproape treizeci de ani – era doctorul expediţiei şi, la fel ca Helen, nu avea să urce mai sus de tabăra de bază. Lou Kasischke, avocatul manierat pe care l-am cunoscut la aeroport, urcase şase dintre cele Şapte Vârfuri – la fel şi Yasuko Namba, de patruzeci şi şapte de ani, o taciturnă directoare de resurse umane la filiera din Tokyo a companiei Federal Express. Beck Weathers, de patruzeci şi nouă de ani, era un patolog guraliv din Dallas. Stuart Hutchinson, de treizeci şi patru de ani, îmbrăcat într-un tricou cu Ren & Stimpy, personaje dintr-un desen animat, era un cardiolog canadian, raţional, puţin cam tocilar, care avea o bursă de cercetare. John Taske avea cincizeci şi şase de ani şi era cel mai în vârstă membru al expediţiei; era un anestezist din Brisbane care se apucase de alpinism după ce se pensionase din armata australiană. Frank Fischbeck, de cincizeci şi trei de ani, era un editor spilcuit şi manierat din Hong Kong, care mai încercase de trei ori să urce pe Everest cu un concurent de-al lui Hall. În 1994 ajunsese până la Vârful Sudic, la doar o sută de metri de vârful propriu-zis. Doug Hansen, de

patruzeci şi şase de ani, era un poştaş american care mai urcase cu Hall şi în 1995 şi, la fel ca Fischbeck, ajunsese doar până la Vârful Sudic.

Nu ştiam ce să cred despre ceilalţi clienţi. După cum arătau şi după experienţa pe care o aveau nu semănau deloc cu alpiniştii dedicaţi cu care mă căţăram de obicei. Dar păreau să fie oameni simpatici, de treabă, şi nu aveam niciun tâmpit în grup – cel puţin nimeni nu-şi dăduse încă arama pe faţă. Totuşi, nu aveam prea multe în comun cu niciunul dintre ei, cu excepţia lui Doug. Acesta era un bărbat vânjos căruia îi plăcea mult să petreacă şi a cărui faţă îmbătrânise prematur, semănând acum cu o minge veche de fotbal. Era poştaş de mai bine de douăzeci şi şapte de ani şi mi-a mărturisit că strânsese bani pentru expediţie lucrând în schimbul de noapte la poştă şi pe şantier ziua. Deoarece înainte să fiu jurnalist lucrasem ca tâmplar timp de opt ani de zile – şi deoarece ne încadram în aceeaşi categorie a plătitorilor de impozit, lucru care ne separa vădit de ceilalţi clienţi – deja mă simţeam în largul meu cu Doug, dar nu şi cu ceilalţi.

În general am pus neliniştea mea crescândă pe seama faptului că niciodată nu făcusem parte dintr-un grup atât de mare – nici mai mult, nici mai puţin decât un grup de străini. În afară de o expediţie în Alaska pe care o făcusem în urmă cu douăzeci şi unu de ani, în toate celelalte drumeţii ori mă însoţiseră unul sau doi prieteni buni, ori fusesem singur.

Când te caţeri e foarte important să ai încredere în partenerii tăi. Acţiunile unui alpinist pot afecta bunăstarea întregii echipe. Consecinţele unui nod prost, ale unei gafe, ale unei pietre dislocate sau ale altor acţiuni neglijente sunt de obicei simţite atât de coechipieri, cât şi de cel care le-a cauzat. Aşadar, nu e de mirare că alpiniştii sunt în general prudenţi când vine vorba să se alăture unora despre a căror bună-credinţă nu ştiu nimic.

Dar încrederea în parteneri e un lux refuzat celor care se înscriu într-o ascensiune ghidată; în schimb, ei trebuie să se bazeze pe ghid. În timp ce elicopterul înainta încet spre Lukla, mă gândeam că probabil fiecare dintre coechipierii mei spera, la fel de mult ca mine, că Hall avusese grijă să nu ia clienţi nepricepuţi şi că va avea cum să ne protejeze pe fiecare de defectele celorlalţi.

CAPITOLUL PATRU

Phakding, 31 martie 1996, 2.799 de metri

Pentru cei care nu tăiau frunze la câini, drumeţiile zilnice se terminau după-amiaza devreme, dar de cele mai multe ori nu înainte ca arşiţa şi picioarele dureroase să ne determine să întrebăm fiecare şerpaş care trecea: „Cât mai e până la tabără?" Aveam să descoperim curând că răspunsul era invariabil: „Doar trei kilometri, Sah'b". [...]

Serile erau liniştite, în timp ce un fum se instala în aerul calm pentru a îndulci amurgul, luminiţe clipeau pe creasta pe care urma să campăm mâine, iar norii estompau conturul rutei din ziua următoare. Un entuziasm din ce în ce mai mare îmi ademenea gândul în mod repetat către Creasta Vestică. [...]

Exista şi un sentiment de singurătate, la apusul soarelui, dar îndoielile nu apăreau decât foarte rar. Apoi am avut un sentiment de prăbuşire, ca şi cum toată viaţa mea se afla în spate. Odată ajuns pe munte, ştiam (sau speram) că voi fi total absorbit de sarcina pe care o aveam. Dar alteori mă întrebam dacă nu cumva am străbătut atâta drum doar ca să-mi dau seama că de fapt ceea ce căutam era ceva ce lăsasem în urmă.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică:
*traversarea vârfului Everest**[12]***

Din Lukla drumul spre Everest înainta la nord prin defileul crepuscular al lui Dudh Kosi, un râu rece ca gheaţa, plin de bolovani, învolburat de ape glaciare. Am petrecut prima noapte în cătunul Phakding, o adunătură de case şi colibe înghesuite pe o terasă plată, aflată deasupra râului. La căderea nopţii aerul s-a răcit considerabil, iar dimineaţa, în timp ce mă aflam în fruntea grupului care înainta pe potecă, frunzele de rododendroni străluceau sub stratul de promoroacă. Dar regiunea Everestului se află la 28 de grade latitudine nordică – puţin mai jos de tropice -, iar din momentul în care soarele s-a ridicat destul de sus ca razele lui să pătrundă până în defileu, temperatura a crescut simţitor. La prânz, după ce trecuserăm pe un pod care se clătina-n stânga şi-n dreapta, sus, deasupra râului – cea de-a patra traversare a râului în ziua aceea –, sudoarea îmi curgea de pe bărbie, şi m-am dezbrăcat până am rămas doar în pantaloni scurţi şi tricou.

Dincolo de pod poteca părăsea malul râului Dudh Kosi şi şerpuia pe peretele abrupt al defileului, urcând printre pâlcuri de pini parfumaţi.

Thamserku şi Kusum Kangru – nişte vârfuri spectaculos canelate şi acoperite de zăpadă – străpungeau cerul la mai mult de 3.000 de metri deasupra noastră. Era o ţară minunată, la fel de impunătoare din punct de vedere topografic ca orice altă formă de relief din lume, dar nu era sălbatică şi nu mai fusese astfel de sute de ani.

Fiecare bucăţică de teren arabil fusese terasată pentru a cultiva acolo orz, hrişcă amară sau cartofi. De-a lungul dealurilor erau întinse sfori cu steaguri de rugăciune, iar antice stupe[13] budiste şi ziduri din pietre *mani**[14]*** splendid cioplite păzeau chiar şi cele mai înalte trecători. În timp ce urcam dinspre râu, drumul era plin de trekkeri, convoaie de iaci[15], călugări în mantii roşii şi şerpaşi desculţi, încovoiaţi sub greutatea încărcăturilor de lemn, gaz lampant şi sucuri acidulate pe care le cărau în spate.

La nouăzeci de minute de când lăsasem râul în urmă, am urcat pe o culme largă, am trecut pe lângă ţarcuri de iaci – care formau o reţea de ziduri – şi m-am trezit dintr-odată în mijlocul Bazarului Namche, centrul social şi comercial al şerpaşilor. Aflat la o altitudine de 3.440 de metri, Namche se întindea într-o căldare mare, înclinată şi adâncă, care arăta ca o antenă-satelit, cocoţată undeva la jumătatea unui versant abrupt. Peste o sută de clădiri, una lângă alta, se înghesuiau impresionant pe panta stâncoasă, iar un labirint de cărări înguste şi podeţe făcea legătura între ele. Aproape de capătul de jos al oraşului am găsit cabana Khumbu, am dat la o parte pătura care ţinea loc de uşă la intrare şi i-am văzut pe coechipierii mei bând ceai de lămâie în jurul unei mese aflate într-un colţ.

Când m-am apropiat, Rob Hall m-a prezentat lui Mike Groom, cel de-al treilea ghid al expediţiei. Groom, un australian în vârstă de treizeci şi trei de ani, cu părul de culoarea morcovului şi cu un corp de maratonist, era un instalator din Brisbane care lucra din când în când ca ghid. În 1987 a fost obligat să petreacă o noapte sub cerul liber în timp ce cobora de pe vârful Kancheniunga – înalt de 8.586 de metri – şi pentru că i-au degerat picioarele au trebuit să-i amputeze toate degetele. Această întâmplare nefericită nu l-a împiedicat să se mai caţere pe Himalaya; dimpotrivă, a urcat pe K2, Lhotse, Cho Oyu, Ama Dablam, iar în 1993 a ajuns pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar. Groom era un tip foarte calm şi circumspect, era plăcut să te afli în compania lui, dar nu prea vorbea neîntrebat, iar când răspundea, o făcea scurt şi la obiect, mai mult în şoaptă.

Discuţiile din timpul cinei erau dominate de cei trei clienţi doctori – Stuart, John şi, mai ales, Beck –, situaţie care avea să se repete aproape pe tot parcursul expediţiei. Din fericire, John şi Beck erau incredibil de amuzanţi şi ne făceau să râdem cu poftă. În schimb, monoloagele lui Beck se transformau de obicei într-o tiradă vituperantă, à la Rush Limbaugh, împotriva căcăcioşilor de liberali. La

un moment dat, în acea seară, am făcut greşeala să îl contrazic: ca răspuns la unul dintre comentariile lui am sugerat că măsura de creştere a salariului minim părea de bun-simţ şi necesară totodată. Beck, care era foarte bine informat şi versat în arta dezbaterii, mi-a făcut praf mărturisirea stângace, iar eu nu aveam cu ce să-l combat. Aveam mâinile legate, nu puteam să scot o vorbă, dar înăuntru fierbeam de mânie.

În timp ce-şi continua tirada despre numeroasele absurdităţi ale sistemului de ajutor social, cu accentul lui tărăgănat, înfundat, de texan din est, m-am ridicat şi am plecat de la masă ca să nu mă mai fac de râs. Când m-am întors în sala de mese, m-am dus la proprietară, Ngawang Doka, ca să comand o bere. Aceasta era o şerpaşă mică şi delicată, şi tocmai lua comanda unui grup de trekkeri americani.

— Noi foame, i-a spus un bărbat roşu-n obraji pe un ton prea ridicat, într-o engleză de baltă, mimând că mănâncă. Vrem car-tofi. Sand-vici cu iac. Co-ca-Co-la. Ai?

— Vreţi să vă aduc meniul? i-a răspuns Ngawang Doka într-o engleză curată, spumoasă, în care se putea ghici un vag accent canadian. Avem multe preparate. Şi cred că a mai rămas nişte plăcintă cu mere, proaspăt coaptă, dacă vreţi şi desert.

Americanul, căruia nu-i venea să creadă că acea femeie a dealurilor, cu pielea arămie îi răspunsese într-o engleză perfectă, a continuat stâlcind cuvintele:

— Me-ni-ul. Bun, bun. Da, da, vrem me-ni-ul.

Şerpaşii rămân o enigmă pentru majoritatea străinilor, care au tendinţa să-i privească printr-o prismă romantică. Cei care nu cunosc demografia Himalayei presupun deseori că toţi nepalezii sunt şerpaşi. De fapt, nu sunt mai mult de douăzeci de mii de şerpaşi în tot Nepalul – o ţară cât Carolina de Nord –, care are vreo douăzeci de milioane de locuitori şi peste cincizeci de grupuri etnice. Şerpaşii trăiesc la munte, sunt budişti evlavioşi ai căror strămoşi au migrat din Tibet spre sud acum patru sau cinci secole. Există sate de şerpaşi împrăştiate prin munţii Himalaya, în partea estică a Nepalului, şi sunt comunităţi importante în Sikkim şi Darjeeling, India, dar centrul comunităţii şerpaşe este Khumbu, câteva văi prin care trec apele de pe partea sudică a Everestului – o regiune mică, incredibil de accidentată, unde nu există drumuri, maşini şi, în general, niciun fel de vehicul cu roţi.

Este foarte greu să cultivi pământul în văile acelea înalte, reci şi cu pereţi abrupţi, aşa că economia tradiţională a şerpaşilor s-a bazat mereu pe schimbul de produse dintre Tibet şi India şi pe creşterea iacilor. Apoi, în 1921, britanicii au pornit în prima lor expediţie pe Everest şi faptul că au angajat şerpaşi ca să-i ajute a dus la transformarea culturii şerpaşilor.

Deoarece Regatul Nepalului nu şi-a deschis graniţele până în 1949, prima expediţie de recunoaştere, ca şi următoarele nouă au fost nevoite să se apropie de munte dinspre nord, prin Tibet, şi nu au trecut niciodată prin zona Khumbu. Dar primele nouă expediţii au pornit spre Tibet din Darjeeling, unde migraseră mulţi şerpaşi care aveau o reputaţie bună printre coloniştii de acolo: erau consideraţi muncitori, politicoşi şi inteligenţi. În plus, pentru că majoritatea şerpaşilor trăiseră de generaţii în sate situate la 2.700-4.200 de metri, aceştia erau adaptaţi la altitudinile înalte. La recomandarea lui A.M. Kellas, un doctor scoţian care urcase şi călătorise mult cu şerpaşi, membrii expediţiei de pe Everest din 1921 au angajat un grup mare ca să care bagaje şi să facă diverse munci prin tabără. Această practică s-a încetăţenit şi doar un număr infim de expediţii n-au apelat la ajutorul şerpaşilor în aceşti cincizeci şi şapte de ani.

Indiferent de consecinţe, în ultimii douăzeci de ani economia şi cultura din Khimbu au devenit irevocabil legate de afluxul sezonier de trekkeri şi alpinişti, dintre care aproximativ cincisprezece mii vizitează anual zona. Şerpaşii care învaţă tehnici de alpinism şi lucrează sus pe creste – mai ales cei care au ajuns pe Everest – sunt foarte respectaţi în comunitatea lor. Cei care devin căţărători faimoşi au şanse mari să-şi piardă viaţa, din păcate: din 1922, când şapte şerpaşi au pierit într-o avalanşă în timpul celei de-a doua expediţii britanice, cincizeci şi trei de şerpaşi au murit pe Everest. Numărul este disproporţionat, reprezentând mai mult de o treime din toate decesele înregistrate pe Everest.

În ciuda riscurilor, competiţia dintre şerpaşi pentru cele douăsprezece-optsprezece locuri, câte are în mod normal o expediţie pe Everest, este acerbă. Cele mai vânate poziţii sunt cele de alpinişti, vreo şase, care sunt plătite cu sume între o mie patru sute şi două mii cinci sute de dolari pentru o muncă riscantă care durează două luni. Este o sumă frumuşică pentru un popor sărac lipit, cu un venit anual de aproximativ 160 de dolari pe cap de locuitor.

Ca să facă faţă traficului din ce în ce mai mare de alpinişti şi trekkeri occidentali, cabane şi ceainării apar peste tot în regiunea Khumbu, dar astfel de noi construcţii au apărut mai ales în Bazarul Namche. Pe drumul spre Namche am trecut pe lângă nenumăraţi salahori urcând dinspre păduri, cărând bârne tăiate recent, care cântăreau mai mult de patruzeci şi cinci de kilograme – o muncă anevoioasă şi zdrobitor de grea, pentru care primeau cam trei dolari pe zi.

Vizitatorii fideli ai regiunii Khumbu sunt supăraţi din cauza prosperităţii turistice şi din cauza schimbărilor care au avut loc în zona pe care primii alpinişti occidentali o considerau raiul pe pământ, o adevărată Shangri-La[16]. Văi întregi au fost defrişate ca să facă faţă

cererii crescânde de lemne pentru foc. Adolescenţii care îşi petrec timpul în localurile de carrom[17] din Namche poartă mai degrabă blugi şi tricouri cu Chicago Bulls, şi nu veşmântul tradiţional. Membrii familiilor obişnuiesc să-şi petreacă serile adunaţi în jurul videourilor uitându-se la cea mai recentă capodoperă a lui Schwarzenegger.

Cultura din Khumbu nu s-a transformat numai în sens pozitiv, dar nu am auzit mulţi şerpaşi care să se plângă din cauza schimbărilor. Cu valuta forte pe care o primesc de la trekkeri şi alpinişti şi cu sponsorizările fundaţiilor internaţionale de întrajutorare finanţate de aceştia au înfiinţat şcoli şi dispensare, au redus mortalitatea infantilă, au construit poduri şi au alimentat Namche şi alte sate cu electricitate provenită de la hidrocentrale. Occidentalii au un aer de superioritate atunci când deplâng frumoasele vremuri trecute, când viaţa în Khumbu era mult mai simplă şi mult mai pitorească. Majoritatea celor care trăiesc în acest ţinut dur nu par să îşi dorească să fie separaţi de lumea modernă sau de cursul haotic al progresului umanităţii. Ultimul lucru pe care şerpaşii îl vor este să fie conservaţi ca specimene într-un muzeu de antropologie.

*

Un călător puternic, pre-aclimatizat pentru o anumită altitudine, ar putea străbate distanţa de la pista de aterizare din Lukla la tabăra de bază Everest în două-trei zile lungi. Totuşi, pentru că mulţi dintre noi tocmai veniserăm de la nivelul mării, Hall a avut grijă să ne ducă într-un ritm mai leneş, astfel încât corpurile noastre să aibă timp să se adapteze aerului tot mai rarefiat. Rar am mers mai mult de trei, patru ore într-o zi. Iar în unele zile, când itinerarul lui Hall cerea aclimatizare suplimentară, nu mergeam nicăieri.

La 3 aprilie, după ziua de aclimatizare din Namche, am pornit din nou la drum spre tabăra de bază. La douăzeci de minute după ce ieşiserăm din sat, am trecut de o cotitură şi am ajuns în faţa unui peisaj care-ţi tăia răsuflarea. Şase sute de metri mai jos, făcând o crestătură adâncă în roca din jur, râul Dudh Kosi părea o panglică unduitoare de argint care strălucea printre umbre. Trei mii de metri mai sus, uriaşul vârf ca o ţepuşă al lui Ama Dablam, cu soarele în spate, plana asupra văii precum o nălucă. Şi alte câteva mii de metri mai sus, făcând ca Ama Dablam să pară un pitic, se afla piramida de gheaţă a Everestului, aproape ascunsă în spatele vârfului Nuptse. După cum se întâmpla mereu, o pană de zăpadă se ridica de pe vârf ca un fum îngheţat, trădând puterea curenţilor jet-stream.

Am rămas cu privirea pironită asupra vârfului vreo jumătate de oră, în timp ce încercam să-mi dau seama cum ar fi să ajungi pe acea culme aflată în bătaia unor asemenea vânturi. Deşi urcasem pe sute de

munţi, Everestul era atât de diferit de toate celelalte vârfuri pe care ajunsesem, încât nu puteam să-mi imaginez cum ar fi să-l urc. Vârful părea atât de rece, de înalt, părea imposibil de departe. Mă simţeam de parcă aş fi făcut parte dintr-o expediţie pe Lună. În timp ce mă îndreptam înapoi spre potecă, sentimentele mele oscilau între anticipare emoţionantă şi o spaimă care aproape pusese stăpânire pe mine.

După-amiază târziu am ajuns la Tengboche[18], cea mai mare şi mai importantă mănăstire budistă din Khumbu. Chhongba Sherpa, un om strâmb, meditativ, care ni se alăturase pe post de bucătar la tabăra de bază, s-a oferit să stabilească o întâlnire cu *rimpoche* – „cel mai important lama din Nepal“, ne-a explicat Chhongba, „un om foarte sfânt. Chiar ieri a încheiat o perioadă lungă de meditaţie în tăcere – nu a scos niciun cuvânt în ultimele trei luni. Noi vom fi primii lui vizitatori. Este de bun augur“. Doug, Lou şi cu mine i-am dat fiecare câte o sută de rupii (aproximativ doi dolari) ca Chhongba să cumpere *katas* de ceremonie – eşarfe albe din mătase, care vor fi dăruite lui *rimpoche* –, după care ne-am descălţat şi Chhongba ne-a condus într-o cămăruţă străbătută de un curent de aer, în spatele templului principal.

Acolo, stând turceşte pe o pernă de brocart, înfăşurat în robe de un roşu burgund, se afla un bărbat scund, grăsuţ, cu o ţeastă lucioasă. Chhongba a făcut o reverenţă, i-a vorbit puţin în şerpaşă şi ne-a făcut semn să ne apropiem. Apoi *rimpoche* ne-a binecuvântat pe rând, punându-ne eşarfele *kata* în jurul gâtului. Pe urmă ne-a zâmbit cu beatitudine şi ne-a oferit ceai.

— Ar trebui să porţi *kata* asta când urci pe Everest, m-a sfătuit solemn Chhongba. O să-i facă plăcere lui Dumnezeu şi o să te apere de rău.

Nu ştiam cum trebuie să mă comport în compania unei prezenţe divine, a acestei reîncarnări a unui lama antic şi ilustru – eram speriat să nu carecumva să îl jignesc din greşeală sau să comit vreo gafa iremediabilă. În timp ce sorbeam din ceaiul dulce şi stăteam ca pe ghimpi, Sanctitatea Sa a căutat ceva în biroul învecinat, a scos o carte mare, foarte ornamentată, pe care mi-a întins-o. Mi-am şters mâinile murdare de pantaloni şi am deschis-o cu emoţie. Era un album cu poze. Se pare că *rimpoche* vizitase recent America, pentru prima dată, iar albumul conţinea poze din această călătorie: Sanctitatea Sa în Washington în faţa Memorialului Lincoln şi în faţa Muzeului Naţional al Aerului şi Spaţiului; Sanctitatea Sa în California pe cheiul din Santa Monica. Cu zâmbetul până la urechi, mi-a arătat fotografiile lui preferate din album: Sanctitatea Sa lângă Richard Gere şi încă o poză în care apare alături de Steven Seagal.

Primele şase zile au trecut ca într-un vis minunat. Drumul ne-a purtat pe lângă luminişuri cu ienupăr şi mesteceni pitici, pe lângă fermecătoare grădini cu bolovani, pe lângă izvoare susurătoare. Orizontul walkirian era plin de vârfuri despre care citisem încă din copilărie. Deoarece majoritatea bagajelor noastre erau cărate de iaci şi de hamali, în rucsac nu aveam altceva decât o jachetă, câteva batoane de ciocolată şi aparatul foto. Neîmpovărat şi fără să mă zorească nimeni, prins în mrejele simplei bucurii de a străbate o ţară exotică, am intrat într-un fel de transă – dar euforia nu dura niciodată prea mult. Mai devreme sau mai târziu îmi aminteam încotro mă îndreptam, iar îngrijorarea pe care mi-o stârnea Everestul mă trezea din reverie.

Fiecare înainta în ritmul său şi ne opream deseori ca să bem ceva răcoritor la ceainăriile care se aflau de-a lungul drumului şi ca să povestim cu trecătorii. De multe ori mergeam alături de Doug Hansen, poştaşul, şi de Andy Harris, ghidul novice şi destins al lui Rob Hall. Andy – căruia Rob şi prietenii lui neozeelandezi îi spuneau „Harold” – era un tip înalt, bine făcut, cu conformaţia unui fundaş de fotbal american, cu trăsături bine definite, arătos – genul acela de chip pe care-l au bărbaţii din reclamele la ţigări. În iernile antipodale lucra ca ghid, foarte căutat, de heliski. Verile lucra pentru oameni de ştiinţă care făceau cercetări geologice în Antarctica sau însoţea alpinişti în Alpii neozeelandezi.

În timp ce ne continuam drumul, Andy mi-a vorbit cu dor de partenera lui, doctoriţa Fiona McPherson. Când ne-am tras sufletul pe un bolovan, a scos o poză din rucsac ca să mi-o arate. Era înaltă, blondă, atletică. Andy mi-a spus că el şi Fiona îşi construiau o casă pe dealurile din afara oraşului Queenstown. Vorbindu-mi cu pasiune despre ce plăcere simplă era să tai căpriori şi să baţi cuie, Andy a recunoscut că, atunci când Rob i-a oferit prima dată slujba asta pe Everest, nu a ştiut ce răspuns să-i dea.

— Mi-a fost greu să o las pe Fi şi casa. Abia ce pusesem acoperişul, ştii? Dar cum să refuzi şansa de a urca pe Everest? Mai ales când ai ocazia să lucrezi împreună cu cineva ca Rob Hall.

Deşi Andy nu mai fusese niciodată pe Everest, era familiarizat cu munţii Himalaya. În 1985 urcase pe Chobutse, un vârf dificil de 6.683 de metri, aflat la 48 de kilometri vest de Everest. Iar în toamna lui 1994, timp de patru luni, o ajutase pe Fiona la dispensarul din Pheriche, un cătun deprimant, bătut de vânturi, aflat la o altitudine de 4.260 de metri, unde poposiserăm şi noi în 4 şi 5 aprilie.

Dispensarul era sponsorizat de către Himalayan Rescue Association şi fusese înfiinţat ca să trateze, în primul rând, afecţiunile provocate de altitudine (deşi oferea, de asemenea, consultaţii gratuite pentru

şerpaşi) şi ca să-i informeze pe trekkeri despre pericolele înşelătoare care te pasc dacă urci prea sus, prea repede. Când am fost noi acolo, echipa dispensarului cu patru camere era alcătuită din doctoriţa franceză, Cecil Bouvray, un cuplu de americani, tinerii doctori Larry Silver şi Jim Litch, şi americanca Laura Ziemer, o avocată specializată în dreptul mediului, plină de energie, care îl asista pe Litch. Dispensarul a fost înfiinţat în 1973, după ce patru membri ai unui grup de trekkeri japonezi fuseseră răpuşi de altitudine şi muriseră în apropiere. Înainte de existenţa dispensarului, boala acută de munte omorâse aproximativ unul sau doi oameni la fiecare cinci sute de trekkeri care treceau prin Pheriche. Ziemer a subliniat că rata alarmantă a mortalităţii nu urcase din cauza accidentelor montane; victimele fuseseră „trekkeri obişnuiţi, care nu se aventuraseră niciodată în afara traseelor marcate“.

Acum, mulţumită seminarelor educative şi intervenţiei în caz de urgenţă de care se ocupă voluntarii de la dispensar, rata mortalităţii a scăzut la mai puţin de un deces la treizeci de mii de trekkeri. Deşi occidentalii idealişti, precum Ziemer, care lucrează la dispensarul din Pheriche nu primesc nicio remuneraţie, ba chiar trebuie să-şi plătească singuri drumul cu avionul până în Nepal şi înapoi, aceasta este o slujbă prestigioasă care atrage doctori foarte bine calificaţi din toată lumea. Caroline Mckenzie, doctoriţa expediţiei lui Hall, lucrase la dispensarul HRA cu Fiona McPherson şi Andy În toamna lui 1994.

În 1990, când Hall a urcat pentru prima dată pe Everest, dispensarul era condus de o doctoriţă renumită, sigură pe sine, din Noua Zeelandă, pe nume Jan Arnold. Hall a întâlnit-o în timp ce trecea prin Pheriche în drum spre vârf şi s-a îndrăgostit pe loc de ea.

— Am invitat-o pe Jan să iasă cu mine imediat ce mă întorceam de pe munte, şi-a adus Hall aminte în prima noastră noapte în sat. La prima întâlnire i-am propus să mergem în Alaska şi să urcăm pe muntele McKinley. Iar ea a fost de acord.

S-au căsătorit doi ani mai târziu. În 1993 Arnold a urcat pe Everest împreună cu Hall; în 1994 şi 1995 lucrase la tabăra de bază ca doctor al expediţiilor. Arnold s-ar fi întors şi anul acela pe munte, însă era însărcinată în luna a şaptea. Era primul lor copil. Aşă că slujba i-a revenit doctoriţei Mackenzie.

Joi, în prima noastră noapte în Pheriche, după cină, Laura Ziemer şi Jim Litch i-au invitat la dispensar pe Hall, Harris şi Helen Wilton, managerul nostru de la tabăra de bază, ca să ciocnească un pahar şi să se pună la curent cu ultimele bârfe. Conversaţia a ajuns şi la riscul inerent al escaladării Everestului – şi al ascensiunii ghidate –, iar Litch îşi aduce foarte bine aminte, cu groază, discuţia: Hall, Harris şi Litch fuseseră de acord că, mai devreme sau mai târziu, „inevitabil“ va avea loc o tragedie în care vor fi implicaţi mulţi clienţi.

— Rob credea că nu va fi vorba de el; îşi făcea griji că va trebui „să salveze altă echipă“ şi că, atunci când nenorocirea avea să se petreacă, „sigur va avea loc pe versantul nordic, care este mai periculos“ – cel dinspre Tibet, a spus Litch, care urcase pe Everest dinspre Tibet în primăvara trecută.

Sâmbătă, 6 aprilie, la câteva ore după ce plecaserăm din Pheriche, am ajuns în partea de jos a gheţarului Khumbu, o fâşie de gheaţă lungă de 19 kilometri, care coboară de pe versantul sudic al Everestului şi care – speram din tot sufletul – urma să ne folosească drept cale de acces spre vârf. Acum că ne aflam la 4.800 de metri altitudine, lăsasem în urmă vegetaţia. Douăzeci de monumente de piatră se aflau aliniate sumbru de-a lungul crestei morenei terminale a gheţarului, dominând valea ceţoasă: erau monumentele comemorative ale alpiniştilor care muriseră pe Everest, majoritatea şerpaşi. De acolo mai departe, lumea noastră avea să fie o întindere de stâncă şi gheaţă, pustie, monocromă, bătută de vânt. Şi, în ciuda ritmului nostru chibzuit, începusem să simt efectele altitudinii, adică eram ameţit şi mă chinuiam constant să respir.

Aici drumul era încă îngropat, în multe locuri, sub o pătură de zăpadă înaltă cât un stat de om. După-amiaza, când zăpada se înmuia, copitele iacilor pătrundeau prin pojghiţa îngheţată, iar animalele intrau în zăpadă până la burtă. Cei care-i conduceau bodogăneau şi-i băteau ca să-i facă să meargă mai departe, iar pe noi ne ameninţau că fac cale-ntoarsă. Târziu în aceeaşi zi am ajuns într-un sat numit Lobuje şi acolo ne-au găsit adăpost de vânt într-o cabană înghesuită şi incredibil de murdară.

La marginea gheţarului Khumbu se afla o adunătură de clădiri joase, dărăpănate, foarte aproape unele de altele, ca să se apere de forţele naturii. Lobuje era un loc dezolant, plin cu şerpaşi şi alpinişti din zeci de expediţii diferite, trekkeri germani, turme de iaci vlăguiţi – care se îndreptau cu toţii spre tabăra de bază Everest, aflată la încă o zi de mers în susul văii. Aglomeraţia, ne-a explicat Rob, se datora păturii de zăpadă neobişnuit de târzie şi densă, care până cu o zi în urmă împiedicase iacii să ajungă la tabăra de bază. Cele câteva cabane din cătun era pline până la refuz. Corturile erau îngrămădite unele în altele pe cele câteva porţiuni de pământ noroios care nu era acoperit de zăpadă. Hamalii aparţinând grupurilor etnice *tamang* şi *rai* din colinele submontane joase – îmbrăcaţi în zdrenţe subţiri şi purtând şlapi – se adăpostiseră în grote şi la poalele bolovanilor de pe versanţii din jur.

Cele trei sau patru toalete de piatră din sat dădeau pe dinafară. Veceurile erau atât de scârboase, încât majoritatea celor de acolo, nepalezi sau occidentali, îşi făceau nevoile în aer liber, oriunde îi apuca. Peste tot se aflau grămezi împuţite de fecale umane. Râul –

format prin topirea zăpezii – care şerpuia prin mijlocul cătunului era un canal colector în aer liber.

Camera principală din cabana în care ne-am cazat conţinea platforme de lemn pe care puteau să doarmă cam treizeci de oameni. Am găsit un pat neocupat pe platforma de sus, am scuturat salteaua jegoasă de pureci şi păduchi cât am putut de bine şi mi-am întins sacul de dormit. Lângă peretele din apropiere se afla o sobă mică de fier care era alimentată cu bălegar îngheţat de iac ca să dea căldură. După ce soarele a apus, temperatura a scăzut mult sub zero grade şi hamalii s-au adunat şi ei înăuntru adăpostindu-se de frigul nopţii şi s-au aşezat în jurul sobei ca să se încălzească. Pentru că bălegarul arde greu chiar şi în cele mai bune condiţii, ca să nu mai vorbim de cum arde în aerul rarefiat de la 4.900 de metri, cabana s-a umplut de un fum gros, înecăcios, de parcă gazele de eşapament ale unui autobuz pe motorină erau evacuate direct la noi în cameră. De două ori pe parcursul nopţii, fără să mă pot opri din tuşit, a trebuit să fug afară ca să iau o gură de aer. Dimineaţa ochii îmi erau roşii şi mă mâncau, nările mi se înfundaseră de la funinginea neagră şi atunci am început să sufăr de o tuse seacă, stăruitoare, care nu avea să-mi treacă până la sfârşitul expediţiei.

Rob voise să petrecem o singură zi de aclimatizare în Lobuje înainte să străbatem ultimii nouă, zece kilometri până la tabăra de bază. Şerpaşii noştri ajunseseră deja acolo în urmă cu câteva zile ca să pregătească tabăra pentru noi şi să stabilească un traseu pe pantele de jos ale Everestului. Totuşi, în seara de 7 aprilie, un mesager, gâfâind de atâta alergat, a ajuns în Lobuje şi ne-a adus o veste îngrijorătoare de la tabăra de bază: Tenzing, un tânăr şerpaş angajat de Rob, căzuse 45 de metri într-o crevasă – o despicătură mare într-un gheţar. Alţi patru şerpaşi l-au tras afară: era viu, dar grav rănit, probabil îşi rupsese femurul. Rob, palid la faţă, ne-a anunţat că el şi Mike Groom aveau să pornească în zori de zi spre tabăra de bază ca să se ocupe de salvarea lui Tenzing.

— Îmi pare rău să vă spun, a continuat, dar voi, ceilalţi, va trebui să rămâneţi aici, în Lobuje, cu Harold, până când rezolvăm problema.

Mai târziu am aflat că Tenzing cerceta traseul situat mai sus de tabăra I, urcând pe o porţiune relativ lină a gheţarului Khumbu împreună cu alţi patru şerpaşi. Cei cinci mergeau în şir indian, o mişcare inteligentă, dar nu foloseau corzi – o încălcare flagrantă a protocolului de pe munte. Tenzing se afla în capătul şirului, aproape de cel din faţa lui, şi păşea exact unde păşiseră şi ceilalţi, când a căzut printr-o placă subţire de zăpadă care ascundea o crevasă adâncă. Înainte să apuce să strige căzuse deja ca o piatră în străfundul cimerian al gheţarului.

Pentru că era foarte periculos să-l ducă cu elicopterul – altitudinea

era prea mare, 6.240 de metri, şi aerul era prea rarefiat ca elicopterul să poată ateriza, apoi să decoleze şi să se menţină sus fără probleme – până la tabăra de bază îl vor coborî 900 de metri pe gheţarul Khumbu, pe una dintre porţiunile cele mai înclinate şi mai nesigure de pe tot muntele. Va fi nevoie de un efort extraordinar ca să-l coboare viu pe Tenzing.

Rob a fost mereu foarte preocupat de bunăstarea şerpaşilor care lucrau pentru el. Înainte ca grupul nostru să plece din Kathmandu, ne-a adunat şi ne-a ţinut o predică destul de aspră despre cum trebuie să-i respectăm pe şerpaşii din expediţia noastră şi să le fim recunoscători.

— Şerpaşii pe care i-am angajat sunt cei mai buni, ne-a spus. Muncesc din greu pentru un salariu nu prea mare după standardele occidentale. Vreau să ţineţi minte că *nu* avem nici măcar o şansă să ajungem pe Everest fără ajutorul lor. Repet: fără şerpaşii noştri, niciunul dintre noi n-are nicio şansă să ajungă pe vârf.

Într-o discuţie ulterioară, Rob a mărturisit că în ultimii ani fusese critic la adresa conducătorilor unor expediţii, deoarece nu avuseseră grijă de şerpaşii lor. În 1995 un şerpaş tânăr a murit pe Everest; Hall credea că o posibilă cauză a accidentului fusese faptul că îl lăsaseră pe şerpaş „să se caţere prea sus pe vârf, fără să aibă experienţa necesară. Cred că este responsabilitatea noastră, a celor care organizăm expediţii, să prevenim astfel de accidente“.

Cu un an în urmă o expediţie ghidată americană angajase un şerpaş numit Kami Rita pe post de ajutor de bucătar. Tânărul de douăzeci şi unu, douăzeci şi doi de ani era puternic şi ambiţios şi a dus o luptă de convingere ca să aibă voie să lucreze mai sus pe munte, în calitate de şerpaş alpinist. Drept recompensă pentru entuziasmul şi dedicaţia de care dădea dovadă, câteva săptămâni mai târziu dorinţa i-a fost împlinită – în ciuda faptului că nu avea experienţă de alpinist şi că nu beneficiase de o instruire adecvată. De la 6.700 până la 7.600 de metri, traseul standard urcă pe o pantă de gheaţă abruptă şi înşelătoare, numită Faţa Lhotse. Ca măsură de precauţie, expediţiile fixează mereu corzi pe toată lungimea pantei, iar alpiniştii trebuie să se asigure prinzând un zelb de coarda fixă în timp ce urcă. Kami, fiind tânăr, încrezut şi lipsit de experienţă, a crezut că nu e neapărat nevoie să se lege de coardă. Într-o după-amiază, în timp ce ducea ceva sus pe Faţa Lhotse, şi-a pierdut echilibrul pe gheaţa tare şi a căzut mai mult de 600 de metri, până la baza pantei.

Frank Fischbeck, coechipierul meu, a fost de faţă când s-a petrecut accidentul. În 1995 încerca pentru a treia oară să urce pe Everest şi era clientul firmei pentru care lucra Kami. Frank urca pe Faţa Lhotse, ajutându-se de corzi:

— Când mi-am ridicat privirea, am văzut pe cineva rostogolindu-se în jos, cu capul înainte. Ţipa în timp ce a trecut pe lângă mine şi în

urma lui a rămas o dâră de sânge, mi-a povestit cu greutate.

Nişte alpinişti au alergat spre locul în care se oprise Kami, la poalele pantei, dar acesta deja murise din cauza rănilor provocate de căzătură. Corpul lui a fost coborât la tabăra de bază, unde, după tradiţia budistă, prietenii lui au adus mâncare ca să hrănească, timp de trei zile, cadavrul. Apoi a fost dus într-un sat din apropiere de Tengboche şi incinerat. În timp ce corpul era cuprins de flăcări, mama lui Kami îl jelea amarnic şi se lovea peste cap cu o piatră ascuţită.

Rob s-a gândit mult la Kami în zorii zilei de 8 aprilie, când el şi Mike s-au grăbit spre tabăra de bază ca să încerce să-l coboare în viaţă pe Tenzing de pe Everest.

CAPITOLUL CINCI

Lobuje, 8 aprilie 1996, 4.937 de metri

Trecând printre acele de gheaţă înalte ca nişte turnuri din Aleea Fantomelor, am ajuns pe fundul văii presărate cu stânci, la baza unui amfiteatru imens. [...] Aici [Cascada] cotea brusc pentru a curge spre sud precum Gheţarul Khumbu. Ne-am stabilit tabăra de bază la 5.425 de metri, pe morena laterală care forma muchia exterioară a cotiturii. Bucăţi uriaşe de stâncă dădeau un aer de soliditate locului, dar grohotişul care se rostogolea sub picioarele noastre corecta impresia greşită. Tot ce puteam vedea, simţi şi auzi – cascadă, morenă, avalanşă, frig – aparţinea unei lumi care nu era destinată traiului omului. Nu curgea nicio apă, nu creştea nimic – doar distrugere şi decădere. [...] Aceasta avea să fie casa noastră pentru următoarele câteva luni, atât timp cât aveam să fim pe munte.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică:
*traversarea vârfului Everest**[19]***

La 8 aprilie, imediat după ce s-a întunecat, walkie-talkie-ul lui Andy a început să bâzâie şi a prins viaţă în faţa cabanei din Lobuje. Era Rob, care ne suna de la tabăra de bază, şi care avea veşti bune. Celor treizeci şi cinci de şerpaşi din mai multe expediţii le-a luat o zi întreagă, dar l-au coborât pe Tenzing. L-au legat de o scară din aluminiu şi l-au coborât, târât, împins şi cărat pe Cascadă, iar acum se odihnea, după atâta chin, la tabăra de bază. Dacă vremea bună avea să ţină, în zori urma să vină un elicopter şi să-l ducă la spitalul din Kathmandu. Răsuflând uşurat, Rob ne-a dat undă verde ca să pornim singuri a doua zi spre tabăra de bază.

Şi noi, clienţii, am fost cât se poate de uşuraţi să auzim că Tenzing e în siguranţă. Şi, de asemenea, eram bucuroşi să scăpăm din Lobuje. John şi Lou sufereau de o boală intestinală virulentă, pe care o contractaseră din cauza mizeriei împrejurimilor. Pe Helen, managerul nostru de la tabăra de bază, o durea groaznic de tare capul din cauza altitudinii la care ne aflam. Şi tusea mea se înrăutăţise considerabil după ce petrecusem încă o noapte în cabana plină de fum.

În cea de-a treia noapte în sat, m-am hotărât să scap de fumăraia otrăvitoare şi să mă mut în cortul de lângă cabană, pe care Rob şi Mike îl eliberaseră când plecaseră spre tabăra de bază. Andy s-a mutat cu mine. La două noaptea m-am trezit când Andy s-a ridicat în capul

oaselor şi a început să geamă.

— Hei, Harold, eşti bine? l-am întrebat din sacul de dormit.

— Nu ştiu. Se pare că cina nu prea mi-a priit.

Imediat după, a tras cu disperare de fermoarul de la cort şi de-abia a reuşit să-şi scoată capul şi torsul afară, că a şi vomitat. După ce i-a trecut greaţa, a rămas minute bune în patru labe, nemişcat, pe jumătate afară din cort. Apoi a sărit în picioare, a fugit câţiva metri mai încolo, şi-a dat jos pantalonii şi a avut o criză puternică de diaree. Şi-a petrecut restul nopţii în frigul de afară, golindu-şi tractul gastrointestinal.

Dimineaţa Andy era slăbit, deshidratat şi avea frisoane puternice. Helen a sugerat să rămână în Lobuje până se mai înzdrăveneşte, dar Andy nici n-a vrut să audă de aşa ceva.

— Nici nu mă gândesc să mai petrec o noapte în văgăuna asta, ne-a anunţat cu o grimasă de durere şi punându-şi capul între genunchi. Merg cu voi spre tabăra de bază, chiar de-ar fi să mă târăsc.

La ora 9 terminaserăm de împachetat şi eram deja pe drum. În timp ce ceilalţi din grup înaintau sprinten pe potecă, Helen şi cu mine rămăseserăm în spate ca să-l însoţim pe Andy, care depunea un efort considerabil şi pentru a face un simplu pas. Se oprea des ca sa îşi tragă sufletul câteva minute, aplecat peste beţele de schi, apoi îşi aduna toate puterile ca să continue cu greu.

Drumul a urcat şi a coborât mai mulţi kilometri pe grohotişul de pe morena laterală a gheţarului Khumbu până când am ajuns la gheţarul propriu-zis. Zgură, pietriş mare şi bolovani de granit acopereau în mare parte gheaţa, dar din când în când drumul trecea peste gheţarul gol – o substanţă transparentă, îngheţată, care strălucea ca onixul şlefuit. Apa care se topise curgea cu furie prin numeroasele albii subterane şi de la suprafaţă şi crea un fantomatic tumult armonios care răsuna prin corpul gheţarului.

La mijlocul după-amiezii am ajuns la o înşiruire ciudată de ace de gheaţă, care stăteau singure în picioare – dintre care cel mai înalt avea în jur de treizeci de metri – şi care alcătuiau Aleea Fantomelor. Acele erau sculptate de razele soarelui şi luceau într-o nuanţă de turcoaz radioactiv; acestea ieşeau, cât vedeai cu ochii, din pietrişul din jur precum colţii unui rechin. Helen – care mai trecuse pe acolo de nenumărate ori – ne-a anunţat că ne apropiam de destinaţie.

Câţiva kilometri mai încolo gheţarul o cotea brusc spre est, iar când am ajuns cu greu pe vârful unei pante lungi, în faţa noastră se întindea un oraş pestriţ de domuri de nailon. Peste trei sute de corturi care adăposteau şerpaşii şi alpiniştii din paisprezece expediţii erau împrăştiate pe gheaţa punctată de stânci. Ne-au trebuit douăzeci de minute ca să ne găsim corturile în tabăra aceea întinsă. În timp ce urcam ultima pantă, Rob a coborât ca să ne întâmpine.

— Bine aţi venit la tabără de bază Everest, ne-a urat cu zâmbetul pe buze.

Altimetrul de la ceasul meu de mână arăta 5.364 de metri.

*

Satul ad-hoc, care avea să fie casa noastră în următoarele şase săptămâni, se afla în capul unui amfiteatru natural, conturat de versanţi ameninţători. Povârnişurile de mai sus de tabără erau drapate cu gheţari din care se desprindeau imense bucăţi care veneau la vale cu un sunet asurzitor, în orice moment din zi sau din noapte. La 400 de metri spre est, înghesuită între peretele Nuptse şi umărul vestic al Everestului, Căderea de gheaţă Khumbu se revărsase printr-o deschizătură îngustă, creând un talmeş-balmeş de blocuri de gheaţă. Amfiteatrul avea deschizătura spre sud-est, aşa că era inundat de lumina soarelui. În după-amiezile fără nori, când nu bătea vântul, era destul de cald ca să stai afară doar în tricou. Dar când soarele apunea în spatele vârfului Pumori – un vârf conic, înalt de 7.161 de metri, aflat imediat la vest de tabără de bază –, temperatura scădea brusc sub zero grade. Noaptea, când m-am retras în cort, un cor de scârţâituri şi de pocnete percusive mi-a cântat o serenadă ca să nu uit că mă aflam pe un râu de gheaţă care se mişca.

În contrast cu sălbăticia împrejurimilor se afla confortul incomensurabil din tabăra Adventure Consultants, care adăpostea paisprezece occidentali – şerpaşii ne spuneau „membri“ sau „sahibi“ – şi paisprezece şerpaşi. În cortul în care mâncam, o structură cavernoasă, acoperită cu o prelată, se aflau o masă uriaşă de piatră, un sistem audio, o bibliotecă şi becuri care funcţionau cu energie solară; lângă era cortul de comunicaţii care adăpostea un telefon şi un fax cu conexiune prin satelit. Aveam şi un duş improvizat dintr-un furtun şi o găleată pe care cei care se ocupau de bucătărie o umpleau cu apă caldă. Tot la câteva zile primeam pâine şi legume proaspete, aduse cu iacii. Continuând o tradiţie din timpul dominaţiei britanice în India, ale cărei baze au fost puse de către exploratori de demult, Chhongba şi ajutorul lui de bucătar, Tendi, treceau în fiecare dimineaţă pe la noi, ca să ne dea câte o cană cu ceai fierbinte de-al şerpaşilor, cât încă eram în sacii de dormit.

Auzisem multe poveşti despre cum Everestul fusese transformat într-o groapă de gunoi de către mulţimile crescânde de alpinişti, iar expediţiile comerciale erau considerate a fi principalele vinovate. Deşi în anii 1970-1980 tabăra de bază fusese într-adevăr o mare groapă de gunoi, în ultimii ani a devenit un loc destul de curat – în mod cert cel mai curat aşezământ pe care l-am văzut de când plecaserăm din Bazarul Namche. Iar meritul era în mare parte al expediţiilor

comerciale.

Pentru că aduceau clienţi pe Everest în fiecare an, ghizii aveau un interes diferit de cel al vizitatorilor care ajungeau acolo o singură dată. În timpul expediţiei lor din 1990, Rob Hall şi Gary Ball au iniţiat o acţiune în urma căreia au strâns cinci tone de gunoi din tabăra de bază. Hall şi alţi ghizi au început să lucreze cu ministerele din Kathmandu ca să elaboreze politici menite să încurajeze alpiniştii să păstreze curăţenia pe munte. În 1996, pe lângă taxa pentru permisul de căţărat, expediţiile trebuiau să depună o garanţie de 4.000 de dolari care urma să le fie restituită dacă ar fi dus în Namche şi Kathmandu un anumit număr de kilograme de deşeuri. Chiar şi fosele din toaletele noastre trebuiau demontate şi duse de acolo.

Tabăra de bază fremăta ca un furnicar. Într-un fel, Adventure Consultants, tabăra lui Hall, era sediul guvernului din tabăra de acolo, deoarece nimeni de pe munte nu impunea mai mult respect decât Hall. Oricând era vreo problemă – o ceartă cu şerpaşii din cauza muncii, o urgenţă medicală, o decizie importantă legată de o strategie de căţărare oamenii băteau drumul până la cortul nostru de mese ca să-i ceară sfatul lui Hall. Iar el, având în vedere experienţa sa bogată, îi povăţuia cu generozitate chiar şi pe rivalii care concurau cu el pentru clienţi, mai ales Scott Fischer.

În prealabil, Fischer condusese o singură expediţie ghidată pe un optmiar[20]: mai exact, pe Broad Peak, cu o altitudine de 8.046 de metri, din munţii Karakorum din Pakistan, în l995. De asemenea, a încercat să escaladeze Everestul de patru ori şi a ajuns pe vârf o singură dată, în 1994, dar nu ca ghid. În 1996 s-a întors pe munte în calitate de conducător al unei expediţii comerciale; la fel ca Hall, Fischer avea şi el opt clienţi. Tabăra lui – care ieşea în evidenţă printr-un uriaş banner promoţional pentru Starbucks Coffee, suspendat de o stâncă de granit mare cât un bloc – se afla mai jos de a noastră, la doar cinci minute de mers.

Oamenii care-şi fac o carieră din a escalada cele mai înalte vârfuri alcătuiesc un cerc mic şi închis. Fischer şi Hall erau rivali în afaceri, dar, ca membri remarcabili ai frăţiei de mare altitudine, drumurile lor se încrucişau des si la un anumit nivel se considerau prieteni. Fischer şi Hall s-au cunoscut în anii 1980 în partea rusă a munţilor Pamir, iar apoi au petrecut mult timp împreună pe Everest în 1989 şi în 1994. Stabiliseră să încerce să urce împreună pe Manaslu – un vârf foarte dificil, de 8.156 de metri, aflat în mijlocul Nepalului – imediat după ce îi vor fi condus pe clienţii lor pe Everest în 1996.

Legătura dintre Fischer şi Hall s-a consolidat în 1992, când s-au întâlnit pe K2, al doilea cel mai înalt vârf din lume. Hall încerca să escaladeze vârful însoţit de *companero*-ul şi partenerul lui de afaceri, Gary Ball; Fischer urca împreună cu un renumit alpinist american, Ed

Viesturs. În timp ce coborau de pe vârf în mijlocul unei furtuni puternice, Fischer, Viesturs şi un al treilea american, Charlie Mace, au dat peste Hall. Acesta încerca să-l ajute pe Ball, care suferea de o formă acută a răului de altitudine, de-abia mai era conştient şi nu se putea deplasa singur. Fischer, Viesturs şi Mace l-au ajutat pe Hall să-l târască pe Ball, prin viscol, pe versanţii de jos ai muntelui, măturaţi de avalanşe, salvându-i astfel viaţa. (Un an mai târziu, Ball va muri din cauza unei boli asemănătoare pe vârful Dhaulagiri.)

Fischer, în vârstă de patruzeci de ani, era un bărbat robust, sociabil, deborda de energie şi avea părul blond prins la spate într-o coadă. Pe când avea paisprezece ani şi era elev la şcoala din Basking Ridge, New Jersey, a dat din întâmplare la televizor peste o emisiune despre alpinism care l-a fascinat. Vara următoare a plecat în Wyoming şi s-a înscris la un curs de supravieţuire în natură, în stilul celor oferite de Outward Bound, organizat de National Outdoor Leadership School (NOLS). De cum a terminat liceul s-a mutat definitiv în vest, s-a angajat ca instructor sezonier la NOLS, s-a dedicat în totalitate căţăratului şi nu s-a mai uitat niciodată în urmă.

Când Fischer avea optsprezece ani şi lucra ca instructor la NOLS, s-a îndrăgostit de o cursantă pe care o chema Jean Price.

S-au căsătorit şapte ani mai târziu, s-au stabilit în Seattle, au doi copii, Andy şi Katie Rose (care aveau nouă şi cinci ani când Scott a urcat pe Everest în 1996). Price şi-a luat diploma de pilot comercial şi a început să lucreze pentru Alaska Airlines – o carieră importantă şi care presupunea o plată substanţială, astfel că Fischer putea să se caţere tot timpul. Venitul ei i-a mai permis lui Fischer să-şi lanseze propria firmă, Mountain Madness, în 1984.

Dacă numele firmei lui Hall, Adventure Consultants („specialiştii aventurii“), reflecta modul lui de a aborda urcatul pe munţi – metodic, foarte atent la detalii, Mountain Madness („nebunia de pe munte”) transmitea cât se poate de fidel felul de a fi al lui Scott. Pe când avea douăzeci şi ceva de ani, dobândise reputaţia unui alpinist ale cărui ascensiuni erau chinuitoare şi care nu ţinea cont de primejdii. Pe parcursul carierei lui de alpinist, dar mai ales la început, a supravieţuit ca prin miracol unor accidente înfricoşătoare.

A căzut la pământ de la o înălţime mai mare de 25 de metri de cel puţin două ori în timpul unor sesiuni de escaladă – o dată în Wyoming, altă dată în Yosemite. Când lucra ca instructor începător pe un traseu de la NOLS din munţii Wind River, a căzut 20 de metri, fără să fie asigurat, până pe fundul unei crevase din gheţarul Dinwoody. Totuşi, poate cea mai ingrată căzătură a sa a avut loc când era un novice în ale escaladei pe gheaţă: în ciuda lipsei de experienţă, Fischer s-a hotărât să încerce să urce pe cascada de gheaţă Bridal Veil, din canionul Provo, Utah. Nimeni nu mai escaladase acel traseu dificil,

dar mulţi râvneau la onoarea de a fi primul. În timp ce se lua la întrecere cu doi alpinişti experimentaţi, Fischer şi-a pierdut echilibrul pe când mai avea doar treizeci de metri până sus şi a căzut.

Spre uimirea celor care văzuseră accidentul, Fischer s-a ridicat de jos şi a scăpat doar cu câteva răni uşoare. Totuşi, în timpul lungii sale căderi, vârful cilindric de la unul dintre pioleţi i-a străpuns gamba. Când i-au scos vârful, acesta a ieşit cu tot cu o bucată de ţesut, lăsându-i în picior o gaură prin care puteai să bagi un creion. După ce a fost externat de la secţia de urgenţe a spitalului local, Fischer nu a crezut de cuviinţă să îşi cheltuie banii disponibili pe alte tratamente medicale, aşa că în următoarele şase luni s-a căţărat având la picior o rană deschisă, care supura. Cincisprezece ani mai târziu, mi-a arătat cu mândrie cicatricea cu care se alesese în urma căzăturii: nişte urme lucioase, cu un diametru de aproximativ 17 milimetri, de-o parte şi de alta a tendonului lui Ahile.

— Scott trăgea de el până trecea de orice limită fizică, îşi aduce aminte Don Peterson, un faimos alpinist american care l-a cunoscut pe Fischer la scurt timp după incidentul de la Bridal Veil.

Peterson a devenit aproape un mentor pentru Fischer, iar cei doi s-au căţărat din când în când împreună în următoarele două decenii.

— Avea o voinţă incredibilă. Nu conta cât de tare îl durea ceva – ignora disconfortul şi mergea mai departe. Nu era genul care să se întoarcă din drum pentru că îl durea piciorul. Scott avea o dorinţă arzătoare să fie un bun alpinist, să fie unul dintre cei mai buni din lume. Ţin minte că la sediul central de la NOLS exista o sală de forţă destul de rudimentară. Scott se antrena atât de intens acolo, încât vomita în mod regulat. Oameni atât de ambiţioşi nu se întâlnesc la tot pasul.

Oamenii erau atraşi de energia şi generozitatea lui Fischer, de sinceritatea lui, de entuziasmul lui aproape copilăresc. Natural şi sentimental, avea o fire sociabilă şi fermecătoare, care îl ajuta să-şi facă prieteni pe viaţă; sute de oameni – dintre aceştia, pe unii îi întâlnise doar o dată sau de două ori – îl considerau un prieten apropiat. De asemenea, era extrem de atrăgător: avea un corp de culturist şi trăsăturile unui star de cinema. Multe reprezentante ale sexului frumos erau atrase de el, iar el nu era imun la atenţia pe care i-o acordau.

Fischer avea un apetit de nestăvilit, fuma mult canabis (dar nu când lucra) şi bea mai mult decât trebuia. Într-o cameră din spate de la sediul Mountain Madness avea un fel de club secret: după ce îşi culca copiii, Scott se retrăgea acolo cu prietenii lui, unde îşi pasau unii altora o pipă în timp ce se uitau la diapozitive cu faptele lor curajoase de pe înălţimi.

În anii 1980 Fischer avusese mai multe ascensiuni impresionante

care îi aduseseră o anume faimă locală, dar celebritatea din lumea alpinismului îl ocolea. În ciuda eforturilor depuse, nu reuşea să facă rost de o sponsorizare mai substanţială, aşa cum primeau colegii lui mai faimoşi. îşi făcea griji că unii dintre acei alpinişti de top nu-l respectau.

— Era important pentru Scott să fie apreciat, spune Jane Bromet, redactorul, confidenta şi ocazional partenera lui de antrenament, care venise cu expediţia Mountain Madness la tabăra de bază ca să scrie articole pentru *Outside Online*. Râvnea la ea. Avea o parte vulnerabilă pe care mulţi nu o vedeau; chiar îl supăra că nu era respectat de mai mulţi ca un căţărător tenace. Se simţea desconsiderat şi era afectat de asta.

Până în primăvara lui 1996, când a plecat spre Nepal, Fischer începuse să aibă parte de mai multă recunoaştere, pe care credea că o merită. Aceasta se datora în mare faptului că, în 1994, urcase pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar. Botezată Expediţia Ecologică Sagarmatha, echipa lui Fischer a colectat 2.2 tone de gunoi de pe munte – o campanie foarte bună pentru mediul înconjurător şi chiar şi mai bună pentru a-şi face relaţii. În ianuarie 1996 Fischer a organizat o ascensiune în scop caritabil, foarte mediatizată, pe Kilimanjaro, cel mai înalt vârf din Africa, şi a reuşit sa strângă o jumătate de milion de dolari pentru fundaţia CARE.

Datorită expediţiei de ecologizare a Everestului din 1994 şi a acestei ascensiuni în scop caritabil, în 1996, când a plecat spre Everest, Fischer apăruse deja de multe ori la ştirile din mass-media din Seattle şi cariera lui de alpinist era în floare.

Inevitabil, jurnaliştii îl întrebau despre riscurile asociate tipului de alpinism pe care-l practica şi voiau să ştie cum se împăca meseria pe care o avea cu familia. Fischer le răspundea că acum nu îşi mai asumă atâtea riscuri ca atunci când era un tânăr nechibzuit – că devenise un căţărător mult mai atent, mai conservator. Cu puţin timp înainte să plece spre Everest în 1996, i-a spus scriitorului Bruce Barcott, din Seattle:

— Sunt convins că o să mă întorc. [...] Şi soţia mea e sută la sută sigură că o să mă întorc. Ea nu-şi face deloc griji pentru mine atunci când ghidez vreo expediţie, pentru că ştie că o să fac doar cele mai bune alegeri. Accidentele se întâmplă doar din cauza greşelilor umane. Asta e ceea ce nu vreau eu să fac. Am avut multe accidente de escaladă când eram mai tânăr. Găseşti tot felul de scuze, dar până la urmă e vorba de greşeli umane.

În ciuda asigurărilor lui Fischer, cariera lui de alpinist, care îi cerea să fie mult timp pe drumuri, îi afecta familia. Îşi iubea la nebunie copiii, şi când era în Seattle era un părinte extrem de grijuliu, dar, pentru că se căţăra constant, era plecat cu lunile de-acasă. Lipsise deja

de la şapte aniversări din nouă ale fiului său. De fapt, când a plecat spre Everest în 1996, căsnicia lui fusese deja destul de încercată, spun unii dintre prietenii lui.

Dar Jean Price nu dă vina pe căţăratul lui Scott pentru perioada dificilă prin care trecea relaţia lor. Mai exact, spune ea, stresul care exista în casa Fischer-Price era mai degrabă cauzat de problemele pe care le avea ea cu angajatorul ei. Pe parcursul anului 1995, Price – victima unui aşa-zis caz de hărţuire sexuală – a fost implicată într-un proces împotriva firmei Alaska Airlines. Chiar dacă plângerea a fost rezolvată în cele din urmă, fusese o bătălie legală foarte neplăcută, şi nu îşi primise salariul o bună parte din an. Încasările din firma pe care o avea Fischer nu ajungeau nici pe departe pentru a compensa salariul substanţial de pilot al lui Price.

— Aveam probleme financiare pentru prima dată de când ne mutaserăm în Seattle, se plângea Price.

La fel ca mulţi dintre competitori, Mountain Madness era o firmă cu venituri mici, şi aşa fusese de la bun început: în 1995, Fischer câştigase doar 12.000 de dolari. Dar lucrurile începeau să se mişte în cele din urmă mulţumită lui Karen Dickinson – partenera şi managerul firmei –, o tipă cu abilităţi organizatorice şi cu capul pe umeri, care compensa pentru *modus operandi* al lui Fischer, care se baza pe intuiţie şi care nu-şi făcea griji pentru nimic. Observând succesul pe care-l avea Hall cu expediţiile ghidate pe Everest – şi taxele mari pe care putea astfel să le ceară – Fischer a hotărât că venise timpul să intre şi el pe piaţa din Himalaya. Dacă reuşea să-l întreacă pe Hall, Mountain Madness ar fi ajuns rapid o firmă profitabilă.

Banii în sine nu păreau prea importanţi pentru Fischer. Nu-i păsa de lucrurile materiale, dar tânjea după respect, şi îşi dădea foarte bine seama că, în cultura în care trăia, succesul se măsura în bani.

L-am întâlnit pe Fischer în Seattle, la câteva săptămâni după ie se întorsese victorios de pe Everest în 1994. Nu-l cunoşteam bine, dar aveam câţiva prieteni comuni şi ne întâlneam des pe stânci sau pe la petreceri organizate de alpinişti. De data aceea mă abordase ca să-mi vorbească despre expediţia ghidată pe Everest pe care o plănuia. Ar trebui să vin şi eu, mă linguşea, şi să scriu un articol despre asta în *Outside*. Când i-am răspuns că ar fi o nebunie din partea cuiva ca mine, care nu are experienţă în căţăratul la altitudini mari, să încerce să urce pe Everest, mi-a spus:

— Hei, experienţa e supraevaluată. Frate, nu altitudinea e importantă, ci atitudinea ta. O să te descurci de minune. Ai urcat deja pe nişte vârfuri nebune – ai făcut trasee care sunt mai grele ca Everestul. Ne-am dat seama care e treaba cu marele E, am pus corzi peste tot. Zilele astea, ascultă ce-ţi spun, o să construim un drum de cărămizi galbene până pe vârf.

Scott îmi stârnise interesul – chiar mai mult decât probabil iţi dăduse seama – şi insista în continuare. Aducea vorba de Everest de fiecare dată când mă vedea, şi îl bătea la cap cu treaba asta şi pe Brad Wetzler, redactor la *Outside*. În ianuarie 1996, datorită în mare parte lobbyingului cumulat al lui Fischer, revista şi-a luat angajamentul să mă trimită pe Everest – probabil, a menţionat Wetzler, ca membru al expediţiei lui Fischer. În mintea lui Scott bătuserăm deja palma.

Cu o lună înainte să plec, m-a sunat Wetzler ca să-mi spună că s-a schimbat planul: Rob Hall le făcuse o ofertă mult mai bună, aşa că Wetzler mi-a propus să mă alătur expediţiei Adventure Consutants în locul celei a lui Fischer. Îl cunoşteam pe Fischer şi îmi plăcea de el, iar atunci nu ştiam prea multe despre Hall, aşa că iniţial am ezitat. Dar după ce un prieten alpinist mi-a confirmat că Hall are o reputaţie impecabilă, am acceptat cu entuziasm să merg pe Everest cu Adventure Consultants.

Într-o după-amiază, la tabăra de bază, l-am întrebat pe Hall de ce insistase să vin şi eu. Mi-a răspuns sincer că de fapt nu era interesat de mine sau de publicitatea pe care articolul meu avea să i-o aducă. Ce îl atrăgea în mod special era bonusul – care consta în publicitate valoroasă – pe care urma să-l primească în urma înţelegerii cu *Outside*.

Hall mi-a spus că au stabilit să primească doar 10.000 de dolari bani gheaţă din taxa pe care o percepea de obicei. Restul urma să fie compensat prin spaţiul scump pentru publicitate din revistă, care viza cititorii dornici de aventură, activi şi cu bani – nucleul clientelei lui. Şi, cel mai important, mi-a spus Hall, „e că sunt cititori americani. Aproape 80-90% dintre potenţialii clienţi pentru expediţiile ghidate pe Everest şi pe cele Şapte Vârfuri sunt din Statele Unite. După sezonul ăsta, când prietenul meu Scott va deveni un ghid consacrat, va avea un mare avantaj în faţa firmei Adventure Consultants doar pentru că sediul lui e în America. Ca să concurăm cu el, va trebui să ne facem mult mai multă publicitate în State".

În ianuarie, când Fischer a aflat că Hall m-a convins să mă alătur expediţiei lui, a fost extrem de furios. M-a sunat din Colorado, mai supărat ca niciodată, ca să-mi spună că nu acceptă să piardă în favoarea lui Hall. (La fel ca Hall, nici Fischer nu s-a obosit să mascheze faptul că de fapt nu era interesat de mine, ci de publicitatea şi spaţiul pentru reclame pe care le-ar fi primit.) Totuşi, în cele din urmă, nu a vrut să propună o ofertă mai bună revistei.

Când am ajuns la tabăra de bază în calitate de client al Adventure Consultants, şi nu al expediţiei lui, Mountain Madness, Scott nu părea să-mi poarte pică. Când am mers să-l văd în tabăra lui, mi-a turnat o cană de cafea, m-a luat pe după umeri, părând cu adevărat bucuros să mă vadă.

*

În ciuda tuturor accesoriilor din lumea civilizată pe care le aveam la tabăra de bază, nu puteam să uităm că ne aflam la peste 5.000 de metri deasupra nivelului mării. După ce străbăteam drumul până la cortul de luat masa, gâfâiam câteva minute în şir. Dacă mă ridicam brusc, capul mi se învârtea şi ameţeam. Tusea puternică şi hârşâită pe care o căpătasem la Labuje se agrava pe zi ce trecea. Adormeam tot mai greu, un simptom des întâlnit al răului acut de altitudine. În majoritatea nopţilor mă trezeam de trei, patru ori încercând să respir, având impresia că mă sufoc. Tăieturile şi juliturile nu se mai cicatrizau. îmi dispăruse pofta de mâncare şi sistemul digestiv, care avea nevoie de mult oxigen ca să metabolizeze mâncarea, refuza să asimileze puţinul pe care mă forţam să-l înghit; în schimb, corpul meu a început să se consume pe sine ca să supravieţuiască. Braţele şi picioarele mi se transformau treptat în nişte beţe.

Unii dintre coechipierii mei se simţeau chiar mai rău decât mine în aerul rarefiat şi în împrejurimile acelea neigienice. Andy, Mike, Caroline, Lou, Stuart şi John sufereau de atacuri de diaree care îi făceau să fugă la toaletă. Helen şi Doug aveau îngrozitoare dureri de cap. Doug mi le-a descris la un moment dat: „e ca şi cum cineva mi-ar fi bătut un cui între ochi".

Aceasta era a doua încercare a lui Doug de a urca pe Everest împreună cu Hall. Cu un an în urmă, Rob îl obligase pe el şi pe alţi trei clienţi să se întoarcă, deşi mai aveau doar 100 de metri până pe vârf, deoarece era deja târziu şi creasta era acoperită cu o pătură groasă şi instabilă de zăpadă.

— Vârful părea *atâât* de aproape, şi-a adus aminte Doug, râzând amar. Crede-mă, n-a trecut de atunci nicio zi în care să nu mă gândesc la asta.

Hall l-a convins să se întoarcă anul acela, pentru că îi părea rău că Hansen nu ajunsese pe vârf. I-a făcut o reducere substanţială din taxa de participare ca să-l ademenească să mai încerce o dată.

Doug era singurul din grup care se căţărase mult fără ajutorul unui ghid profesionist. Deşi nu era un alpinist de elită, în cei cincisprezece ani de când se căţăra acumulase destulă experienţă ca să îşi poată purta singur de grijă pe culmi. Dacă unul dintre noi avea să ajungă pe vârf, atunci presupuneam că acela avea să fie Doug: era puternic, era motivat şi mai urcase foarte sus pe Everest.

Doug – urma să împlinească patruzeci şi şapte de ani peste două luni şi era divorţat de şaptesprezece ani – mi-a mărturisit că avusese mai multe relaţii, dar fiecare prietenă îl părăsise după ce obosise să mai concureze cu muntele pentru atenţia lui. Cu câteva săptămâni înainte să plece spre Everest în 1996, Doug cunoscuse o altă femeie în

timp ce-şi vizita un prieten în Tucson, şi cei doi se îndrăgostiseră unul de altul. Un timp îşi trimiseseră multe faxuri unul altuia, apoi trecuseră câteva zile fără ca Doug să mai primească vreo veste de la ea.

— Cred că s-a deşteptat şi m-a părăsit, a oftat, părând abătut. Şi era chiar foarte drăguţă. Mă gândeam că de data asta ar fi putut ieşi ceva bun.

Mai târziu în aceeaşi după-amiază, Doug a trecut pe la cortul meu cu un nou fax în mână.

— Karen Marie mi-a scris că se mută lângă Seattle! mi-a spus plin de bucurie. Uau! S-ar putea să fie serioasă treaba. Mai bine să urc pe vârf şi să scap odată de obsesia cu Everestul, până nu se răzgândeşte!

Pe lângă corespondenţa pe care o avea cu noua lui prietenă, Doug petrecea ore întregi scriind nenumărate vederi elevilor de la Şcoala Generală Sunrise, o instituţie publică de învăţământ din Kent, Washington, care vânduse tricouri ca să-l ajute să strângă banii necesari pentru expediţie. Mi-a arătat multe dintre acele vederi: „Unii oameni au visuri mari, alţii au visuri mici", i-a scris unei fete pe nume Vanessa. „Indiferent ce visuri ai tu, important e să nu renunţi să visezi."

Dar Doug petrecea şi mai mult timp scriind faxuri pentru copiii lui – Angie, în vârstă de nouăsprezece ani, şi Jaime, de douăzeci şi şapte de ani -, pe care îi crescuse de unul singur. El stătea în cortul de lângă mine şi, de fiecare dată când primea un fax de la Angie, mi-l citea şi mie, plin de bucurie.

— Doamne, îmi spunea, oare cum a fost în stare un ratat ca mine să crească un copil atât de bun?

Cât despre mine, nu prea trimiteam vederi sau faxuri. În schimb, îmi petreceam majoritatea timpului făcându-mi griji legate de cum aveam să mă descurc mai sus pe munte, mai ales în aşa-zisă Zonă a Morţii, la mai mult de 7.600 de metri. Petrecusem mult mai mult timp făcând ascensiuni tehnice şi pe gheaţă decât majoritatea clienţilor şi ghizilor. Dar cunoştinţele tehnice nu mă ajutau cu nimic pe Everest, iar eu fusesem mult mai puţin timp la altitudini mari decât toţi ceilalţi alpinişti. Intr-adevăr, acolo, în tabăra de bază – la poalele Everestului mă aflam deja mult mai sus decât fusesem vreodată.

Asta nu părea să-l îngrijoreze pe Hall. Mi-a explicat că, după ce fusese cu şapte expediţii pe Everest, pusese la punct un plan de aclimatizare foarte eficient, care avea să ne permită să ne adaptăm la aerul rarefiat. (In tabăra de bază cantitatea de oxigen din aer era redusă la jumătate faţă de cea de la nivelul mării, iar pe vârf era doar o treime.) Când corpul uman se confruntă cu o creştere în altitudine, acesta se adaptează în multe moduri: respiri mai des, pH-ul din sânge se schimbă, creşte extrem de mult numărul de celule roşii din sânge

(cele care duc oxigenul prin corp) – o schimbare care are nevoie de săptămâni bune ca să fie finalizată.

Totuşi, Hall susţinea că, după doar trei ascensiuni din tabăra de bază, de câte ori vom urca pe munte, cu 600 de metri mai sus, corpurile noastre se vor adapta suficient încât să ajungem cu bine pe vârful de 8.848 de metri.

— Metoda a funcţionat de treizeci şi nouă de ori până acum, m-a asigurat Hall, cu un zâmbet în colţul gurii, când i-am mărturisit îndoielile mele. Iar unii dintre tipii care au urcat erau aproape la fel de jalnici ca tine.

CAPITOLUL ŞASE

Tabăra de bază Everest,
12 aprilie 1996, 5.364 de metri

Cu cât situaţiile sunt mai improbabile şi cu cât aşteptările sunt mai mari [în privinţa alpiniştilor], cu atât sângele curge mult mai plăcut când se eliberează de toată tensiunea. Posibilitatea pericolului îi serveşte doar ca să îi accentueze atenţia şi controlul. Şi poate că asta este ideea de bază a tuturor sporturilor periculoase: creşti în mod voit miza efortului şi a concentrării, ca să zicem aşa, ca să îţi goleşti mintea de banalităţi. Este un model la scară mică a vieţii de zi cu zi, dar cu o diferenţă: spre deosebire de rutina vieţii, unde, de obicei, greşelile pot fi reparate şi poţi ajunge la un fel de compromis, faptele tale, oricât de scurt ar fi intervalul de timp, au consecinţe mortale.

Al. Alvarez,
Zeul nemilos: un studiu despre sinucidere

Escaladarea Everestului este un proces lung şi dificil şi seamănă mai mult cu un proiect de construcţie a unei clădiri mamut decât cu căţăratul, aşa cum îl practicasem eu până atunci. Împreună cu şerpaşii eram douăzeci şi şase de oameni în echipa lui Hall şi ca să-i hrăneşti pe toţi, să le oferi un adăpost şi să-i menţii sănătoşi la o altitudine de 5.364 de metri, la 160 de kilometri de mers pe jos de cel mai apropiat drum, era o mare realizare. În orice caz, Hall era un administrator fără pereche, căruia îi plăcea grozav provocarea. În tabăra de bază studia cu atenţie teancuri de foi scoase la imprimantă pline cu detalii logistice: meniuri, piese de schimb, unelte, medicamente, aparate de comunicaţie, orarul pentru transportul echipamentului, disponibilitatea iacilor. Inginer înnăscut, Rob iubea infrastructurile, aparatele electronice şi dispozitivele de tot felul; îşi petrecea timpul liber cârpind la nesfârşit sistemul electric solar sau citind ediţii mai vechi din Popular Science.

Urmând exemplul lui George Leigh Mallory şi a mulţi dintre cei care au escaladat Everestul, tactica lui Hall era să ia cu asalt muntele. Şerpaşii urmau să instaleze pe rând încă patru tabere deasupra taberei de bază – fiecare mai sus cu aproximativ 600 de metri faţă de cea anterioară –, cărând poveri cu mâncare, gaz lampant şi oxigen din tabără în tabără, până când echipamentul necesar va fi depozitat la 7.900 de metri, în Şaua Sudică. Dacă totul se desfăşura conform măreţului plan al lui Hall, asaltul nostru asupra vârfului avea să

pornească din cea mai de sus tabără – tabăra IV – de-acum într-o lună.

Chiar dacă noi, clienţii, nu vom duce încărcături[21], tot va trebui să facem incursiuni repetate deasupra taberei de bază, înainte să urcăm pe vârf, ca să ne aclimatizăm. Rob ne-a anunţat că una dintre aceste ieşiri de aclimatizare va avea loc pe 13 aprilie – un drum până la tabăra I şi înapoi. Aceasta era cocoţată deasupra căderii de gheaţă Khumbu, la 800 de metri de urcuş drept.

Ne-am petrecut după-amiaza zilei de 12 aprilie, când am împlinit patruzeci şi doi de ani, pregătindu-ne echipamentul de căţărat. Tabăra semăna cu un talcioc scump, deoarece ne întinseserăm echipamentul printre bolovani ca să ne alegem hainele, să ne ajustăm hamurile, să ne pregătim zelburile şi să ne punem colţarii (un cadru cu colţi de oţel de cinci centimetri care se fixează pe bocanci pentru a putea înainta pe gheaţă). Am fost surprins şi îngrijorat să văd că Beck, Stuart şi Lou au despachetat nişte bocanci noi-nouţi, care, după cum singuri au recunoscut, fuseseră foarte puţin purtaţi. Mă întrebam dacă ştiau ce li se poate întâmpla dacă urcau pe Everest cu bocanci nepurtaţi. Cu douăzeci de ani în urmă mersesem şi eu într-o expediţie cu bocanci noi şi am învăţat pe propria mea piele că bocancii de mers pe munte, grei şi rigizi, înainte să-şi dea drumul, cauzează nişte răni la picioare care te storc de vlagă.

Stuart, tânărul doctor canadian, a descoperit că nu poate să-şi fixeze colţarii pe noii bocanci. Din fericire, după ce s-a folosit de sculele din trusa lui vastă, şi cu multă ingeniozitate, Rob a reuşit să facă o curea specială pentru colţari.

În timp ce îmi pregăteam rucsacul pentru a doua zi, am aflat că puţini dintre ceilalţi clienţi avuseseră ocazia să urce pe munte mai mult de două ori în anul precedent, împărţiţi fiind între familii şi carierele lor fulminante. Deşi toţi păreau să aibă o condiţie fizică excelentă, majoritatea fuseseră nevoiţi să se antreneze pe steppere şi benzi de alergat, şi nu pe vârfuri de munte. Asta m-a făcut să reflectez. Condiţia fizică e un element foarte important din mersul pe munte, dar mai sunt alte elemente, la fel de importante, care nu pot fi exersate la sală.

Dar poate că sunt eu snob, m-am certat singur. Oricum, era limpede că toţi coechipierii mei erau la fel de încântaţi ca mine la gândul ca mâine-dimineaţă o să îşi înfigă colţarii într-un munte adevărat.

Traseul nostru spre vârf va merge de-a lungul gheţarului Khumbu până la jumătatea de jos a muntelui. De la *bergschrund*-ul[22] situat la 7.000 de metri, care marchează partea de sus a gheţarului, acest enorm râu de gheaţă a curs patru kilometri pe o pantă relativ domoală, numită Circul Vestic. În timp ce gheţarul înainta treptat peste suişurile şi coborâşurile stratului de bază, acesta s-a crăpat în nenumărate fisuri adânci – crevasele. Unele dintre aceste crevase erau

destul de înguste încât să calci peste ele; altele erau late de 24 de metri, adânci de zeci de metri şi lungi de 800 de metri. Cele mari puteau să reprezinte adevărate piedici în timpul ascensiunii, iar când erau ascunse sub un strat de zăpadă erau un adevărat pericol. Totuşi, de-a lungul anilor, s-a dovedit că provocările prezentate de crevasele din Circ puteau fi anticipate şi depăşite.

În schimb cu totul altfel stăteau lucrurile în ce priveşte Căderea de gheaţă. Nicio altă porţiune din Şaua Sudică nu era la fel de temută de alpinişti. La aproape 6.000 de metri înălţime, gheţarul ieşea din partea de jos a Circului şi se înălţa pe neaşteptate peste un hău. Aceasta era infama cădere de gheaţă Khumbu, cea mai dificilă – din punct de vedere tehnic – porţiune din tot traseul.

Acolo s-au înregistrat mişcări ale gheţarului cuprinse între 0,9 şi 1,2 metri pe zi. Când alunecă intermitent pe terenul înclinat şi neregulat, masa gheţarului se frânge într-un talmeş-balmeş de blocuri de gheaţă uriaşe, mişcătoare, numite seracuri, unele la fel de mari ca o clădire de birouri. Pentru că traseul şerpuia pe dedesubtul, pe lângă şi printre sute dintre aceste turnuri instabile, de fiecare dată când traversai Căderea de gheaţă era ca şi cum ai fi jucat ruleta rusească: mai devreme sau mai târziu, unul dintre seracuri avea să cadă din senin şi puteai doar să speri că nu te vei afla sub el când se va răsturna. Din 1963, când unul dintre coechipierii lui Hornbein şi Unsoeld, pe nume Jake Breitenbach, fusese strivit de un serac, devenind prima victimă a căderii de gheaţă, optsprezece alţi alpinişti au murit acolo.

Cu o iarnă în urmă, aşa cum făcuse şi iernile trecute, Hall se consultase cu conducătorii tuturor expediţiilor care plănuiau să urce pe Everest în primăvară şi aleseseră împreună echipa care urma să fie responsabilă cu echipatul şi întreţinerea traseului peste Căderea de gheaţă. Pentru această bătaie de cap, echipa respectivă trebuia să primească 2.200 de dolari de la fiecare expediţie de pe munte. În ultimii ani această abordare cooperativă a fost acceptată de mai toată lumea, dacă nu chiar de toţi, dar nu fusese mereu aşa.

Prima dată când o expediţie s-a gândit să ceară bani ca alta să traverseze căderea a fost în 1988, când o echipă americană, beneficiind de fonduri impresionante, a anunţat că, dacă vreo expediţie voia să urmeze traseul pe care ei îl stabiliseră de-a lungul căderii de gheaţa, trebuia să plătească 2.000 de dolari. Unele dintre echipele de pe munte din anul acela, neînţelegând că Everestul nu mai era un simplu munte, ci şi o marfa, s-au înfuriat. Şi cel mai tare a protestat Rob Hall, conducătorul unei echipe mici şi sărace din Noua Zeelandă.

Hall s-a plâns că americanii „violau spiritul muntelui” şi că se foloseau de un fel de şantaj alpin, dar Jim Frush, un avocat lipsit de

sentimentalisme şi conducătorul grupului american, a rămas impasibil. În cele din urmă Hall a promis cu jumătate de gură să-i trimită un cec lui Frush şi i s-a permis să treacă peste Căderea de gheaţă. (Frush a povestit mai târziu că Hall nu şi-a onorat niciodată promisiunea.)

Cu toate acestea, peste doi ani Hall şi-a schimbat radical părerea şi şi-a dat seama că există o logică în a trata Căderea de gheaţă precum un drum cu taxă. Într-adevăr, din 1993 până în 1995 s-a oferit să echipeze el traseul şi să încaseze taxa. În primăvara anului 1996 a decis să nu îşi mai asume responsabilitatea pentru traseul de pe Căderea de gheaţă, dar i-a convenit să-l plătească pe conducătorul expediţiei comerciale[23] rivale – un veteran al Everestului, scoţianul Mal Duff – ca să preia el slujba. Cu mult înainte să ajungem la tabăra de bază, o echipă de şerpaşi angajaţi de Duff au croit o cărare în zigzag printre seracuri, fixând mai mult de 1.500 de metri de corzi şi instalând în jur de şaizeci de scări de aluminiu peste crăpăturile din gheţar. Scările aparţineau unui şerpaş întreprinzător din satul Gorak Shep, care făcea bani frumuşei închiriindu-le în fiecare sezon.

Aşa s-a nimerit că pe 13 aprilie 1996, la 4.45 duminică dimineaţă, mă aflam la poalele legendarei căderi de gheaţă, fixându-mi colţarii în bezna îngheţată de dinaintea zorilor.

Alpiniştilor bătrâni şi ursuzi care au scăpat mereu ca prin urechile acului le place să îi sfătuiască pe protejaţii lor spunându-le că a rămâne în viaţă depinde de cât de atent îţi asculţi „vocea interioară". Există nenumărate poveşti despre alpinişti care s-au hotărât să rămână în sacul de dormit după ce percepuseră ceva vibraţii de rău augur în aer şi astfel au supravieţuit unei catastrofe care i-a spulberat pe cei care nu au ţinut cont de semnele rele.

Nu mă îndoiam că era important să fiu atent la semnalele inconştientului. În timp ce îl aşteptam pe Rob să ne arate drumul, gheaţa de sub picioarele noastre scotea nişte trosnete de parcă nişte copăcei erau rupţi în două, şi mă înfioram de fiecare dată când adâncurile gheţarului pocneau şi pârâiau. Problema era că vocea mea interioară semăna cu personajul Chicken Little: îmi striga că urma să mor, dar făcea asta aproape de fiecare dată când îmi puneam bocancii de munte. Prin urmare, am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să-mi ignor imaginaţia prea bogată şi l-am urmat hotărât pe Rob în sinistrul labirint albastru.

Deşi nu mai fusesem niciodată pe o cădere de gheaţă la fel de înfricoşătoare precum Khumbu, mă mai căţărasem pe multe alte căderi de gheaţă. De obicei există porţiuni verticale sau chiar surplombe care necesită multă experienţă în mânuirea pioleţilor şi a colţarilor. Căderea de gheaţă Khumbu nu ducea deloc lipsă de pante abrupte, dar toate fuseseră echipate cu scări sau corzi sau ambele, făcând ca uneltele şi tehnicile convenţionale ale căţăratului pe gheaţă

să fie în mare parte de prisos.

În scurt timp am aflat că, pe Everest, nici măcar coarda – accesoriul esenţial al fiecărui alpinist – nu avea să fie folosită aşa cum se obişnuia de mult. În mod normal, un alpinist este legat de unul sau doi parteneri printr-o coardă de 45 de metri, astfel că fiecare este responsabil pentru viaţa celorlalţi; să fii astfel legat în coardă este ceva foarte important şi intim. Cu toate acestea, în Căderea de gheaţă graba cerea ca fiecare să urce independent, fără să fim legaţi fizic unii de alţii în niciun fel.

Şerpaşii lui Mal Duff fixaseră corzi fixe de la baza căderii de gheaţă până sus. Aveam legat la brâu un zelb de aproape un metru cu o carabinieră la capătul celălalt. Mă asiguram nu legându-mă de un coechipier, ci prinzând blocatorul de coarda fixă şi trăgându-l după mine în timp ce urcam. Dacă ne căţăram aşa, puteam să trecem foarte repede peste cele mai periculoase porţiuni ale Căderii de gheaţă şi nu trebuia să ne încredinţăm viaţa în mâinile celorlalţi din grup, ale căror pricepere şi experienţă ne erau necunoscute. Se pare că pe parcursul întregii expediţii nu am avut niciun motiv ca să mă leg de alt alpinist.

Dacă foloseai puţine tehnici tradiţionale de căţărat atunci când străbăteai Căderea de gheaţă, în locul lor aveai nevoie de noi deprinderi – de exemplu, să mergi pe vârfuri în bocanci şi cu colţari peste trei scări legate una de cealaltă, care formau un pod instabil peste un hău care îţi dădea fiori. Au fost multe asemenea traversări, şi nu m-am obişnuit niciodată cu ele.

La un moment dat mă balansam pe o scară instabilă în crepusculul de dinaintea zorilor, făcând paşi mici de pe o bară îndoită pe alta, când gheaţa care susţinea scara la ambele capete a început să tremure de parcă avea loc un cutremur. Imediat s-a auzit un bubuit asurzitor, în timp ce un serac aflat undeva mai sus s-a prăbuşit. Am îngheţat, inima mi s-a oprit în piept, dar avalanşa de gheaţă a trecut la 50 de metri în stânga mea şi a dispărut fără să producă nicio stricăciune. Am aşteptat câteva minute ca să-mi revin şi mi-am continuat trecerea bălăngănindu-mă spre capătul scării.

Mişcările continue şi de multe ori puternice ale gheţarului făceau ca trecerile pe scări să fie nesigure. Când gheţarul se mişca, uneori crevasele se comprimau şi îndoiau scările ca pe nişte scobitori; alteori puteau să se extindă, lăsând câte-o scară să atârne în gol, abia susţinută, cu niciun capăt înfipt în gheaţă. Ancorele[24] care asigurau scările şi corzile ieşeau la suprafaţă când soarele de după-amiază încălzea gheaţa şi zăpada din jurul lor. Deşi erau verificate în fiecare zi, exista pericolul ca în orice moment coarda să se desprindă sub greutatea unui alpinist.

Chiar dacă Căderea de gheaţă era extenuantă şi înfricoşătoare, avea totuşi un farmec neaşteptat. În timp ce zorii alungau întunericul,

gheţarul fărâmiţat s-a dovedit a fi un peisaj tridimensional de o frumuseţe ireală. Afară erau -14°C. Colţarii mi se înfigeau cu un scârţâit liniştitor în pojghiţa de gheaţă. Urmând coarda fixă am mers şerpuit printr-un labirint vertical de stalagmite de un albastru cristalin. Contraforturi curbate de stâncă acoperite cu o pojghiţă de gheaţă îşi făceau loc din ambele părţi ale gheţarului, ridicându-se ca umerii unui zeu răuvoitor. Absorbit cum eram de împrejurimi şi de gravitatea lucrului pe care-l făceam, m-am pierdut în plăcerea descătuşată a urcatului şi, pentru o oră sau două, chiar am uitat să îmi fie frică.

Când mai aveam un sfert din drum până la tabăra I, Hall a remarcat la un popas că ruta era într-o formă mai bună decât o văzuse până atunci.

— E al naibii de liberă sezonul ăsta!

Puţin mai sus, la 5.800 de metri, corzile ne-au adus la baza unui serac uriaş, aflat într-un echilibru precar. Înalt cât un bloc cu douăsprezece etaje, cu o înclinaţie de treizeci de grade, se contura ameninţător deasupra capetelor noastre. Traseul mergea de-a lungul unei pasarele naturale care urca dintr-odată pe faţa surplombei: trebuia să urcăm şi să trecem peste turnul înclinat ca să scăpăm de greutatea lui ameninţătoare.

Mi-am dat seama că siguranţa depindea de viteză. Am urcat cât de repede am putut, gâfâind, spre culmea seracului, acolo unde eram relativ în siguranţă, dar, pentru că nu eram aclimatizat, nu am putut decât să mă târăsc. La fiecare patru, cinci paşi mă opream, mă ţineam de coardă şi inspiram cu disperare aerul rarefiat şi uscat care îmi ardea plămânii.

Am ajuns pe culmea seracului fără ca acesta să se prăbuşească şi am căzut la pământ pe vârful plat, cu răsuflarea tăiată şi cu inima bătându-mi să-mi spargă pieptul. Puţin după 8.30 am ajuns în vârful Căderii de gheaţă, după ultimele seracuri. Cu toate acestea, siguranţa pe care mi-o oferea tabăra I nu mă liniştea: nu puteam să nu mă gândesc la stânca de mai jos, înclinată ameninţător, şi la faptul că trebuia să mai trec pe sub acel serac uriaş şi instabil de cel puţin şapte ori dacă aveam să ajung pe Everest. Era clar că alpiniştii care denigrau drumul acesta numindu-l în batjocură „traseul iacilor” nu trecuseră niciodată prin Căderea de gheaţă Khumbu, m-am gândit.

Înainte să pornim la drum, Rob ne explicase că va trebui să ne întoarcem la 10 fix, chiar dacă unii dintre noi nu vor fi ajuns la tabăra I, ca să putem să fim la tabăra de bază înainte ca soarele de la amiază să facă gheaţa şi mai instabilă. La ora indicată doar Rob, Frank Fischbeck, John Taske, Doug Hansen şi cu mine ajunseserăm la tabăra I; Yasuko Namba, Stuart Hutchison, Beck Weathers şi Lou Kasischke, însoţiţi de ghizii Mike Groom şi Andy Harris, se aflau 60 de metri mai

jos când Rob ne-a transmis prin staţia radio să ne întoarcem.

Pentru prima dată ne-am văzut unii pe alţii căţărându-ne şi puteam să apreciem mai bine punctele forte şi slăbiciunile celor de care urma să depindem în următoarele săptămâni. Doug şi John – era cel mai în vârstă din echipă la cei cincizeci şi şase de ani ai săi – păreau rezistenţi. Dar Frank, editorul manierat şi suav din Hong Kong, a fost cel mai impresionant: şi-a demonstrat cunoştinţele acumulate în celelalte trei expediţii pe Everest: a început mai lent şi a continuat în acelaşi ritm; până pe vârful căderii de gheaţă ne întrecuse fără grabă aproape pe toţi şi nici nu părea că respiră cu greutate.

La polul opus se afla Stuart – cel mai tânăr şi, în aparenţă, cel mai puternic client din grup –, care se grăbise să fie în faţa grupului când am plecat din tabără, a obosit repede şi, pe când noi am ajuns deasupra Căderii de gheaţă, el se afla la capătul şirului şi se vedea că suferă. Lou, pe care îl deranja un muşchi al piciorului accidentat în prima dimineaţă de trekking spre tabăra de bază, urcase încet, dar cu pricepere. Beck şi mai ales Yasuko păreau că nu prea ştiu ce fac.

De câteva ori Beck şi Yasuko erau cât pe ce să cadă de pe o scară şi să se prăbuşească într-o crevasă, iar Yasuko părea că nu ştie mai nimic despre cum se folosesc colţarii.[25] Andy, care s-a dovedit a fi un profesor talentat şi foarte răbdător – şi care, în calitate de ghid începător, trebuia să urce la urmă, cu cei mai înceţi clienţi –, şi-a petrecut toată dimineaţa învăţând-o principalele noţiuni de căţărat pe gheaţă.

Indiferent care au fost diversele lipsuri ale grupului, în vârful Căderii de gheaţă Rob ne-a anunţat că era mulţumit de prestaţia fiecăruia.

— Având în vedere că a fost prima voastră urcare mai sus de tabăra de bază, v-aţi descurcat foarte bine cu toţii, ne-a declarat de parcă era un tată mândru de copiii lui. Cred că avem o echipă bună şi puternică anul ăsta.

Ne-a luat mai mult de o oră ca să coborâm înapoi la tabăra de bază. Pe când mi-am scos colţarii ca să merg normal ultimii o sută de metri până la corturi, soarele ardea de ziceai că o să-mi facă o gaură în creştetul capului. Durerea de cap m-a apucat câteva minute mai târziu, în timp ce vorbeam cu Helen şi Chhongba în cortul de luat masa. Nu mai simţisem niciodată aşa ceva: o durere zdrobitoare între tâmple – era atât de puternică, încât eram cuprins de greţuri şi nu mai puteam să vorbesc coerent. Îmi era frică să nu fi făcut un fel de atac cerebral, aşa că i-am abandonat în mijlocul conversaţiei şi m-am îndepărtat împleticindu-mă, m-am băgat în sacul de dormit şi mi-am tras căciula peste ochi.

Durerea de cap avea aceeaşi intensitate orbitoare a migrenelor şi habar n-aveam ce o cauzase. Mă îndoiam că era din cauza altitudinii,

din moment ce începuse după ce mă întorsesem la tabăra de bază. Mai mult ca sigur era o reacţie la ultravioletele puternice care îmi arseseră retina şi îmi fierseseră creierul. Indiferent care era cauza, sufeream îngrozitor şi nu părea să-mi treacă. Următoarele cinci ore le-am petrecut întins în cort, încercând să evit orice fel de stimulare a simţurilor. Dacă deschideam ochii sau doar dacă îi mişcăm într-o parte şi în alta în timp ce ţineam pleoapele închise, mă săgeta o durere. La apus, când nu am mai putut să îndur, m-am dus clătinându-mă până la cortul medical ca să îi cer sfatul lui Caroline, doctorul expediţiei.

Mi-a dat nişte analgezice puternice şi mi-a spus să beau apă, dar după câteva înghiţituri am vomitat pastilele, lichidul şi rămăşiţele de la masa de prânz.

— Hmmm, a zis Caro meditativ, văzând mizeria de pe bocancii mei. Cred că va trebui să încercăm altceva.

Mi-a dat să ţin sub limbă o pastiluţă, care avea să mă împiedice să mai vomit, iar apoi încă două pastile de codeină. O oră mai târziu durerea a început să mă lase; aproape plângând de bucurie, m-a cuprins somnul.

*

Moţăiam în sacul de dormit şi mă uitam cum soarele de dimineaţă proiecta umbre pe pereţii cortului, când m-a strigat Helen:

— Jon! La telefon! E Linda!

Am încălţat rapid o pereche de sandale, am alergat cei patruzeci şi cinci de metri până la cortul de telecomunicaţii şi am pus mâna pe receptor în timp ce mă chinuiam să-mi trag răsuflarea.

Aparatul de fax şi telefon, care funcţiona prin satelit, nu era mai mare decât un laptop. Era scump să suni – aproximativ cinci dolari minutul – şi nu întotdeauna se făcea legătura, dar faptul că soţia mea putea să formeze un număr de telefon din treisprezece cifre în Seattle şi să vorbească cu mine pe Everest mi se părea fenomenal. Deşi telefonul m-a bucurat nespus, am simţit cu uşurinţă resemnarea din vocea Lindei, chiar de pe partea cealaltă a globului.

— Eu sunt bine, m-a asigurat, dar aş vrea să fii aici.

Cu optsprezece zile în urmă izbucnise în plâns când mă condusese la avionul ce urma să mă ducă în Nepal.

— Nu m-am putut opri din plâns în timp ce conduceam înapoi spre casă, mi-a mărturisit. Să îmi iau rămas-bun de la tine a fost unul dintre cele mai triste lucruri pe care le-am făcut. Cred că ştiam într-un fel că se poate să nu te mai întorci şi mi se părea aşa o prostie. Mi se părea aşa de tâmpit şi fără de sens.

Eram căsătoriţi de cincisprezece ani şi jumătate. La o săptămână după ce vorbiserăm să ne căsătorim, ne-am dus la primărie şi am

semnat actul. Eu aveam douăzeci şi şase de ani şi hotărâsem să renunţ la căţărat şi să încep să iau viaţa în serios.

Linda se căţăra şi ea când ne-am cunoscut – era o alpinistă foarte talentată –, dar a renunţat după ce şi-a rupt o mână şi s-a lovit la spate şi după ce a analizat la rece riscurile acestui sport. Linda nu mi-ar fi cerut niciodată să abandonez căţăratul, dar afirmaţia că vreau să renunţ a fost cea care a făcut-o să se căsătorească cu mine. Cu toate acestea, nu mi-am dat seama cât de important era de fapt căţăratul pentru mine şi scopul pe care-l dădea vieţii mele altminteri în derivă. Nu anticipasem golul ameninţător pe care avea să-l lase. Peste un an îmi scosesem pe furiş coarda de la păstrare şi eram din nou pe stâncă. În 1984, când am plecat în Elveţia ca să escaladez Eiger Nordwand, un perete de stâncă alpin, faimos pentru gradul ridicat de periculozitate, Linda şi cu mine eram pe punctul de a ne despărţi, iar căţăratul meu era sursa problemelor noastre.

Următorii doi, trei ani după încercarea mea eşuată de a escalada Eiger Norwand-ul relaţia noastră a continuat să fie plină de greutăţi, dar căsnicia noastră a supravieţuit cumva acelei perioade dificile. Linda a acceptat că alpinismul era o parte vitală (şi de neînţeles) a fiinţei mele. A înţeles că mersul pe munte era o exprimare esenţială a unui aspect ciudat, imuabil al personalităţii mele, pe care nu puteam să-l schimb, aşa cum nu puteam să-mi schimb nici culoarea ochilor. Apoi, în toiul acestei reconcilieri delicate, revista *Outside* mi-a confirmat că mă trimite pe Everest.

La început m-am prefăcut că voi merge în calitate de jurnalist, şi nu de alpinist – că acceptasem să scriu articolul pentru că pur şi simplu mă interesa comercializarea Everestului şi pentru că urma să primesc o sumă frumoasă de bani. I-am explicat Lindei, şi tuturor celorlalţi care erau sceptici în privinţa aptitudinilor mele, că nu credeam că o să urc foarte sus pe munte.

— Probabil o să urc puţin mai sus de tabăra de bază, am insistat eu. Cât să văd ce înseamnă să fii la altitudine mare.

Era o minciună, evident. Având în vedere durata expediţiei şi timpul pe care trebuia să-l petrec ca să mă antrenez, aş fi câştigat mai mult dacă rămâneam acasă şi scriam alte articole. Am acceptat această însărcinare pentru că mă aflam sub vraja Everestului. Adevărul e că îmi doream să urc pe vârf mai mult decât orice altceva. Din momentul în care am acceptat să merg în Nepal, mi-am propus să urc cât de sus m-ar fi dus picioarele şi plămânii mei neantrenaţi.

Când mă ducea la aeroport, Linda ştia de mult care erau adevăratele mele intenţii. Simţise ce proporţii luase dorinţa mea, şi asta o speria.

— Dacă mori, nu doar tu o să fii cel care suportă consecinţele, mi-a spus cu un amestec de disperare şi furie în glas. Şi eu va trebui să

plătesc pentru faptele tale pentru tot restul vieţii. Nu-ţi pasă chiar deloc?

— Nu o să mor, i-am răspuns. Nu fi melodramatică.

CAPITOLUL ŞAPTE

Tabăra I, 13 aprilie 1996, 5.934 de metri

Dar există oameni care sunt atraşi în special de lucruri irealizabile. De obicei aceştia nu sunt specialişti: ambiţia şi fantezia lor sunt suficient de puternice, încât nu se îndoiesc aşa cum o fac cei precauţi. Hotărârea şi încrederea sunt punctele lor forte. În cel mai bun caz, ei sunt consideraţi excentrici; în cel mai rău, nebuni. [...] Everestul a atras destui astfel de oameni, care fie nu aveau deloc experienţă în mersul pe munte, fie aveau prea puţină. În mod cert, niciunul dintre ei nu avea experienţa necesară ca să-şi împlinească visul de a urca pe Everest. Dar toţi aveau trei lucruri în comun: încredere de sine, o voinţă de neclintit şi anduranţă.

Walt Unsworth,
Everest

Am crescut cu o ambiţie şi cu o voinţă fără de care aş fi fost mult mai fericit. Gândeam mult şi priveam pierdut în zare aşa cum fac visătorii, deoarece culmile îndepărtate erau cele care mă fascinau şi mă atrăgeau. Nu ştiam ce puteam obţine prin perseverenţă, dar ţinta era undeva sus, şi după fiecare eşec eram şi mai hotărât să îmi văd măcar un vis împlinit.

Earl Denman,
Singur spre Everest

Versanţii Everestului nu duceau lipsă de visători în primăvara lui 1996; mulţi dintre ei erau chiar mai nepregătiţi decât mine.

Când a venit timpul să ne punem în practică abilităţile ca să facem faţă provocărilor extraordinare ale celui mai înalt munte din lume, uneori aveai impresia că jumătate dintre cei din tabăra de bază erau nebuni de-a binelea. Dar poate că asta nu trebuia să ne mire. Excentricii, cei care vor să fie în centrul atenţiei, romanticii fără speranţă şi alţi oameni cu capul în nori au fost mereu atraşi de Everest.

În martie 1947, Earl Denman, un inginer canadian sărac lipit, a ajuns în Darjeeling. A anunţat că vrea să urce pe Everest, deşi nu avea experienţă şi nici permis de intrare în Tibet. A reuşit cumva să îi convingă pe şerpaşii Ang Dawa şi Tenzing Norgay să-l însoţească.

Tenzing – care alături de Hillary avea mai târziu să facă prima

ascensiune pe Everest – emigrase din Nepal în Darjeeling în 1933, pe când avea nouăsprezece ani. Spera să facă parte din echipa care urma să plece spre vârf în acea primăvară şi care era condusă de remarcabilul alpinist britanic Eric Shipton. Nerăbdătorul şerpaş nu a fost însă ales în acel an, dar a rămas în India şi în 1935 a fost angajat de Shipton ca să însoţească expediţia britanică spre Everest. În 1947, când a acceptat propunerea lui Denman, Tenzing fusese deja de trei ori pe marele munte. Mai târziu a recunoscut că ştiuse de la început că planul lui Denman era nesăbuit, dar nici Tenzing nu a putut rezista chemării Everestului:

Nu avea nicio logică. În primul rând, probabil nu am fi putut intra în Tibet. În al doilea rând, dacă am fi intrat, probabil că am fi fost prinşi, iar noi, ghizii, dar şi Denman, am fi dat de bucluc. În al treilea rând, nu am crezut nicio clipă ca o echipă ca a noastră ar fi în stare să urce muntele, chiar dacă ajungeam până acolo. În al patrulea rând, o asemenea încercare ar fi fost foarte periculoasă. În al cincilea rând, Denman nu putea să ne plătească bine sau să le ofere un ajutor bănesc familiilor noastre dacă am fi păţit ceva. Şi aşa mai departe. Orice om sănătos la cap ar fi spus „nu”. Dar eu nu am putut să fac asta. Căci inima-mi zicea să merg şi chemarea Everestului era mai puternică decât orice altceva. Am vorbit câteva minute cu Ang Dawa şi ne-am hotărât. „Ei bine”, i-am spus lui Denman, „o să încercăm”.

În timp ce mica expediţie traversa Tibetul în drum spre Everest, cei doi şerpaşi au început să-l placă şi să-l respecte pe canadian. În ciuda lipsei lui de experienţă, i-au admirat curajul şi forţa fizică. Şi, spre cinstea lui Denman, când au ajuns pe munte şi şi-a dat seama cum stăteau lucrurile, şi-a recunoscut în cele din urmă slăbiciunile. O furtună puternică i-a prins în timp ce se aflau la o înălţime de 6.700 de metri, Denman s-a dat bătut şi cei trei s-au întors. Au ajuns în siguranţă la Darjeeling la doar cinci săptămâni după ce porniseră în expediţie.

Maurice Wilson, un britanic idealist şi melancolic, nu a fost atât de norocos când a încercat o ascensiune la fel de nesăbuită cu treisprezece ani înainte de Denman. Motivat de o dorinţă prostească de a-şi ajuta semenii, Wilson credea că, dacă va urca pe Everest, va putea să facă cunoscută lumii concepţia lui prin care nenumăratele necazuri ale omenirii pot fi vindecate prin post şi credinţă în puterea lui Dumnezeu. Planul lui era să zboare cu un avion mic în Tibet, să aterizeze forţat pe versanţii Everestului şi să urce de acolo. Faptul că nu ştia absolut nimic despre alpinism sau despre pilotat avioane nu i se părea un impediment major.

Wilson a cumpărat un biplan Gypsy Moth cu aripi din pânză, l-a botezat *Ever Wrest* şi a învăţat tehnicile de bază ale pilotajului. Apoi, timp de cinci săptămâni, a mers în drumeţii prin dealurile joase din Snowdonia şi Lake District, ca să înveţe ceea ce credea el că trebuie să ştie despre căţărat. Iar apoi, în mai 1933, s-a urcat în micul său avion şi a pornit spre Everest via Cairo, Teheran si India.

Între timp se vorbise mult în presă despre Wilson. Acesta zburase la Purtabpore, India, dar pentru că guvernul nepalez nu i-a dat voie să zboare peste Nepal, şi-a vândut biplanul pentru 500 de lire şi şi-a continuat călătoria pe uscat spre Darjeeling. Acolo a aflat că nu i se permite să intre în Tibet. Dar nici acest lucru nu l-a descurajat: în martie 1934 a angajat trei şerpaşi, s-a deghizat în călugăr budist şi, sfidând autoritatea guvernatorului general, a călătorit clandestin prin pădurile din Sikkim şi prin aridul platou tibetan, parcurgând în total 483 de kilometri. Pe 14 aprilie a ajuns la poalele Everestului.

Înaintase destul de mult pe gheţarul Rongbuk de Est, dar, pentru că nu avea experienţă în mersul pe gheţari, s-a pierdut de mai multe ori, era frustrat şi extenuat. Şi totuşi a refuzat să se dea bătut.

Pe la mijlocul lunii mai a ajuns în capătul gheţarului, la 6.400 de metri. Acolo se afla un depozit cu provizii şi echipament, care rămăsese în urma expediţiei nereuşite a lui Eric Shipton din 1933, din care Wilson s-a servit fără reţineri. A urcat apoi pe pantele care duceau spre Şaua Nordică şi a ajuns până la 6.919 metri, unde nu a reuşit să treacă de un perete de gheaţă şi a fost obligat să se întoarcă la depozitul lui Shipton. Şi tot nu s-a dat bătut. Pe 28 mai a scris în jurnal că „o să mai fac o ultimă încercare, şi simt că o să reuşesc”, apoi a mai urcat o dată pe munte.

Un an mai târziu, când Shipton s-a întors pe Everest, echipa lui a găsit corpul îngheţat al lui Wilson la poalele Şeii Nordice. „După ce ne-am sfătuit, am hotărât să-l îngropăm într-o crevasă”, scrie Charles Warren, unul dintre alpiniştii care au găsit cadavrul. „Ne-am scos căciulile şi toţi eram destul de afectaţi. Credeam că devenisem imun la vederea morţii; dar, având în vedere împrejurările respective şi pentru că el făcea de fapt acelaşi lucru ca noi, tragedia lui ne-a afectat mai mult decât ne aşteptam.”

*

Creşterea semnificativă a numărului de Wilsoni si Denmani moderni de pe versanţii Everestului – visători cu foarte puţin antrenament, precum unii dintre coechipierii mei – este un fenomen aspru criticat. Dar întrebarea cine ar trebui să urce pe Everest şi cine nu, este mult mai complicată decât pare. Faptul că un alpinist a plătit o sumă mare de bani ca să se alăture unei expediţii ghidate nu

înseamnă neapărat că el nu este pregătit să urce pe munte. Ba chiar veterani ai Himalayei, consideraţi calificaţi după standardele cele mai riguroase, făceau parte din cel puţin două dintre expediţiile comerciale de pe Everest în primăvara lui 1996.

Pe 13 aprilie, în timp ce îmi aşteptam coechipierii să urce Căderea de gheaţă şi să ajungă la tabăra I, doi alpinişti din echipa Mountain Madness a lui Scott Fischer au trecut pe lângă noi cu un pas impresionant de sprinten. Unul din ei era Kiev Schoening, un antreprenor în domeniul construcţiilor în vârstă de treizeci şi opt de ani din Seattle şi un fost membru al US Ski Team, care, deşi era foarte puternic, nu avea multă experienţă în alpinismul de mare altitudine. Însă îl însoţea unchiul lui, Pete Schoening, o legendă vie a Himalayei.

În vârstă de aproape şaizeci şi nouă de ani, Pete – îmbrăcat într-un costum spălăcit şi uzat din GoreTex – era un bărbat înalt şi slab, puţin adus de spate, care se întorsese pe meleagurile înalte ale Himalayei după o absenţă îndelungată. A fost primul care, în 1966, a urcat pe Masivul Vinson, cel mai înalt vârf din Antarctica. În 1958 a intrat în istorie ca fiind omul din spatele expediţiei care a ajuns pentru prima dată pe Gasherbrum I, cunoscut şi sub numele de „Vârful Ascuns”, un pisc cu o altitudine de 8.080 de metri, aflat în munţii Karakoram din Pakistan – cea mai înaltă ascensiune realizată până în acel moment de alpinişti americani. Totuşi, Pete era chiar mai faimos pentru rolul eroic pe care-l avusese într-o expediţie nereuşită pe K2 în 1953, în acelaşi an în care Hillary şi Tenzing cucereau Everestul.

Expediţia formată din opt oameni era prinsă într-un viscol puternic sus pe K2 şi aştepta să urce pe vârf, când un membru al grupului, Art Gilkey, a dat semne că suferă de tromboflebită – un cheag de sânge care se formează din cauza altitudinii mari şi care este extrem de periculos. Ca să aibă măcar o şansă, trebuiau să-l ducă imediat jos, iar Schoening şi ceilalţi au început să-l coboare pe Gilkey pe abrupta creastă Abruzzi, în timp ce viscolul se înteţea. La 7.620 de metri, George Bell a alunecat şi a tras după el încă patru alpinişti. Schoening şi-a petrecut din reflex coarda peste umăr şi peste piolet şi a reuşit cumva, de unul singur, să îl ţină pe Gilkey şi în acelaşi timp să oprească alunecarea celor cinci alpinişti, fără ca el să fie tras de pe munte. Aceasta este una dintre cele mai incredibile fapte de vitejie din analele alpinismului şi este cunoscută ca The Belay[26].

Iar acum Pete Schoening era condus pe Everest de către Fischer şi cei doi ghizi ai lui, Neal Beidleman şi Anatoli Boukreev. Când l-am întrebat pe Beidleman, un alpinist remarcabil din Colorado, cum se simţea în postura de ghid al unui client ca Pete Schoening, acesta m-a corectat rapid, a râs şi mi-a răspuns, cu modestie:

— Unul ca mine nu-l „ghidează” nicăieri pe Pete Schoening. Mi se pare o mare onoare să fiu în aceeaşi echipă cu el.

Schoening s-a alăturat echipei Mountain Madness nu pentru că avea nevoie de ghizi care să-l ducă pe vârf, ci ca să evite tot ce înseamnă tămbălăul cu detaliile logistice: permisul, oxigenul, corturile, proviziile, şerpaşii etc.

La câteva minute după ce Pete şi Kiev Schoening au trecut mai departe spre tabăra lor, şi-a făcut apariţia o coechipieră de-a lor, Charlotte Fox. În vârstă de treizeci şi opt de ani, dinamică şi bine proporţionată, era o schioară şi o salvamontistă din Aspen, Colorado, care înainte urcase doi optmiari: Gasherbrum II, 8.035 de metri, din Pakistan şi vecinul Everestului, Cho Oyu, 8.201 de metri. Mai târziu am văzut şi un membru al expediţiei comerciale a lui Mal Duff: un finlandez de douăzeci şi opt de ani, Veikka Gustafsson, care mai urcase pe diferite vârfuri din Himalaya, printre care Everest, Dhaulagiri, Makalu şi Lhotse.

Prin comparaţie, niciunul dintre clienţii lui Hall nu urcase niciodată pe un optmiar. Dacă cineva ca Pete Schoening era echivalentul unui star de baseball din divizia A, coechipierii mei şi cu mine eram nişte amărâţi de jucători de softball de mâna a doua de la o echipă dintr-un orăşel, care au trebuit să dea mită ca să ajungă la campionatul World Series. Da, pe vârful căderii de gheaţă, Hall ne caracterizase drept „o echipă bună şi puternică". Şi poate că în comparaţie cu alte grupuri de clienţi pe care Hall îi ghidase pe vârf în anii trecuţi chiar eram puternici. Totuşi, îmi era cât se poate de clar că niciunul dintre noi nu avea nici cea mai mică şansă să ajungă pe Everest fără un ajutor substanţial din partea lui Hall, a ghizilor lui şi a şerpaşilor.

Pe de altă parte, grupul nostru era mai bine pregătit decât altele care se avântau în expediţii pe munte. Dintr-o expediţie comercială, condusă de un englez cu nişte realizări complet neremarcabile pe Himalaya, făceau parte câţiva alpinişti cu nişte abilităţi îndoielnice. Dar, de fapt, cei mai nepregătiţi oameni de pe Everest nu erau cei din expediţiile ghidate, ci membrii expediţiilor tradiţionale, necomerciale.

Când mă întorceam la tabăra de bază prin partea de jos a căderii de gheaţă, am depăşit doi alpinişti începeţi şi care aveau un echipament şi nişte haine foarte ciudate. Aproape imediat mi-am dat seama că nu sunt familiarizaţi cu echipamentul şi cu tehnicile standard de mers pe gheţari. Căţărătorul din spate se împiedica în colţari şi se dezechilibra. În timp ce aşteptam să treacă pe un pod improvizat din două scări şubrede puse cap la cap peste o crevasă adâncă, am fost şocat să văd că traversau deodată, foarte aproape unul de celălalt – lucru periculos şi inutil. Când au ajuns pe partea cealaltă a crevasei, au încercat stângaci să lege o conversaţie şi atunci am descoperit că făceau parte din expediţia taiwaneză.

Reputaţia taiwanezilor i-a precedat pe Everest. În primăvara lui 1995, aceeaşi echipă călătorise în Alaska ca să urce pe vârful

McKinley ca antrenament pentru escaladarea Everestului din 1996. Nouă alpinişti au ajuns pe vârf, dar şapte dintre ei au fost prinşi de o furtună în timp ce coborau, s-au rătăcit şi au petrecut noaptea sub cerul liber, la 5.900 de metri, motiv pentru care a fost nevoie de o operaţiune de salvare periculoasă şi costisitoare a celor de la National Park Service.

Alex Lowe şi Conrad Anker, doi dintre cei mai buni alpinişti din SUA, au răspuns apelului celor de la administraţia parcurilor. Şi-au întrerupt propria ascensiune şi s-au grăbit să urce de la 4390 de metri ca să îi ajute pe căţărătorii taiwanezi, care erau mai mult morţi decât vii. Lowe şi Anker au târât fiecare câte un taiwanez neputincios de la 5.900 la 5.243 de metri, de unde au fost duşi mai departe cu elicopterul. Una peste alta, cinci membri ai echipei taiwaneze – doi care sufereau de degerături severe şi un mort – au fost culeşi de pe McKinley cu elicopterul.

— A murit un singur om, spune Anker, dar dacă Alex şi cu mine nu am fi ajuns la timp, ar mai fi murit încă doi. Îi observaserăm încă dinainte pe taiwanezi, pentru că păreau atât de incompetenţi. Nu ne-a mirat că au dat de bucluc.

Conducătorul expediţiei, Gau Ming-Ho – un fotograf liber profesionist jovial, care îşi spunea „Makalu", după impresionantul vârf himalayan cu acelaşi nume –, era extenuat şi suferea de degerături şi a trebuit să fie ajutat să coboare porţiunea de sus a muntelui de către doi ghizi din Alaska.

— În timp ce ghizii îl duceau jos, povesteşte Anker, Makalu le striga celor pe lângă care trecea „Victorie! Victorie! Am ajuns pe vârf!", de parcă tragedia nu avusese loc. Makalu mi s-a părut un tip foarte ciudat.

Când supravieţuitorii dezastrului de pe McKinley au apărut pe partea sudică a Everestului în 1996, Makalu Gau era iar conducătorul lor.

Majoritatea membrilor celorlalte expediţii erau neliniştiţi din cauza prezenţei taiwanezilor pe Everest. Le era frică să nu aibă iar loc o tragedie şi să fie nevoiţi să îi ajute pe taiwanezi, punând în pericol şi mai multe vieţi, ca să nu zic că periclitau şansa altor alpinişti de a ajunge pe vârf. Dar taiwanezii nu erau singurii incredibil de nepregătiţi. Lângă corturile noastre din tabăra de bază campase un alpinist norvegian în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, Petter Neby, care intenţiona să urce singur[27] pe Faţa Sud-Vestică, unul dintre cele mai periculoase şi mai dificile trasee din punct de vedere tehnic. Iar asta în ciuda faptului că experienţa lui himalayană se reducea la două ascensiuni pe vârful Island Peak din apropiere. Această ridicătură de 6.189 de metri, aflată pe o creastă secundară a vârfului Lhotse, nu presupunea nimic sofisticat din punct de vedere tehnic, ci

numai un pas hotărât.

Iar apoi mai erau şi sud-africanii. Echipa lor era sponsorizată de *Sunday Times*, un ziar important din Johannesburg, şi stârnise un val de mândrie la nivel naţional, iar înainte să plece la drum primise binecuvântarea preşedintelui Nelson Mandela. Era prima expediţie sud-africană căreia i se permitea să escaladeze Everestul – un grup mixt din punct de vedere rasial, care voia ca un om de culoare să ajungă pentru prima dată pe vârf. Conducătorul lor era Ian Woodall – un tip vorbăreţ şi cu părul de un castaniu blond, în vârstă de treizeci şi nouă de ani –, căruia îi plăcea grozav să spună anecdote despre faptele lui de vitejie într-un comando din spatele liniilor inamice din timpul conflictului lung şi violent dintre Africa de Sud şi Angola din anii ’80.

Woodall recrutase trei dintre cei mai buni alpinişti din Africa de Sud, ca să formeze nucleul acelei echipe: Andy de Klerk, Andy Hackland şi Edmund February. Componenţa rasială mixtă a grupului avea o importanţă deosebită pentru February, paleo-ecologist de culoare în vârstă de patruzeci de ani, blând, şi un alpinist de renume mondial:

— Părinţii mi-au dat numele după cel al lui sir Edmund Hillary, explică el. Încă de mic visam să urc pe Everest. Dar şi mai semnificativ mi s-a părut faptul că expediţia era un simbol puternic al unei naţiuni tinere care încearcă să se unească şi să adopte democraţia, dar şi să lase trecutul în urmă. În multe privinţe am crescut sub apartheid şi sunt extrem de indignat din cauza asta. Dar acum suntem o nouă naţiune. Cred cu tărie că direcţia în care se îndreaptă ţara mea este cea bună. Ar fi un lucru grozav să arătăm lumii că noi, cei din Africa de Sud, putem urca împreună pe Everest, să stăm pe vârf negri cu albi, laolaltă.

Întreaga naţiune s-a mobilizat ca să susţină expediţia.

— Woodall a venit cu propunerea într-un moment propice, spune De Klerk. Odată cu sfârşitul apartheidului, sud-africanii aveau voie, în cele din urmă, să călătorească oriunde voiau, iar echipele noastre sportive puteau participa la campionate peste tot în lume. Africa de Sud tocmai câştigase Cupa Mondială la rugby. Toată ţara era euforică, toţi erau mândri. Aşa că, atunci când Woodall a propus să se organizeze o expediţie sud-africană, toţi au fost de acord. A strâns o grămadă de bani – echivalentul a câteva sute de mii de dolari americani – fără să-l ia nimeni la întrebări.

Pe lângă el, cei trei alpinişti sud-africani, un alpinist britanic şi un fotograf pe nume Bruce Herrod, Woodall a vrut să fie şi o femeie în echipă. Astfel încât, înainte să plece în expediţie, a invitat şase candidate să ia parte la o ascensiune foarte dificilă din punct de vedere fizic, dar nu şi tehnic, pe Kilimanjaro, un vârf de 5.895 de

metri. După proba care a durat două săptămâni, Woodall a anunţat că în joc mai rămăseseră două persoane: Cathy O'Dowd, caucaziană, de douăzeci şi şase de ani, profesoară de jurnalism, care mai făcuse alpinism în Alpii Francezi şi al cărei tată este directorul celei mai mari companii din Africa de Sud, Anglo American; şi Deshun Deysel, de culoare, în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, profesoară de educaţie fizică, fără experienţă în mersul pe munte şi care crescuse într-un oraş segregat. Woodall le-a spus că ambele se vor alătura expediţiei până la tabăra de bază, iar apoi va alege cine urcă mai departe în funcţie de cum se descurcă cu trekkingul.

La 1 aprilie, în timpul celei de-a doua zile de trekking înspre tabăra de bază, am fost surprins să mă întâlnesc cu February, Hackland şi De Klerk pe poteca de mai jos de Namche Bazaar, plecând *dinspre* munţi şi luând-o înspre Kathmandu. De Klerk, un prieten de-al meu, mi-a spus că cei trei alpinişti sud-africani şi Charlotte Noble, medicul echipei, s-au retras din expediţie înainte să ajungă măcar la poalele muntelui.

— Woodall, conducătorul expediţiei, s-a dovedit a fi un dobitoc, mi-a explicat De Klerk. E obsedat să controleze el totul. Şi nu puteai să ai încredere în el – nu ştiam niciodată dacă minte sau spune adevărul. Nu voiam să ne riscăm viaţa pentru un tip ca el, aşa că am plecat.

Woodall susţinuse faţă de De Klerk şi faţă de alţii că urcase de multe ori în Himalaya, chiar şi la peste 8.000 de metri. De fapt, toată experienţa montană din Himalaya a lui Woodall se rezuma la două expediţii nereuşite, conduse de Mal Duff, în care el fusese un simplu client. În 1989 Woodall nu reuşise să atingă modestul vârf Island Peak, iar în 1990 fusese nevoit să se întoarcă pe când se afla la 6.492 de metri pe Annapurna – dar mai avea totuşi 1.600 de metri până sus.

În plus, înainte să plece spre Everest, Woodall se lăudase pe site-ul expediţiei că avusese o carieră militară remarcabilă: urcase în rangurile armatei britanice până la cel de „comandant al distinsului Regiment de recunoaştere montană de distanţă lungă, care se antrena cel mai des în Himalaya". De asemenea, declarase pentru *Sunday Times* că fusese şi instructor la Academia Regală Militară din Sandhurst, Anglia. Întâmplarea face că nu există niciun Regiment de recunoaştere montană de distanţă lungă în armata britanică şi nu a fost niciodată instructor la Sandhurst. Nici nu a luptat în spatele liniilor inamice din Angola. Un purtător de cuvânt al armatei britanice a declarat că Woodall fusese gestionar.

Woodall a minţit şi în legătură cu persoanele pe care le înscrisese pe permisul[28] de escaladare a Everestului, emis de către Ministerul Turismului din Nepal. De la început spusese că şi Cathy O'Dowd, şi Deshun Deysel erau înscrise pe permis şi că va alege care din ele va urca pe munte la tabăra de bază. După ce a părăsit expediţia, De Klerk

a aflat că O'Dowd era înscrisă, la fel şi tatăl lui Woodall, în vârstă de şaizeci şi nouă de ani, precum şi un francez, Tierry Renard (care îi dăduse 35.000 de dolari lui Woodall ca să îl primească în expediţie), dar Deshun Deysel – singura membră de culoare după ce Ed February plecase – nu era pe listă. Asta l-a făcut pe De Klerk să-şi dea seama că Woodall nu avusese niciodată intenţia să o lase pe Deysel să urce pe vârf.

De parcă asta nu era destul, înainte să plece din Africa de Sud, Woodall i-a atras atenţia lui De Klerk – care este căsătorit cu o americancă şi are dublă cetăţenie – că nu va avea voie să plece în expediţie dacă nu îşi foloseşte paşaportul sud-african ca să intre în Nepal.

— A făcut mare tam-tam pe treaba asta, îşi aduce aminte De Klerk, deoarece eram prima expediţie sud-africană pe Everest şi aşa mai departe. Dar se pare că însuşi Woodall nu are paşaport sud-african. Nici măcar nu e cetăţean sud-african – e din Marea Britanie, şi a intrat în Nepal folosindu-şi paşaportul britanic.

Numeroasele minciuni ale lui Woodall au dat naştere unui scandal internaţional, care a fost prezentat pe primele pagini ale ziarelor din întregul Commonwealth. Când articolele negative au ajuns şi la el, conducătorul megaloman a ignorat toate criticile şi şi-a ţinut echipa cât de departe posibil de celelalte expediţii. De asemenea, i-a alungat pe reporterul Ken Vernon şi pe fotograful Richard Shorey de la *Sunday Times*, deşi Woodall semnase un contract în care era stipulat că, în schimbul ajutorului financiar primit de la ziar, cei doi jurnalişti „aveau voie să însoţească expediţia în orice moment". Dacă această condiţie nu era onorată, se considera că „avea loc o încălcare a clauzei contractului".

Editorul ziarului *Sunday Times*, Ken Owen, se îndrepta spre tabăra de bază, împreună cu soţia lui de atunci. Aceştia erau la mijlocul vacanţei lor de trekking, care fusese plănuită să coincidă cu expediţia sud-africană de pe Everest, şi erau ghidaţi de iubita lui Woodall, o tânără franţuzoaică pe nume Alexandrine Gaudin. În Pheriche Owen a aflat că Woodall îi concediase reporterul şi fotograful. Uimit până peste poate, acesta i-a trimis un mesaj conducătorului expediţiei, în care îi spunea că ziarul nu voia ca Vernon şi Shorey să părăsească expediţia şi că le ordonase celor doi să se întoarcă. Când Woodall a primit mesajul, a făcut o criză de nervi şi a coborât în grabă de la tabăra de bază la Pheriche ca să lămurească problema.

După spusele lui Owen, în timpul confruntării l-a întrebat direct pe Woodall dacă numele lui Deysel figura pe permis. Woodall i-a răspuns că „asta nu e treaba ta".

Când Owen a insinuat că rolul lui Deysel fusese redus la cel al „unei persoane de culoare care să servească drept simbol şi să îi dea

echipei o alură sud-africană legitimă", Woodall l-a ameninţat pe Owen că-i omoară şi pe el, şi pe soţia lui. La un moment dat, conducătorul expediţiei, extrem de furios, a declarat că „o să vă rup capetele şi o să vi le bag în fund".

La scurt timp, jurnalistul Ken Vernon a ajuns la tabăra de bază a sud-africanilor – incident pe care l-a transmis prima dată folosind faxul lui Rob Hall –, unde a fost anunţat, „pe un ton hotărât, de către O'Dowd, că nu eram «bine-venit» acolo". După cum a scris Vernon apoi în *Sunday Times:*

> *I-am spus că nu are niciun drept să-mi interzică să intru în tabăra pe care o finanţase ziarul pentru care lucrez. După mai multe insistenţe mi-a spus că acelea erau „instrucţiunile" primite de la Woodall. Mi-a mai spus că Shorey fusese dat afară din tabără şi ca ar trebui să-l urmez, din moment ce nu voi primi adăpost şi mâncare acolo. Picioarele îmi tremurau încă după drumul parcurs şi, înainte să mă hotărăsc dacă să contest verdictul sau să plec, i-am cerut o cană cu ceai. „În niciun caz", mi-a răspuns. O'Dowd s-a îndreptat către conducătorul echipei de şerpaşi, Ang Dorje, şi i-a spus astfel încât sa aud şi eu: „Acesta este Ken Vernon, unul dintre cei despre care ţi-am povestit. Nu trebuie ajutat deloc". Ang Dorje este un bărbat solid ca o stâncă, dur, cu care băusem câteva pahare de chang, băutura tare specifică zonei. Spre cinstea lui şi caracteristic ospitalităţii şerpaşe, s-a uitat la O'Dowd şi i-a spus: „Rahat!" M-a luat de braţ, m-a dus în cortul de luat masa şi mi-a pus în faţă o cană aburindă cu ceai şi o farfurie cu biscuiţi.*

În urma discuţiei cu Woodall din Pheriche, pe care Owen a caracterizat-o drept „înfricoşătoare", editorul „s-a convins că [...] atmosfera în sânul expediţiei era de nebunie curată şi că jurnaliştii de la *Sunday Times*, Ken Vernon şi Richard Shorey, riscau să-şi pună viaţa în pericol". Prin urmare, Owen i-a anunţat pe Vernon şi pe Shorey să se întoarcă în Africa de Sud, iar ziarul a publicat o declaraţie în care spunea că încetează să mai sponsorizeze expediţia.

Cu toate acestea, având în vedere că Woodall primise deja banii de la ziar, declaraţia era pur simbolică şi nu afecta aproape deloc acţiunile lui pe munte. Mai mult, Woodall a refuzat să renunţe la poziţia de conducător al expediţiei sau să facă vreun compromis chiar şi după ce primise un mesaj din partea preşedintelui Nelson Mandela, care dorea o împăcare de dragul intereselor naţionale. Woodall a insistat cu încăpăţânare că ascensiunea pe Everest va continua conform planului, cu el în fruntea expediţiei.

În Cape Town, după ce s-a destrămat expediţia, February a dat glas dezamăgirii sale.

— Poate că am fost naiv, a declarat el şovăielnic, cu emoţie în glas, dar am urât să cresc sub apartheid. Dacă aş fi urcat pe Everest împreună cu Andrew şi cu ceilalţi asta ar fi putut să semnifice pentru ceilalţi că vechile obiceiuri nu mai există. Pe Woodall nu-l interesa naşterea unei noi Africi de Sud. S-a folosit de visurile întregii naţiuni ca să-şi satisfacă scopurile lui egoiste. Decizia de a părăsi expediţia a fost cea mai grea pe care am luat-o vreodată.

Odată cu plecarea lui February, Hackland şi De Klerk, alpinişti care rămăseseră în echipă (în afară de francezul Renard, care urca independent de ceilalţi, cu propriii lui şerpaşi şi care alesese să facă parte din expediţie doar ca să fie trecut pe permis), aveau minime cunoştinţe alpine; cel puţin doi dintre ei „nici nu ştiau cum să-şi pună colţarii”, spune De Klerk.

Norvegianul care voia să urce singur, taiwanezii şi mai ales sud-africanii erau subiectele de discuţie predilecte din cortul de luat masa al lui Hall.

— Cu atâţia incompetenţi pe munte, a spus Rob într-o seară de la sfârşitul lui aprilie, încruntându-se, cred că e aproape imposibil să terminăm sezonul ăsta fără să se întâmple ceva rău sus spre vârf.

CAPITOLUL OPT

Tabără I, 16 aprilie 1996, 5.934 de metri

Mă îndoiesc că ar putea să-i placă cuiva viaţa la mare altitudine – „să-i placă “ în sensul obişnuit al cuvântului. Există o anumită satisfacţie înfiorătoare care provine din strădania de a urca, indiferent cât de încet; dar marea majoritate a timpului o petreci inevitabil în mizeria extremă din tabăra superioară, de unde lipseşte chiar şi alinarea. E imposibil să fumezi; dacă mănânci, ţi se face rău şi vomiţi; nevoia de a reduce la minimum greutatea pe care o cari nu îţi permite să-ţi iei nimic de citit, aşa că rămâi doar cu etichetele de pe conserve; uleiul din conservele cu sardine, laptele condensat şi melasa se varsă peste tot; cu excepţia unor scurte momente, când de obicei nici nu prea-ţi vine să te bucuri de estetica locului, nu ai la ce să te uiţi în afară de talmeş-balmeşul trist din cort şi de chipul murdar şi bărbos al colegului – din fericire, vântul acoperă de obicei respiraţia lui înfundată; totala neputinţă de a te ocupa de urgenţele care ar putea să apară este cea mai rea dintre toate. Încercam să mă consolez cu gândul că acum un an m-ar fi încântat şi numai ideea de a lua parte la o asemenea aventură – pe atunci mi se părea un vis imposibil de realizat; dar altitudinea are acelaşi efect asupra minţii ca şi asupra corpului: gândeşti mai greu şi eşti apatic, şi tot ce-mi doream era să termin odată cu nenorocita aia de ascensiune şi să cobor la o atmosferă mai rezonabilă.

Eric Shipton,
Pe acel munte

Marţi, 16 aprilie, înainte de ivirea zorilor, după ce ne-am odihnit două zile la tabăra de bază, am luat-o din nou în sus pe Căderea de gheaţă, pentru a doua ascensiune de aclimatizare. În timp ce înaintam cu băgare de seamă prin neorânduiala aceea îngheţată şi care gemea, am observat că nu mai respiram atât de greu ca prima dată când urcasem pe gheţar; corpul meu începea deja să se adapteze la altitudine. În schimb, frica mea de a fi strivit de un serac era la fel de mare.

Speram ca uriaşul turn înclinat de la 5.791 de metri – botezat „Capcana de şoareci” de un glumeţ din echipa lui Fischer – să fi căzut, dar era încă acolo, abia stând în picioare, înclinat şi mai mult într-o parte. Din nou mi-am turat la maximum sistemul cardiovascular, în

timp ce urcam grăbit ca să scap de umbra ameninţătoare a seracului şi din nou am căzut în genunchi când am ajuns sus, îmi trăgeam cu greu răsuflarea şi tremuram din cauza excesului de adrenalină care-mi clocotea în vine.

Spre deosebire de prima ascensiune de aclimatizare, când am stat la tabără I mai puţin de o oră, Rob voia să petrecem nopţile de marţi şi miercuri la tabăra I, apoi să urcăm până la tabăra II şi să stăm acolo trei nopţi, şi abia pe urmă să coborâm.

La ora 9, când am ajuns la tabăra I, Ang Dorje[29], sirdarul[30] alpinist, săpa în panta îngheţată platforme pentru corturile noastre, în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, este un bărbat suplu, cu trăsături delicate, timid, cu un temperament schimbător şi incredibil de puternic. În timp ce îmi aşteptam coechipierii, am luat o lopată şi l-am ajutat să sape. După câteva minute eram atât de obosit din cauza efortului, încât a trebuit să mă aşez ca să mă odihnesc. Şerpaşul a râs copios:

— Nu te simţi bine, Jon? m-a luat în derâdere. Aici eşti abia la tabăra I, la 6.000 de metri. Aerul e încă foarte respirabil.

Ang Dorje era originar din Pangboche, un cătun cu case de piatră şi câmpuri de cartofi terasate agăţate pe coasta abruptă a unui deal, la 3.960 de metri. Tatăl lui este un respectat şerpaş alpinist şi încă de mic l-a învăţat tehnicile de bază ale alpinismului, ca băiatul să aibă aptitudinile care se cereau pe piaţă. Când Ang Dorje trecuse de zece ani, tatăl lui şi-a pierdut mare parte din vedere din cauza cataractei, iar Ang Dorje a fost retras de la şcoală ca să câştige bani pentru familia lui.

În 1984 lucra ca ajutor de bucătar pentru un grup de trekkeri occidentali, când a atras atenţia unui cuplu de canadieni, Marion Boyd şi Graem Nelson. După spusele lui Boyd, „îmi era dor de copiii mei, iar după ce am ajuns să-l cunosc pe Ang Dorje, mi-a adus aminte de fiul meu cel mai mare. Ang Dorje era isteţ, curios, dornic să înveţe şi extrem de conştiincios. Ducea o încărcătură mare şi îi curgea sânge din nas în fiecare zi petrecută la altitudine mare. Personalitatea lui mă intriga".

După ce au primit acordul mamei lui Ang Dorje, Boyd şi Nelson l-au ajutat financiar pe micul şerpaş, ca acesta să se poată întoarce la şcoală.

— Nu o să uit niciodată examenul lui de admitere [ca să fie acceptat la şcoala primară regională din Khumjung, înfiinţată de sir Edmund Hillary], Era mic de statură şi nu ajunsese încă la pubertate. Eram înghesuiţi cu toţii într-o cameră mică, împreună cu directorul şi cu patru profesori. Se dădea un examen oral şi Ang Dorje se afla în mijlocul încăperii şi îi tremurau picioarele în timp ce încerca să-şi aducă aminte puţinele lucruri pe care le învăţase la şcoală. Eram

foarte încordaţi şi ne făceam griji [...], dar a fost acceptat, cu condiţia să înceapă din nou primele clase.

Ang Dorje a fost un elev capabil şi a terminat echivalentul şcolii generale înainte să lucreze din nou în domeniul alpinismului şi trekkingului. Boyd şi Nelson, care au revenit de câteva ori în Kathmandu, au asistat la maturizarea lui.

— Avea un regim alimentar bun, aşa că a crescut mare şi puternic, îşi aduce aminte Boyd. Ne-a povestit cu încântare cum a învăţat să înoate într-o piscină din Kathmandu. Pe la douăzeci şi cinci de ani a învăţat să meargă cu bicicleta şi pentru scurt timp i-a plăcut muzica Madonnei. Am ştiut că devenise adult când ne-a adus primul cadou: un covor tibetan, ales cu grijă. Voia să fie genul de om care dă, nu care primeşte.

Alpiniştii occidentali au început să audă de reputaţia de alpinist puternic şi descurcăreţ a lui Ang Dorje. Acesta a fost promovat la rolul de sirdar şi în 1992 a început să lucreze pentru Rob Hall pe Everest. Până la expediţia din 1996, Ang Dorje urcase deja de trei ori pe vârf. Hall vorbea despre el cu respect şi afecţiune vădită, îl numea „mâna mea dreaptă" şi de câteva ori ne-a spus că rolul lui Ang Dorje era hotărâtor pentru succesul expediţiei noastre.

Soarele strălucea când ultimii dintre coechipierii mei au ajuns la tabăra I, dar pe la amiază deasupra noastră se zărea o pătură de nori cirus, aduşi de vânt dinspre sud; pe la trei după-amiaza, deasupra gheţarului se adunaseră nori compacţi şi viscolul lovea puternic corturile. Furtuna a ţinut toată noaptea; dimineaţa, când am ieşit din cortul pe care-l împărţeam cu Doug, pe gheţar era un strat proaspăt de zăpadă, mai gros de 30 de centimetri. Zeci de avalanşe coborau pe pereţii abrupţi de stâncă de deasupra noastră, dar tabăra noastră se afla la o distanţă sigură.

Joi, 18 aprilie, la primele raze de lumină ne-am strâns echipamentul şi am pornit spre tabăra II, aflată la 6.437 de metri, şi la 518 metri verticali de locul unde ne aflam. Traseul urca pe panta uşor înclinată a Circului Vestic, valea de la cea mai mare altitudine din lume. Valea ca o potcoavă a fost scobită în masivul muntos al Everestului de către gheţarul Khumbu. Pereţii de stâncă, înalţi de 7.861 de metri, ai vârfului Nuptse alcătuiau latura din dreapta a Cercului, Faţa Sud-Vestică a Everestului, latura din stânga, iar vârful larg şi acoperit cu gheaţă al Feţei Lhotse se întrevedea deasupra.

Fusese foarte rece când pornisem din tabăra I şi mâinile îmi erau ţepene şi mă dureau, dar, când primele raze de soare au atins gheţarul, pereţii acoperiţi cu gheaţă ai Circului au atras şi au amplificat căldura iradiantă ca un uriaş cuptor solar. Dintr-odată am început să transpir şi îmi era frică să nu am din nou puternice dureri de cap, ca în tabăra de bază, aşa că m-am dezbrăcat până la

indispensabili şi mi-am băgat un pumn de zăpadă sub şapca de baseball. Următoarele trei ore le-am petrecut urcând încet dar sigur pe gheţar şi m-am oprit doar cât să beau apă şi să-mi umplu şapca de zăpadă, când aceasta se topea pe părul meu încâlcit.

La 6.400 de metri, încă ameţit de la căldură, am dat lângă potecă peste un obiect mare, înfăşurat într-o învelitoare de plastic albastră. Materiei mele cenuşii afectate de altitudine i-au trebuit vreo două minute ca să îşi dea seama că obiectul era de fapt un corp uman. Şocat şi tulburat, m-am uitat la el minute bune. În noaptea aceea, când l-am întrebat pe Rob despre cadavru, mi-a spus că nu e sigur, dar crede că era vorba despre un şerpaş care murise în urmă cu trei ani.

Aflată la 6.437 de metri, tabăra II era alcătuită din aproximativ o sută douăzeci de corturi împrăştiate pe pietrele golaşe ale morenei laterale, de-a lungul marginii gheţarului. Altitudinea se manifesta acolo precum o forţă malefică şi mă făcea să mă simt de parcă sufeream de o mahmureală dată de vinul roşu. Mă simţeam îngrozitor, prea rău ca să mănânc sau să citesc, aşa că am petrecut o mare parte din următoarele două zile în cort, cu capul în mâini, încercând să mă menajez pe cât posibil. Sâmbătă m-am simţit un pic mai bine şi am urcat 300 de metri mai sus de tabără ca să mă mai mişc puţin şi să grăbesc procesul de aclimatizare. Acolo, la capătul Circului, la o distanţă de 45 de metri de ruta principală, am dat peste un alt cadavru îngropat în zăpadă; mai exact, peste partea de jos dintr-un cadavru. îmbrăcămintea şi bocancii vechi de piele mă făceau să cred că victima era din Europa şi că acel corp se afla pe munte de cel puţin zece-cincisprezece ani.

După ce am văzut primul cadavru, m-am simţit rău câteva ore; şocul de a vedea un al doilea cadavru a trecut aproape imediat. Puţini dintre alpinişti care înaintau cu greu s-au uitat de două ori la corpurile neînsufleţite pe lângă care treceau. Aveam impresia că pe munte există un fel de înţelegere tacită în urma căreia ne prefăceam că acele rămăşiţe nu sunt adevărate – de parcă niciunul dintre noi nu cuteza să admită ce riscam de fapt.

Luni, 22 aprilie, a doua zi după ce ne-am întors de la tabăra II la tabăra de bază, Andy Harris şi cu mine am mers la corturile expediţiei din Africa de Sud, ca să încercăm să aflăm de ce deveniseră nişte paria. Tabăra lor, înghesuită pe o morenă, se afla la un sfert de oră în aval faţă de-a noastră. Drapelele Nepalului şi Africii de Sud, împreună cu bannerele companiilor Kodak, Apple Computer şi ale altor sponsori, fâlfâiau din vârful unor stâlpi înalţi de aluminiu. Andy şi-a băgat capul în cortul de luat masa, a afişat cel mai cuceritor zâmbet şi a întrebat:

— Salut. E cineva aici?

După cum am aflat, Ian Woodall, Cathy O'Dowd şi Bruce Herrod erau în Căderea de gheaţă, dar prietena lui Woodall, Alexandrine

Gaudine, şi fratele acestuia, Philip, erau prezenţi. De asemenea, în cortul de luat masa se mai afla şi o tânără exaltată care s-a prezentat drept Deshun Deysel şi care ne-a invitat pe loc la un ceai. Cei trei nu păreau deloc afectaţi de veştile despre comportamentul reprobabil al lui Ian sau de zvonurile care ziceau că expediţia lor nu avea s-o mai ducă mult.

— Ieri m-am căţărat pentru prima dată pe un gheţar, ne-a povestit Deysel cu entuziasm, arătând spre un serac din apropiere, unde se antrenaseră alpinişti din mai multe expediţii. Mi s-a părut foarte interesant. Sper ca peste câteva zile să urc prin Căderea de gheaţă.

Voiam să o întreb ce părere are despre ticăloşia lui Ian şi cum s-a simţit când a aflat că numele ei nu fusese trecut pe permisul de căţărat, dar părea atât de veselă şi de candidă, încât nu am putut s-o fac. După ce am vorbit vreo douăzeci de minute, Andy i-a invitat pe toţi cei din echipă, inclusiv pe Ian, să vină în seara aceea „până la tabăra noastră, la un păhărel".

Când am ajuns înapoi la tabăra noastră, Rob, dr. Caroline Mackenzie şi doctorul lui Scott Fischer, Ingrid Hunt, erau prinşi într-o discuţie prin radio cu cineva de sus de pe munte. Mai devreme în aceeaşi zi, Fischer cobora de la tabăra II la tabăra de bază, când l-a văzut pe unul dintre şerpaşii lui, Ngawang Topche, stând pe gheţar, la 6.400 de metri. Ngawang – un alpinist veteran din valea Rolwaling, în vârstă de treizeci şi opt de ani, cu strungăreaţă şi foarte prietenos – cărase diferite încărcături şi făcuse şi alte treburi deasupra taberei de bază în ultimele trei zile, dar colegii lui şerpaşi s-au plâns că mai mult se odihnise decât lucrase.

Fischer l-a luat la întrebări şi Ngawang a recunoscut că se simţise slăbit, ameţit şi că respira mai greu de mai bine de două zile, prin urmare Fischer i-a spus să coboare imediat la tabăra de bază. Dar în cultura şerpaşă există o doză de machism care îi face pe mulţi bărbaţi să fie extrem de reticenţi în a accepta infirmităţile. Şerpaşii nu trebuie să sufere de rău de altitudine, mai ales cei din Rolwaling, o regiune faimoasă pentru alpiniştii ei puternici. Cei care totuşi se îmbolnăvesc şi mai şi recunosc asta, de cele mai multe ori nu vor mai fi angajaţi în expediţiile viitoare. Aşa se face că Ngawang a ignorat ordinul lui Scott şi, în loc să meargă jos, a urcat la tabăra II, unde a rămas peste noapte.

Când a ajuns în acea după-masă la corturi, Ngawang delira, se împleticea ca un om beat şi scuipa o spumă trandafirie cu firişoare de sânge. Simptomele indicau că era vorba de un edem pulmonar – o boală misterioasă, posibil mortală –, adică plămânii se umplu cu lichid[31] dacă urci prea sus, prea repede.

Spre deosebire de Hall, care insistase ca noi să rămânem împreună când urcăm deasupra taberei de bază, sub stricta supraveghere a

ghizilor, Fischer le dădea clienţilor mână liberă să urce şi să coboare muntele de capul lor în timpul perioadei de aclimatizare. Prin urmare, când şi-au dat seama că Ngawang este foarte bolnav, la tabăra II se aflau patru dintre clienţii lui Fischer – Dale Kruse, Pete Schoening, Kiev Schoening şi Tim Madsen –, dar niciun ghid. Responsabilitatea pentru operaţiunea de salvare a lui Ngawang le-a revenit lui Kiev Schoening şi Madsen – ultimul fiind un poliţist schior din Aspen, Colorado, în vârstă de treizeci şi trei de ani, care nu urcase niciodată mai sus de 4.200 de metri şi pe care-l convinsese prietena lui, Charlotte Fox, o veterană a Himalayei, să se alăture expediţiei.

Când am intrat în cortul de luat masa, dr. Mackenzie îi transmitea prin radio cuiva de la tabăra II să-i dea lui Ngawang „acetazolamidă, dexametazonă şi zece miligrame de nifedipin sublingual..”

— Da, cunosc riscul. Administrează-i-le totuşi... E mai mare riscul să moară din cauza edemului până îl aducem jos decât ca nifedipinul să-i scadă prea mult pulsul. Te rog, ai încredere în mine! Dă-i medicamentele! Repede!

Însă medicamentele nu şi-au făcut efectul şi nimic nu părea să-l ajute: nici oxigenul suplimentar, nici faptul că l-au băgat într-un sac Gamow – un sac pneumatic cam de mărimea unui coşciug, în interiorul căruia se măreşte presiunea atmosferică, astfel încât să simuleze o altitudine mai mică. Cum ziua era pe trecute, Schoening şi Madsen au început să-l tragă cu greu pe Ngawang în jos pe munte, folosindu-se de sacul Gamow ca de o sanie, în timp ce ghidul Neil Beidleman şi o echipă de şerpaşi urcau spre ei cât de repede puteau.

Beidleman a ajuns la Ngawang la apusul soarelui, aproape de partea de sus a căderii de gheaţă. A preluat operaţiunea de salvare şi le-a spus lui Schoening şi Madsen să se întoarcă la tabăra II ca să continue aclimatizarea. Şerpaşul bolnav avea aşa de mult lichid în plămâni, „încât, atunci când respira, aveai impresia că cineva soarbe cu paiul milkshake-ul de pe fundul paharului”, îşi aduce aminte Beidleman.

— Pe la mijlocul căderii de gheaţă, Ngawang şi-a dat jos masca de oxigen ca să cureţe valva de aspiraţie. Când şi-a scos mâna, i-am luminat mănuşa cu frontala şi era complet roşie, îmbibată de sângele pe care-l scuipase în mască. Apoi mi-am îndreptat frontala spre el şi avea faţa plină de sânge. Ngawang mi-a întâlnit privirea şi am văzut cât de speriat era, continuă Beidleman. M-am gândit repede şi i-am spus să nu-şi facă griji, sângele era de la o tăietură de la buză. Asta l-a liniştit puţin, aşa că ne-am continuat coborârea.

Ca Ngawang să nu se obosească prea mult şi condiţia lui să nu se înrăutăţească, Beidleman l-a cărat pe bolnav în spate. Au ajuns la tabăra de bază după miezul nopţii.

Ngawang a primit oxigen pe tot parcursul nopţii şi starea lui a fost

atent monitorizată de către dr. Hunt, aşa că dimineaţă se simţea puţin mai bine. Fischer, Hunt şi majoritatea doctorilor care-l văzuseră erau convinşi că starea lui se va îmbunătăţi, acum că se afla la 1.127 de metri mai jos de tabăra II; de obicei, e suficient să cobori 600 de metri ca toate simptomele edemului pulmonar să dispară. Din această cauză, explică Hunt, „nici nu s-a pus problema să chemăm un elicopter" cu care să-l trimită pe Ngawang la Kathmandu, operaţiune ce ar fi costat 5.000 de dolari.

— Din păcate, condiţia lui Ngawang nu s-a îmbunătăţit, spune Hunt. În aceeaşi dimineaţă, mai târziu, a început din nou să-i fie rău.

Atunci Hunt şi-a dat seama că trebuie să-l evacueze, dar cerul se înnorase şi nu puteau să cheme elicopterul. I-a propus lui Ngima Kale Sherpa, sirdarul lui Fischer de la tabăra de bază, să alcătuiască o echipă de şerpaşi ca să-l coboare pe Ngawang. Ngima nici n-a vrut să audă de aşa ceva. După spusele lui Hunt, sirdarul era convins că Ngawang nu suferea din cauza edemului pulmonar, „ci avea «gastric», termenul nepalez pentru durere de stomac" şi, prin urmare, nu era nevoie să fie evacuat.

Hunt l-a convins pe Ngima să îi dea doi şerpaşi care să o ajute să-l coboare pe Ngawang la o altitudine mai mică. Bolnavul se deplasa atât de greu, încât după nici 400 de metri Hunt şi-a dat seama că nu mai era în stare să meargă pe picioarele lui şi că avea nevoie de mai mulţi oameni care să-i ajute. Aşa că s-au întors toţi la tabăra celor de la Mountain Madness, „ca să văd ce alte opţiuni aveam", zice ea.

De-a lungul zilei starea lui Ngwang a continuat să se înrăutăţească. Când Hunt a vrut să-l bage din nou în sacul Gamow, bolnavul a refuzat, spunând, la fel ca Ngima, că nu suferă de edem pulmonar. Hunt s-a sfătuit cu ceilalţi doctori de la tabăra de bază (aşa cum făcuse mereu), dar nu a avut ocazia să discute situaţia şi cu Fischer. Scott se afla deja în drum spre tabăra II ca să-l coboare pe Tim Madsen, care se suprasolicitase când îl cărase pe Ngawang în jos pe Circul Vestic, şi, ca urmare, suferea acum şi el de edem pulmonar. Fără aprobarea lui Fischer, şerpaşii nu erau dispuşi să asculte de Hunt. Situaţia era din ce în ce mai critică. După cum comentase unul dintre doctorii de acolo, „Ingrid era complet depăşită de situaţie".

Hunt, în vârstă de treizeci şi doi de ani, îşi terminase rezidenţialul abia cu un an în urmă, în iulie. Deşi nu avea experienţă în domeniul medicinei de mare altitudine, timp de patru luni lucrase ca medic voluntar în dealurile submontane din estul Nepalului. Cu câteva luni în urmă îl întâlnise întâmplător pe Fischer în Kathmandu, unde acesta stabilea ultimele detalii pentru permisul de urcare pe Everest. Prin urmare, a invitat-o să se alăture viitoarei expediţii în calitate de doctor şi de manager al taberei de bază.

Deşi, într-o scrisoare pe care i-o trimisese lui Fischer în ianuarie,

Hunt nu era încă hotărâtă dacă să dea sau nu curs invitaţiei lui, în cele din urmă a acceptat slujba neplătită. S-a alăturat echipei în Nepal, la sfârşitul lui martie, dornică să contribuie la succesul expediţiei. Dar munca pe care trebuia să o facă atât în calitate de manager al taberei de bază, cât şi de doctor care are sub supraveghere douăzeci şi cinci de oameni aflaţi într-un loc izolat, la mare altitudine, s-a dovedit a fi prea mult pentru ea. (Prin comparaţie, Rob Hall angajase doi oameni cu experienţă – doctorul expediţiei, Caroline Mackenzie, şi managerul taberei de bază, Helen Wilton – ca să facă aceleaşi lucruri ca Hunt, care nici măcar nu era plătită.) Mai mult, de parcă toate problemele cu care se confrunta Hunt nu erau de-ajuns, mai avea şi probleme cu aclimatizarea, o durea capul foarte tare şi nu putea să respire normal în majoritatea timpului petrecut la tabăra de bază.

Marţi seara, după ce nu a mai avut loc evacuarea şi Ngawang s-a întors la tabăra de bază, starea şerpaşului a continuat să se înrăutăţească. Parţial era vina lui şi a lui Ngima, pentru că se încăpăţânau să nu o lase pe Hunt să-l trateze, zicând că nu suferă de edem pulmonar. În cursul acelei zile, dr. Mackenzie îi trimisese prin radio un mesaj urgent doctorului american Jim Litch, în care-l ruga să vină cât de repede posibil la tabăra de bază ca să îl vadă pe Ngawang. Dr. Litch – un respectat expert în medicina de mare altitudine care escaladase Everestul în 1995 – a ajuns la 7 seara, după ce a urcat tot într-o fugă din Pheriche, unde lucra ca voluntar la clinica Himalayan Rescue Association. L-a găsit pe Ngawang întins într-un cort, fără masca de oxigen, deoarece şerpaşul care-l îngrijea îl lăsase să şi-o dea jos. Litch, profund îngrijorat de starea lui Ngawang, a fost şocat să vadă că nu primea oxigen şi nu înţelegea de ce nu fusese evacuat. Litch a găsit-o pe Hunt la ea în cort – bolnavă şi ea – şi şi-a exprimat îngrijorarea.

Deja Ngawang respira cu mare greutate. Imediat a fost trecut din nou pe oxigen şi au chemat elicopterul ca să-l evacueze în zorii zilei următoare, miercuri, 24 aprilie. Norii şi furtunile de zăpadă au împiedicat venirea elicopterului, prin urmare, Ngawang a fost pus într-un coş şi, sub supravegherea lui Hunt, şerpaşi l-au coborât pe gheţar până la Pheriche.

În acea după-amiază, Hall era încruntat şi îngrijorat.

— Starea lui Ngawang e foarte proastă, a spus. Suferă de cel mai grav caz de edem pulmonar pe care l-am văzut. Ar fi trebuit evacuat ieri-dimineaţă cu elicopterul, când vremea a ţinut cu ei. Dacă ar fi fost vorba de unul dintre clienţii lui Scott, şi nu de şerpaş, nu cred că l-ar fi tratat cu atâta dezinteres. Până când ajung ei la Pheriche, s-ar putea să fie prea târziu ca să-l mai salveze pe Ngawang.

Când, după un drum de nouă ore, au ajuns cu şerpaşul bolnav în Pheriche, miercuri seară, starea lui a continuat să se înrăutăţească, în

ciuda faptului că primise tot timpul oxigen suplimentar şi se afla la 4.267 de metri, nu cu mult mai sus de satul în care îşi petrecuse aproape toată viaţa. Uluită, Hunt a hotărât să-l bage iar în sacul Gamow, care era instalat într-o cabană de lângă clinica HRM. Pentru că nu putea să înţeleagă că sacul s-ar putea să-i facă bine şi pentru că îl îngrozea ideea de a fi băgat în el, Ngawang a rugat să fie chemat un lama budist. Înainte să îşi dea acordul ca să fie închis în spaţiul acela claustrofobic, a cerut să aibă cărţi de rugăciuni cu el în sac.

Sacul Gamow funcţionează cum trebuie dacă un îngrijitor pompează continuu aer proaspăt cu o pompă de picior. Doi şerpaşi au făcut cu rândul la pompă, în timp ce Hunt, epuizată, monitoriza starea lui Ngawang printr-o fereastră de plastic de la capul sacului, în jurul orei 20, unul din şerpaşi, Jeta, a observat că bolnavul făcea spume la gură şi nu mai respira; Hunt a deschis imediat sacul şi a constatat că Ngawang făcuse stop cardiac, cel mai probabil din cauză că îşi inhalase propria vomă. A început să-i facă imediat resuscitare cardio-pulmonară şi l-a strigat pe dr. Larry Silver – unul dintre voluntarii de la clinica HRA – care se afla în camera alăturată.

— Am ajuns acolo în câteva secunde, îşi aduce aminte Silver. Ngawang avea o culoare albăstrie. Vomitase peste tot, iar faţa şi pieptul îi erau pline de spumă trandafirie. Era o treabă urâtă. Ingrid îi făcea respiraţie gură la gură prin toată voma aia. Am cântărit repede situaţia şi mi-am dat seama că o să moară dacă nu-l intubăm.

Silver a alergat la clinica din apropiere, a luat echipamentul de urgenţă şi i-a introdus o butelie endotraheal lui Ngawang. Apoi a început să pompeze oxigen în plămânii acestuia, mai întâi cu gura, apoi cu o pompă manuală, numită şi balon, moment în care şerpaşului i-au revenit pulsul şi presiunea arterială. Cu toate acestea, trecuseră aproximativ zece minute până când inima lui Ngawang a început să bată din nou, iar în tot acest timp creierul lui a fost foarte puţin oxigenat. După cum remarcă Silver, „zece minute fără puls sau fără suficient oxigen sunt mai mult decât suficiente ca să rămâi cu sechele neurologice grave”.

În următoarele patruzeci de ore, Silver, Hunt şi Litch au pompat cu rândul oxigen în plămânii lui Ngawang; strângeau balonul cu mâna de douăzeci de ori pe minut. Când secreţiile se adunau şi înfundau butelia din gâtul şerpaşului, Hunt curăţa butelia sugând depunerile. Într-un final, vineri, 26 aprilie, vremea s-a îmbunătăţit încât să le permită să-l trimită pe Ngawang cu elicopterul Ia un spital din Kathmandu. Dar bolnavul nu şi-a mai revenit niciodată. În săptămânile care au urmat s-a stins în spital – mâinile îi erau răsucite grotesc de-o parte şi alta a corpului, muşchii i s-au atrofiat şi a ajuns să aibă mai puţin de treizeci şi şase de kilograme. Ngawang a murit la mijlocul lui iunie, lăsându-le în urmă pe soţia şi cele patru fiice din

Rolwaling.

*

Lucru curios, majoritatea alpiniştilor de pe Everest ştiau mai puţine despre necazul lui Ngawang decât zeci de mii de oameni care nici măcar nu se aflau în zonă. Denaturarea informaţiilor se făcea prin intermediul Internetului, iar nouă, celor de la tabăra de bază, ni se părea o situaţie suprarealistă. Se întâmpla, de exemplu, ca un coechipier să sune acasă folosind conexiunea telefonică prin satelit şi soţia lui din Noua Zeelandă sau Michigan, care se uitase pe Internet, să-i spună ce făceau sud-africanii la tabăra II.

Existau cel puţin cinci site-uri pe care se postau însemnări[32] de la corespondenţi din tabăra de bază. Echipa sud-africană şi cea a lui Mal Duff, International Commercial Expedition, aveau câte un site. *Nova*, emisiunea de pe PBS, crease un site elaborat şi plin de informaţie, unde zilnic apăreau însemnările lui Liesl Clark şi ale distinsului istoric al Everestului Audrey Salked; ambii erau membrii expediţiei MacGillivray Freeman IMAX. (Aceasta era condusă de David Breashears, un regizor premiat şi un alpinist cu experienţă, care îl condusese pe Dick Brass pe Everest în 1985. Echipa IMAX avea un buget de 5,5 milioane de dolari ca să toarne un film pentru ecrane-gigant despre escaladarea vârfului.) Expediţia lui Scott Fischer avea două corespondente care scriau articole pentru două site-uri concurente.

Jane Bromet, care transmitea prin telefon rapoarte zilnice pentru *Outside Online**[33]***, era una dintre corespondentele din echipa lui Fischer, dar ea nu era client şi nu i se permitea să urce mai sus de tabăra de bază. Pe de altă parte, cealaltă corespondentă din echipa lui Fischer era o clientă care avea de gând să urce până pe vârf şi să trimită însemnări zilnice pentru NBC Interactive Media de pe drum. Tipa se numea Sandy Hill Pittman, şi nimeni de pe munte nu era atât de mediatizat şi atât de bârfit ca ea.

Pittman, o milionară care se învârtea în cercuri înalte şi o alpinistă în acelaşi timp, se afla la a treia încercare de a urca pe Everest. Anul acela era mai hotărâtă ca niciodată să ajungă pe vârf şi astfel să-şi încheie cruciada, căreia îi făcuse multă publicitate, şi care avea ca scop să urce pe cele Şapte Vârfuri.

În 1993 Pittman s-a alăturat unei expediţii ghidate care urma traseul Şeii Sudice şi Crestei Sud-Estice şi a stârnit oarece vâlvă când a apărut la tabăra de bază cu fiul ei de nouă ani, Bo, şi cu dădaca lui. Totuşi, Pittman a avut mai multe probleme şi nu a urcat mai sus de 7.315 metri.

În 1994 s-a întors pe Everest după ce strânsese mai mult de

250.000 de dolari din sponsorizări de la diverse corporaţii ca să îi poată plăti pe patru dintre cei mai buni alpinişti din America de Nord: Breashears (care semnase un contract cu televiziunea NBC ca să filmeze expediţia), Steve Swenson, Barry Blanchard şi Alex Lowe. Lowe – probabil cel mai bun alpinist din lume – a fost angajat, pe o sumă frumuşică, ca ghid personal al lui Sandy. Ca să pregătească urcarea pentru Pittman, cei patru au fixat corzi pe anumite porţiuni de pe Faţa Kangshung, un perete de stâncă foarte dificil şi periculos aflat în partea tibetană a muntelui. Cu mult ajutor din partea lui Lowe, Pittman a urcat pe corzile fixe până la 6.700 de metri, dar a fost împiedicată încă o dată să escaladeze vârful; de vină au fost condiţiile meteorologice instabile, care au forţat întreaga echipă să abandoneze ascensiunea.

Deşi auzisem multe despre ea, nu o văzusem niciodată pe Pittman în persoană, până când nu am dat peste ea la Gorak Sherp, în timpul trekkingului spre tabăra de bază. În 1992, *Men's Journal* m-a însărcinat să scriu un articol despre cum e să conduci o motocicletă Harley-Davidson din New York până în San Francisco în compania lui Jann Wenner – directorul faimos şi putred de bogat al revistelor *Rolling Stone*, *Men's Journal* şi *Us* – şi a câţiva dintre prietenii lui bogaţi, printre care Rocky Hill, fratele lui Pittman şi soţul acesteia, Bob Pittman, cofondatorul postului MTV.

A fost o călătorie senzaţională pe motocicleta cromată şi asurzitoare pe care mi-o împrumutase Jann, iar însoţitorii mei care aruncau cu bani în stânga şi-n dreapta erau destul de prietenoşi. Dar nu aveam aproape nimic în comun cu ei şi nu aveam cum să uit că mă aflam acolo ca ajutor al lui Jann. La cină, Bob, Jann şi Rocky şi-au comparat avioanele pe care le aveau (Jann mi-a recomandat un Gulfstream IV atunci când o să vreau să-mi iau un avion personal), au discutat despre proprietăţile lor de la ţară şi au povestit despre Sandy – care atunci escalada vârful McKinley.

— Hei, a sugerat Bob când a aflat că şi eu sunt alpinist, tu şi cu Sandy ar trebui să urcaţi împreună pe un munte.

Acum, patru ani mai târziu, chiar asta făceam.

La cei 1,80 metri, Sandy Pittman era mai înaltă ca mine cu cinci centimetri. Părul ei tuns băieţeşte părea coafat de un expert, chiar şi aici, la 5181 de metri. Exuberantă şi directă, crescuse în nordul Californiei, unde tatăl ei o dusese cu cortul pe munte şi o învăţase să schieze încă de mică. Frumuseţea dealurilor şi sentimentul de libertate pe care i-l dădeau îi făceau mare plăcere, aşa că a continuat cu drumeţiile şi în facultate, şi după aceea, deşi excursiile pe munte s-au redus brusc când s-a mutat în New York la mijlocul anilor '70, după ce prima ei căsnicie s-a destrămat.

În Manhattan, Pittman a avut diverse slujbe: s-a ocupat de stocuri

la magazinul Bonwit Teller, a fost responsabilă cu publicitatea la *Mademoiselle* şi editorul rubricii de frumuseţe de la revista *Brides*, iar în 1979 s-a măritat cu Bob Pittman. Sandy nu obosea niciodată să fie în centrul atenţiei, aşa că numele şi fotografia ei apăreau regulat în articolele mondene din New York. Putea fi văzută în compania lui Blaine Trump, Tom şi Meredith Brokaw, Isaac Mizrahi, Martha Stewart. Ca să se deplaseze mai uşor între conacul opulent din Connecticut şi apartamentul plin cu opere de artă şi cu servitori în uniformă din Central Park West, ea şi soţul ei au cumpărat un elicopter şi au învăţat să-l piloteze. În 1990 Sandy şi Bob Pittman au apărut pe coperta *New York Magazine* în calitate de „cuplul momentului".

La scurt timp, Sandy şi-a început campania, scumpă şi extrem de trâmbiţată, de a deveni prima femeie din America de Nord care să fi urcat pe cele Şapte Vârfuri. Totuşi, ultimul dintre ele – Everest – s-a dovedit greu de atins, iar în martie 1994, Pittman a pierdut cursa în faţa unei moaşe de patruzeci şi şapte de ani din Alaska, Dolly Lefever. Dar asta nu a împiedicat-o să continue să încerce să ajungă pe Everest.

După cum bine a observat Beck Weathers într-o noapte la tabăra de bază, „când Sandy urcă pe munte, nu procedează la fel ca noi". În 1993, Beck făcea parte dintr-o expediţie ghidată care încerca să ajungă pe vârful Masivului Vinson din Antarctica. Pittman era şi ea acolo, dar ca membră a unei alte expediţii. Beck si-a adus aminte chicotind:

— Adusese o geantă imensă, plină cu mâncare *gourmet*, pe care de-abia o puteau ridica patru oameni. Mai adusese şi un televizor portabil şi un video, ca să se uite la filme la ea în cort. Trebuie să recunoşti că nu mulţi urcă pe munte aşa, în stil mare.

Beck a mai spus că Pittman şi-a împărţit prada cu ceilalţi alpinişti şi că „era o tipă interesantă şi agreabilă".

Pentru ascensiunea de pe Everest din 1996, Pittman a adus din nou cu ea acel gen de echipament pe care nu-l vezi de obicei într-o tabără de alpinişti. În ziua dinaintea plecării spre Nepal, într-unul dintre primele ei articole online pentru NBC Interactive Media, a mărturisit:

> *Toate lucrurile mele sunt gata împachetate [...]. Se pare că voi avea tot atâta echipament electronic, cât echipament montan [...]. Două laptopuri IBM, o cameră video, trei aparate foto pe film, un aparat digital Kodak, două reportofoane, un CD-player, o imprimanta şi destule panouri solare şi baterii (sper) ca să pot să le alimentez pe toate [...]. Nu aş putea să plec niciodată fără provizii serioase de cafea Dean & DeLuca's Near East şi fără espressorul meu. Având în vedere că de Paşte vom fi pe Everest, am adus patru ouă de ciocolată. O vânătoare după ouă de Paşte la 5.400 de metri?*

Vom vedea!

În aceeaşi noapte, redactorul de ştiri mondene Billy Norwich a fost gazda unei petreceri de rămas-bun în cinstea lui Pittman, organizată la Nell's, în centrul Manhattanului. Pe lista de invitaţi se aflau şi Bianca Jagger şi Calvin Klein. Pentru că îi place să se costumeze, Sandy şi-a făcut apariţia purtând un costum de alpinism de mare altitudine peste rochia de seară, cu bocanci de munte, colţari, piolet şi o bandulieră cu carabiniere.

Chiar şi în Himalaya, Pittman părea să rămână fidelă bunelor maniere din înalta societate. În timpul trekkingului spre tabăra de bază, un şerpaş tânăr, Pemba, îi împacheta sacul de dormit şi îi făcea rucsacul în fiecare dimineaţă. La începutul lui aprilie, când a ajuns la poalele Everestului împreună cu ceilalţi din echipa lui Fischer, grămada ei de bagaje conţinea stive de articole despre ea decupate din ziare, pe care intenţiona să le împartă celorlalţi rezidenţi din tabăra de bază. După câteva zile mesageri şerpaşi au început să vină regulat cu pachete pentru Pittman, trimise cu DHL Worldwide Express la tabăra de bază; ele conţineau ultimele numere din *Vogue, Vanity Fair, People, Allure*. Şerpaşii erau fascinaţi de reclamele la lenjerie de corp, iar benzile de hârtie parfumate îi amuzau la culme.

Grupul lui Scott Fischer era unul prietenos şi unit. Majoritatea coechipierilor lui Pittman nu erau deranjaţi de comportamentul acesteia şi o acceptau în mijlocul lor.

— Era obositor să te afli în preajma lui Sandy. Ea trebuia să fie mereu în centrul atenţiei şi vorbea vrute şi nevrute despre ea, îşi aduce aminte Jane Bromet. Dar nu era o persoană negativistă. Nu ne deprima. Era veselă şi plină de energie aproape în fiecare zi.

Cu toate acestea, câţiva alpinişti renumiţi, care făceau parte din alte expediţii, o priveau ca pe o diletantă care face paradă. După ce în 1994 nu a reuşit să escaladeze Faţa Kangshung, alpiniştii profesionişti au ridiculizat mult timp reclama TV pentru produsul Vaseline Intensive Care, deoarece o prezenta pe Pittman ca fiind „o alpinistă de prima mână". Dar Pittman nu a făcut niciodată o asemenea afirmaţie publică despre ea; mai mult, într-un articol din *Men's Journal* a subliniat că vrea ca Breashears, Lowe, Swenson şi Blanchard „să înţeleagă că nu am confundat abilităţile mele de amatoare cu profesionalismul lor de talie mondială".

Partenerii ei eminenţi din expediţia din 1994 nu au spus nimic rău despre Pittman, cel puţin nu în public. Mai mult, după acea încercare nereuşită, ea şi Breashears au devenit prieteni apropiaţi, iar Swenson i-a luat apărarea de nenumărate ori în faţa criticilor.

— Poate că Sandy nu e o alpinistă grozavă, dar pe Faţa Kangshung şi-a recunoscut limitele, mi-a explicat Swenson în timpul unei sindrofii

din Seattle, la scurt timp după ce expediţia lor pe Everest se terminase. Da, e adevărat că Alex, Barry, David şi cu mine am fost mereu în frunte şi am fixat toate corzile, dar şi ea şi-a adus contribuţia la expediţie, în felul ei: a avut o atitudine pozitivă, a strâns fondurile necesare şi s-a ocupat de presă.

Totuşi, Pittman nu ducea lipsă de denigratori. Mulţi se simţeau jigniţi de cum îşi etala cu ostentaţie bogăţia şi lipsa de ruşine prin care reuşea să fie mereu în centrul atenţiei. După cum a scris Joanne Kaufman în *Wall Street Journal*:

> *În anumite cercuri înalte, Pittman era privită drept o persoană care se caţără pe scara socială, nu una care se caţără pe munţi. Ea şi soţul ei erau oaspeţi obişnuiţi ai tuturor recepţiilor corespunzătoare şi ai galelor de caritate şi subiecte de bârfă ale tuturor articolelor mondene. „Multe fracuri s-au şifonat din cauză că Sandy Pittman s-a agăţat de ele“, spune un fost asociat – care a insistat să rămână anonim – al soţului acesteia. „Pe ea o interesează publicitatea. Dacă ar trebui să rămână anonimă, nu cred că ar mai urca pe munţi.“*

Că o merita sau nu, pentru denigratorii ei Pittman personifica tot ce era mai condamnabil în popularizarea celor Şapte Vârfuri de către Dick Bass şi în degradarea celui mai înalt vârf. Dar, aflată la adăpostul banilor ei, al servitorilor şi al egocentrismului ei de neclintit, Pittman nu băga de seamă resentimentele şi dispreţul pe care le stârnea; era la fel de nepăsătoare precum Emma, personajul lui Jane Austen.

CAPITOLUL NOUĂ

Tabăra II 28 aprilie 1996, 6.437 de metri

Avem nevoie de poveşti ca să supravieţuim [...]. Căutăm predica unei sinucideri, lecţia morală sau socială a unui masacru. Interpretăm ceea ce vedem şi alegem varianta care ni se potriveşte cel mai bine. Supravieţuim, mai ales dacă suntem scriitori, doar cu firul narativ pe care îl impunem imaginilor disparate, cu „ideile" cu care am învăţat să oprim în loc fantasmagoria schimbătoare care este de fapt experienţa noastră.

Joan Didion,
Albumul alb

La 4 dimineaţa, când a sunat alarma ceasului de la mână, eram deja treaz; fusesem treaz mare parte din noapte, încercând să respir în aerul foarte rarefiat. Iar acum era timpul să încep groaznicul ritual al ieşirii din coconul meu călduros din pene de gâscă în frigul muşcător de la 6.437 de metri. Cu două zile în urmă – vineri, 26 aprilie – ne chinuiserăm o zi întreagă să ajungem de la tabăra de bază la tabăra II, ca să începem cea de-a treia şi ultima excursie de aclimatizare înainte de vârf. În dimineaţa aceea, după planul lui Rob, trebuia să urcăm de la tabăra II la tabăra III şi să petrecem noaptea la 7.315 metri.

Rob ne spusese să fim gata la 4.45 fix – adică peste patruzeci şi cinci de minute – şi de-abia mai aveam timp să mă îmbrac, să mă forţez să mănânc un baton de ciocolată, să beau un ceai şi să-mi pun crampoanele. Am luminat cu frontala termometrul ieftin fixat pe pufoaica pe care o foloseam pe post de pernă. Temperatura din cortul prea mic pentru două persoane era de -21°C.

— Doug! am strigat spre umflătura din sacul de dormit de lângă mine. E timpul să ne mişcăm, Slick. Eşti treaz?

— Dacă sunt treaz? a scrâşnit obosit. Ce te face să crezi că am dormit măcar un pic? Mă simt ca naiba. Cred că am probleme cu gâtul. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva.

În timpul nopţii, respiraţia noastră urât mirositoare făcuse condens pe pereţii cortului, formând o pojghiţă fragilă de chiciură; când m-am ridicat şi am început să-mi caut hainele în întuneric, mi-a fost imposibil să nu mă frec de pereţii joşi de nailon şi, de fiecare dată când se întâmpla asta, stârneam o pală de cristale de gheaţă care se depuneau peste toate lucrurile din cort. În timp ce tremuram din cauza frigului, am pus pe mine trei straturi de bază pufoase din

polipropilenă şi o jachetă din nailon rezistentă la vânt, apoi mi-am încălţat bocancii butucănoşi din plastic. Am făcut o grimasă de durere când mi-am legat strâns şireturile; în ultimele două săptămâni, starea degetelor mele crăpate şi sângerânde se degradase constant în aerul rece.

Am ieşit din tabără la lumina frontalei, tropăind în spatele lui Rob şi al lui Frank, care treceau pe lângă blocuri de gheaţă şi mormane de pietriş ca să ajungă la gheţarul propriu-zis. În următoarele două ore am urcat o pantă atât de lină, de parcă era o pârtie pentru cei care învaţă să schieze, şi în cele din urmă am ajuns la crevasa care delimita partea de sus a gheţarului Khumbu. Imediat deasupra se înălţa Faţa Lhotse – o mare de gheaţă imensă, înclinată, care, în lumina piezişă a dimineţii, avea strălucirea cromului murdar. O singură coardă de nouă milimetri, la fel de ademenitoare ca vrejul de fasole al lui Jack, cobora şerpuind pe peretele îngheţat de parcă era suspendată de cer. Am ridicat capătul, mi-am ataşat blocatorul[34] de coarda puţin uzată şi am început să mă caţăr.

Frigul îmi îngreuna mişcările încă de când părăsisem tabăra. Mă îmbrăcasem mai subţire deoarece anticipam efectul de cuptor solar care apărea în fiecare a doua dimineaţă când razele soarelui ajungeau la Circul Vestic. Dar în acea dimineaţă temperatura era ţinută în frâu de un vânt muşcător care se năpustea din partea de sus a muntelui şi care făcea ca afară să fie -40°C. Aveam un hanorac în plus, dar ca să-l îmbrac ar fi trebuit să-mi scot mai întâi mănuşile, să-mi dau jos rucsacul şi geaca, în timp ce stăteam atârnat în coardă. Mă temeam că aş fi putut să scap ceva, aşa că m-am hotărât să mai aştept până ajungeam la o porţiune mai puţin abruptă a Feţei, unde să-mi menţin echilibrul fără să mă mai ţin în coardă. Prin urmare am continuat să urc, şi, pe măsură ce înaintam, îmi era din ce în ce mai frig.

Vântul stârnea vârtejuri uriaşe de zăpadă fină care cădeau de pe munte şi-mi acopereau hainele cu cristale de gheaţă. O pojghiţă de gheaţă mi s-a format pe ochelari şi îmi era foarte greu să mă orientez. Am început să nu-mi mai simt picioarele. Degetele mi-au amorţit. Mi se părea foarte primejdios să continui să urc în condiţiile acelea. Eu mă aflam în frunte, la 7.000 de metri, cu un sfert de oră în faţa ghidului Mike Groom; m-am hotărât să-l aştept şi să mă sfătuiesc cu el. Dar chiar înainte să ajungă la mine, vocea lui Rob s-a făcut auzită prin staţia radio pe care Mike o purta în geacă, aşa că s-a oprit să-i răspundă.

— Rob vrea să coborâm toţi! mi-a strigat ca să se facă auzit peste vântul care şuiera. Plecăm de-aici!

Abia la amiază am ajuns înapoi la tabăra II şi am inventariat pagubele. Eu eram doar obosit. John Taske, doctorul din Australia, avea nişte degerături minore la buricele degetelor de la mână. În

schimb, Doug fusese mai grav afectat. Când şi-a scos bocancii, a observat că începuseră să-i degere câteva degete. În 1995, pe Everest, picioarele i-au degerat atât de tare, încât a pierdut nişte ţesut de la unul din degetele mari şi circulaţia i-a fost afectată pe viaţă, aşa că a devenit foarte sensibil la frig. Acele noi degerături aveau să-l facă chiar şi mai vulnerabil la condiţiile grele de pe versanţii superiori ai muntelui.

Totuşi, leziunea de la tractul respirator era chiar mai gravă. Cu două săptămâni înainte să plece în Nepal, Doug fusese operat la gât şi traheea lui era extrem de sensibilă. Se pare că în dimineaţa aceea, când a inhalat aerul înţepător, plin de particule de zăpadă, i-a îngheţat laringele.

— Sunt terminat, de-abia a reuşit să şoptească Doug. Nici măcar nu pot să vorbesc. Ascensiunea s-a terminat pentru mine, ne-a spus supărat.

— Nu te da bătut încă, Douglas, i-a răspuns Rob. Aşteaptă să vezi cum o să te simţi peste câteva zile. Cred că ai şanse să ajungi pe vârf după ce îţi revii.

Deloc convins, Doug s-a dus în cortul nostru şi şi-a tras sacul de dormit peste cap. îmi era greu să-l văd atât de demoralizat. îmi devenise un prieten apropiat, care îmi împărtăşea din plin cunoştinţele acumulate de el în 1995, când încercase prima dată să urce pe vârf. La gât purtam o piatră *xi* – o amuletă sacră, budistă, binecuvântată de lama de la mănăstirea Pangboche – pe care Doug mi-o dăduse la începutul expediţiei. Îmi doream ca el să ajungă pe vârf aproape la fel de mult cât îmi doream ca eu să fiu cel care ajunge acolo.

Restul zilei tabăra a fost învăluită într-o atmosferă de şoc şi de uşoară depresie. Chiar dacă muntele nu ne-a arătat de ce era cu adevărat în stare, tot ne-a trimis fugind înapoi la adăpost. Nu doar echipa noastră era pedepsită şi neîncrezătoare. Şi alte expediţii din tabăra II păreau cu moralul la pământ.

Proasta dispoziţie şi-a spus cuvântul în cearta care s-a iscat între Hall şi conducătorii expediţiilor taiwaneză şi sud-africană. Trebuiau să împartă responsabilitatea de a fixa mai mult de 1600 de metri de corzi pe ruta care urca pe Faţa Lhotse, pentru a o face mai sigură. Ca să termine treaba, Hall, Fischer, Ian Woodall, Makalu Gau şi Todd Burleson (conducătorul expediţiei ghidate Alpine Ascents) au căzut de acord ca, la data de 26 aprilie, unul sau doi membri din fiecare expediţie să îşi unească forţele ca să echipeze drumul de la tabăra III până la tabăra IV, aflată la 7.924 de metri. Dar lucrurile nu s-au petrecut conform planului.

În dimineaţa zilei de 26 aprilie, când Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri din echipa lui Hall, ghidul Anatoli Boukreev din echipa lui Fischer şi un şerpaş de-al lui Burleson au plecat din tabăra II, şerpaşii din

echipele sud-africană şi taiwaneză care ar fi trebuit să-i însoţească au rămas în sacii de dormit şi au refuzat să coopereze. În acea după-amiază, când Hall a ajuns la tabăra II şi a aflat ce se întâmplase, a luat legătura cu ceilalţi prin staţia radio, ca să afle de ce nu se mai ţinuse cont de plan. Kami Dorje Sherpa, sirdarul alpinist al expediţiei taiwaneze, şi-a cerut mii de scuze şi a promis să îndrepte situaţia. Dar, când Hall l-a convocat pe Woodall prin radio, conducătorul expediţiei sud-africane i-a răspuns, fără pic de ruşine, cu un potop de obscenităţi şi de insulte.

— Hai să ne păstrăm bunul-simţ, frate, l-a rugat Hall. Credeam că am stabilit o chestie.

Woodall i-a răspuns că şerpaşii lui rămăseseră în cort pentru că nimeni nu trecuse pe acolo ca să-i trezească şi să le spună că era nevoie de ei. Hall i-a întors-o spunând că Ang Dorje încercase de mai multe ori să-i trezească, dar ei îl ignoraseră.

Atunci Woodall a declarat:

— Fie tu eşti un mincinos, fie şerpaşul tău e!

Apoi a ameninţat că o să trimită nişte şerpaşi de-ai lui ca să-l „rezolve” pe Ang Dorje cu pumnii.

Chiar şi la două zile după acel schimb neplăcut de replici, antipatia dintre echipa noastră şi cea sud-africană a rămas la fel de mare. Veştile îngrijorătoare pe care le primeam despre starea tot mai gravă a lui Ngawang Topche au contribuit şi ele la proasta dispoziţie din tabăra II. Când starea lui a continuat să se înrăutăţească chiar şi la altitudine joasă, doctorii au presupus că nu suferea doar de edem pulmonar de mare altitudine, ci de un edem pulmonar în combinaţie cu tuberculoză sau o altă boală de plămâni preexistentă. Totuşi, şerpaşii aveau un alt diagnostic: credeau că una dintre alpinistele din echipa lui Fischer o mâniase pe Everest – Sagarmatha, zeiţa cerului –, iar zeiţa se răzbunase pe Ngawang.

Alpinista respectivă avea o relaţie cu un membru al unei expediţii care încerca să ajungă pe vârful Lhotse. Deoarece în incinta taberei de bază nu există intimitate, ceilalţi membri din echipa ei, mai ales şerpaşii, erau la curent cu întâlnirile amoroase care aveau loc în cortul femeii. Aceştia stăteau afară, arătau spre cort şi chicoteau:

— X şi Y bat untul, bat untul.

Se hlizeau şi mimau actul sexual împungând cu un deget palma celeilalte mâini.

Dar, chiar dacă şerpaşii se amuzau (asta ca să nu mai zic de faimoasele lor obiceiuri libertine), nu erau deloc de acord ca două persoane necăsătorite să facă sex pe versanţii divini ai Sagarmathei. Când se strica vremea, mereu se trezea câte-un şerpaş să arate spre norii ameninţători şi să declare cu toată convingerea:

— Cineva a bătut untul. A făcut ghinion. Acum furtuna vine. Sandy

Pittman îşi notase această superstiţie în jurnalul expediţiei din 1994 pe care l-a postat pe Internet în 1996:

29 aprilie 1994
Tabăra de bază Everest (5.425 de metri)
Faţa Kangshung, Tibet

[...] în după-amiaza aceea un curier adusese scrisori de acasă pentru toată lumea şi o revistă pentru bărbaţi, care fusese trimisă în glumă de către un prieten alpinist de acasă [...]. Jumătate dintre şerpaşi au luat revista cu ei într-un cort ca să o inspecteze, în timp ce cealaltă jumătate îşi făcea griji în legătură cu dezastrul care erau convinşi că se va dezlănţui din cauza revistei. Susţineau ca zeiţa Chomolungma nu tolerează „huţa-huţa" – nimic impur – pe muntele ei sacru.

Budismul, aşa cum este el practicat în părţile înalte ale regiunii Khumbu, are o trăsătură clar animistă: şerpaşii venerează un melanj de zeităţi şi spirite care se zice că ar locui în defileurile, râurile şi vârfurile din acea zonă. Ca să poţi parcurge cu bine acea zonă periculoasă, este vital să aduci omagiile cuvenite acelui ansamblu de divinităţi.

Anul acela – ca în fiecare an –, ca să o împace pe Sagarmatha, şerpaşii ridicaseră, la tabăra de bază, mai mult de 12 stupe din piatră, frumoase şi atent construite, câte una pentru fiecare expediţie. Altarul din tabăra noastră – un cub perfect, de 1,5 metri – avea în vârf trei pietre ascuţite, alese cu grijă, deasupra cărora se ridica un stâlp de lemn lung de 3 metri, împodobit cu ramuri de ienupăr. De stâlp fuseseră legate cinci şiruri lungi şi colorate de steaguri de rugăciune[35], întinse radial deasupra corturilor noastre ca să protejeze tabăra de rău. În fiecare dimineaţă înainte să răsară soarele, Ang Tshering, sirdarul nostru de la tabăra de bază – un şerpaş prietenos, foarte respectat, în vârstă de vreo patruzeci şi ceva de ani –, aprindea beţişoare parfumate de ienupăr şi scanda rugăciuni în faţa stupei; înainte să pornească spre Căderea de gheaţă, occidentalii împreună cu şerpaşii treceau pe lângă altar – avându-l mereu în partea dreaptă – şi prin fumul dulce şi parfumat, ca să fie binecuvântaţi de Ang Tshering.

În ciuda tuturor atenţiilor date acestor ritualuri, budismul, aşa cum era practicat de şerpaşi, era o religie plăcut de flexibilă şi de adogmatică. De exemplu, ca să rămână în graţiile Sagarmathei, orice echipă trebuia ca – înainte de a merge pentru prima dată pe Căderea de gheaţă – să participe la o *puja* complicată, adică la o ceremonie religioasă. Dar, când lama plăpând şi zbârcit care trebuia să oficieze

puja nu a reuşit să ajungă din satul îndepărtat în care locuia, Ang Tshering a spus că putem să urcăm Căderea de gheaţă, deoarece Sagarmatha înţelege că urmează să oficiem ceremonia în cel mai scurt timp posibil.

Aceeaşi atitudine relaxată părea să se aplice şi în cazul relaţiilor sexuale din taberele de pe versanţii Everestului: chiar dacă în teorie erau de acord că aşa ceva era interzis, mai mulţi şerpaşi s-au abătut de la regulă – ba chiar, în 1996, s-a înfiripat o poveste de dragoste între un şerpaş şi o americancă din echipa IMAX. De aceea era ciudat că şerpaşii puneau boala lui Ngawang pe seama relaţiilor extraconjugale din tabăra celor de la Mountain Madness. Dar, când i-am semnalat lui Lopsang Jangbu Sherpa – sirdarul alpinist, în vârstă de douăzeci şi trei de ani, al lui Fischer – neregula, a insistat că nu era nicio problemă că una dintre alpinistele din grupul lui Fischer „bătuse untul" la tabăra de bază, ci că a continuat să se culce cu iubitul ei sus pe munte.

— Everestul este zeu – pentru mine, pentru toţi, mi-a declarat Lopsang cu solemnitate, la zece săptămâni după ce se terminase expediţia. Dacă soţul şi soţia se culcă împreună, asta e bine. Dar când X şi Y se culcă împreună – e ghinion pentru echipa mea [...]. Aşa că îi spun lui Scott: „Te rog, Scott, tu eşti şef. Te rog spune-i lui X să nu se mai culce cu prietenu' la tabăra II. Te rog". Dar Scott doar râde. În prima zi, X şi Y în cort, apoi Ngawang Topche se îmbolnăveşte la tabăra II. Aşa că acum e mort.

Ngawang era unchiul lui Lopsang; cei doi erau foarte apropiaţi, iar Lopsang fusese unul dintre cei care-l căraseră pe Ngawang la poalele Căderii de gheaţă în noaptea de 22 aprilie. Apoi, când Ngawang a făcut acel stop respirator în Pheriche şi a trebuit să fie trimis la Kathmandu, Lopsang s-a grăbit să coboare de la tabăra de bază (încurajat de Fischer) ca să îşi însoţească unchiul în elicopter. Scurta lui excursie în Kathmandu şi drumul rapid înapoi la tabăra de bază l-au obosit şi nu s-a putut aclimatiza cum trebuie – ceea ce nu era tocmai un semn bun pentru echipa lui Fischer. Acesta se baza pe Lopsang cel puţin la fel de mult cum se baza Hall pe Ang Dorje, sirdarul lui alpinist.

În 1996, pe partea nepaleză a Everestului se aflau mai mulţi alpinişti remarcabili – veterani ai Himalayei precum Hall, Fischer, Breashears, Pete Schoening, Ang Dorje, Mike Groom şi Robert Schauer, un austriac din echipa IMAX. Dar patru bărbaţi se făceau remarcaţi chiar şi în această companie distinsă – alpinişti care, mai sus de 7.900 de metri, dăduseră dovadă de un curaj nemaivăzut, încât acum făceau parte dintr-o categorie specială, doar a lor: Ed Viesturs, americanul care era actorul principal din filmul turnat de IMAX; Anatoli Boukreev, un ghid din Kazahstan care lucra pentru Fischer; Ang Babu Sherpa, care făcea parte din echipa sud-africană; şi Lopsang.

Lopsang era un tip foarte sociabil şi chipeş – aproape prea chipeş –, extrem de îngâmfat, şi totuşi plin de farmec. Era singur la părinţi şi crescuse în regiunea Rolwaling, nu fuma şi nu bea, lucru neobişnuit printre şerpaşi. Îşi etala incisivul de aur şi râdea cu uşurinţă. Deşi era mic şi zvelt, felul lui provocator, faptul că-i plăcea munca grea şi că era înzestrat cu nişte extraordinare abilităţi atletice l-au făcut să aibă reputaţia unui Deion Sanders[36] din Khumbu. Fischer mi-a mărturisit că Lopsang avea potenţial să devină „al doilea Reinhold Messner" – faimosul tirolez care este de departe cel mai mare alpinist al Himalayei.

În 1993, când avea douăzeci de ani, Lopsang s-a făcut remarcat pentru prima dată. Fusese angajat să care încărcături pentru o expediţie indiano-nepaleză pe Everest, alcătuită în principal din femei şi condusă de indianca Bachendri Pal. La început primise doar însărcinări minore, deoarece era cel mai tânăr membru al expediţiei. Dar, datorită forţei lui fizice extraordinare, a fost acceptat într-o echipă care urma să plece spre vârf, iar în ziua de 16 mai Lopsang a ajuns pe Everest fără oxigen suplimentar.

La cinci luni după ce a urcat pe Everest, Lopsang a ajuns pe vârful Cho Oyu alături de o echipă de japonezi. În primăvara lui 1994 a lucrat pentru Fischer în cadrul Sagarmatha Environmental Expedition şi a ajuns pentru a doua oară pe vârful cel mai înalt din lume fără oxigen suplimentar. În acelaşi an, în septembrie, escalada Creasta Vestică a Everestului împreună cu o echipă din Norvegia când au fost prinşi de o avalanşă. După ce a alunecat vreo 60 de metri, a reuşit să se oprească folosindu-se de un piolet, salvându-şi propria viaţă, dar şi pe a celor doi coechipieri care erau legaţi în coardă de el. În schimb, unchiul lui, Mingma Norbu Sherpa, care nu era legat de ei, a murit. Deşi Lopsang a fost puternic afectat de pierderea unchiului său, acest lucru nu l-a împiedicat să se caţere în continuare cu aceeaşi pasiune.

În mai 1995 a urcat a treia oară pe Everest fără oxigen suplimentar, ca angajat al lui Hall, iar trei luni mai târziu a ajuns şi pe Broad Peak, 8.051 de metri, din Pakistan, în timp ce lucra pentru Fischer. În 1996, când Lopsang s-a alăturat expediţiei lui Fischer pe Everest, şerpaşul se căţăra abia de trei ani, clar pe atunci participase la zece expediţii himalayene şi îşi câştigase reputaţia unui extraordinar alpinist de mare altitudine.

În timpul expediţiei de pe Everest din 1994, Fischer şi Lopsang au ajuns să fie cuprinşi de o mare admiraţie unul pentru celălalt. Amândoi debordau de energie, aveau un şarm irezistibil şi se pricepeau de minune să înnebunească tipele. Lopsang îl privea pe Fischer ca pe un mentor şi îl lua drept exemplu, într-atât încât îşi purta şi el părul prins într-o coadă la spate.

— Scott este bărbat foarte puternic, şi eu sunt bărbat foarte

puternic, mi-a explicat Lopsang în stilul său caracteristic, lipsit de modestie. Facem echipă bună. Scott nu plăteşte la fel de bine ca Rob sau japonezii, dar mie nu-mi trebuie bani; eu gândesc la viitor, şi Scott e viitorul meu. El spune mie: „Lopsang, şerpaşul meu puternic! O să te fac faimos!" [...] Cred că Scott are multe planuri cu mine şi Mountain Madness.

CAPITOLUL ZECE

Faţa Lhotse, 29 aprilie 1996, 7.132 de metri

Publicul american nu nutrea niciun sentiment intrinsec de simpatie naţională pentru alpinism, spre deosebire de ţările alpine din Europa sau de britanici, care au inventat acest sport. În acele ţări aproape că înţelegeau despre ce e vorba. Şi, chiar dacă un om simplu de pe stradă ar putea să considere că per total îţi asumi un risc necugetat, ar recunoaşte că e ceva ce trebuie făcut. Americanii nu acceptau asta.

Walt Unsworth,
Everest

La o zi după ce prima încercare de a ajunge la tabăra III eşuase din cauza vântului şi a gerului năprasnic, toţi cei din echipa lui Hall, cu excepţia lui Doug (care a rămas la tabăra II ca să i se vindece laringele), ne-am pornit din nou la drum. Urcasem deja 300 de metri pe panta foarte înclinată a Feţei Lhotse şi continuam să înaintez ţinându-mă de o coardă de nailon decolorată, care părea că nu se mai termină. Cu cât urcam mai mult, cu atât mă mişcăm mai greu. Cu mâna înmănuşată mi-am prins blocatorul de coarda fixă, am lăsat dispozitivul să-mi preia greutatea şi am inspirat cu mare greutate aerul care mă ardea pe dinăuntru; apoi mi-am ridicat piciorul, mi-am înfipt colţarul în gheaţă şi am mai inspirat cu disperare de două ori; mi-am pus piciorul drept lângă stângul, am inspirat şi expirat cât am putut de mult, am inspirat şi expirat din nou şi apoi am mutat blocatorul în sus pe coardă. Trecuseră deja trei ore de când mă chinuiam aşa şi bănuiam că mai aveam de urcat cam o oră până să fac o pauză. În ritmul acela infernal, înaintând centimetru cu centimetru, m-am cărăţat spre un grup de corturi care cică s-ar fi aflat undeva mai sus pe peretele de gheaţă aproape vertical.

Oamenii care nu urcă pe munte – adică marea majoritate – presupun de obicei că acest sport este o goană nechibzuită şi dionisiacă după senzaţii tari. Dar este fals să crezi că alpiniştii sunt doar nişte dependenţi de adrenalină în căutarea unei doze legale, cel puţin în ceea ce priveşte Everestul. Ce făceam eu acolo sus n-avea nicio legătură cu săritul cu coarda, paraşutismul sau condusul unei motociclete cu 200 km/h.

După ce am lăsat în urmă confortul de la tabăra de bază, expediţia s-a transformat de fapt într-un demers aproape calvin. Raportul

suferinţă-plăcere era cu mult mai mare decât pe oricare alt munte pe care fusesem; în curând am realizat că a urca pe Everest înseamnă a îndura durere. Şi, pentru că săptămână după săptămână ne supuneam trudei, oboselii şi chinului, mi-am dat seama că mulţi dintre noi căutam, mai mult decât orice, să atingem o stare de graţie.

Bineînţeles că alţi alpinişti de pe Everest au avut zeci de alte motive, mai puţin admirabile: dorinţa de celebritate, de a avansa la slujbă, de a-şi linguşi egoul, de a se făli, de a face bani. Dar asemenea ispite josnice nu erau atât de importante pe cât ar crede unii cârcotaşi. De fapt, observaţiile pe care le făceam odată cu trecerea săptămânilor m-au făcut să-mi revizuiesc considerabil presupoziţiile despre unii dintre coechipierii mei.

De exemplu, despre Beck Weathers, care la momentul respectiv părea o pată roşie, mică, aflată la 150 de metri mai jos pe gheaţă, spre capătul şirului lung de căţărători. Prima mea impresie despre Beck nu fusese una prea bună: un patolog din Dallas, enervant de prietenos şi un alpinist prost. La prima vedere a părut a fi un republican bogat, lăudăros, care voia să cumpere Everestul şi să-l adauge la colecţia lui de trofee. Totuşi, cu cât l-am cunoscut mai bine, cu atât am ajuns să-l respect mai mult. Chiar dacă bocancii lui noi şi rigizi i-au distrus picioarele, Beck a continuat să şchiopăteze pe munte în sus, în fiecare zi, şi aproape niciodată nu pomenea de durerile îngrozitoare de care sunt sigur că suferea. Era puternic, motivat, stoic. Şi ceea ce la început mi s-a părut a fi aroganţă era mai degrabă exuberanţă. Beck nu părea să antipatizeze pe nimeni (Hillary Clinton nu se pune la socoteală). Buna-dispoziţie şi optimismul lui nemărginit erau atât de molipsitoare, încât, fără să vreau, a ajuns să-mi placă mult de el.

Beck era fiul unui ofiţer de carieră din Air Force şi-şi petrecuse copilăria mutându-se de la o bază militară la alta, până când a aterizat în Wichita Falls ca să urmeze facultatea. A terminat Facultatea de Medicină, s-a căsătorit, a făcut doi copii şi o ducea bine – avea un cabinet profitabil în Dallas. Apoi, în 1996, când se apropia de patruzeci de ani, a mers în concediu în Colorado, a simţit chemarea crestelor şi s-a înscris la un curs pentru alpinişti începători din Parcul Naţional Munţii Stâncoşi.

Nu e ceva neobişnuit ca un doctor să fie extrem de competitiv; Beck nu era primul doctor care să exagereze cu noul hobby. Dar alpinismul nu era ca golful, tenisul sau celelalte activităţi care îi captivau pe colegii lui. Alpinismul era mai mult decât un sport din cauza exigenţelor sale – efortul fizic şi psihic, pericolele cât se poate de reale. Alpinismul semăna cu viaţa de zi cu zi, doar că avea loc pe un relief mult mai colţuros. Nimic altceva nu-l preocupase atât de mult pe Beck. Soţia lui, Peach, devenise tot mai îngrijorată din cauză că Beck era atât de pasionat de alpinism şi acesta îl răpea tot mai des din sânul

familiei. Nu a fost deloc încântată când, la scurt timp după ce soţul ei se apucase de alpinism, acesta a anunţat-o că va încerca să urce pe cele Şapte Vârfuri.

Oricât de egoistă şi de pompoasă ar putea părea obsesia lui Beck, aceasta nu era deloc frivolă. Am început să văd aceeaşi hotărâre şi la Lou Kasischke, avocatul din Bloomfield Hills; şi la Yasuko Namba, japoneza tăcută care mânca tăiţei în fiecare dimineaţă; şi în John Taske, anestezistul de cincizeci şi şase de ani din Brisbane, care s-a apucat de alpinism după ce ieşise la pensie din armată.

— M-am pierdut după ce am plecat din armată, s-a plâns Taske cu un puternic accent australian.

Fusese cineva în armată – maior al Special Air Service, echivalentul australian al Beretelor Verzi. Luptase în Vietnam în toiul războiului, dar era teribil de nepregătit să facă faţă vieţii banale de zi cu zi.

— Mi-am dat seama că nu ştiu cum să vorbesc cu civilii, a continuat. Căsnicia mea s-a destrămat. Viaţa mea era ca un tunel lung şi întunecat la capătul căruia mă aşteptau boala, bătrâneţea şi moartea. Apoi am început să practic alpinismul, iar sportul a suplinit lipsurile din viaţa mea de civil: provocarea, camaraderia, o misiune.

În timp ce simpatia mea pentru Taske, Weathers şi alţi coechipieri creştea, eram din ce în ce mai stânjenit de rolul meu de jurnalist. Nu aveam nicio problemă să scriu sincer despre Hall, Fischer sau Sandy Pittman, deoarece fiecare încerca de mulţi ani să atragă atenţia mass-mediei prin orice mijloc posibil. Dar altfel stăteau lucrurile cu ceilalţi clienţi. Când s-au înscris în expediţia lui Hall, niciunul nu ştia că va fi şi un reporter printre ei – care lua mereu notiţe, le înregistra tăcut cuvintele şi faptele, ca apoi să le prezinte slăbiciunile unui public nu neapărat prietenos.

După ce expediţia s-a încheiat, Weathers a fost intervievat pentru emisiunea TV *Turning Point*. Intr-o parte a interviului care nu a fost difuzată, Forrest Sawyer, prezentatorul TV de la ABC News l-a întrebat pe Beck: „Cum a fost să ai un reporter prin preajmă?" Iar Beck a răspuns:

Era foarte stresant. Niciodată nu mi-a plăcut ideea – mă gândeam că tipul ăsta o să se întoarcă şi o să scrie un articol care o să fie citit de milioane de oameni. Şi aşa e destul de rău să te faci de ruşine faţă de ceilalţi din grup. Faptul că cineva s-ar putea să te descrie într-o revistă ca pe un măscărici şi ca pe un clovn influenţa modul în care te comportai, măsura în care te forţai. Îmi făceam griji că unii ar fi putut merge mai departe decât ar fi vrut. Şi la fel ar fi putut face şi ghizii. Ei vor ca oamenii să ajungă pe vârf, deoarece, încă o dată, se va scrie despre ei şi vor fi evaluaţi.

Sawyer l-a întrebat imediat: „Crezi că Rob Hall era mai stresat din cauză că se afla şi un reporter în echipă?” Beck a răspuns:

Cred că da. Cu asta îşi câştigă Rob existenţa şi dacă unul dintre clienţi se răneşte e cel mai rău lucru care i se poate întâmpla unui ghid. [...] Acum doi ani a avut un sezon grozav, când toţi clienţii au ajuns pe vârf, ceea ce e minunat. Şi, sunt convins, credea că grupul nostru era destul de puternic pentru a repeta experienţa. [...] Cred că a existat o anumită presiune, ca atunci când apari din nou la ştiri sau când se scrie despre tine într-o revistă să fie doar de bine.

*

Era deja dimineaţa târziu când am ajuns cu greu la tabăra III, aflată la jumătatea întinderii ameţitoare a Feţei Lhotse. Tabăra era formată din trei corturi mici, galbene, înghesuite unul într-altul pe o platformă cioplită de către şerpaşii noştri în panta îngheţată. Lhakpa Chhri şi Arita lucrau de zor la platforma celui de-al patrulea cort, aşa că mi-am dat jos rucsacul şi i-am ajutat. Din cauza altitudinii, 7.315 metri, de-abia reuşeam să lovesc gheaţa de şapte-opt ori cu pioletul înainte să mă opresc mai mult de un minut ca să îmi trag răsuflarea. Contribuţia mea era neînsemnată, evident, şi ne-a luat mai mult de o oră ca să terminăm treaba.

Micuţa noastră tabără, aflată mai sus cu 30 de metri de corturile celorlalte expediţii, fusese ridicată pe o cornişă spectaculoasă. De mai multe săptămâni ne chinuiam să urcăm printr-un fel de defileu; acum, pentru prima dată de la începutul expediţiei, aveam în faţă mai mult cerul decât pământul. Grupuri de cumuluşi pufoşi treceau cu repeziciune pe sub soare şi proiectau pe pământ modele schimbătoare de umbră şi lumină orbitoare. În timp ce îi aşteptam pe coechipierii mei să ajungă, m-am aşezat cu picioarele atârnând deasupra prăpastiei, m-am uitat la nori şi la vârfurile munţilor de 6.700 de metri, care cu o lună în urmă se aflau deasupra noastră. Se pare că mă apropiam în sfârşit de acoperişul lumii.

Totuşi, vârful se afla la încă 1.600 de metri verticali deasupra mea, încununat de un nimb de zăpadă stârnit de vânturi. În timp ce partea de sus a muntelui era bătută de vânturi care depăşeau 160 km/h, la tabăra III aerul de-abia se mişca. Pe măsură ce trecea timpul, mă simţeam tot mai ameţit din cauza radiaţiei solare – cel puţin speram că aceea era cauza, şi nu începutul unui edem cerebral.

Edemul cerebral de mare altitudine nu este atât de des întâlnit precum edemul pulmonar de mare altitudine, dar e mai periculos. E o boală complicată, care apare când creierul îşi măreşte volumul din cauza creşterii conţinutului de lichid din ţesuturile sale, şi se poate

manifesta brusc, fără prea multe simptome. Când presiunea creşte în interiorul cutiei craniene, funcţiile mintale şi motorii se deteriorează extrem de repede – de obicei în câteva ore, ori chiar mai repede –, iar de cele mai multe ori bolnavul nici nu-şi dă seama de schimbare. Următoarea etapă este coma, iar apoi, dacă persoana în cauză nu este dusă imediat la o altitudine mai joasă, moartea.

În acea după-amiază mă gândeam la edemul cerebral, deoarece, cu doar două zile în urmă, un client de-al lui Fischer, Dale Kruse, un dentist în vârstă de patruzeci şi patru de ani din Colorado, suferise de aşa ceva, chiar aici, la tabăra III. Kruse, un vechi prieten de-al lui Fischer, era un alpinist puternic, cu multă experienţă. La 26 aprilie a urcat din tabăra II în tabăra III, a făcut un ceai pentru el şi pentru ceilalţi coechipieri şi s-a întins în cortul lui ca să tragă un pui de somn.

— Am adormit imediat, îşi aduce aminte Kruse, şi nu m-am trezit decât după douăzeci şi patru de ore, la ora 14 în ziua următoare. Când, în cele din urmă, m-a trezit cineva, şi-au dat seama că mintea mea nu funcţiona cum trebuie, deşi mie mi se părea că totul e în ordine. Scott mi-a spus: „Trebuie să te coborâm imediat!”

Lui Kruse i-a fost greu şi să se îmbrace singur. Şi-a luat invers hamul de căţărat, l-a agăţat în fermoarul de la geacă şi a uitat să îi strângă cureaua; din fericire, Fischer şi Neal Beidleman au observat neregulile înainte ca Dale să înceapă coborârea.

— Dacă ar fi încercat să facă rapel, s-ar fi desprins din ham şi ar fi căzut la poalele Feţei Lhotse, spune Beidleman.

— Mă simţeam ca şi cum aş fi fost foarte beat, îşi aduce aminte Kruse. Mergeam împleticindu-mă şi nu puteam să gândesc sau să vorbesc. Era un sentiment tare ciudat. Mă gândeam la câte-un cuvânt şi nu ştiam cum să îmi fac buzele să-l rostească. Aşa că Scott şi Neil m-au îmbrăcat şi s-au asigurat că hamul îmi era pus cum trebuie, iar Scott m-a coborât pe corzile fixe.

După ce Kruse a ajuns la tabăra de bază, „tot au trebuit să treacă trei-patru zile până când am reuşit să merg de la cortul meu la cortul de luat masa fără să mă împleticesc pe drum”.

*

Când soarele a coborât în spatele vârfului Pumori, temperatura a scăzut cu mai mult de zece grade. În timp ce aerul se răcea, mintea începea să mi se limpezească: îmi făcusem degeaba griji în privinţa edemului cerebral, cel puţin pe moment. În dimineaţa următoare, după o chinuitoare noapte albă la 7.315 metri, am coborât la tabăra II, iar o zi mai târziu, la 1 mai, ne-am continuat drumul spre tabăra de bază, ca să ne recuperăm puterile pentru ascensiunea finală.

Oficial, perioada noastră de aclimatizare se încheiase şi, spre surprinderea mea, strategia lui Hall părea să funcţioneze. După trei săptămâni petrecute pe munte mi se părea că aerul de la tabăra de bază era dens şi saturat cu oxigen în comparaţie cu atmosfera foarte rarefiată din taberele de mai sus.

Totuşi, corpul meu nu o ducea prea bine. Slăbisem aproape nouă kilograme de masă musculară, în principal de pe umeri, spate şi picioare. De asemenea, îmi consumasem aproape toată grăsimea subcutanată, aşa că eram mult mai sensibil la frig. Dar cea mai mare problemă a mea era pieptul: tusea seacă care se declanşase cu săptămâni în urmă la Lobuje se înrăutăţise atât de mult, încât, în timpul unei crize puternice de tuse de la tabăra III, mi-am dislocat o bucăţică de cartilaj toracic. Am continuat să tuşesc la fel de rău şi în timpul fiecărei crize aveam impresia că cineva mă loveşte puternic între coaste.

Majoritatea celorlalţi alpinişti de la tabăra de bază erau într-o stare la fel de proastă ca şi mine, dar aşa stăteau lucrurile pe Everest. Peste cinci zile echipele lui Hall şi Fischer urmau să plece de la tabăra de bază spre vârf. În speranţa că o să-mi opresc degradarea fizică, m-am hotărât să mă odihnesc, să mă îndop cu ibuprofen şi să mănânc hrană cât mai bogată în calorii.

Hall stabilise încă de la început că aveam să urcăm pe vârf la data de 10 mai.

— Din cele patru ascensiuni pe vârf pe care le-am făcut, două au fost la data de 10 mai, ne-a explicat. După cum ar zice şerpaşii, data de 10 este una „de bun augur” pentru mine.

Dar exista încă un motiv, mai raţional, pentru acea dată: datorită caracterului periodic al musonului, ziua cu cea mai bună vreme din an cădea în jurul datei de 10 mai.

Aproape toată luna aprilie curentul jet-stream a biciuit vârful Everestului cu puterea unui uragan. Chiar şi în zilele în care la tabăra de bază nu bătea vântul şi era senin, o imensă pană de zăpadă era purtată de curenţi de pe vârf. Dar speram că, la începutul lui mai, apropierea musonului dinspre Golful Bengal avea să împingă curenţii de aer spre nord, spre Tibet. Dacă şi acum avea să fie ca în anii trecuţi, între dispariţia vânturilor şi sosirea musonului, urma să avem parte de câteva zile cu vreme bună şi puteam astfel să urcăm pe vârf.

Din păcate, starea anuală a vremii nu era un secret, şi toate expediţiile se bazau pe aceleaşi zile cu vreme bună. Hall a avut o şedinţă lungă cu ceilalţi conducători ai expediţiilor din tabăra de bază, în speranţa că va putea evita un blocaj periculos pe creastă. Au hotărât ca Goran Kropp, un tânăr suedez care venise pe bicicletă din Stockholm până în Nepal, să urce singur la data de 3 mai. Apoi urma o echipă din Muntenegru. Apoi, la 8 sau 9 mai, era rândul expediţiei

IMAX.

Echipa lui Hall urma să urce pe vârf la data de 10 mai împreună cu echipa lui Fischer. Petter Neby, căţărătorul norvegian care voia să urce singur, părăsise tabăra de bază. Se întorsese în Scandinavia după ce, pe Faţa Sud-Vestică, aproape că fusese omorât de un bolovan care se desprinsese din stâncă. Un grup ghidat condus de americanii Todd Burleson şi Pete Athans, expediţia comercială a lui Mal Duff şi o alta britanică, precum şi echipa taiwaneză[37] au promis să nu urce pe vârf la data de 10 mai. Cu toate acestea, Ian Woodall a spus că sud-africanii o să urce pe vârf oricând o să vrea, probabil pe data de 10 mai, iar cui nu-i convenea n-avea decât să plece.

Hall, foarte calm de felul lui, s-a înfuriat când a aflat că Woodall refuza să coopereze:

— Nu vreau să fiu prin apropiere când fraierii ăia o să urce pe vârf, a declarat nervos.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Tabăra de bază, 6 mai 1996, 5.364 de metri

Cât din atracţia exercitată de alpinism constă în simplificarea relaţiilor interpersonale, în reducerea prieteniei la interacţiuni liniştite (precum războiul), în substituirea Celuilalt (muntele, provocarea) cu relaţia însăşi? În spatele aurei de aventură, duritate, vagabondaj fără nicio constrângere – antidoturi de care avem mare nevoie împotriva confortului şi avantajelor inerente culturii noastre – se poate de fapt să se afle un refuz adolescentin de a lua în serios procesul de îmbătrânire, fragilitatea celorlalţi, responsabilitatea interpersonală, slăbiciunile de tot felul, însuşi cursul vieţii, încet şi bunul. [...]

Alpiniştii profesionişti [...] pot fi emotivi, de-a dreptul sentimentali, până la lacrimi; dar numai când e vorba de foşti camarazi care au meritat să fie martirizaţi. O anumită răceală, pe un ton frapant de asemănător, reiese din scrierile lui Buhl, John Harlin, Bonatti, Bonington şi Haston: răceala competenţei. Poate că aşa e alpinismul extrem: să ajungi într-un punct în care, după cum zice Haston: „Dacă ceva nu merge bine, o să fie o luptă până la sfârşit. Dacă eşti bine pregătit, o să supravieţuieşti; dacă nu, natura o să-şi ceară partea."

David Roberts,
„Patey Agonistes"
Momente de îndoială

La data de 6 mai, la ora 04.30, am părăsit tabăra de bază ca să începem ascensiunea finală. Vârful Everestului, aflat mai sus cu 3.000 de metri, părea imposibil de atins, aşa că am încercat să mă concentrez asupra taberei II, destinaţia noastră din ziua aceea. Pe când primele raze de soare au atins gheţarul, mă aflam deja la 6.000 de metri, acolo unde începea Circul Vestic. Eram recunoscător că mă aflam mai sus de Căderea de gheaţă şi că nu mai trebuia să trec pe acolo decât o singură dată – la întoarcerea de pe vârf.

Suferisem din cauza căldurii de fiecare dată când străbătusem Circul Vestic, şi acum era la fel. Mă aflam în fruntea grupului împreună cu Andy Harris, îmi puneam mereu zăpadă sub căciulă şi mergeam cât de repede îmi permiteau picioarele şi plămânii, în speranţa că o să ajung la corturi înainte ca radiaţiile solare să îmi facă

rău. Dimineaţa trecea încet, soarele ardea şi capul a început să mă doară. Limba mi s-a umflat atât de tare, încât îmi era greu să respir pe gură. Am mai observat că îmi era din ce în ce mai greu să gândesc limpede.

La 10.30 Andy şi cu mine am ajuns cu greu la tabăra II. Eu mi-am revenit după ce am băut pe nerăsuflate doi litri de Gatorade.

— Ce bine că în sfârşit suntem pe drumul spre vârf, nu? m-a întrebat Andy.

Pe parcursul expediţiei suferise de nenumărate boli intestinale, iar acum îşi recăpăta puterile. Era un ghid priceput, înzestrat cu o răbdare fără margini, aşa că de cele mai multe ori trebuia să aibă grijă de clienţii mai înceţi, de la capătul cozii. A fost foarte încântat când Rob i-a dat mână liberă în dimineaţa aceea. Pentru că era un ghid secund în echipa lui Hall şi singurul care nu mai fusese pe Everest, Andy era nerăbdător să le arate celorlalţi colegi mai experimentaţi de ce era în stare.

— Cred că o să-l dăm gata, mi-a mărturisit cu zâmbetul pe buze, în timp ce se uita la vârf.

Mai târziu în aceeaşi zi, Goran Kropp, suedezul de douăzeci şi nouă de ani care voia să escaladeze singur Everestul, a trecut pe lângă tabăra II în timp ce cobora spre tabăra de bază. La 16 octombrie 1995 plecase din Stockholm pe o bicicletă făcută la comandă, încărcată cu 109 kilograme de echipament. Avea de gând să călătorească de la nivelul mării din Suedia până pe vârful Everestului şi înapoi folosindu-se doar de propriile puteri, fără ajutorul şerpaşilor şi fără oxigen suplimentar. Era un vis extrem de ambiţios, dar Kropp avea toate şansele să reuşească: mai participase la alte şase expediţii himalayene şi urcase singur pe Broad Peak, Cho Oyu şi K2.

În timpul călătoriei de 12874 de kilometri până în Kathmandu, a fost jefuit de elevi din România, atacat de o mulţime în Pakistan, în Iran, un motociclist furios a rupt o bâtă de baseball lovindu-l peste cap – din fericire, purta cască. Cu toate acestea, la începutul lui aprilie a ajuns cu bine la poalele Everestului, însoţit de o echipă de filmare. A început imediat să facă ascensiuni de aclimatizare, iar miercuri, 1 mai, a plecat de la tabăra de bază înspre vârf.

Joi după-masă, Kropp a ajuns la ultima lui tabără de pe Şaua Sudică, la 7.900 de metri, şi a pornit spre vârf imediat după miezul nopţii. Cei din tabăra de bază am stat aproape de staţiile radio toată ziua, aşteptând cu nerăbdare veşti despre ascensiunea lui. Helen Wilton agăţase un afiş pe care scria „Hai, Goran!” în cortul nostru de mese.

Pentru prima dată după mai multe luni aproape că nu bătea vântul pe vârf, dar zăpada era adâncă până la coapse şi se înainta foarte încet şi cu mare greutate. Totuşi, Kropp a continuat să se forţeze să urce

prin nămeţi, iar joi după-masă, la ora 14, ajunsese la 8747 de metri, chiar sub Vârful Sudic. Însă, chiar dacă vârful adevărat se afla la mai puţin de o oră, a hotărât să se întoarcă, deoarece ar fi fost prea obosit ca să mai coboare în siguranţă dacă ar fi continuat să urce.

— Să te întorci când eşti aşa aproape de vârf... medita Hall dând din cap, în timp ce Kropp cobora cu greu pe lângă noi în drum spre tabăra de bază, la data de 6 mai. Asta denotă ce judecată sănătoasă are tânărul Goran! Sunt impresionat – mult mai impresionat decât dacă ar fi continuat să urce şi ar fi ajuns pe vârf.

Luna trecută Rob ne repetase cât era de important să stabilim o oră la care să ne întoarcem în ziua ascensiunii finale – am ales ora 13 sau 14, cel târziu – şi că trebuia să ţinem cont de ea indiferent cât de aproape eram de vârf.

— Cu puţină voinţă orice idiot poate să ajungă sus pe dealul ăsta, a spus Hall. Dar şmecheria e să nu mori la coborâre.

Detaşarea pe care Hall o afişa ascundea de fapt dorinţa puternica de a reuşi – pe care el o explica foarte simplu: să urce pe vârf cât mai mulţi clienţi. Ca să fie sigur de reuşită, era foarte atent la detalii: sănătatea şerpaşilor, randamentul sistemului electric alimentat de energia solară, cât de ascuţiţi erau colţarii clienţilor. Lui Hall îi plăcea la nebunie să fie ghid şi îl supăra că unii alpinişti de renume – printre care şi sir Edmund Hillary – nu recunoşteau ce meserie grea era şi nu o respectau aşa cum credea el că ar fi trebuit.

*

Rob ne-a informat că marţi, 7 mai, era zi de odihnă, aşa că ne-am trezit târziu şi am pierdut vremea prin tabăra II, aşteptând cu nerăbdare apropiata ascensiune pe vârf. Mi-am făcut de lucru cu colţarii şi cu restul echipamentului, apoi am încercat să citesc cartea lui Carl Hiaasen, dar eram atât de absorbit de vârf, încât reluam aceleaşi propoziţii fără să înţeleg nimic.

În cele din urmă am pus cartea deoparte, i-am făcut câteva poze lui Doug cu steagul pe care elevii din Kent îl rugaseră să-l ducă pe vârf, apoi l-am interogat în legătură cu greutăţile de pe vârf, pe care şi le aducea bine aminte de anul trecut.

— Îţi garantez că o să fii terminat pe când ajungem sus, s-a încruntat.

Doug era hotărât să facă tot posibilul ca să urce cu noi pe vârf, deşi încă avea probleme cu gâtul şi nici fizic nu stătea prea bine. După cum a spus chiar el, „m-am dedicat prea mult muntelui ăstuia ca să renunţ acum, fără să fac tot ce pot”.

Târziu în aceeaşi după-amiază, Fischer a trecut prin tabăra noastră ca să ajungă la corturile lui. Se mişca foarte încet, nu ca de obicei, şi

strângea din dinţi. În mod obişnuit avea o atitudine foarte optimistă; una dintre vorbele lui preferate era: „Dacă eşti supărat, nu o să ajungi pe vârf, aşa că dacă tot am ajuns până aici, hai să ne simţim bine”. Totuşi, în acel moment Scott nu părea să fie deloc bine; de fapt, părea îngrijorat şi foarte obosit.

Deoarece îşi încurajase clienţii să urce şi să coboare singuri pe munte în timpul perioadei de aclimatizare, când unii dintre ei au avut probleme şi au trebuit să fie însoţiţi la coborâre, Scott a fost nevoit să facă unele deplasări neprevăzute şi rapide între tabăra de bază şi taberele de sus. Făcuse deja astfel de deplasări ca să-i ajute pe Tim Madsen, Pete Schoening şi Dale Kruse. Iar acum, în această binevenită zi şi jumătate de odihnă, Fischer a trebuit să coboare din nou în grabă de la tabăra II la tabăra de bază şi apoi să urce iar, ca să-l ajute pe bunul lui prieten Kruse, care se pare că avea din nou simptomele unui edem cerebral.

Fischer ajunsese la tabăra II cu o zi în urmă, pe la amiază, imediat după Andy şi mine; de la tabăra de bază urcase cu mult înaintea clienţilor lui. Ii spusese ghidului Anatoli Boukreev să urce în spatele clienţilor, să stea aproape de ei şi să aibă grijă de toată lumea. Dar Boukreev nu l-a ascultat pe Fischer: în loc să urce împreună cu echipa, s-a trezit târziu, a făcut un duş şi a plecat din tabăra de bază cu o întârziere de aproape cinci ore. Prin urmare, când, la 6.000 de metri, pe Kruse a început să-l doară foarte tare capul, Boukreev nu era pe aproape. Astfel, când ceilalţi alpinişti care veneau din Circul Vestic ne-au adus vestea despre starea lui Kruse, Fischer şi Beidleman au fost nevoiţi să coboare în grabă de la tabăra II, ca să se ocupe de bolnav.

La scurt timp după ce Fischer şi Beidleman au ajuns la Kruse şi au început coborârea anevoioasă spre tabăra de bază, pe vârful căderii de gheaţă s-au întâlnit cu Boukreev, care urca singur. Fischer l-a certat foarte tare pe Boukreev pentru că se sustrăsese responsabilităţilor:

— Scott l-a şifonat destul de rău pe Toli, îşi aminteşte Kruse. Voia să ştie de ce era atât de în urmă, de ce nu urcase odată cu ceilalţi din echipă.

După spusele lui Kruse şi ale celorlalţi clienţi din grup, tensiunea dintre Fischer şi Boukreev crescuse pe parcursul expediţiei. Fischer îl plătise pe Boukreev cu 25.000 de dolari – o sumă foarte generoasă pentru un ghid de pe Everest (majoritatea ghizilor câştigau între 10.000 şi 15.000 de dolari; şerpaşii alpinişti cu experienţă primeau între 1.400 şi 2.500 de dolari) –, dar Boukreev nu se ridicase la nivelul aşteptărilor.

— Toli era un alpinist puternic şi foarte tehnic, explică Kruse, dar nu se pricepea să lucreze cu oamenii. Nu avea grijă de ceilalţi. Nu era genul care să facă parte dintr-o echipă. Chiar îi spusesem lui Scott că nu voiam să urc cu Toli mai spus pe munte, deoarece nu credeam că

mă puteam baza pe el în momentele importante.

Problema fundamentală era că Boukreev şi Fischer aveau păreri cu totul diferite despre responsabilităţile unui ghid. Boukreev era rus şi cultura alpinismului cu care crescuse el era dură, mândră, dar lipsită de mijloace, şi nu credea că trebuie să-i menajezi pe cei slabi. Ghizii din Europa de Est erau antrenaţi să fie mai mult ca şerpaşii – să care încărcături, să fixeze corzi, să stabilească traseele – şi mai puţin ca nişte îngrijitori. Înalt şi blond, cu nişte trăsături slave foarte frumoase, Boukreev era unul dintre cei mai buni alpinişti de mare altitudine din lume. Avea o experienţă de douăzeci de ani în munţii din Himalaya şi urcase de două ori pe Everest fără oxigen suplimentar. Iar în decursul carierei lui remarcabile îşi dezvoltase unele opinii neconformiste despre cum ar trebui să urci pe un munte, de la care nu se abătea. Recunoştea făţiş că este o greşeală ca ghizii să-şi menajeze clienţii.

— Dacă un client nu poate să ajungă pe Everest fără mult ajutor din partea unui ghid, acel client nu ar trebui să se afle pe Everest. Altfel pot apărea probleme mari pe vârf, mi-a spus Boukreev.

Dar refuzul sau neputinţa lui Boukreev de a face pe ghidul aşa cum cerea cultura vestică îl scotea din sărite pe Fischer. Mai mult, el şi Beidleman trebuiau să-şi împartă mult mai multe sarcini în ceea ce priveşte grupul. În prima săptămână din mai efortul şi-a spus cuvântul în cazul lui Fischer. În seara de 6 mai, după ce a ajuns la tabăra de bază împreună cu bolnavul Kruse, Fischer a dat două telefoane în Seattle. S-a plâns amarnic partenerei lui de afaceri, Karen Dickinson, şi redactorului lui, Jane Bromet[38], despre intransigenţa lui Boukreev. Nici una nu şi-a închipuit că aceea avea să fie ultima conversaţie cu Fischer.

La 8 mai echipele lui Hall şi Fischer au plecat din tabăra II şi au început urcuşul greu pe corzile de pe Faţa Lhotse. La 600 de metri mai sus de baza Circului Vestic, chiar înainte de tabăra II, un bolovan de dimensiunile unui televizor mic s-a prăvălit de pe stâncile de sus şi l-a lovit pe Andy Harris fix în piept. Impactul l-a dezechilibrat, l-a lăsat fără aer şi a rămas în stare de şoc câteva minute, atârnat în coarda fixă. Dacă nu ar fi avut blocatorul pe coardă, cu siguranţă că ar fi căzut şi ar fi murit.

Când a ajuns la corturi, Andy părea destul de năucit, dar a spus că nu este rănit.

— S-ar putea ca mâine-dimineaţă să mă mişc mai greu, dar nu cred că nenorocitul de bolovan mi-a făcut altceva decât să mă învineţească, a insistat el.

Chiar înainte ca piatra să-l lovească stătuse aplecat, cu capul în jos; s-a uitat în sus cu o secundă înainte să-l lovească, aşa că piatra doar i-a zgâriat bărbia înainte să-l izbească în stern. A fost cât pe cel să-l lovească drept în craniu.

— Dacă bolovanul ăla m-ar fi lovit în cap... a zis Andy făcând o grimasă în timp ce îşi dădea jos rucsacul.

Dar nu şi-a mai terminat propoziţia.

Deoarece tabăra III era singura pe care nu o împărţeam cu şerpaşii (terasa era prea îngustă ca să încapă toate corturile), aici trebuia să gătim singuri – în principal să topim cantităţi enorme de gheaţă ca să avem apă de băut. Din cauza deshidratării puternice – urmarea faptului că respiram atât de greu în aerul acela uscat – fiecare bea cam 4 litri de apă pe zi. Prin urmare, aveam nevoie de aproximativ 45 de litri de apă pentru opt clienţi şi trei ghizi.

*

La data de 8 mai am fost primul care a ajuns la tabăra III, prin urmare mie mi-a revenit slujba de tăietor de gheaţă. În următoarele trei ore, în timp ce coechipierii mei veneau unul câte unul în tabără şi apoi se băgau în sacii de dormit, eu am rămas afară şi am cioplit în pantă cu lopăţica de la piolet. Umpleam saci de plastic cu bucăţi de gheaţă şi le trimiteam la corturi ca să le topească. Era foarte obositor să faci o asemenea muncă la 7.300 de metri. De fiecare dată când unul dintre coechipierii mei striga „Hei, John, mai eşti acolo? Am mai avea nevoie de nişte gheaţă!”, vedeam dintr-o nouă perspectivă tot ce făceau şerpaşii pentru noi şi cât de puţin apreciam efortul lor.

Târziu după-amiază, în timp ce soarele se îndrepta încet spre orizontul plin de creste şi temperatura începea să scadă, toţi ajunseseră la tabără, mai puţin Lou Kasischke, Frank Fischbeck şi Rob, care se oferise „să facă curăţenie” şi să vină ultimul. Pe la 16.30, ghidul Mike Groom a fost contactat de Rob pe walkie-talkie: acesta i-a spus că Lou şi Frank erau mai jos cu vreo 100 de metri de tabără şi înaintau extrem de încet şi l-a rugat să coboare ca să-i ajute. Mike s-a grăbit să-şi pună colţarii înapoi şi a coborât pe corzile fixe fără să se plângă.

A trecut aproape o oră până să se întoarcă, de data asta în faţa celorlalţi. Lou, care era atât de obosit, încât îl lăsase pe Rob să-i ducă rucsacul, a venit împleticindu-se. Era palid, părea zăpăcit şi murmura „sunt terminat, sunt terminat, am rămas fără oxigen”. Frank a apărut câteva minute mai târziu şi arăta şi mai epuizat, dar îşi cărase singur rucsacul. A fost şocant să-i văd pe cei doi – care în ultimul timp se căţărau bine – într-o asemenea stare. Frank m-a uimit cel mai tare: încă de la început am presupus că, dacă unii dintre coechipierii mei vor ajunge pe vârf, Frank va fi printre ei – doar mai fusese sus pe munte de trei ori şi părea atât de pregătit şi de puternic.

*

Când s-a lăsat întunericul, ghizii noştri au dat tuturor butelii cu oxigen, regulatoare şi măşti: urma să respirăm aer îmbuteliat.

A te baza pe oxigen îmbuteliat ca să urci pe un vârf este un obicei care a stârnit dezbateri vehemente de prima dată de când britanicii au dus un astfel de echipament experimental pe Everest, în 1921. (Şerpaşii sceptici au găsit repede un nou nume pentru canistrele grele – „aer englezesc".) La început cel mai înverşunat critic al oxigenului îmbuteliat a fost George Leigh Mallory, care a protestat spunând că este „nesportiv şi, prin urmare, nebritanic".

Dar în curând a devenit evident că, în aşa-zisa Zonă a Morţii, mai sus de 7.600 de metri, fără oxigen suplimentar corpul este mult mai vulnerabil şi poţi face mai uşor edem pulmonar sau cerebral, hipotermie, degerături, asumându-ţi totodată alte riscuri mortale. În 1924, când s-a întors pentru cea de-a treia expediţie pe munte, Mallory era convins că vârful nu va fi niciodată atins fără oxigen îmbuteliat, aşa că s-a resemnat şi a început şi el să-l folosească.

Experimentele din camerele de decompresie demonstraseră deja că, dacă iei un om de la nivelul mării şi îl pui direct pe vârful Everestului, unde aerul conţine doar o treime din cantitatea de oxigen normală, în câteva minute acesta îşi va pierde cunoştinţa şi la scurt timp va muri. Dar câţiva alpinişti idealişti au insistat că un atlet priceput, înzestrat cu calităţi psihologice excepţionale ar putea să urce pe vârf fără oxigen suplimentar, după o perioadă lungă de aclimatizare. Ducând la extrem acest raţionament, puriştii au declarat că dacă foloseşti oxigen îmbuteliat înseamnă că trişezi.

În anii 1970, faimosul alpinist tirolez Reinhold Messner s-a remarcat ca susţinătorul cel mai îndârjit al alpinismului fără oxigen suplimentar şi a declarat că va urca pe Everest „cu forţe proprii" sau deloc. La scurt timp după aceea, el şi vechiul lui partener, austriacul Peter Habeler, au uimit întreaga comunitate de alpinişti când au demonstrat că nu se lăudaseră degeaba: la data de 8 mai 1978, la ora 13, au urcat pe vârf prin Şaua Sudică şi pe Creasta Sud-Estică fără să folosească oxigen suplimentar. În unele cercuri de alpinişti fapta lor a fost considerată prima ascensiune adevărată a Everestului.

Totuşi, fapta eroică a celor doi, Messner şi Habeler, nu a fost primită cu osanale în toate cercurile, mai ales printre şerpaşi. Mulţi dintre ei au refuzat pur şi simplu să creadă că nişte occidentali erau capabili de o aşa realizare, când nici cei mai puternici şerpaşi nu reuşiseră asta. Speculaţiile scăpaseră de sub control – se zvonea că Messner şi Habeler inhalaseră oxigen din butelii micuţe pe care le ascunseseră în haine. Tenzing Norgay şi alţi şerpaşi de seamă au semnat o petiţie prin care i se cerea guvernului nepalez să iniţieze o anchetă oficială cu privire la aşa-zisa ascensiune.

Dar dovezile care demonstrau că ascensiunea avusese loc fără oxigen suplimentar erau irefutabile. Ba mai mult, doi ani mai târziu Messner le-a închis gura tuturor scepticilor când a urcat pe vârf prin Tibet de unul singur, fără ajutorul şerpaşilor sau al altcuiva şi, mai ales, fără oxigen. La 20 august 1980, la ora 15, când a ajuns pe vârf, urcând prin nori deşi şi ninsoare, Messner a spus: „Eram într-o stare de continuă agonie; nu mai fusesem niciodată atât de obosit". În *Orizontul de cristal*, cartea lui despre ascensiunea respectivă, descrie cum s-a chinuit să urce ultimii metri până pe vârf:

> *Când mă odihnesc mă simt complet lipsit de viaţă, cu excepţia gâtului care mă arde când inspir [...]. De-abia mai pot să înaintez. Nu simt nici disperare, nici fericire, nici nelinişte. Nu e vorba că nu mai sunt stăpân pe sentimentele mele, ci că ele nu mai există. Am doar voinţă. După câţiva metri şi aceasta se transformă într-o oboseală fără de sfârşit. Atunci nu mă gândesc la nimic. Cad şi doar zac la pământ. Pentru o perioadă indefinită de timp sunt complet indecis. Apoi mai fac câţiva paşi.*

Când Messner s-a întors în civilizaţie, ascensiunea lui a fost catalogată de mulţi drept cea mai mare realizare alpină din toate timpurile.

După ce Messner şi Habeler au demonstrat că Everestul poate fi urcat fără oxigen, un grup de alpinişti ambiţioşi au căzut de acord că *ar trebui* urcat fără oxigen suplimentar. De atunci încolo, dacă cineva dorea să fie considerat ca făcând parte din elita himalayană, era obligat să nu folosească oxigen. Până în 1996 aproape şaizeci de bărbaţi şi femei au ajuns pe vârf fără ajutorul oxigenului – dintre care cinci nu s-au mai întors.

Indiferent de cât de măreţe erau unele dintre ambiţiile noastre, nimeni din echipa lui Hall nu se gândise serios să urce pe vârf fără oxigen suplimentar. Chiar şi Mike Groom, care cu trei ani în urmă ajunsese pe vârf fără oxigen, mi-a explicat că avea de gând să-l folosească, deoarece acum era ghid şi ştia din experienţă că fără oxigen ar fi atât de slăbit – atât mintal, cât şi fizic –, încât nu ar putea să-şi facă bine treaba. La fel ca mulţi alţi ghizi veterani de pe Everest, Groom credea că, deşi este acceptabil – ba chiar preferabil din punct de vedere estetic – să nu foloseşti oxigen suplimentar când urci singur, ar fi extrem de iresponsabil să faci asta când ghidezi o ascensiune.

Sistemul de oxigen pe care-l folosea Hall era unul rusesc foarte modern. Era format dintr-o mască rigidă de plastic – care seamănă cu cea pe care o purtau piloţii MIG-urilor în Războiul din Vietnam – conectată printr-un furtun de plastic şi un regulator nefinisat la o butelie portocalie din oţel şi kevlar plin cu oxigen. (Erau mai mici şi

mai uşoare decât buteliile de oxigen obişnuite. Una singură cântărea trei kilograme când era încărcată.) Chiar dacă în timpul celeilalte şederi din tabăra III nu am avut nevoie de oxigen în timpul nopţii, acum Rob insista să îl folosim.

— În fiecare minut pe care-l petreceţi la altitudinea asta, corpul si mintea voastră se deteriorează, ne-a avertizat el.

Neuronii mureau. Sângele ni se îngroşa şi devenea periculos de vâscos. Capilarele din retină se spărgeau brusc. Inimile ne băteau foarte puternic chiar şi când ne odihneam. Rob ne-a promis că „oxigenul îmbuteliat va încetini declinul şi vă va ajuta să dormiţi."

Am încercat să urmez sfatul lui Rob, dar claustrofobia mea latentă a fost mai puternică. Când mi-am pus masca peste faţă şi nas îmi tot imaginam că o să mă sufoce, aşa că după o oră de chin am dat-o jos. Mi-am petrecut restul nopţii fără oxigen suplimentar gâfâind, învârtindu-mă, foindu-mă şi uitându-mă la ceas la fiecare douăzeci de minute în speranţa că e timpul să ne trezim.

Corturile celorlalte echipe – printre care şi ale lui Scott Fischer, cele ale sud-africanilor şi ale taiwanezilor – se aflau la 30 de metri mai jos de tabăra noastră. Erau săpate într-o costişă şi stăteau şi ele, ca şi ale noastre, într-o poziţie precară. Joi, 9 mai, dis-de-dimineaţă, în timp ce mă încălţam ca să mă pregătesc de drumul până la tabăra IV, Chen Yu-Nan, un oţelar de treizeci şi şase de ani din Taipei, a ieşit din cort ca să îşi facă nevoile. Era încălţat cu bocancii de munte cu talpă netedă – o mare greşeală.

Când s-a lăsat pe vine, şi-a pierdut echilibrul şi a alunecat pe Faţa Lhotse. Incredibil, dar după numai 21 de metri a nimerit cu partea de sus a corpului într-o crevasă care i-a oprit căderea. Jangbu, un şerpaş din echipa IMAX care ducea nişte încărcături prin tabăra III spre Şaua Sudică, a fost martorul accidentului. L-a trezit imediat pe Makalu Gau, conducătorul expediţiei taiwaneze, şi împreună i-au aruncat o coardă lui Chen, l-au scos din crevasă şi l-au dus înapoi la cortul său. Deşi era lovit şi foarte speriat, nu părea să aibă răni mai grave. În acel moment nimeni din echipa lui Hall nu şi-a dat seama că nenorocirea avusese loc, nici măcar eu.

La scurt timp, Gau şi restul echipei taiwaneze l-au lăsat pe Chen în cort ca să-şi revină, supravegheat de doi şerpaşi, în timp ce ei s-au îndreptat spre Şaua Sudică. Chiar dacă Hall înţelesese că Gau nu avea să încerce să urce pe vârf la data de 10 mai, se pare că acesta se răzgândise şi acum voia să ajungă sus în aceeaşi zi cu noi.

Pe parcursul zilei starea lui Chen s-a înrăutăţit. Era dezorientat şi spunea că suferă mult din cauza durerii. Îngrijorat, un şerpaş din echipa taiwaneză l-a condus pe Chen încet, în jos pe Faţa Lhotse, spre tabăra II. Când Jangbu a aflat prin radio de starea lui Chen, s-a grăbit să coboare de pe Şaua Sudică şi să ajute la evacuarea lui pe corzile

fixe. Mai aveau 100 de metri până la poalele feţei de gheaţă, când Chen a căzut brusc şi şi-a pierdut cunoştinţa. Imediat, jos la tabăra II, staţia radio a lui David Breashears a prins viaţă: Jangbu îi transmitea panicat că taiwanezul nu mai respiră.

Breashears şi coechipierul lui Ed Viesturs s-au grăbit să-l ajute, dar când au ajuns la ei, după vreo patruzeci de minute, Chen nu mai avea semne vitale. În seara aceea, după ce Gau a ajuns la Şaua Sudică, Breashears l-a contactat prin radio:

— Makalu, Chen a murit, i-a spus conducătorului taiwanez.

— OK, a răspuns Gau. Mulţumesc pentru informaţie.

Apoi i-a asigurat pe cei din echipa lui că moartea lui Chen nu va afecta planul de a porni spre vârf la miezul nopţii. Breashears era consternat.

— Tocmai închisesem ochii prietenului său, spune cu destulă furie în voce, tocmai târâsem jos corpul lui Chen, şi tot ce a putut Makalu să spună a fost „OK”. Nu ştiu, poate că e o chestie care ţine de cultură. Poate crede că cel mai bun mod de a onora moartea lui Chen este să continue drumul spre vârf.

În ultimele şase săptămâni avuseseră loc câteva accidente grave: Tenzing căzuse într-o crevasă înainte să ajungem la tabăra de bază; Ngawang Topche făcuse edem pulmonar şi starea lui era tot mai proastă; Ginge Fullen, un englez tânăr, care părea în formă şi care era în echipa lui Mal Duff, făcuse un atac de cord aproape de vârful căderii de gheaţă; Kim Sejberg, un danez din aceeaşi echipă, fusese lovit de un serac şi îşi rupsese câteva coaste. Dar până atunci nimeni nu murise.

Moartea lui Chen umbrea muntele în timp ce zvonurile legate de accident circulau din cort în cort. Dar treizeci şi trei de alpinişti urmau să plece spre vârf în câteva ore, şi mâhnirea a fost repede înlocuită de o stare de anticipare însoţită de agitaţie. Mulţi dintre noi eram prea cuprinşi de febra vârfului ca să putem să reflectăm la moartea unuia dintre noi. Presupuneam că vom avea destul timp mai târziu pentru asta, după ce toţi vom fi urcat pe vârf şi ne vom fi întors.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Tabăra III, 9 mai 1996, 7.315 metri

M-am uitat în jos. Coborârea nu-mi surâdea absolut deloc. [...] Prea multă muncă, prea multe nopţi nedormite şi prea multe vise fuseseră investite pentru a ajunge aici. Nu ne puteam întoarce şi peste o săptămână să încercăm din nou. Chiar daca am fi putut, să ne întoarcem acum însemna să coborâm către un viitor marcat de o întrebare uriaşă: ce-ar fi fost dacă... ?

Thomas F. Hornbein,
*Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest**[39]*

Joi dimineaţă, la data de 9 mai, eram apatic şi slăbit după noaptea albă din tabăra III. Am făcut totul cu încetinitorul: îmbrăcatul, topitul apei, plecatul. Pe când mi-am făcut rucsacul şi mi-am pus colţarii, majoritatea celor din grupul lui Hall urcau deja spre tabăra IV pe corzile fixe de pe Faţa Lhotse. Spre surprinderea mea, Lou Kasischke şi Frank Fischbeck se numărau printre ei. Având în vedere în ce stare proastă fuseseră cu o seară înainte, când ajunseseră în tabără, presupusesem că aveau să renunţe.

— Kudos, băieţi! am exclamat folosind o expresie a colegilor noştri australieni, impresionat că se hotărâseră să continue ascensiunea.

În timp ce mă grăbeam să îi ajung din urmă pe coechipierii mei, m-am uitat în jos şi am văzut un şir de vreo cincizeci de alpinişti din alte expediţii care urcau şi ei pe corzi; primii dintre ei se aflau acum imediat sub mine. Nu voiam să fiu prins în aglomeraţie (care mi-ar fi prelungit expunerea la avalanşa de pietre care ar fi căzut de mai sus de pe Faţă, printre alte pericole), aşa că am mărit pasul şi m-am îndreptat spre partea din faţă a cozii. Nu era uşor să treci de alpiniştii mai înceţi, deoarece exista o singură coardă care urca pe Faţa Lhotse.

De fiecare dată când mă desprindeam de coardă ca să depăşesc pe cineva, mă gândeam doar la păţania lui Andy cu bolovanul – chiar şi cea mai mică piatră m-ar face să mă prăbuşesc dacă m-ar lovi când n-aş fi asigurat. Era stresant şi epuizant să-i ocolesc pe ceilalţi. Precum o maşină Yugo cu prea puţini cai putere care încearcă să depăşească alte automobile în sus pe o pantă abruptă, trebuia să ţin mult timp acceleraţia apăsată până în podea ca să trec de cineva, iar apoi respiram atât de greu, încât îmi era frică să nu vomit în masca de oxigen.

Era prima dată când mă căţăram cu oxigen suplimentar şi mi-a luat ceva până să mă obişnuiesc. Chiar dacă existau avantaje reale în folosirea oxigenului la altitudinea aceea – 7.315 metri –, ele nu se făceau simţite imediat. În timp ce încercam să-mi trag răsuflarea după ce depăşisem trei alpinişti, mi se părea că masca mă sufocă, aşa că mi-am smuls-o de pe faţă, ca apoi să descopăr că respiram chiar mai greu fără ea.

Când am ajuns în vârful aşa-zisei Benzi Galbene – o pantă din calcar sfărâmicios, ocru – eram deja în fruntea tuturor şi puteam să încetinesc ritmul. Mă mişcăm încet, dar constant. Am făcut o traversare uşor ascendentă înspre stânga, peste vârful Feţei Lhotse, apoi m-am căţărat pe Pintenul Geneva – o stâncă formată din multe plăci subţiri de gresii negre. Intr-un final mă obişnuisem să respir prin masca de oxigen şi deja aveam un avans de o oră faţă de ceilalţi. Singurătatea era un bun rar pe Everest, şi m-am bucurat să am parte de aşa ceva într-un decor atât de deosebit.

La 7.894 de metri m-am oprit pe vârful Pintenului ca să beau apă şi să admir priveliştea. Aerul rarefiat avea ceva strălucitor, cristalin şi făcea ca vârfurile îndepărtate să pară atât de aproape, încât să le poţi atinge. Piramida Everestului, extravagant luminată de soarele amiezii, se ivea dintr-un văl intermitent de nori. Mă uitam la partea de sus a Crestei Sud-Estice prin teleobiectivul aparatului de fotografiat, când am fost surprins să văd patru puncte care se mişcau aproape imperceptibil spre Vârful Sudic. Am dedus că erau alpinişti din expediţia muntenegreană; dacă reuşeau, aveau să fie prima echipă care ajungea pe vârf în anul acela. Ar mai fi însemnat şi că zvonurile despre zăpada aceea incredibil de adâncă erau nefondate – dacă ei ajungeau pe vârf, poate aveam şi noi o şansă. Dar pana de zăpadă care zbura de pe vârf era un semn rău: muntenegrenii se chinuiau să înainteze luptându-se cu vântul extrem de puternic.

La ora 13 am ajuns pe Şaua Sudică, locul de unde aveam să începem asaltul vârfului. Platoul jalnic, alcătuit din gheaţă extrem de groasă şi bolovani pe care-i rostogolea vântul, aflat la 7.924 de metri deasupra nivelului mării, era o trecătoare între pereţii superiori ai vârfurilor Lhotse şi Everest. Avea o formă aproape dreptunghiulară şi era de dimensiunile a patru terenuri de fotbal pe lungime şi două pe lăţime. Marginea estică a Şeii coboară brusc 2.100 de metri pe Faţa Kangshung până în Tibet; cealaltă plonjează 1.200 de metri până la Circul Vestic. Nu departe de abis, la marginea extremităţii vestice a Şeii, corturile din tabăra IV au fost ridicate pe o bucată golaşă de teren, înconjurată de mai mult de o mie de butelii de oxigen folosite. [40] Dacă există în lume un alt loc mai sterp şi mai neprimitor, sper să nu-l văd niciodată.

Când curentul jet-stream se loveşte de masivul Everestului şi trece

prin forma în V a Şeii Sudului, vântul prinde o viteză inimaginabilă; nu e ceva neobişnuit ca vântul care suflă peste Şa să fie mai puternic decât cele de pe vârf. Furtunile care primăvara mătură mereu Şaua explică de ce acolo nu se găseşte nimic altceva decât bolovani şi gheaţă, chiar şi atunci când pături de zăpadă groase acoperă versanţii apropiaţi: vântul mătură în Tibet tot ce este mobil.

Când am ajuns la tabăra IV, şase şerpaşi încercau să ridice corturile lui Hall pe un vânt de 90 km/h. I-am ajutat cu cortul meu şi l-am ancorat de nişte butelii de oxigen pe care le-am băgat sub cel mai mare bolovan pe care l-am putut ridica. Apoi am intrat repede înăuntru şi mi-am aşteptat coechipierii în timp ce-mi încălzeam mâinile îngheţate.

Vremea s-a înrăutăţit în cursul după-amiezii. Lopsang Jangbu, sirdarul lui Fischer, a venit încărcat cu un bagaj enorm, de treizeci şi şase de kilograme, dintre care treisprezece kilograme cântărea doar telefonul prin satelit şi accesoriile necesare: Sandy Pittman intenţiona să trimită rapoarte online de la 7.924 de metri. Ultimii dintre coechipierii mei n-au ajuns decât la 16.30, iar întârziaţii din echipa lui Fischer chiar şi mai târziu, când izbucnise deja o furtună puternică. Când s-a lăsat întunericul s-au întors şi muntenegrenii în Şa: ne-au spus că nu reuşiseră să ajungă pe vârf şi că se opriseră la poalele Pasului lui Hillary.

Luând în considerare vremea proastă şi înfrângerea muntenegrenilor, ascensiunea noastră pe vârf, care era programată să înceapă în mai puţin de şase ore, nu se afla sub cele mai bune auspicii. Imediat ce au ajuns în Şa, toţi s-au retras în corturi şi au încercat să aţipească, dar zgomotul ca de mitralieră pe care-l scoteau corturile bătute de vânt şi anxietatea legată de ceea ce avea să urmeze nu ne-au lăsat pe mulţi să dormim.

Eu şi Stuart Hutchinson – tânărul cardiolog din Canada – împărţeam un cort; Rob, Frank, Mike Groom, John Taske şi Yasuko Namba erau în altul; Lou, Beck Weathers, Andy Harris şi Doug Hansen îl ocupau pe al treilea. Lou şi colegii lui moţăiau în adăpost când o voce necunoscută a strigat din mijlocul furtunii:

— Repede, lăsaţi-l să intre, altfel o să moară aici!

Lou a deschis uşa cortului şi un bărbat cu barbă i-a căzut în poală. Era Bruce Herrod, amabilul conducător secund al echipei sud-africane şi singurul alpinist adevărat din acea expediţie.

— Bruce era într-o stare foarte proastă, îşi aduce aminte Lou. Tremura incontrolabil, era dezorientat şi iraţional, de fapt, nu putea să facă nimic de unul singur. Era într-o fază atât de avansată de hipotermie, încât de-abia mai vorbea. Restul grupului era undeva pe Şa sau în drum spre Şa. Dar nu ştia unde şi habar n-avea cum să ajungă la cortul lui, aşa că i-am dat noi ceva de băut şi am încercat să-

l încălzim.

Nici Doug nu se simţea prea bine.

— Doug nu arăta bine, povesteşte Beck. Se plângea că nu dormise de câteva zile, că nu mâncase. Dar era hotărât să-şi ia echipamentul şi să continue urcarea. Eu îmi făceam griji pentru că ajunsesem să-l cunosc suficient cât să-mi dau seama că tot anul trecut suferise pentru că ajunsese la 100 de metri de vârf, dar fusese nevoit să se întoarcă. Iar asta îl măcinase în fiecare zi. Era clar că nu avea să rateze o a doua şansă. Doug urma să urce spre vârf până la ultima suflare.

Erau mai mult de cincizeci de persoane care înnoptau pe Şa cu toţii cuibăriţi în corturi aflate unul lângă altul, şi totuşi un sentiment ciudat de izolare plutea în aer. Era imposibil să comunici cu cei din cortul de alături din cauza şuieratului vântului. În acel loc uitat de Dumnezeu m-am simţit mai izolat de ceilalţi alpinişti – emoţional, spiritual, fizic – decât mă simţisem în oricare altă expediţie. Mi-am dat seama cu tristeţe că eram o echipă doar cu numele. Chiar dacă în câteva ore aveam să plecăm din tabără ca un grup, urma să urcăm separat şi nimic nu avea să ne lege unul de altul: nici coarda, niciun puternic devotament. În principal, fiecare era pentru sine. Şi eu eram la fel: de exemplu, speram ca Doug să ajungă pe vârf, dar tot aş fi dat ce era mai bun în mine ca să continui, dacă el s-ar fi întors.

Într-un alt context această revelaţie m-ar fi deprimat, dar eram prea îngrijorat din cauza vremii ca să mă gândesc prea mult la ea. Dacă vântul nu se potolea – şi asta cât de curând –, nici nu putea fi vorba să începem ascensiunea. În săptămâna care trecuse, şerpaşii lui Hall depozitaseră 165 de kilograme de oxigen îmbuteliat în Şa – cincizeci şi cinci de butelii. Chiar dacă pare mult, era de-ajuns pentru ca trei ghizi, opt clienţi şi patru şerpaşi să încerce o singură dată să ajungă sus. Şi contorul se tot învârtea: foloseam oxigenul preţios chiar şi când stăteam întinşi în corturi. Dacă ar fi fost nevoie, am fi închis oxigenul şi am fi rămas acolo pentru douăzeci şi patru de ore; dar apoi tot ar fi trebuit să urcăm sau să coborâm.

Dar, *mirabile visu*, seara, la 19.30, furtuna a încetat dintr-o dată. Herod s-a târât afară din cortul lui Lou şi a plecat împleticindu-se să-şi caute coechipierii. Afară nu erau mai mult de -7°C, dar vântul nu mai bătea aproape deloc: condiţii excelente ca să urcăm pe vârf. Instinctul lui Hall era supranatural: se pare că stabilise la fix ziua marii ascensiuni.

— Jonno! Stuart! a strigat din cortul de alături. Se pare că avem noroc, băieţi. Să fiţi gata de drum la 23.30!

Nu am fost prea vorbăreţi în timp ce ne sorbeam ceaiul şi ne pregăteam echipamentul. Toţi suferiserăm mult ca să ajungem acolo. La fel ca Doug nici eu nu prea mâncasem şi nu dormisem deloc de când părăsisem tabăra II, în urmă cu două zile. Din cauza cartilajului

toracic care se desprinsese, de fiecare dată când strănutam aveam impresia că cineva îmi bagă un cuţit în coaste şi lăcrimam de durere. Dar, dacă voiam să am o şansă să ajung pe vârf, atunci nu aveam de ales – trebuia să ignor neajunsurile fizice şi să mă caţăr.

Cu douăzeci şi cinci de minute înainte de miezul nopţii mi-am fixat masca de oxigen, mi-am pornit frontala şi am coborât în întuneric. Erau cincisprezece persoane în grupul lui Hall: trei ghizi, un efectiv complet de opt clienţi şi şerpaşii Ang Dorje, Lhakpa Chhiri, Ngawang Norbu şi Kami. Hall le-a cerut altor doi şerpaşi – lui Artia şi Chuldum – să rămână la corturi şi să fie gata să intervină în caz că se întâmplă ceva rău.

Echipa Mountain Madness – alcătuită din ghizii Fischer, Beidleman şi Boukreev, şase şerpaşi şi clienţii Charlotte Fox, Tim Madsen, Kiev Schoening, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard şi Martin Adams – a părăsit Şaua Sudică la o jumătate de oră după noi.[41] Lopsang voise ca doar cinci şerpaşi din echipă să îi însoţească pe clienţi pe vârf şi doi să rămână la Şa, pentru ajutor, dar, a zis el, „Scott este mărinimos, spune şerpaşilor mei «Toţi puteţi urca pe vârf»“.[42] În cele din urmă Lopsang a trecut peste dorinţa lui Fischer şi i-a ordonat unui şerpaş, „Big” Pemba, vărul lui, să rămână la corturi.

— Pemba furios pe mine, a recunoscut Lopsang, dar îi spun: „Tu rămâi, altfel nu îţi mai dau de lucru”. Aşa că rămâne la tabăra IV.

Imediat ce grupul lui Fischer a părăsit tabăra, Makalu Gau a început şi el să urce, însoţit de trei şerpaşi – chiar dacă Hall înţelesese că niciun taiwanez nu avea să încerce să ajungă pe vârf în aceeaşi zi cu noi. Şi sud-africanii avuseseră de gând să atace vârful, dar urcuşul greu de la tabăra III la Şa i-a epuizat atât de tare, încât nici nu ieşiseră din corturi.

În total treizeci şi patru de alpinişti au pornit spre vârf la miezul nopţii. Deşi am plecat din Şa ca membri a trei expediţii diferite, destinele noastre se încrucişau deja – aveau să se apropie tot mai tare, cu fiecare metru pe care-l parcurgeam.

*

Noaptea era de o frumuseţe rece, ca o fantasmă, care se intensifica pe măsură ce urcam. Mai multe stele decât văzusem vreodată pătau cerul îngheţat. Luna aproape plină s-a ridicat deasupra vârfului Makalu, de 8.481 de metri, scăldând panta pe care păşeam într-o lumină fantomatică şi atât de puternică, încât nici nu mai aveam nevoie de lanternă. În depărtare, spre sud-est, de-a lungul graniţei dintre India şi Nepal, nori de ploaie imenşi treceau deasupra mlaştinilor cu malarie din Terai, iluminând cerul cu fantastice fulgere portocalii şi albastre.

La trei ore după ce părăsisem Şaua, Frank a ieşit din rând şi a coborât la corturi: avea un sentiment ciudat legat de ziua respectivă. Cea de-a patra încercare a lui de a urca pe Everest se încheiase.

La scurt timp, Doug a ieşit şi el din rând.

— La momentul respectiv era în faţa mea, îşi aduce aminte Lou. Dintr-odată a ieşit din rând şi a rămas pe loc. Când am ajuns în dreptul lui mi-a spus că îi este rece, că se simte rău şi că o să coboare.

Apoi Rob, care venea ultimul, a ajuns la Doug şi a urmat o scurtă conversaţie. Nimeni nu a auzit ce au vorbit, aşa că nu avem cum să ştim ce i-a spus, dar urmarea a fost că Doug a intrat înapoi în formaţie si a continuat să urce.

*

Cu o zi înainte să plecăm din tabăra de bază, Rob ne-a adunat pe toţi cei din echipa lui în sala de mese şi ne-a ţinut o cuvântare despre cât de important era să ţinem cont de ordinele lui în ziua ascensiunii pe vârf.

— Nu o să accept nicio altă părere acolo sus, ne-a avertizat, uitându-se fix la mine. Cuvântul meu o să fie literă de lege, nu o să aveţi ce comenta. Dacă nu o să vă placă o anumită hotărâre de-a mea, o să fiu bucuros să discutăm despre ea după, în niciun caz pe munte.

Probabilitatea ca Rob să decidă să ne întoarcem înainte să ajungem pe vârf era cea mai probabilă sursă de conflict posibilă. Dar mai era încă ceva în legătură cu care îşi făcea griji. În ultimele faze ale perioadei de aclimatizare, ne dăduse un pic mai multă libertate, ca să urcăm în ritmul nostru. De exemplu, Hall mă lăsa uneori să fiu cu două ore sau chiar mai mult înaintea grupului. Totuşi, acum a subliniat cât de important era ca, în prima jumătate a traseului, să nu ne îndepărtăm unii de alţii.

— Până nu ajungem toţi pe vârful Crestei Sud-Estice, ne-a spus, referindu-se la un anumit promontoriu de la 8.400 de metri, cunoscut şi ca Balconul, trebuie să stăm la cel mult 100 de metri unul de altul. E foarte important. O să urcăm pe întuneric şi vreau ca ghizii să nu vă piardă din ochi.

Prin urmare, la 10 mai, în timp ce urcam înainte de ivirea zorilor, cei care ne aflam în faţa grupului a trebuit să ne oprim de mai multe ori şi să aşteptăm în frigul care-ţi îngheţa oasele ca şi cei mai înceţi alpinişti din echipa noastră să ne ajungă din urmă. La un moment dat, ghidul Mike Groom, sirdarul Ang Dorje şi cu mine i-am aşteptat pe ceilalţi pe o terasă acoperită cu zăpadă mai mult de patruzeci şi cinci de minute. Tremuram şi ne loveam mâinile şi picioarele unele de altele ca să nu ne degere. Dar gândul la timpul irosit era chiar mai greu de îndurat decât frigul.

La 03.45 Mike ne-a anunţat că ne îndepărtaserăm prea mult şi că trebuia iar să-i aşteptăm. Mi-am lipit corpul de un afloriment de gresie, în speranţa că o să scap de vântul îngheţat care bătea dinspre vest, şi m-am uitat în jos încercând să-i identific pe alpiniştii care urcau cu greu. În timp ce înaintau, am văzut că unii din grupul lui Fischer ne ajunseseră din urmă. Echipa lui Hall, echipa Mountain Madness şi taiwanezii formau un şir mixt, lung şi discontinuu. Apoi ceva neobişnuit mi-a atras atenţia.

Douăzeci de metri mai jos, o persoană înaltă, cu o geacă şi pantaloni de firmă, de un galben-ţipător, era legată printr-un metru de coardă de spatele unui şerpaş mult mai scund; şerpaşul – care nu purta mască de oxigen şi gâfâia puternic – îşi trăgea partenerul la deal în sus ca un cal care trage un plug. Ciudata pereche depăşea alţi alpinişti şi înainta destul de repede, dar metoda – o tehnică folosită atunci când ajuţi un alpinist slăbit sau rănit şi care se numeşte „legare în coardă scurtă" – părea primejdioasă şi foarte incomodă pentru ambii alpinişti. Curând l-am recunoscut pe şerpaş – era Lopsang Jangbu, sirdarul extravagant al lui Fischer iar persoana în costum galben era Sandy Pittman.

Ghidul Neil Beidleman, care l-a văzut şi el pe Lopsang trăgând-o pe Pittman, îşi aduce aminte că, „atunci când am urcat, Lopsang era aplecat spre versant şi se ţinea de stâncă precum un păianjen, susţinând-o pe Pittman printr-un zelb scurt. Părea ciudat şi destul de periculos. Nu ştiam ce să cred despre asta".

Pe la 04.15 Mike ne-a dat undă verde ca să ne continuăm ascensiunea, iar Ang Dorje şi cu mine am urcat cât de repede am putut ca să ne încălzim. Când am zărit primul semn al zorilor, terenul terasat şi stâncos pe care urcasem s-a transformat într-o vale largă, acoperită cu zăpadă afânată. Ang Dorje şi cu mine am făcut cu rândul urme prin zăpada înaltă până la gambe şi aşa am ajuns la Creasta Sud-Estică la ora 05.30, chiar când soarele răsărea. Crestele a trei dintre cele mai înalte cinci vârfuri din lume se profilau pe cerul pastelat. Altimetrul meu indica 8.400 de metri.

Hall mi-a interzis să merg mai sus până nu ajungea toată lumea la adăpostul acela ca un balcon, aşa că m-am aşezat pe rucsac şi am aşteptat. Când Rob şi Beck au ajuns în sfârşit, la capătul grupului, stăteam deja de mai bine de nouăzeci de minute. În timp ce aşteptam, atât echipa lui Fischer, cât şi taiwanezii m-au ajuns din urmă şi m-au depăşit. Eram frustrat şi nervos pentru că pierdusem atât de mult timp şi acum eram printre ultimii. Dar înţelegeam raţionamentul lui Hall şi mi-am ţinut furia în frâu.

În cei treizeci şi patru de ani de când mă căţăram am învăţat că în acest sport trebuie să te bazezi doar pe tine, să iei decizii importante şi să îţi asumi consecinţele, că tu eşti singurul responsabil – iar acestea

sunt aspectele care oferă cele mai multe satisfacţii ale alpinismului. Dar am descoperit că, atunci când eşti client, eşti forţat să renunţi la toate astea, şi nu numai. Din motive de siguranţă, un ghid responsabil va ţine morţiş ca el să ia toate hotărârile importante – pur şi simplu nu-şi poate permite să îşi lase clienţii să decidă fiecare pentru el.

Pe parcursul expediţiei noastre a fost încurajată pasivitatea clienţilor. Şerpaşii au echipat traseul, au montat taberele, au gătit, au cărat toate încărcăturile. Astfel am putut să ne păstrăm energia şi ne-au crescut mult şansele de-a ajunge pe vârf, dar eu eram foarte nemulţumit. Uneori mă simţeam de parcă nu eu urcam pe munte, ci surogatele o făceau în locul meu. Deşi am acceptat de bunăvoie acest rol, ca să pot să urc pe Everest cu Hall, nu m-am împăcat niciodată cu el. Aşa că am fost al naibii de bucuros când, la 07.10, Hall a ajuns pe Balcon şi mi-a dat voie să continui urcuşul.

Lopsang a fost unul dintre primii alpinişti pe care i-am depăşit când am început din nou să urc. Acesta stătea în genunchi, în zăpadă, după ce tocmai vomitase. De obicei fusese cel mai puternic membru din toate expediţiile la care luase parte, chiar dacă nu folosea niciodată oxigen suplimentar. După expediţie mi-a spus cu mândrie că pe „fiecare munte pe care urc, eu merg primul, fixez corzile. În ’95 pe Everest, cu Rob Hall, eu merg primul de la tabăra de bază până pe vârf, eu fixez toate corzile”. Faptul că în ziua de 10 mai era ultimul din grupul lui Fischer, vomitând tot, nu era un semn bun.

În după-amiaza precedentă Lopsang se obosise foarte tare cărând un telefon cu conexiune prin satelit pentru Pittman, de la tabăra III la tabăra IV, pe lângă celelalte încărcături. Când, la tabăra III, Beidleman l-a văzut pe Lopsang luând în spate bagajul extraordinar de greu de treizeci şi şase de kilograme, i-a spus şerpaşului că nu era nevoie să ducă telefonul la Şaua Sudică şi că ar trebui să-l lase acolo.

— Nu vreau să car telefon, a recunoscut Lopsang mai târziu, parţial şi pentru că nu prea funcţionase la tabăra III şi părea improbabil să funcţioneze în frigul şi sălbăticia din tabăra IV.[43] Dar Scott mi-a spus: „Dacă nu cari tu, atunci car eu”. Aşa că iau telefon, leg deasupra pe rucsac, car la tabăra IV. [...] Mă oboseşte foarte tare.

Iar acum Lopsang se mai şi legase în coardă scurtă de Pittman şi o trăsese vreo cinci sau şase ore deasupra Şeii Sudice – lucru care a contribuit la oboseala acumulată şi care l-a împiedicat să-şi asume rolul obişnuit de conducător, să pregătească traseul. Absenţa lui neaşteptată din fruntea şirului a influenţat evenimentele din ziua respectivă şi decizia de a o ajuta pe Pittman a stârnit critici şi i-a uimit pe mulţi.

— Habar n-am de ce Lopsang o trăgea pe Pittman, spune Beidleman. Nu a ţinut cont de ce trebuia să facă acolo sus, care erau priorităţile.

Din punctul de vedere al lui Pittman, ea nu i-a cerut să o lege în coardă. Când a plecat din tabăra IV în fruntea grupului lui Fischer, Lopsang a tras-o dintr-odată deoparte, a trecut coarda prin bucla din partea din faţă a hamului ei, apoi, fără să o întrebe, a prins celălalt capăt al corzii de propriul său ham şi a început să tragă. Ea susţine că Lopsang a tras-o în sus pe versant împotriva voinţei sale. Ceea ce ne face să ne întrebăm: fiind o newyorkeză foarte hotărâtă (era atât de intransigentă, încât nişte neozeelandezi de la tabăra de bază au poreclit-o „Sandy Pit Bull"), de ce nu a desfăcut pur şi simplu acel zelb de un metru care o lega de Lopsang? Nu trebuia să facă nimic mai mult decât să întindă mâna şi să desprindă o carabinieră.

Pittman susţine că nu a desprins zelbul din respect pentru autoritatea şerpaşului – după cum ea însăşi a zis, „nu voiam să-l supăr pe Lopsang". A mai spus că, deşi nu se uitase la ceas, îşi aminteşte că şerpaşul a tras-o în coardă doar „o oră, o oră şi jumătate"[44], nu cinci, şase ore cum au declarat alţi căţărători şi cum însuşi Lopsang a confirmat.

În ceea ce-l priveşte, când a fost întrebat de ce a tras-o în coardă pe Pittman, pe care afirmase de mai multe ori că o dispreţuieşte, Lopsang a dat nişte răspunsuri contradictorii. I-a spus lui Peter Goldman – un avocat din Seattle, care în 1905 urcase pe Broad Peak împreună cu Fischer şi Lopsang şi care era unul dintre cei mai vechi şi mai buni prieteni ai lui Fischer – că, fiind întuneric afară, o confundase pe Pittman cu clientul danez, Lene Gammelgaard, şi că a încetat să o tragă în zori, imediat ce şi-a dat seama de greşeală. Dar într-un interviu lung pe care l-am înregistrat, Lopsang a fost destul de convingător când a insistat că ştia de la bun început că o ajuta pe Pittman. Hotărâse să facă asta pentru că „Scott vrea ca toţi clienţii să ajungă pe vârf, iar eu mă gândesc că Sandy va fi cea mai slabă şi mai înceată, aşa că o ajut pe ea prima".

Lopsang era un foarte fin observator şi îi era şi extrem de devotat lui Fischer; şerpaşul a înţeles cât de important era pentru prietenul şi angajatorul său ca Pittman să ajungă pe vârf. Într-adevăr, într-una dintre ultimele convorbiri de la tabăra de bază dintre Fischer şi Jane Bromet, acesta a întrebat-o:

— Dacă reuşesc să o duc pe Sandy pe vârf, pun pariu că o să apară pe la talk-show-uri. Crezi că o să mă includă în faima şi atenţia de care o să se bucure?

După cum a explicat Goldman, „Lopsang îi era foarte credincios lui Scott. Pentru mine e de neconceput că ar fi tras pe cineva în coardă dacă nu ar fi fost sigur că Scott ar fi vrut ca el să facă asta".

Indiferent care a fost motivul, decizia lui Lopsang de a ajuta un client nu părea o greşeală atât de gravă pe moment. Dar a fost unul dintre multele lucruri mărunte care s-au adunat încet şi imperceptibil

şi care au dus la o situaţie critică.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Creasta sud-estică, 10 mai 1996, 8412 metri

E de-ajuns să spun că [Everestul] are cele mai abrupte creste şi cele mai înfricoşătoare prăpăstii din câte am văzut până acum şi că vorbăria despre o pantă înzăpezită uşor de urcat este un mit. [...]

Draga mea, este o aventură palpitantă, nu pot să-ţi spun cum a pus stăpânire pe mine şi cât de promiţătoare mi se pare. Şi ce frumos este totul!

George Leigh Mallory,
într-o scrisoare adresată soţiei sale,
28 iunie 1921

Mai sus de Şaua Sudică, în Zona Morţii, supravieţuirea este în mare parte o cursă contra cronometru. Pe 10 mai, înainte să pornim de la tabăra IV, fiecare client avea la el câte două butelii de oxigen de aproximativ trei kilograme, urmând ca pe Vârful Sudic să mai ia încă o butelie dintr-un loc de depozitare pe care aveau să-l aprovizioneze şerpaşii. La un consum moderat de doi litri pe minut, fiecare butelie avea să ne ajungă între cinci şi şase ore. În jurul orei 16 sau 17, oxigenul fiecăruia dintre noi se va fi terminat. În funcţie de aclimatizarea şi de starea psihologică ale fiecăruia, puteam încă să ne mişcăm mai sus de Şaua Sudică – dar nu bine şi nu pentru prea mult timp. Am fi devenit instantaneu mai vulnerabili la boli precum edemul pulmonar de mare altitudine, edemul cerebral de mare altitudine, hipotermia, confuzia mintală şi degerăturile. Riscul de a muri va creşte exponenţial.

Hall, care mai escaladase Everestul de patru ori, ştia că trebuia să urcăm şi să coborâm repede. Dându-şi seama că unii dintre clienţii lui nu stăpâneau bine tehnicile de bază ale alpinismului, Hall voia să folosească corzile fixe ca să îi asigure şi să îi treacă rapid peste cele mai dificile porţiuni pe cei din grupul nostru şi al lui Fischer. Faptul că nicio expediţie nu ajunsese anul acesta până sus îl îngrijora, deoarece asta însemna că pe o mare parte din traseu nu se aflau corzi.

Goran Kropp, suedezul care a urcat singur, a ajuns până la 107 metri de vârf în data de 3 mai, dar nu s-a obosit să pună nicio coardă. Muntenegrenii, care au ajuns chiar mai sus, au pus nişte corzi fixe, dar, neavând experienţă, le-au folosit pe toate pe primii 427 de metri deasupra Şeii Sudice, irosindu-le pe pante relativ uşoare, unde nu

aveau neapărat nevoie de ele. Astfel încât, în dimineaţa în care intenţionam să urcăm pe vârf, singurele corzi întinse de-a lungul culmilor abrupte ale Crestei Sud-Estice nu erau altceva decât nişte rămăşiţe zdrenţuite ale unor expediţii din trecut, care se iţeau din când în când din gheaţă.

Prevăzând această posibilitate, înainte de a părăsi Tabăra de Bază, Hall şi Fischer au avut o întâlnire cu ghizii ambelor echipe, în cursul căreia au convenit ca fiecare echipă să trimită doi şerpaşi – inclusiv sirdarii, Ang Dorje şi Lopsang – cu nouăzeci de minute înainte ca echipele să plece din tabăra IV. Astfel şerpaşii ar fi avut timp să instaleze corzi fixe pe porţiunile cele mai primejdioase înainte să ajungă clienţii acolo.

— Rob a repetat că era foarte important, îşi aduce aminte Beidleman. Voia să evite cu orice preţ o aglomeraţie care ne-ar fi costat timp.

Totuşi, în noaptea de 9 mai, dintr-un motiv neelucidat, niciun şerpaş nu a plecat înspre Şaua Sudică înaintea noastră. Poate că rafalele de vânt, care nu s-au oprit decât la 07.30, i-au împiedicat să se mobilizeze devreme, aşa cum speraseră. După expediţie, Lopsang a declarat că, în ultimul moment, Hall şi Fischer au renunţat pur şi simplu la planul de a fixa corzi, deoarece primiseră informaţia eronată cum că muntenegrenii făcuseră asta deja până la Vârful Sudic.

Dar, dacă afirmaţia lui Lopsang este adevărată, nici Beidleman, nici Groom, nici Boukreev – cei trei ghizi care au supravieţuit – nu au ştiut de această schimbare. Iar dacă planul de a fixa corzi a fost abandonat cu bună ştiinţă, atunci nu ar mai fi fost necesar ca Lopsang şi Ang Dorje să ia cu ei cei nouăzeci de metri de coardă pe care şerpaşii îi aveau asupra lor când au plecat de la tabăra IV înaintea echipelor.

În orice caz, mai sus de 8.352 de metri nicio coardă nu a fost fixată dinainte. Când Ang Dorje şi cu mine am ajuns pe Balcon la 05.30, eram cu mai mult de o oră în faţa celor din grupul lui Hall. Am fi putut foarte bine să fixăm corzile. Dar Rob îmi interzisese în mod categoric să o iau înainte, iar Lopsang era mult mai jos decât noi, mergând legat în coardă de Pittman, aşa că nu era nimeni care să-l însoţească pe Ang Dorje.

Ursuz de felul lui, Ang Dorje părea mai degrabă posomorât în timp ce stăteam împreună şi priveam răsăritul soarelui. Încercările mele de a face conversaţie au eşuat. Mă gândeam că proasta lui dispoziţie era cauzată de abcesul care-l chinuise în ultimele două săptămâni. Sau poate că încă se gândea la viziunea tulburătoare pe care o avusese cu patru zile mai devreme: în ultima lor seară în tabăra de bază, el împreună cu alţi şerpaşi sărbătoriseră viitoarea încercare de escaladare a vârfului bând mult *chhang* – o bere groasă şi dulce făcută din orez şi mei. A doua zi dimineaţă, mahmur, era foarte agitat;

înainte să urce Căderea de gheaţă i-a mărturisit unui prieten că văzuse fantome în noaptea care trecuse. Fiind un tânăr foarte religios, Ang Dorje nu putea să nu ia în seamă asemenea prevestiri.

De asemenea, Ang Dorje putea fi supărat pe Lopsang, pe care-l considera un fanfaron. În 1995 Hall îi angajase pe Lopsang şi pe Ang Dorje pentru expediţia din Everest, dar cei doi şerpaşi nu lucraseră bine împreună.

În anul acela, în ziua în care urmau să urce pe vârf, echipa lui Hall ajunsese târziu pe Vârful Sudic, în jurul orei 13.30, şi găsise o pătură de zăpadă instabilă care acoperea ultima porţiune din culme. Hall, în loc să-l trimită pe Ang Dorje, i-a trimis în recunoaştere pe Guy Cotter, un ghid neozeelandez, şi pe Lopsang, ca să stabilească dacă pot urca în continuare. Iar Ang Dorje, sirdarul acelei expediţii, s-a simţit insultat. Puţin mai târziu, când Lopsang coborâse la baza Pasului Hillary, Hall a hotărât să abandoneze urcarea şi le-a făcut semn lui Cotter şi lui Lopsang să se întoarcă. Dar Lopsang a ignorat ordinul, s-a dezlegat de Cotter şi a continuat să urce singur pe vârf. Pe Hall l-a înfuriat nesupunerea lui Lopsang, ca şi pe Ang Dorje.

Anul acesta, deşi făceau parte din echipe diferite, Ang Dorje fusese din nou rugat să lucreze cu Lopsang în ziua urcării pe vârf – şi din nou Lopsang părea că se purta ciudat. Ang Dorje lucrase foarte mult în ultimele şase săptămâni, iar acum părea sătul să facă mai mult decât îi intra în atribuţii. Posomorât, stătea lângă mine în zăpadă, aşteptând să sosească Lopsang, iar corzile au rămas nefixate.

Prin urmare, la nouăzeci de minute după ce trecusem de Balcon, am nimerit în mijlocul primei aglomeraţii. La 8.534 de metri, echipele amestecate au avut de înfruntat o serie de trepte masive de piatră care puteau fi trecute cu bine doar cu ajutorul corzilor. Clienţii s-au îngrămădit la baza stâncii aproape o oră, în timp ce Beidleman – preluând atribuţiile lui Lopsang, care lipsea – a fixat cu greu coarda.

Aici, nerăbdarea şi lipsa de experienţă a lui Yasuko Namba, una dintre clientele lui Hall, aproape că au provocat o nenorocire. Femeie de succes, angajată la Federal Express din Tokyo, Yasuko nu se încadra în stereotipul japonezei de vârstă mijlocie supusă şi respectuoasă. Îmi spusese râzând că acasă doar soţul ei se ocupa de gătit şi de curăţenie. Încercarea ei de a cuceri Everestul stârnise oarecare vâlvă în Japonia. În zilele anterioare se căţărase încet şi nesigur, dar azi, cu gândul la vârf, era mai plină de energie ca niciodată.

— Din momentul în care am ajuns în Şaua Sudică, Yasuko a fost complet captivată de vârf – parcă era în transă, spune John Taske, care a împărţit cortul cu ea la tabăra IV. De când am plecat din Şa a tras tare, făcându-şi loc spre începutul şirului.

În timp ce Beidleman se ţinea cu greu de stâncă la 30 de metri

deasupra clienţilor, Yasuko, nerăbdătoare, şi-a prins blocatorul de coarda care atârna, înainte ca ghidul să apuce să o ancoreze. Era pe cale să se agaţe de coardă cu toată greutatea – ceea ce l-ar fi tras jos pe Beidleman –, dar Mike Groom a intervenit în ultimul moment şi i-a atras atenţia că e prea nerăbdătoare.

Aglomeraţia de la corzi creştea pe măsură ce ajungeau alţi şi alţi alpinişti, astfel că cei din capăt rămâneau tot mai în urmă. Dimineaţa târziu, trei dintre clienţii lui Hall – Stuart Hutchinson, John Taske şi Lou Kasischke, care urcau mai în spate cu Hall – erau extrem de îngrijoraţi de ritmul lent în care avansau. Imediat în faţa lor se afla echipa taiwaneză care se mişca incredibil de încet.

— Aveau un stil ciudat de a urca, foarte aproape unul de altul, ca nişte felii dintr-o pâine, unul în spatele celuilalt, ceea ce însemna că era aproape imposibil să-i depăşeşti. Am aşteptat mult să urce pe corzi, zice Hutchinson.

În tabăra de bază, înainte să pornim spre vârf, Hall a luat în considerare două posibile ore de întoarcere – 13 sau 14. Totuşi, el nu a spus niciodată care era ora pe care trebuia să o respectăm – ceea ce e curios, având în vedere că ne tot repetase cât de important era să stabilim o oră fixă de întoarcere şi să o respectăm, indiferent ce s-ar întâmpla. Pur şi simplu am fost lăsaţi să înţelegem că Hall va lua decizia finală în ziua în care vom urca pe vârf, după ce va ţine cont de vreme şi alţi factori, şi că îşi va asuma răspunderea de a ne da semnalul de întoarcere la ora cuvenită.

Pe 10 mai, pe la mijlocul dimineţii, Hall încă nu ne anunţase care va fi ora de întoarcere. Hutchinson, precaut din fire, presupunea că era vorba de ora 13. Pe la 11, Hall le-a spus lui Hutchinson şi Taske că mai erau încă trei ore până în vârf, iar apoi a grăbit pasul ca să-i întreacă pe taiwanezi.

— Era puţin probabil că vom atinge vârful înainte de ora 13, când ar fi trebuit de fapt să ne întoarcem, zice Hutchinson.

A urmat o scurtă discuţie. La început Kasischke nu voia să accepte înfrângerea, dar Taske şi Hutchinson l-au convins în cele din urmă. La 11.30 cei trei au întors spatele vârfului şi au început să coboare, iar Hall i-a trimis pe şerpaşii Kami şi Lhakpa Chhiri cu ei.

Trebuie să fi fost foarte greu pentru aceşti clienţi să se întoarcă, şi la fel trebuie să fi fost şi pentru Frank Fishbeck, care pornise pe drumul spre baza muntelui înainte cu câteva ore. Urcatul pe munte pare să atragă oameni care nu se abat cu uşurinţă de la ţelurile lor. În această etapă înaintată a expediţiei trecuserăm deja cu toţii prin suferinţe şi pericole care i-ar fi făcut de mult pe unii oameni mai echilibraţi să se întoarcă acasă. Ca să ajungi până aici trebuia să fii foarte perseverent.

Din păcate, cei care sunt făcuţi să depăşească necazurile personale

şi să urce, în pofida greutăţilor, sunt făcuţi şi să ignore avertismentele unui pericol iminent. Aceasta este esenţa dilemei cu care se confruntă toţi cei ce vor să escaladeze Everestul: ca să reuşeşti trebuie să fii extrem de motivat, dar dacă eşti prea motivat, poţi muri. Mai mult, mai sus de 7.925 de metri linia dintre entuziasmul necesar şi dorinţa nechibzuită de a ajunge pe vârf devine extrem de uşor de trecut. Prin urmare, povârnişurile Everestului sunt presărate cu cadavre.

Taske, Hutchinson, Kasischke şi Fischbeck cheltuiseră fiecare câte 70.000 de dolari şi îndură seră săptămâni de agonie ca să li se permită acea unică şansă de a ajunge pe vârf. Toţi erau bărbaţi ambiţioşi, neobişnuiţi să piardă, cu atât mai mult să renunţe. Şi totuşi, confruntaţi cu o decizie grea, au fost printre puţinii care au făcut cea mai bună alegere în acea zi.

Mai sus de Pasul de piatră de unde John, Stuart şi Lou s-au întors, se terminau corzile. Din acel loc drumul se înclina abrupt, urcând pe lângă o fermecătoare creastă acoperită cu zăpadă comprimată de vânt, care culmina cu Vârful Sudic – unde am ajuns la ora 11 ca să găsesc o aglomeraţie şi mai mare. Puţin mai sus, la o aruncătură de băţ, se afla creasta verticală a Pasului Hillary, iar o idee mai încolo, vârful însuşi. Mut de fascinaţie şi oboseală, am făcut câteva poze, apoi am aşteptat împreună cu ghizii Andy Harris, Neal Beidleman şi Anatoli Boukreev ca şerpaşii să fixeze corzile pe acea cornişă impresionantă.

Am observat că Boukreev, la fel ca Lopsang, nu folosea oxigen suplimentar. Deşi rusul mai urcase pe Everest de două ori fără oxigen, iar Lopsang, de trei ori, am fost surprins să văd că Fischer le-a dat voie să ghideze ascensiunea fără butelii de oxigen – ceea ce nu părea să fie în interesul clienţilor. Am mai fost surprins să văd şi că Boukreev nu avea rucsac – de obicei ghidul are un rucsac cu coardă, o trusă de prim ajutor, echipament de salvare în cazul în care cineva ar cădea într-o crevasă, haine şi alte lucruri necesare în caz de urgenţă. Boukreev era primul ghid pe care-l vedeam, de pe oricare munte, că ignoră această convenţie.

Se pare că plecase de la tabăra IV cu un rucsac şi o butelie de oxigen; mai târziu mi-a spus că, deşi nu avea de gând să folosească oxigenul, voia să aibă o butelie la îndemână în caz că „o să-l lase puterile” şi va avea nevoie de ea pe vârf. Dar, când a ajuns la Balcon, s-a descotorosit de rucsac şi i-a dat butelia de oxigen, masca şi regulatorul lui Beidleman ca să le ducă el. Pentru că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar, s-a hotărât să ia cu el doar strictul necesar, ca să fie cât mai bine pregătit să înfrunte aerul groaznic de rarefiat.

Un vânt de 37 km/h răvăşea culmea, trimiţând rafale de zăpadă peste versantul Kangshung, dar deasupra cerul era de un albastru orbitor. Odihnindu-mă în soare, la 8.478 de metri, îmbrăcat într-o

pufoaică groasă, privind peste acoperişul lumii într-o stare de amorţeală cauzată de scăderea nivelului de oxigen, am pierdut complet noţiunea timpului. niciunul dintre noi nu a dat mare atenţie faptului că Ang Dorje şi Ngawang Norbu, un alt şerpaş din echipa lui Hall, stăteau unul lângă celălalt, împărţeau un termos cu ceai şi nu păreau să se grăbească să urce. În cele din urmă, pe la 11.40, Beidleman l-a întrebat: „Hei, Ang Dorje, ai de gând să fixezi corzile?" Răspunsul lui Ang Dorje a fost un „nu" rapid şi răspicat – poate pentru că niciunul dintre şerpaşii lui Fischer nu era acolo ca să-l ajute.

Îngrijorat din cauza mulţimii care se îngrămădea la Vârful Sudic, Beidleman i-a smuls din toropeală pe Harris şi Boukreev şi a insistat că cei trei ghizi trebuiau să monteze ei înşişi corzile; auzindu-l, m-am oferit rapid să-i ajut. Beidleman a scos un colac de coardă de 45 de metri din rucsac, eu am luat încă unul de la Ang Dorje, iar cu ajutorul lui Boukreev şi al lui Harris ne-am apucat, pe la prânz, să fixăm corzile pe creastă. Dar până atunci s-a mai scurs o oră.

*

Oxigenul suplimentar nu te face să te simţi pe vârful Everestului ca şi cum ai fi la nivelul mării. În timp ce urcam mai sus de Vârful Sudic, regulatorul îmi dădea aproape doi litri de oxigen pe minut şi tot trebuia să mă opresc şi să inspir adânc, de trei, patru ori după fiecare pas pe care-l făceam cu greutate. Apoi mai făceam încă unul şi trebuia să mă opresc ca să-mi trag răsuflarea – iar mai repede de atât nu puteam să înaintez. Deoarece buteliile cu oxigen conţineau un amestec slab de gaz comprimat şi aer ambiant, la 8.839 de metri cu oxigen te simţeai ca la 7.295 de metri fără oxigen. Dar oxigenul îmbuteliat avea alte beneficii, care nu erau aşa de uşor de evaluat.

Mă căţăram de-a lungul coastei şi trăgeam oxigen în plămânii obosiţi, când o stare ciudată şi nejustificată de calm puse stăpânire pe mine. Lumea de dincolo de masca de cauciuc era nemaipomenit de însufleţită, de parcă un film se proiecta cu încetinitorul în faţa ochelarilor mei. Mă simţeam drogat, degajat, izolat complet de stimulii externi. Trebuia să-mi repet mereu că de-o parte şi de alta erau 2.100 de metri de cer, că totul era în joc aici, că puteam plăti cu viaţa pentru un singur pas greşit.

După o jumătate de oră de urcat de la Vârful Sudic, am ajuns la baza Pasului lui Hillary. Este unul dintre cei mai faimoşi pereţi de stâncă din toate traseele montane, iar cei 12 metri de ascensiune aproape verticală pe stâncă şi gheaţă te intimidează; totuşi îmi doream foarte mult să preiau conducerea pe cea mai periculoasă porţiune, cea a Pasului. Însă era clar că Boukreev, Beidleman şi Harris voiau şi ei acelaşi lucru, iar lipsa de oxigen mă împinsese să cred că erau dispuşi

să lase vreun client să preia conducerea pe cea mai râvnită porţiune din traseu.

În cele din urmă, Boukreev, în calitate de ghid senior şi fiind singurul dintre noi care mai urcase pe Everest, a avut onoarea; în timp ce Beidleman îl fila, ne-a deschis drumul. Dar înainta încet, şi, în timp ce urca cu mare efort spre vârful Pasului, m-am uitat neliniştit la ceas şi m-am întrebat dacă nu voi rămâne cumva fără oxigen. Prima butelie se golise la 7, pe Balcon, după ce mă ţinuse aproape şapte ore. Luându-mi asta drept reper, la Vârful Sudic calculasem că a doua butelie se va goli în jurul orei 14, ceea ce-mi va da destul timp, presupuneam eu, să ajung până pe vârf şi să mă întorc pe Vârful Sudic ca să iau cea de-a treia butelie de oxigen. Dar acum era deja trecut de 13, şi eu începeam să am mari îndoieli că lucrurile s-ar putea întâmpla aşa.

Pe culmea Pasului i-am mărturisit lui Beidleman îngrijorarea mea şi l-am întrebat dacă l-ar deranja dacă aş lua-o înainte spre vârf în loc să mă opresc ca să-l ajut să întindă ultimul colac de coardă de-a lungul crestei.

— Du-te, mi-a spus binevoitor. Mă ocup eu de coardă.

Făcând cu greu ultimii paşi până pe vârf, am avut impresia că mă aflu sub apă, că viaţa se mişcă de patru ori mai încet. Apoi am ajuns pe o porţiune îngustă de gheaţă împodobită cu o butelie de oxigen abandonată şi cu un stâlp din aluminiu ca vai de el, iar de acolo nu mai aveai unde să urci. Un şir de steaguri de rugăciune budiste se zbăteau în bătaia vântului. Mult mai jos, la poalele unui versant pe care atunci îl descopeream, platoul tibetan arid se întindea cât vedeai cu ochii ca o mare de pământ maro.

Odată ajuns pe vârful Everest ar fi trebuit să fiu copleşit de o exaltare intensă; în definitiv, în ciuda şanselor infime, tocmai obţinusem un lucru la care râvneam din copilărie. Dar vârful era de fapt doar punctul de la jumătatea drumului. Mulţumirea de sine a fost înăbuşită de teama copleşitoare trezită de coborârea lungă şi periculoasă care mă aştepta.

CAPITOLUL PAISPREZECE

Vârful, 13.12, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Voinţa îmi slăbeşte nu doar în timpul ascensiunii, ci şi la coborâre. Cu cât urc mai mult, cu atât vârful mi se pare mai neimportant şi nu mă mai interesează ce mi se întâmplă. Nu mai sunt la fel de atent, memoria mă lasă şi ea. Oboseala mentală este acum mai puternică decât cea fizică. E atât de plăcut să stai jos şi să nu faci nimic – şi prin urmare e cu atât mai periculos. Moartea cauzată de extenuare este – la fel ca moartea prin îngheţ – plăcută.

Reinhold Messner,
Orizontul de cristal

În rucsac aveam un banner cu revista *Outside*, un mic fanion împodobit cu o şopârlă fantastică pe care o cususe Linda, soţia mea, şi alte suvenire cu care aveam de gând să mă pozez triumfător. Totuşi, conştient fiind că rezerva de oxigen era pe terminate, nu am mai scos nimic din rucsac şi am stat pe acoperişul lumii cât să le fac rapid patru poze lui Andy Harris şi lui Anatoli Boukreev în faţa stâlpului de pe vârf. Apoi am început să cobor. După vreo 20 de metri am trecut pe lângă Neal Beidleman şi pe lângă un client de-al lui Fischer, Martin Adams. După ce am bătut palma cu Neal, am luat un pumn de pietricele dintr-o porţiune a traseului de pe care vântul suflase zăpada, am băgat suvenirele în buzunarul pufoaicei, am tras fermoarul şi m-am grăbit în jos pe creastă.

Mai înainte observasem că o pătură de nori acoperea văile din sud şi doar vârfurile cele mai înalte se mai vedeau acum. Adams – un texan scund şi bătăios, care se îmbogăţise vânzând obligaţiuni în anii ’80 – este un pilot cu experienţă, care a petrecut mult timp uitându-se în jos de deasupra norilor; mai târziu mi-a spus că, imediat după ce a ajuns pe vârf, şi-a dat seama că acea pătură de vapori aparent inofensivă era de fapt coama unor puternici nori de furtună.

— Când eşti în avion şi vezi un nor de furtună, primul impuls e să pleci naibii de acolo. Şi asta am şi făcut, mi-a explicat.

Dar, spre deosebire de Adams, eu nu obişnuiam să mă uit la cumulonimbusi de la 8.840 de metri, aşa că nu mi-am dat seama de furtuna care se apropia. În schimb, eu îmi făceam griji din cauza oxigenului care era pe terminate.

La un sfert de oră după ce părăsisem vârful, am ajuns la Pasul lui

Hillary, unde un cârd de alpinişti urcau cu greu pe singura coardă fixă, iar eu am fost nevoit să mă opresc. În timp ce aşteptam ca ei să treacă mai departe, Andy m-a ajuns din urmă.

— Jon, nu cred că primesc suficient oxigen. Poţi să te uiţi dacă valva de alimentare de la mască a îngheţat? m-a întrebat.

Am verificat şi, într-adevăr, o bucată de gheaţă cât pumnul bloca valva de cauciuc care îi permitea aerului de afară să intre în mască. Am înlăturat-o cu vârful pioletului şi l-am rugat pe Andy să-mi închidă regulatorul, ca să nu irosesc oxigenul cât aşteptam să se elibereze Pasul. Însă, din greşeală, el a deschis valva în loc să o închidă, aşa că zece minute mai târziu nu mai aveam deloc oxigen. Funcţiile mele cognitive, şi aşa destul de limitate, scăzuseră dramatic. Mă simţeam de parcă luasem o supradoză dintr-un sedativ puternic.

Îmi amintesc ca prin ceaţă că Sandy Pittman a trecut pe lângă mine în drum spre creastă, iar după ea au mai trecut, după o perioadă indefinită de timp, Charlotte Fox şi Lopsang Jangbu. Yasuko a apărut puţin mai jos pe stânca pe care încercam să-mi menţin echilibrul; părea că ultima şi cea mai înclinată porţiune din traseu îi venise de hac. Un sfert de oră am privit neputincios cum se chinuia să se tragă în sus, dar era prea obosită ca să reuşească. În cele din urmă, Tim Madsen, care aştepta nerăbdător chiar sub ea, a împins-o de fund şi astfel a ajuns pe Pas..

La scurt timp după aceea a apărut şi Rob Hall. Mi-am ascuns panica crescândă şi i-am mulţumit că m-a adus pe vârful Everestului.

— Da, s-a dovedit a fi o expediţie bună, mi-a răspuns.

Apoi mi-a zis că Frank Fischbeck, Beck Weathers, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson şi John Taske se întorseseră. Chiar şi în starea de imbecilitate indusă de lipsa oxigenului era evident că Hall era extrem de dezamăgit că cinci din cei opt clienţi ai lui abandonaseră vârful – presupun că sentimentul era accentuat de faptul că întreaga echipă a lui Fischer trăgea din greu ca să ajungă sus.

— Regret că nu au ajuns mai mulţi clienţi pe vârf, s-a plâns Rob înainte să-şi vadă de drum.

La scurt timp, Adams şi Boukreev m-au ajuns din urmă şi s-au oprit puţin mai sus de mine ca să aştepte să se elibereze coarda. Imediat după, Pasul s-a aglomerat şi mai tare – Makalu Gau, Ang Dorje şi alţi şerpaşi urcau spre noi, urmaţi de Doug Hansen şi Scott Fischer. Apoi, într-un final, Pasul lui Hillary era liber – dar doar după ce petrecusem mai mult de o oră, la 8.800 de metri, fără oxigen suplimentar.

Mi se părea că părţi întregi din scoarţa cerebrală încetaseră să-mi mai funcţioneze. Ameţit, speriat să nu leşin, eram disperat să ajung la Vârful Sudic, unde mă aştepta a treia butelie de oxigen. Am început să cobor cu grijă pe coarda fixă, mort de frică. Aproape de baza Treptei, Anatoli şi Martin m-au ocolit şi s-au grăbit să ajungă jos. Coboram în

continuare cu mare atenţie, dar, când mai aveam 15 metri până la depozitorul de oxigen, s-a terminat coarda şi m-am oprit, refuzând să merg mai departe fără oxigen.

Sus, pe Vârful Sudic, l-am văzut pe Andy Harris scotocind printr-un morman de butelii de oxigen portocalii.

— Hei, Harold! am strigat. Poţi să-mi aduci o butelie plină?

— Nu mai este nicio butelie cu oxigen! Toate astea sunt goale!

Era o veste neplăcută. Creierul meu avea mare nevoie de oxigen. Nu ştiam ce să fac. Chiar atunci a ajuns lângă mine Mike Groom, care cobora şi el. În 1993 Mike urcase pe Everest fără oxigen, şi nu părea îngrijorat să continue fără. Mi-a dat butelia lui de oxigen şi ne-am grăbit să ajungem la Vârful Sudic.

Totuşi, când am ajuns acolo şi am căutat în depozitul de oxigen, am găsit cel puţin şase butelii pline. Însă Andy refuza să ne creadă. Insista că toate erau goale şi nu puteam să-l convingem că nu e aşa.

Singurul mod în care poţi vedea cât oxigen e într-o butelie este să o conectezi la regulator şi să te uiţi la manometru; presupun că aşa a verificat Andy buteliile de la Vârful Sudic. După expediţie, Neil Beidleman ne-a atras atenţia că, dacă regulatorul lui Andy fusese afectat de gheaţă, manometrul se poate să-i fi arătat că toate buteliile erau goale, chiar dacă ele erau de fapt pline, ceea ce ar fi explicat încăpăţânarea lui ciudată. Iar dacă regulatorul lui era stricat şi nu îi dădea oxigen, asta ar fi explicat aparenta lui lipsă de luciditate.

Totuşi, această posibilitate – care acum pare atât de evidentă – nu ne-a trecut prin cap, nici lui Mike, nici mie. Privind în urmă, mi-e clar că Andy se purta iraţional şi era clar că trecuse de simpla stare de hipoxie, dar şi funcţiile mele mintale erau afectate, aşa că atunci nu mi-am dat seama.

Nu am putut să înregistrez un lucru atât de evident şi din cauza relaţiei ghid-client. Andy şi cu mine semănăm mult din punctul de vedere al forţei fizice şi al competenţelor tehnice; dacă am fi urcat împreună într-o expediţie fără ghid şi am fi fost parteneri, mi-aş fi dat seama cu siguranţă de starea în care se afla. Dar în această expediţie fusese plasat în rolul ghidului invincibil, era acolo ca să aibă grijă de mine şi de alţi clienţi; fuseserăm îndoctrinaţi ca nu cumva să ne îndoim de raţionamentul ghizilor noştri. Gândul că Andy se afla la ananghie nu a trecut niciodată prin mintea mea slăbită. Nu am putut că concep că un ghid ar avea nevoie urgentă de ajutorul meu.

În timp ce Andy continua să afirme că nu există butelii pline pe Vârful Sudic, Mike m-a privit întrebător. M-am uitat şi eu la el şi am ridicat din umeri. M-am întors spre Andy şi i-am spus:

— Nu-i nimic, Harold. Mult zgomot pentru nimic.

Apoi am luat o butelie plină cu oxigen, am prins-o de regulator şi am început să cobor. Având în vedere ce s-a întâmplat în orele

următoare, uşurinţa cu care m-am eliberat de orice responsabilitate – neputinţa de a realiza faptul că Andy era în pericol – este o greşeală care cred că o să mă bântuie mereu.

În jurul orei 15.30, am plecat de pe Vârful Sudic înaintea lui Mike, Yasuko şi Andy şi aproape imediat am coborât într-o pătură densă de nori. A început să ningă uşor. De-abia deosebeam muntele de cer în lumina aceea uniformă şi care tot scădea. Ar fi fost foarte uşor să fac un pas greşit, să cad de pe creastă şi să dispar pentru totdeauna. Şi cu cât coboram, cu atât vremea se înrăutăţea.

Mike şi cu mine ne-am oprit la baza treptelor de piatră de pe Creasta Sud-Estică să o aşteptăm pe Yasuko, care nu se descurca pe corzile fixe. Mike a încercat să-l contacteze pe Rob pe walkie-talkie, dar transmiţătorul lui funcţiona cu intermitente si nu a reuşit să comunice cu nimeni. Mike avea grijă de Yasuko, iar Rob şi Andy se ocupau de Doug Hansen – singurul client care se afla mai sus decât noi aşa că am presupus că situaţia era sub control. Când Yasuko ne-a ajuns din urmă, i-am cerut voie lui Mike să continui coborârea de unul singur.

— Bine. Dar ai grijă la cornişe, mi-a spus.

Pe la 16.45, când am ajuns la Balcon – promontoriul de pe Creasta Sud-Estică, aflat la 8.412 metri, unde împreună cu Ang Dorje văzusem răsăritul de soare –, am fost şocat să dau peste Beck Weathers stând singur în zăpadă şi tremurând din toţi rărunchii. Presupusesem că se afla la tabăra IV de câteva ore bune.

— Beck, ce naiba faci aici? am exclamat.

Cu câţiva ani înainte Beck îşi făcuse o operaţie de keratotomie radială[45] ca să-şi corecteze vederea. La începutul expediţiei din Everest a descoperit un efect secundar al intervenţiei: presiunea atmosferică joasă de la mare altitudine îi afecta vederea. Cu cât urca mai sus, cu atât presiunea atmosferică era mai joasă şi vederea lui se înrăutăţea.

În după-amiaza trecută, după ce urcase de la tabăra III la tabăra IV, Beck mi-a mărturisit că „vederea îmi era atât de afectată, încât de-abia distingeam ce se întâmpla în faţa mea. Aşa că m-am băgat în spatele lui John Taske şi, când îşi ridica piciorul, îl puneam pe al meu în urma lăsată de bocancul lui".

Înainte Beck vorbise deschis despre problema lui, dar, cu vârful atât de aproape, nu spusese nimănui, nici măcar lui Rob, că starea i se agravase. În ciuda vederii tot mai proaste, se căţăra bine şi se simţea mai puternic decât la începutul expediţiei şi, după cum a explicat, „nu voiam să renunţ prea devreme".

Cât a urcat prin Şaua Sudică în timpul nopţii, Beck a reuşit să ţină pasul cu grupul folosindu-se de aceeaşi strategie ca în după-amiaza precedentă – păşea fix pe urmele celui din faţă. Dar când a ajuns la

Balcon şi a răsărit soarele, şi-a dat seama că vederea lui era mai proastă ca niciodată. Mai mult, din neatenţie se frecase la ochi şi nişte cristale de gheaţă îi zgâriaseră corneea la amândoi ochii.

— Cu un ochi vedeam în ceaţă, cu celălalt de-abia întrezăream câte ceva şi nu distingeam nimic la distanţă. Am simţit că nu vedeam destul de bine ca să urc mai departe fără să îmi pun viaţa în pericol sau să fiu o povară pentru altcineva, aşa că i-am spus lui Rob cum stăteau lucrurile, mărturiseşte Beck.

— Îmi pare rău, prietene, i-a spus Rob imediat, dar va trebui să cobori. O să trimit un şerpaş să te însoţească.

Dar Beck nu era pregătit să renunţe la visul de a ajunge pe vârf:

— I-am explicat lui Rob că există şanse mari ca vederea să mi se îmbunătăţească odată ce soarele va urca mai sus pe cer şi pupilele mi se vor contracta. I-am spus că vreau să mai aştept un pic şi apoi să mă grăbesc să-i prind din urmă dacă începeam să văd mai bine.

Rob a cântărit propunerea lui Beck, apoi i-a spus:

— În regulă. Ai jumătate de oră la dispoziţie ca să afli. Dar nu te pot lăsa să te întorci la tabăra IV de unul singur. Dacă vederea nu ţi se îmbunătăţeşte după jumătate de oră, vreau să rămâi aici, ca să ştiu exact unde eşti, şi să mă aştepţi până mă întorc de pe vârf, iar apoi o să coborâm împreună. Nu glumesc: fie cobori acum, fie promiţi să nu te mişti de aici până nu mă întorc.

— Aşa că am jurat cu mâna pe inimă, mi-a spus Beck voios, în timp ce vântul spulbera zăpada în jurul nostru şi afară se întuneca. Si m-am ţinut de cuvânt. De-aia sunt încă aici.

Imediat după prânz, Stuart Hutchinson, John Taske şi Lou Kasischke au trecut pe lângă el în timp ce coborau cu Lhakpa şi Kami, dar Weathers nu i-a însoţit.

— Încă era vreme bună, aşa că atunci nu am văzut de ce mi-aş fi încălcat promisiunea faţă de Rob, mi-a explicat.

Totuşi, acum se întuneca şi vremea se strica.

— Hai jos cu mine, l-am rugat. O să mai treacă două, trei orc până o să se întoarcă Rob. O să am eu grijă de tine. O să te duc jos fără probleme.

Aproape că îl convinsesem pe Beck să coboare cu mine, când am făcut greşeala să spun că Mike Groom şi Yasuko erau la câteva minute în spatele meu. Într-o zi plină de greşeli, aceasta s-a dovedit a fi una foarte gravă.

— Mulţumesc oricum, a spus Beck. Dar cred că o să-l aştept pe Mike. Are coardă şi poate să mă lege şi să mă ajute să cobor.

— Bine, Beck, am răspuns. Tu decizi. Atunci ne vedem în tabără.

De fapt eram uşurat că nu trebuia să-l cobor pe Beck pe pantele dificile care urmau, dintre care majoritatea nu aveau corzi fixe. Ziua era pe terminate, vremea se înrăutăţea, puterile mă lăsau. Cu toate

acestea, tot nu eram conştient de nenorocirea care ne păştea. Ba mai mult, după ce am vorbit cu Beck, nu m-am grăbit să cobor, ci am căutat o butelie de oxigen goală pe care-o ascunsesem în zăpadă când urcasem, în urmă cu zece ore. Nu voiam să las mizerii pe munte, aşa că am băgat-o în rucsac alături de celelalte două (una goală şi alta parţial plină), iar apoi m-am grăbit spre Şaua Sudică, aflată la 480 de metri mai jos.

*

De la Balcon am coborât fără incidente câteva sute de metri pe o viroagă lină, înzăpezită, dar apoi lucrurile au început să se complice. Traseul şerpuia peste straturi de gresii acoperite cu o pătură de cincisprezece centimetri de zăpadă proaspătă. Trebuia să fiu foarte atent la cum înaintez pe acel teren instabil şi dificil, dar îmi era greu să mă concentrez având în vedere starea ca de beţie în care mă aflam.

Era dificil să găsesc traseul bun, deoarece vântul şterse urmele căţărătorilor care coborâseră înaintea mea. În 1993, partenerul lui Mike Groom – Lopsang Tshering Bhutia, un alpinist himalayan experimentat, nepotul lui Tshering Norgay – a făcut o întoarcere greşită în zona asta, a căzut şi a murit. Am început să vorbesc de unul singur ca să încerc să rămân lucid: „Păstrează-ţi calmul, păstrează-ţi calmul, păstrează-ţi calmul", îmi repetam încontinuu, ca pe o mantră. „Nu îţi permiţi să faci nicio greşeală. E mult prea serioasă treaba. Păstrează-ţi calmul."

Mă aşezasem pe o terasă largă, înclinată, ca să mă odihnesc, dar peste câteva minute un sunet asurzitor m-a speriat aşa de tare, încât am sărit în picioare. Având în vedere că se depusese destulă zăpadă proaspătă, îmi făceam griji ca nu cumva să se fi pornit o avalanşă mai sus pe versant, dar când m-am întors să mă uit n-am văzut nimic. Apoi am auzit din nou acelaşi sunet, de data asta însoţit de un fulger care pentru o secundă a luminat tot cerul, şi mi-am dat seama că era vorba de un tunet.

Dimineaţă, în timp ce urcam, am încercat să studiez traseul din această zonă şi mă uitam după puncte de reper care să mă ajute la coborâre, memorând obsesiv terenul: „Ţine minte să faci la stânga după pintenul care seamănă cu prora unei nave. Apoi urmează dâra de zăpadă până o coteşte brusc la dreapta". Mă învăţasem să procedez aşa în urmă cu mulţi ani, şi a devenit un obicei pe care mă obligam să-l urmez de fiecare dată când escaladam un munte – pe Everest se poate să-mi fi salvat viaţa. La ora 18, când furtuna s-a transformat într-o vijelie în toată regula, cu rafale de zăpadă şi un vânt care bătea cu mai mult de 100 km/h, am dat peste coarda care fusese fixată de muntenegreni pe panta înzăpezită, 180 de metri mai sus de Şa. Mi-am

revenit datorită urgiei care se înteţea şi mi-am dat seama că am coborât la timp cea mai dificilă porţiune din traseu.

Mi-am înfăşurat coarda fixă în jurul mâinilor ca să fac rapel şi am continuat să cobor înfruntând vijelia. Câteva minute mai târziu m-a cuprins o stare cunoscută de sufocare şi mi-am dat seama că rămăsesem din nou fără oxigen. În urmă cu trei ore, când fixasem cea de-a treia butelie de oxigen, şi ultima, la regulator, am observat că manometrul îmi arăta că butelia era doar pe jumătate plină. M-am gândit că îmi va ajunge o mare parte din drum, aşa că nu m-am obosit s-o schimb cu una plină. Iar acum rămăsesem fără oxigen.

Mi-am dat jos masca de pe faţă, am lăsat-o să-mi atârne de gât şi am continuat să cobor, surprinzător de liniştit. Totuşi, fără oxigen mă mişcăm mai greu şi a trebuit să fac pauze mai dese.

Cărţile despre Everest abundă în descrieri ale unor halucinaţii cauzate de hipoxie şi de oboseală. În 1933, faimosul alpinist englez Frank Smythe a văzut „două obiecte ciudate care pluteau în văzduh" direct deasupra lui, la 8.200 de metri: „[Unul] părea să aibă nişte aripi turtite, nedezvoltate şi celălalt avea o protuberanţă care semăna cu un cioc. Pluteau fără se mişte, dar păreau să pulseze încet". În 1980, în timpul ascensiunii solo, lui Reinhold Messner i se păruse că un însoţitor invizibil urcă alături de el. Încetul cu încetul mi-am dat seama că şi mintea mea o luase razna şi asistam la această transformare cu un amestec de fascinaţie şi groază.

Din cauza stării de epuizare în care mă aflam, am experimentat o ciudată detaşare de corp, de parcă mă aflam câţiva metri mai sus şi mă uitam la mine însumi cum cobor. Mă vedeam îmbrăcat într-un jerseu verde şi purtam pantofi. Şi, cu toate că atunci când bătea vântul temperatura scădea sub -56°C, în mod straniu îmi era cald.

La 18.30, când cerul s-a întunecat de tot, mai aveam încă 60 de metri verticali până la tabăra IV. Mai trebuia să trec un singur obstacol ca să ajung la adăpost: o pantă proeminentă de gheaţă tare şi lucioasă, pe care trebuia să cobor fără coardă. Zăpada îngheţată, purtată de rafale de vânt care se deplasau cu 130 km/h, îmi lovea faţa; orice porţiune expusă de piele îngheţa imediat. Corturile, care se aflau la 200 de metri pe orizontală, erau vizibile când şi când prin albul total[46]. Nu exista o marjă de eroare. Îngrijorat fiind că aş putea face o greşeală gravă, m-am aşezat ca să-mi drămuiesc energia înainte să cobor mai departe.

Inerţia a pus stăpânire pe mine imediat ce m-am întins pe jos. Era mult mai uşor să rămân în repaus decât să mă motivez să înfrunt panta de gheaţă; aşa că am stat acolo în timp ce vijelia se dezlănţuia în jurul meu, mi-am lăsat mintea să zboare de la una la alta şi nu am făcut nimic vreo patruzeci şi cinci de minute.

Strânsesem şnurul de la glugă până când îmi rămăsese doar o mică

deschizătură în jurul ochilor şi voiam să îmi dau jos de la gât masca de oxigen, care îngheţase şi era oricum inutilă, când dintr-odată Andy Harris a apărut din beznă lângă mine. Mi-am îndreptat frontala înspre el, dar m-am tras instinctiv înapoi când am văzut în ce hal arăta. Obrajii îi erau acoperiţi de o pojghiţă de gheaţă, un ochi îi era îngheţat şi de-abia putea să vorbească. Părea într-o stare foarte gravă.

— Încotro e tabăra? a întrebat, disperat să ajungă la adăpost.

I-am indicat în ce direcţie se afla tabăra IV şi l-am avertizat în legătură cu panta de gheaţă de mai jos.

— E mai abruptă decât pare! am strigat, încercând să mă fac auzit în acea urgie. Poate ar trebui să cobor eu primul şi să mă întorc cu o coardă din tabără...

Nu apucasem să termin de vorbit când Andy s-a întors dintr-odată şi a păşit pe marginea pantei îngheţate, lăsându-mă mască.

Trăgându-se pe fund, a început să coboare cea mai abruptă porţiune a pantei.

— Andy, e o nebunie să încerci aşa ceva! Sigur o s-o dai în bară! am strigat după el.

A strigat şi el ceva înapoi, dar nu am auzit ce-a zis din cauza vijeliei. O secundă mai târziu s-a dezechilibrat, s-a întors cu fundul în sus şi dintr-odată l-am văzut alunecând cu viteză, cu capul înainte, pe gheaţă.

De-abia distingeam trupul nemişcat al lui Andy, care se prăbuşise la baza stâncii, 60 de metri mai jos. Eram convins că-şi rupsese cel puţin un picior, dacă nu chiar gâtul. Dar apoi, incredibil, s-a ridicat, mi-a făcut un semn că e OK şi a continuat să înainteze cu greu spre tabăra IV care atunci se vedea cu claritate, 150 de metri mai încolo.

Vedeam siluetele a trei sau patru persoane care stăteau în faţa corturilor; lumina frontalelor pâlpâia prin furtuna de zăpadă. M-am uitat cum Harris se îndreaptă spre ei, peste terenul plan; i-au trebuit mai puţin de zece minute ca să ajungă în tabără. Când norii s-au închis un moment mai târziu si n-am mai văzut nimic, el mai avea cam 20 de metri până la corturi, poate chiar mai puţin. După aceea nu l-am mai văzut, dar eram sigur că ajunsese la adăpost, unde Chuldum şi Arita precis ne aşteptau cu ceai fierbinte. Cum stăteam în mijlocul furtunii şi mai aveam de coborât panta îngheţată ca să ajung la corturi, am simţit că mă cuprinde invidia. Eram furios că ghidul meu nu mă aşteptase.

În rucsac nu aveam altceva decât trei butelii de oxigen goale şi o jumătate de litru de limonadă îngheţată; probabil că nu cântărea mai mult de 7-9 kilograme. Dar eram obosit şi îngrijorat să nu-mi rup vreun picior la coborâre, aşa că am aruncat rucsacul peste margine şi am sperat că o să-l recuperez mai târziu. Apoi m-am ridicat şi am început să cobor pe gheaţa care era la fel de fină şi de tare precum o

bilă de popice.

Coborârea a fost periculoasă şi obositoare, dar după un sfert de oră în care m-am ajutat de colţari, mă aflam Ia baza pantei. Mi-am găsit repede rucsacul, iar după încă zece minute eram în tabără. M-am aruncat în cort cu colţarii încă în picioare, am închis bine uşa şi m-am întins pe podeaua îngheţată. Eram prea obosit ca să mă mai ridic în capul oaselor. Pentru prima dată simţeam cât de extenuat eram de fapt; niciodată nu mai fusesem atât de istovit. Dar eram în siguranţă. Andy era în siguranţă. Ceilalţi urmau să ajungă şi ei în tabără. Reuşisem naibii. Urcasem pe Everest. Fusese şi greu, dar în cele din urmă totul se sfârşise cu bine.

*

Au trecut multe ore până să aflu că de fapt nu se sfârşise cu bine – nouăsprezece oameni erau izolaţi pe munte din cauza viscolului, luptându-se cu disperare ca să supravieţuiască.

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Vârful, 13.25, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Primejdia aventurilor marinăreşti şi a furtunilor are multe faţete, şi numai când şi când îţi apare în chip vădit acea violenţă cu intenţie sinistră, acel ceva nedefinit care sileşte mintea şi inima omului să creadă că înlănţuirea de calamităţi sau furia elementelor îl atacă cu gânduri rele, cu o forţă fără frâu, cu o cruzime dezlănţuită, vrând să-i smulgă din inimă orice speranţă sau teamă, chinul oboselilor şi setea de odihnă, vrând să sfărâme, să distrugă, să nimicească tot ce el a văzut, a cunoscut, a savurat, a iubit sau a urât, tot ce este necesar şi de nepreţuit – soarele, amintirile, viitorul – vrând să spulbere din faţa lui toate comorile lumii prin actul simplu şi groaznic al uciderii.

Joseph Conrad,
*Lord Jim**[47]***

Neil Beidleman a ajuns pe vârf la ora 13.25 împreună cu clientul Martin Adams. Când au ajuns sus, Andy Harris şi Anatoli Boukreev erau deja acolo; eu coborâsem cu opt minute mai devreme. Presupunând că restul grupului său va apărea în scurt timp, Beidleman a făcut câteva poze, l-a tachinat pe Boukreev şi s-a aşezat ca să aştepte. La 13.45, clientul Kiev Schoening a urcat ultima porţiune, a scos o poză cu soţia şi copiii lui şi a sărbătorit, cu ochii în lacrimi, faptul că ajunsese pe acoperişul lumii.

Din cauza unei ridicături a crestei, când eşti pe vârf nu poţi să vezi traseul de mai jos, iar la ora 14 – ora de întoarcere – Fischer şi ceilalţi clienţi nu apăruseră încă. Beidleman era îngrijorat de întârziere.

În vârstă de treizeci şi şase de ani, de profesie inginer aerospaţial, era un ghid foarte conştiincios, tăcut, gânditor şi îl plăceau majoritatea membrilor echipei sale şi a lui Hall. De asemenea, Beidleman era unul dintre cei mai puternici alpinişti de acolo. Cu doi ani urmă, el şi Boukreev – pe care-l considera un prieten bun – urcaseră pe vârful Makalu, 8.481 de metri, într-un timp aproape record, fără oxigen suplimentar şi fără ajutorul şerpaşilor. I-a cunoscut pe Fischer şi pe Hall în 1992 pe K2, unde competenţa şi felul lui plăcut de a fi i-au impresionat pe cei doi. Dar, pentru că Beidleman nu prea avea experienţă în alpinismul de mare altitudine (Makalu era singurul vârf important din Himalaya pe care urcase), el era al treilea în rang după Fischer şi Boukreev la conducerea echipei Mountain

Madness. Statutul lui de ghid începător se vedea şi în banii pe care-i primea: acceptase slujba pentru 10.000 de dolari, în comparaţie cu Boukreev, care primea 25.000 de dolari.

Beidleman, un tip sensibil din fire, era conştient de statutul lui în cadrul grupului.

— Era clar că mă considerau al treilea ghid, a recunoscut el la finalul expediţiei, aşa că am încercat să nu insist prea mult. Drept urmare, nu îmi spuneam mereu părerea când poate ar fi trebuit s-o fac, iar acum regret asta.

Beidleman a spus că, având în vedere planul vag al lui Fischer în legătură cu ziua marii ascensiuni, Lopsang Jangbu trebuia să fie în frunte şi să aibă la el o staţie radio şi doi colaci de coardă pe care să-i fixeze pentru clienţi; Boukreev şi Beidleman – niciunul din ei nu primise vreun walkie-talkie – trebuiau să se afle „pe la mijloc sau mai în faţă, depinde de cum se mişcau clienţii; şi Scott, care avea celălalt walkie-talkie, era ultimul. După cum sugerase Rob, ne-am decis ca ora 14 să fie ora obligatorie de întoarcere – toţi cei care nu se aflau la câţiva metri de vârf trebuiau să se întoarcă şi să coboare".

— Scott trebuia să îi întoarcă din drum pe clienţi, a explicat Beidleman. Vorbiserăm despre asta. I-am spus că, în calitate de ghid începător, nu mă simţeam bine să le spun clienţilor care plătiseră 65.000 de dolari că trebuiau să coboare. Aşa că Scott şi-a asumat această responsabilitate. Dar, habar n-am de ce, nu s-a mai ţinut de cuvânt.

De fapt, singurii care au ajuns pe vârf înainte de ora 14 au fost Boukreev, Harris, Beidleman, Adams, Schoening şi cu mine; dacă Fischer şi Hall ar fi ţinut cont de planurile stabilite înainte, toţi ceilalţi s-ar fi întors înainte să ajungă sus.

În ciuda faptului că Beidleman era tot mai îngrijorat din cauza orei târzii, nu avea un walkie-talkie, deci nu avea cum să ia legătura şi să discute cu Fischer. Lopsang – care avea walkie-talkie – încă nu apăruse. Dimineaţa devreme, când Beidleman l-a văzut pe Lopsang vomitând pe Balcon, luase cei doi colaci de coardă de la şerpaş, ca să îi fixeze el pe stâncile de sus. Totuşi, acum se plânge că „nici măcar nu mi-a trecut prin cap să iau şi walkie-talkie-ul". Urmarea a fost că, după cum îşi aminteşte Beidleman, „am stat foarte mult timp pe vârf uitându-mă la ceas şi aşteptând ca Fischer să apară. Mă gândeam să cobor, dar, de fiecare dată când mă ridicam să plec, încă unul dintre clienţii noştri apărea pe creastă, aşa că mă aşezam din nou să îi aştept".

Sandy Pittman a trecut peste ultimul obstacol pe la 14.10, cu puţin înainte ca Charlotte Fox, Lopsang Jangbu, Tim Madsen şi Lene Gammelgaard să ajungă şi ei. Dar Pittman se mişca foarte încet şi chiar înainte de vârf s-a prăbuşit dintr-odată în genunchi în zăpadă.

Când Lopsang a mers să o ajute, a observat că butelia ei de oxigen – a treia – se golise. În dimineaţa aceea, când se legase în coardă de Pittman şi o trăsese după el, îi deschisese la maximum valva buteliei – aşa că ea primise patru litri de gaz pe minut, dar, prin urmare, rămăsese foarte repede fără oxigen. Din fericire, Lopsang – care nu folosea oxigen – avea la el o butelie plină. A fixat-o de masca şi regulatorul lui Pittman şi apoi au urcat împreună ultimii metri până sus şi s-au alăturat veseliei generale.

Rob Hall, Mike Groom şi Yasuko Namba au ajuns şi ei pe vârf tot cam pe atunci. Hall a sunat-o pe Helen Wilton, la tabăra de bază, ca să-i dea vestea cea bună.

— Rob mi-a spus că bătea vântul şi că era rece, îşi aduce aminte Wilton, dar totul părea să fie în regulă. Mi-a spus că: „Doug tocmai urcă şi el; o să coborâm imediat ce ajunge. [...] Dacă nu mai primeşti nicio veste de la mine, să ştii că totul e în regulă”.

Wilton i-a anunţat pe cei de la biroul Adventure Consultants din Noua Zeelandă şi o mulţime de faxuri au fost trimise prietenilor şi familiilor de peste tot din lume, prin care îi anunţau de succesul expediţiei.

Dar Doug Hansen şi Fischer nu se aflau imediat sub vârf, cum credea Hall. De fapt, Fischer a ajuns sus la 15.40, iar Hansen abia după ora 16.

*

În după-amiaza trecută – joi, 9 mai – când urcaserăm cu toţii de la tabăra III la tabăra IV, Fischer nu a ajuns la corturile de pe Şaua Sudică decât după ora 17. Se vedea cu ochiul liber că era obosit, deşi şi-a dat silinţa ca asta să nu se observe. Charlotte Fox, colega lui de cort, îşi aduce aminte că „în seara aceea nu mi-am dat seama că Scott s-ar putea să fie bolnav. Părea extrem de entuziasmat şi ne încuraja aşa cum face un antrenor înaintea unui important meci de fotbal american”.

De fapt, Fischer era extenuat din cauza eforturilor fizice şi psihice la care fusese supus în săptămânile care trecuseră. Deşi avea nişte rezerve de energie extraordinare, fusese risipitor, iar când a ajuns la tabăra IV, acestea aproape că îi secaseră.

— Scott om puternic, a mărturisit Boukreev după expediţie, dar înainte de urcare pe vârf e obosit, are multe probleme, iroseşte puterile. Griji, griji, griji, griji. Scott îngrijorat, dar ţine în el.

De asemenea, Fischer nu a spus nimănui că, în timpul ascensiunii spre vârf, chiar era bolnav. În 1984, în timpul unui expediţii pe masivul Annapurna din Nepal, s-a ales cu un parazit gastrointestinal, *Entamoeba histolytica*, de care nu a reuşit să scape complet în anii care

au urmat. Amiba se trezea din starea de inactivitate la intervale neregulate şi atunci îi provoca dureri puternice şi îi lăsa câte-un chist pe ficat. Fischer le-a spus de problema lui doar câtorva oameni de la tabăra de bază şi a insistat că nu e nimic grav.

După spusele lui Jane Bromet, când boala punea stăpânire pe Fischer (după cum se pare că s-a întâmplat în primăvara lui 1996), acesta „avea perioade în care transpira abundent şi avea frisoane. În acele momente nu putea să facă nimic, dar nu durau mai mult de zece-cincisprezece minute, după care nu mai avea nimic. În Seattle atacurile aveau loc poate o dată pe săptămână, dar când era stresat se manifestau mai des. La tabăra de bază suferea din cauza lor din ce în ce mai des – o dată la două zile, uneori o dată pe zi.

Fischer nu ne-a spus niciodată că ar fi avut astfel de atacuri la tabăra IV sau mai sus. Fox a menţionat că, joi seara, imediat după ce el a intrat în cort, „Scott a adormit foarte repede şi a dormit buştean vreo două ore". La 22, când s-a trezit, s-a pregătit încet şi a rămas în tabără mult după ce ultimii clienţi, ghizi şi şerpaşi porniseră spre vârf.

Nu e clar la ce oră a plecat Fischer din tabăra IV; poate la 1 noaptea, vineri, 10 mai. Majoritatea traseului s-a aflat cu mult în urma tuturor şi nu a ajuns la Vârful Sudic decât la ora 13 după-masă. L-am văzut prima dată pe la 14.25, când coboram de pe vârf, şi am aşteptat împreună cu Andy Harris să se elibereze Pasul lui Hillary. Fischer era ultimul care venea pe coardă şi părea extrem de obosit.

După ce am schimbat nişte politeţuri, Fischer a vorbit puţin şi cu Adams şi Anatoli Boukreev, care se aflau puţin mai sus de mine şi Harris, aşteptând şi ei să coboare Pasul.

— Hei, Martin, l-a tachinat Fischer, vorbind prin masca de oxigen, încercând să pară glumeţ, crezi că poţi să urci pe vârful Everest?

— Hei, Scott, a răspuns Adams puţin enervat că Fischer nu-l felicitase, tocmai am făcut-o!

Apoi Fischer a schimbat câteva vorbe cu Boukreev. După câte îşi aduce aminte Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „o să cobor cu Martin". Fischer şi-a continuat cu greu drumul spre vârf, în timp ce Harris, Boukreev, Adams şi cu mine am făcut rapel pe Pas. Nimeni nu a spus nimic de starea lui Fischer. Nu ne-am dat seama că s-ar putea să dea de bucluc.

Beidleman spune că Fischer încă nu ajunsese pe vârf la ora 15.10, vineri după-masă. Mai adaugă că „am hotărât că e timpul să plec naibii de acolo, chiar dacă Scott nu-şi făcuse încă apariţia". I-a adunat pe Pittman, Gammelgaard, Fox şi Madsen şi a început să le ghideze coborârea pe creastă. Douăzeci de minute mai târziu, chiar înainte de Pasul lui Hillary, s-au întâlnit cu Fischer.

— Nu i-am spus nimic, îşi aminteşte Beidleman. El doar ne-a făcut cu mâna. Părea că nu se simte bine, dar era Scott, aşa că nu mi-am

făcut prea multe griji. M-am gândit că o să urce pe vârf şi apoi o să ne prindă repede din urmă ca să mă ajute să-i cobor pe clienţi.

La momentul respectiv, Pittman era cea mai mare grijă a lui Beidleman.

— Toţi erau destul de terminaţi, dar Sandy părea că se simte cel mai rău. Mă gândeam că, dacă nu stau mereu cu ochii pe ea, pur şi simplu o să cadă de pe creastă. Aşa că m-am asigurat că era prinsă de corzile fixe, iar în locurile în care nu exista coardă am prins-o din spate, de ham, şi am ţinut-o strâns până când se apuca de următoarea coardă. Era atât de pierdută, încât nu cred că ştia că sunt acolo.

Cu puţin înainte de Vârful Sudic, în timp ce coborau printr-o pătură groasă de nori şi ninsoare, Pittman a căzut din nou şi a rugat-o pe Fox să îi facă o injecţie cu un steroid puternic numit dexametazonă. „Dex”, aşa cum i se mai spune, poate ameliora temporar efectele negative al răului de altitudine; urmând instrucţiunile doctoriţei Ingrid Hunt, în caz de urgenţă fiecare membru din echipa lui Fischer avea la el o seringă cu acest medicament, pe care o ţinea într-o cutie de plastic de la periuţa de dinţi, într-un buzunar din interiorul costumului, ca să nu îngheţe.

— I-am tras puţin pantalonii lui Sandy, îşi aminteşte Fox, şi i-am băgat acul în şold, direct prin colanţi.

Beidleman, care se oprise la Vârful Sudic ca să evalueze starea depozitului de oxigen, a ajuns la ceilalţi exact când Fox înfigea acul în Pittman, care era întinsă cu faţa în jos în zăpadă.

— Când am trecut de culme şi am văzut-o pe Sandy pe jos şi pe Charlotte aplecată peste ea cu seringa în mână, m-am gândit că situaţia e destul de gravă. Am întrebat-o pe Sandy ce s-a întâmplat, dar când a încercat să-mi răspundă a scos doar nişte sunete nearticulate.

Beidleman, foarte îngrijorat, i-a cerut lui Gammelgaard să îi dea lui Pittman butelia ei plină de oxigen şi să o ia pe cea aproape goală, apoi s-a asigurat că regulatorul era dat la maximum şi a început să o tragă pe panta abruptă, înzăpezită a Crestei Sud-Estice.

— Când începea să alunece, îi dădeam drumul şi glisam în faţa ei, explică el. După 50 de metri mă opream, mă ţineam de coarda fixă şi mă pregăteam să-mi folosesc corpul ca să o împiedic să alunece mai departe. Prima dată când Sandy a intrat în mine cu viteză, colţarii ei mi-au sfâşiat pantalonii. Zburau pene peste tot.

Spre uşurarea tuturor, după aproximativ douăzeci de minute, injecţia şi oxigenul suplimentar au revigorat-o pe Pittman şi a putut să continue coborârea de una singură.

În jurul orei 17, în timp ce Beidleman îi conducea pe clienţi în josul crestei, Mike Groom şi Yasuko Namba ajungeau la Balcon, 150 de metri mai jos. De la acest promontoriu, aflat la 8412 metri, traseul o

coteşte brusc dinspre creastă spre sud, în direcţia taberei IV. Totuşi, când Groom s-a uitat în partea opusă – spre partea nordică a crestei – a văzut, prin ninsoarea deasă şi lumina care se împuţina, un alpinist care deviase mult de la traseu: era Martin Adams. Acesta îşi pierduse simţul orientării din cauza vijeliei şi coborâse din greşeală pe Faţa Kangshung, spre Tibet.

Imediat ce Adams i-a văzut pe Groom şi pe Namba deasupra lui, şi-a dat seama că greşise drumul şi a urcat încet înapoi spre Balcon.

— Martin era complet dezorientat când a ajuns lângă noi, îşi aminteşte Groom. Nu purta masca de oxigen şi faţa îi era acoperită de zăpadă.

A întrebat „Încotro sunt corturile?", Groom i-a arătat pe unde s-o ia, şi Adams a început imediat să coboare pe partea bună a crestei, urmărind cărarea pe care o făcusem cu vreo zece minute mai devreme.

În timp ce Groom îl aştepta pe Adams să urce pe creastă, a trimis-o pe Namba singură înainte, iar el şi-a făcut de lucru căutând o husă de la aparatul foto pe care o lăsase acolo la urcare. Când s-a uitat în jur a observat că mai era încă o persoană pe Balcon.

— Deoarece părea cumva camuflat de zăpadă, am crezut că e cineva din grupul lui Fischer şi l-am ignorat. Apoi persoana respectivă s-a ridicat în picioare şi a spus: „Salut, Mike". Atunci mi-am dat seama că e Beck.

Groom, care fusese la fel de surprins ca mine să dea peste Beck, şi-a scos coarda, l-a legat pe texan şi a început să-l coboare spre Şaua Sudică.

— Beck era orb şi neajutorat, povesteşte Groom, şi la fiecare zece metri făcea un pas în gol şi trebuia să-l ţin cu coarda. De multe ori am crezut că o să mă tragă în jos după el. Era al naibii de stresant. Trebuia să mă asigur că mi-am fixat bine pioletul, că aveam colţarii mereu curaţi şi că se înfigeau în ceva solid.

Unul câte unul, urmând cărarea pe care o făcusem în urmă cu cincisprezece-douăzeci de minute, Beidleman şi ceilalţi clienţi ai lui Fischer coborau prin vijelia care se înteţea. Adams era în spatele meu, în faţa celorlalţi; apoi veneau Namba, Groom şi Weathers, Schoening şi Gammelgaard, Beidleman şi, la urmă, Pittman, Fox şi Madsen.

Cu 150 de metri înainte de Şaua Sudică, unde peretele de gresie, înclinat, se transforma într-o pantă mai lină, înzăpezită, lui Namba i s-a terminat oxigenul, iar micuţa japoneză s-a trântit la pământ şi nu a mai vrut să se mişte de acolo.

— Când am încercat să-i dau jos masca de oxigen ca să respire mai bine, şi-a pus-o imediat înapoi, spune Groom. Indiferent cât am încercat să o conving că nu mai are oxigen şi că masca o sufocă de fapt, nu am reuşit. Beck era deja atât de slăbit, că nu mai putea să meargă singur şi trebuia să-l sprijin ca să stea în picioare. Din fericire,

chiar atunci ne-a ajuns Neil din urmă.

Beidleman a văzut că Groom era ocupat cu Weathers, aşa că a tras-o pe Namba înspre tabăra IV, chiar dacă ea nu făcea parte din echipa lui Fischer.

Era deja 18.45 şi afară era aproape întuneric. Beidleman, Groom, clienţii lor şi doi şerpaşi din echipa lui Fischer care apăruseră cu întârziere din ceaţă – Tashi Tshering şi Ngawang Dorje – formaseră un singur grup. Deşi înaintau încet, ajunseseră la 60 de metri verticali de tabăra IV. În acel moment eu tocmai ajungeam la corturi – probabil că nu aveam un avans mai mare de cincisprezece minute faţă de cei mai din faţă membri ai grupului lui Beidleman. Dar în acel răstimp furtuna s-a transformat dintr-odată într-un adevărat uragan şi vizibilitatea a scăzut la mai puţin de cinci metri.

Beidleman voia să evite periculoasa pantă de gheaţă, aşa că i-a condus pe cei din grup pe un alt traseu, care şerpuia mult înspre est, unde panta nu era aşa de abruptă. Pe la 19.30 au ajuns cu bine la întinderea largă, deluroasă a Şeii Sudice. Cu toate acestea, mai erau doar trei, patru clienţi cărora le mai funcţionau bateriile din frontale şi toţi erau pe punctul de a ceda fizic. Fox se baza tot mai mult pe ajutorul lui Madsen. Weathers şi Namba nu puteau să meargă dacă nu erau ajutaţi de Groom şi Beidleman.

Beidleman ştia că se aflau pe partea estică a Şeii, cea dinspre Tibet, şi că tabăra era undeva spre vest. Dar, ca să înainteze în acea direcţie, ar fi trebuit să meargă împotriva vântului şi ar fi ajuns în mijlocul vijeliei. Particule de zăpadă şi gheaţă, purtate de vânt, îi loveau cu putere pe alpinişti peste faţă, le vătămau ochii şi, prin urmare, nu mai vedeau pe unde să o ia.

— Era atât de greu şi de dureros, încât aveam tendinţa să ne abatem din calea vântului, să ne ferim de el luând-o în stânga, şi aşa ne-am rătăcit, explică Schoening. Uneori nu-ţi vedeai nici propriile picioare, atât de puternică era vijelia, continuă. îmi era teamă ca nu cumva unul dintre noi să se trântească la pământ sau să se piardă de grup şi să nu-l mai vedem niciodată. Dar, odată ce am ajuns pe Şa, ne-am luat după şerpaşi crezând că ei ştiu unde e tabăra. Apoi s-au oprit brusc şi au luat-o în direcţia opusă – mi-am dat repede seama că nici ei n-aveau habar unde se aflau. Atunci am avut un presentiment. Atunci am realizat pentru prima dată că am dat de bucluc.

În următoarele două ore Beidleman, Groom, cei doi şerpaşi şi cei şapte clienţi s-au învârtit cu greu prin furtună, sperând să dea peste tabără. Erau din ce în ce mai obosiţi şi starea de hipotermie li se agrava. Odată au găsit nişte butelii goale de oxigen, ceea ce sugera că tabăra era pe aproape, dar tot nu au găsit-o.

— Era un haos total, povesteşte Beidleman. Oamenii se împrăştiaseră peste tot; am strigat la ei şi am încercat să-i fac să se

ţină după un singur conducător. În cele din urmă, pe la ora 22, am urcat un mic deal şi m-am simţit de parcă mă aflam la capătul lumii. Simţeam că imediat după e un mare gol.

Grupul ajunsese din greşeală la partea cea mai estică a Şeii, chiar lângă prăpastia de 2.100 de metri de pe Faţa Kangshung. Se aflau la aceeaşi altitudine cu tabăra IV, dar la 300 de metri pe orizontală[48] de adăpost. Beidleman explică:

— Ştiam că, dacă o să continuăm să ne învârtim prin furtună, o să pierdem repede pe cineva. Eu eram epuizat de la cum o cărasem pe Yasuko. Charlotte şi Sandy de-abia se mai ţineau pe picioare. Aşa că le-am strigat să ne grupăm şi să rămânem acolo până se mai potoleşte vijelia.

Beidleman şi Schoening au căutat un loc unde să se adăpostească de vânt, dar n-au găsit nici unul. Toţi rămăseseră de mult fără oxigen, ceea ce însemna că erau mult mai vulnerabili la frigul care depăşea -73°C. Alpiniştii au format un şir jalnic în spatele unui bolovan nu mai mare decât o maşină de spălat. S-au aşezat pe gheaţa de pe care vântul suflase zăpada.

— Frigul aproape că mă terminase, spune Charlotte Fox. Ochii îmi erau îngheţaţi. Nu credeam că o să scăpăm cu viaţă. Frigul era atât de cumplit, încât nu ştiam cât pot să-l mai îndur. M-am ghemuit pe jos şi am sperat că voi muri repede.

— Am încercat să ne încălzim lovindu-ne unii pe alţii cu mâinile, îşi aduce aminte Weathers. Cineva a strigat să ne mişcăm mereu mâinile şi picioarele. Sandy era isterică; striga încontinuu: „Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!” Dar nimeni altcineva nu zicea mare lucru.

*

Trei sute de metri mai la vest, eu mă aflam în cortul meu şi nu mă puteam opri din tremurat – chiar dacă eram băgat în sacul de dormit şi purtam pufoaica şi toate hainele pe care le aveam. Vijelia ameninţa să zboare cortul. De fiecare dată când se deschidea uşa, vântul sufla înăuntru particule de zăpadă, aşa că totul era acoperit cu un strat de doi centimetri de zăpadă. Nu ştiam de tragedia care avea loc afară, în furtună; îmi pierdeam şi îmi recăpătăm cunoştinţa, deliram din cauza oboselii, a deshidratării şi a efectelor lipsei de oxigen.

La un moment dat în acea seară, Stuart Hutchinson, colegul meu de cort, a intrat, m-a scuturat cu putere şi m-a întrebat dacă voiam să ies ca să batem în oale şi să luminăm cerul, în speranţa că o să-i ghidăm pe alpiniştii care se rătăciseră; eram prea slăbit şi incoerent ca să-i răspund. Hutchinson – care se întorsese în tabără la ora 14 şi, prin urmare, era într-o formă mult mai bună ca mine – a încercat apoi să-i trezească pe ceilalţi şerpaşi şi clienţi. Dar toţi erau fie prea înfrigurați,

fie prea extenuaţi. Aşa că Hutchinson a înfruntat singur furtuna.

În acea noapte, Stuart a ieşit de şase ori ca să-i caute pe alpiniştii rătăciţi, dar vijelia era atât de puternică, încât nu a cutezat să se îndepărteze mai mult de câţiva metri de tabără.

— Vântul era incredibil de puternic, subliniază el. Particulele de zăpadă parcă erau aruncate de un aparat de curăţat cu nisip. Nu puteam să stau afară mai mult de un sfert de oră – mi se făcea prea frig şi trebuia să mă întorc în cort.

*

Dintre alpiniştii care se ghemuiseră pe marginea estică a Şeii, Beidleman fusese cel care se hotărâse să urmărească vijelia, sperând să observe semnele încetării acesteia. Cu puţin înainte de miezul nopţii, vigilenţa lui a fost răsplătită când a observat câteva stele şi le-a strigat şi celorlalţi să privească. Vântul încă sufla cu putere de-a lungul muntelui, dar mai sus cerul începuse să se însenineze şi puteau să distingă siluetele masive ale Everestului şi vârful Lhotse. Orientându-se după ele, Kiev Schoening credea că poate să localizeze unde se afla grupul faţă de tabăra IV. După ce a discutat cu Beidleman, strigând ca să se facă auzit, l-a convins că ştie unde sunt corturile.

Beidleman a încercat să-i mobilizeze pe ceilalţi ca să pornească toţi în direcţia indicată de Schoening, dar Pittman, Fox, Weathers şi Namba erau prea slăbiţi. Ghidul şi-a dat seama că, dacă nu ajunge nimeni la corturi ca să ceară ajutor, vor muri cu toţii. Aşa că Beidleman i-a chemat pe cei care puteau să meargă, şi a pornit împreună cu Schoening, Gammelgaar, Groom şi cu cei doi şerpaşi prin furtună ca să aducă ajutoare. I-au lăsat în urmă pe cei patru clienţi şi pe Tim Madsen. Acesta nu voia să-şi abandoneze prietena, aşa că s-a oferit să rămână acolo şi să aibă grijă de ceilalţi.

Douăzeci de minute mai târziu, echipa lui Beidleman a ajuns cu chiu, cu vai în tabără, unde a avut loc o reîntâlnire emoţionantă cu Anatoli Boukreev, care fusese foarte îngrijorat. Schoening şi Beidleman de-abia puteau să vorbească, dar i-au spus rusului unde se aflau ceilalţi cinci clienţi care rămăseseră în urmă, după care s-au prăbuşit extenuaţi în corturile lor.

Boukreev coborâse la tabăra IV cu multe ore înaintea clienţilor din echipa lui Fischer. La ora 17, când coechipierii lui se luptau să coboare prin norii de la 8.500 de metri, Boukreev era deja la el în cort, se odihnea şi bea ceai. Ghizi cu experienţă aveau mai târziu să conteste decizia lui de a coborî atât de mult înaintea clienţilor – fusese un gest cu totul nepotrivit pentru un ghid. Unul dintre clienţii din acel grup vorbeşte cu dispreţ despre Boukreev şi subliniază că, atunci când au avut nevoie de el, acesta „şi-a luat tălpăşiţa”.

Anatoli a părăsit vârful pe la ora 14, dar la scurt timp a trebuit să aştepte să se elibereze Pasul lui Hillary. Imediat ce aglomeraţia a trecut, a coborât rapid pe Creasta Sud-Estică, fără să aştepte niciun client – deşi pe Pas îi spusese lui Fischer că o să-l însoţească pe Martin Adams. Prin urmare, Boukreev a ajuns la tabăra IV cu mult înainte ca vijelia să fie în toi.

După expediţie, când l-am întrebat pe Anatoli de ce se grăbise, mi-a dat transcrierea unui interviu care apăruse, cu ajutorul unui interpret rus, în urmă cu câteva zile în *Men's Journal*. Boukreev mi-a spus că transcrierea este corectă. Am citit-o pe loc şi am găsit imediat întrebările care aveau legătură cu coborârea, la care el răspunsese:

Am stat [pe vârf] cam o oră. [...] E foarte rece şi, evident, puterile îţi slăbesc. [...] Nu aveam cum să fiu de folos dacă stăteam acolo îngheţând, aşteptând. Aveam să îi ajut mai mult dacă mă întorceam la tabăra IV, ca să le duc butelii de oxigen alpiniştilor care coborau, sau să mă întorc şi să-i ajut dacă şi-ar fi pierdut forţele la coborâre. [...] Dacă la acea altitudine nu te mişti încontinuu, din cauza frigului rămâi fără putere şi apoi nu mai poţi să faci nimic.

Faptul că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar îi accentua, fără îndoială, sensibilitatea la frig; fără oxigen nu şi-a permis să îi aştepte pe clienţii mai înceţi pe creastă, altfel ar fi putut suferi din cauza degerăturilor şi a hipotermiei. Oricare ar fi fost motivul, s-a grăbit să coboare înaintea grupului – aşa cum procedase de-a lungul întregii expediţii, după cum dovedeau ultimele scrisori şi telefoane ale lui Fischer de la tabăra de bază.

Când am pus la îndoială gestul lui de a-i lăsa pe clienţi pe creastă, Anatoli a insistat că a făcut-o spre binele echipei:

— E mai bine pentru mine să mă încălzesc la Şaua Sudică, să fiu gata să le duc clienţilor butelii cu oxigen dacă rămân fără.

Într-adevăr, la scurt timp după căderea întunericului, după ce grupul lui Beidleman nu s-a întors şi furtuna se transformase într-o adevărată vijelie, Boukreev şi-a dat seama că erau în pericol şi a dat dovadă de curaj încercând să le ducă oxigen. Dar planul lui avea un defect mare: deoarece nici el, nici Beidleman nu aveau walkie-talkie, Anatoli nu ştia care era situaţia alpiniştilor dispăruţi şi nici nu avea cum să-i localizeze în zona întinsă din partea de sus a muntelui.

Totuşi, pe la 19.30, Boukreev a plecat din tabăra IV În căutarea lor. Dar apoi, şi-a amintit:

Nu se vedea la mai mult de un metru. Apoi n-am mai văzut nici măcar atâta. Aveam o frontală şi am folosit oxigen ca sa urc mai repede. Aveam la mine trei butelii. Am încercat să merg mai repede,

dar nu vedeam nimic. [...] Era ca şi cum n-aş fi avut ochi, ca şi cum n-aş fi putut să văd, era imposibil să disting ceva. Era o situaţie periculoasă, deoarece poţi să cazi într-o crevasă sau să te duci 900 de metri în gol, spre partea sudică a Feţei Lhotse. Am încercat să urc, era întuneric, nu am găsit coarda fixă.

La vreo 200 de metri mai sus de Şa, Boukreev şi-a dat seama că efortul lui era zadarnic şi s-a întors la corturi, dar aproape că s-a pierdut şi el, recunoaşte acesta. În orice caz, mai bine că a renunţat, deoarece coechipierii lui nu se mai aflau pe creasta de deasupra, unde voia Boukreev să ajungă. Când Boukreev s-a dat bătut, grupul lui Beidleman rătăcea în Şa, 200 de metri mai jos de locul unde era rusul.

Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV pe la ora 21. Era extenuat şi foarte îngrijorat din cauza coechipierilor care lipseau. La marginea taberei s-a aşezat pe rucsac, şi-a luat capul în mâini şi a încercat să găsească o modalitate ca să-i salveze.

— Vântul îmi băga zăpadă pe la spate, dar nu aveam puterea necesară ca să mă mişc, şi-a amintit mai târziu. Nu ţin minte cât am stat acolo. Am început să pierd noţiunea timpului din cauză că eram prea obosit, prea extenuat.

Într-una dintre incursiunile lui, Stuart Hutchinson, care îi căuta pe membrii echipei lui Rob Hall care lipseau, a fost şocat să dea peste Boukreev, stând de unul singur în furtună. După spusele lui Hutchinson, Boukreev „era aplecat în faţă şi vomita cam la 30 de metri de corturile sud-africanilor. Când l-am întrebat dacă are nevoie de ajutor mi-a spus că „Nu! Nu! Nu!". Părea să-i fie foarte rău şi se comporta ca un om beat. Aşa că l-am dus la corturile lui Fischer şi nişte şerpaşi l-au băgat înăuntru.

Boukreev era foarte îngrijorat din cauza celor nouăsprezece alpinişti dispăruţi, dar, pentru că nu avea habar unde ar putea fi, nu putea să facă altceva decât să se încălzească, să încerce să-şi recapete puterile şi să aştepte răbdător. Apoi, la 00.45, Beidleman, Groom, Schoening şi Ciammelgaar au ajuns, împleticindu-se, în tabără.

— Kiev şi Neal erau atât de obosiţi, încât de-abia mai puteau să meargă, îşi aduce aminte Boukreev. Mi-au spus că Charlotte, Sandy şi Tim au nevoie de ajutor şi că Sandy e aproape moartă. Apoi mi-au dat indicaţii unde să-i găsesc.

Când Stuart a auzit că s-au întors alpiniştii, a mers să-l ajute pe Groom.

— L-am dus pe Mike la el în cort, îşi aminteşte Hutchinson. Era foarte, foarte obosit. Putea să se exprime coerent, dar era un efort foarte mare pentru el – parcă era un muribund care-şi rostea ultimele cuvinte. „Trebuie să chemi nişte şerpaşi. Trimite-i după Beck şi Yasuko", mi-a spus. Iar apoi a arătat în direcţia Feţei Kangshung.

Cu toate acestea, Hutchinson nu a reuşit să organizeze o echipă de salvare. Chuldum şi Arita – şerpaşii din echipa lui Hall care nu urcaseră pe vârf tocmai ca să fie pregătiţi să intervină în astfel de situaţii – se intoxicaseră cu monoxid de carbon, deoarece gătiseră într-un cort prost aerisit; Chuldum chiar vomita sânge. Iar ceilalţi patru şerpaşi din echipa noastră erau prea înfrigurați şi slăbiţi din cauza urcuşului pe vârf.

După expediţie l-am întrebat pe Hutchinson de ce, odată ce aflase unde erau alpiniştii dispăruţi, nu a încercat să-i trezească pe Frank Fischbeck, Lou Kasischke sau pe John Taske – sau să încerce din nou să mă trezească pe mine – ca să îl ajute.

— Era evident că toţi eraţi atât de extenuaţi, încât nici nu m-am gândit să vă cer ajutorul. Tu sufereai de ceva mai grav decât o simplă oboseală, încât m-am gândit că, dacă ai fi încercat să participi la operaţiunea de salvare, doar ai fi înrăutăţit situaţia – că ar fi trebuit să te salvăm şi pe tine.

Urmarea a fost că Stuart a plecat din nou de unul singur, dar s-a întors iar după ce ajunsese la marginea taberei, de frică să nu se rătăcească dacă înaintează mai mult.

În acelaşi timp Boukreev încerca şi el să organizeze o echipă de salvare. Martin Adams, terminat după urcarea pe vârf, „dormea buştean; nu mai era bun de nimic”, deci nu avea cum să-l ajute, declară Boukreev. L-a găsit pe Lopsang, dar şerpaşul, la fel ca Adams, era prea slăbit ca să înfrunte furtuna. Boukreev a mers apoi din cort în cort încercând să găsească membri din alte expediţii care ar putea să-i ajute – deşi nu a ajuns la cortul pe care-l împărţeam cu Hutchinson, aşa că nu si-au coordonat eforturile, iar eu n-am ştiu de niciun plan de salvare.

La tabăra IV erau câţiva alpinişti care nu urcaseră încă pe vârf şi erau relativ odihniţi: Ian Woodall, Cathy O’Dowd şi Bruce Herrod din expediţia sud-africană şi Neil Laughton, Brigitte Muir, Michael Jorgensen, Graham Ratcliffe şi Mark Pfetzer din echipa lui Henry Todd. Dar, din cauza confuziei şi a haosului, Boukreev i-a localizat doar pe câţiva dintre aceştia. Şi în cele din urmă a descoperit, la fel ca Hutchinson, că toţi cei pe care a reuşit să-i trezească erau fie prea bolnavi, prea obosiţi, fie prea speriaţi ca să-l ajute.

Aşa că ghidul rus a decis să meargă de unul singur după grup. Şi-a învins propria oboseală, a intrat în mijlocul vijeliei şi i-a căutat pe Şa mai bine de o oră. A dat dovadă de o forţă şi un curaj extraordinare, dar tot nu i-a găsit pe cei care lipseau.

Totuşi, Boukreev nu s-a dat bătut. S-a întors la tabără, a obţinut mai multe informaţii de la Beidleman şi Schoening şi a pornit din nou. De data aceasta a văzut lumina slabă a frontalei lui Madsen si i-a localizat.

— Zăceau pe gheaţă fără să se mişte, spune Boukreev. Nu puteau să vorbească.

Madsen era conştient şi putea în mare să-şi poarte singur de grijă, dar Pittman, Fox şi Weathers era complet neajutoraţi, iar Namba părea să fie moartă.

După ce Beidleman şi ceilalţi au părăsit grupul ca să aducă ajutor, Madsen i-a adunat pe cei care rămăseseră şi i-a forţat să se mişte încontinuu, ca să se încălzească.

— Am pus-o pe Yasuko în poala lui Beck, dar nici el nu prea mai dădea vreun semn că ar mai fi în viaţă, iar Yasuko nu se mişca deloc, îşi aduce aminte Madsen. Puţin mai târziu am văzut că ea se întinsese pe spate şi că în glugă îi intra zăpadă. îşi pierduse o mănuşă – mâna dreaptă era goală şi degetele îi erau aşa de încleştate, încât nu am reuşit să i le îndrept. Părea să fi îngheţai de tot. Am presupus că murise, dar puţin mai târziu s-a mişcat brusc şi m-a speriat foarte tare: şi-a arcuit puţin gâtul ca şi cum ar fi încercat să se ridice şi şi-a ridicat mâna dreaptă – asta a fost tot. Yasuko s-a întins înapoi şi nu s-a mai mişcat deloc, continuă Madsen.

Când Boukreev a ajuns la ei şi-a dat seama că putea să ia doar câte un om o dată. Avea la el o butelie de oxigen pe care, cu ajutorul lui Madsen, a fixat-o de masca lui Pittman. Apoi Boukreev i-a dat de înţeles lui Madsen că se va întoarce cât de repede poate şi a ajutat-o pe Fox să ajungă înapoi la corturi.

— După ce au plecat, am văzut că Beck stătea ghemuit şi nu se prea mişca, iar Sandy era în poala mea şi nici ea nu se mişca prea mult. Am strigat la ea: „Hei, mişcă-ţi mâinile! Hai să-ţi văd mâinile!" Atunci s-a ridicat şi şi-a scos mâinile şi am văzut că nu are mănuşi, că îi atârnau de încheieturi. Încercam să-i bag mâinile înapoi în mănuşi când Beck a murmurat brusc: „Hei, mi-am dat seama". Apoi s-a rostogolit puţin mai încolo, s-a ridicat în picioare pe un bolovan mare şi a înfruntat vântul cu mâinile întinse în lateral. O secundă mai târziu, o rafală l-a doborât pe spate şi a căzut în noapte, undeva unde lumina frontalei mele nu ajungea. Atunci l-am văzut ultima dată. Toli s-a întors puţin mai târziu şi a luat-o pe Sandy, aşa că eu mi-am strâns lucrurile şi m-am ţinut după ei, încercând să urmăresc lumina lanternelor lor. Mă gândeam că Yasuko e moartă şi că Beck e un caz pierdut.

Când, în cele din urmă, au ajuns în tabără, era deja 04.30 şi cerul începea să se lumineze înspre est. Când Madsen i-a spus că Yasuko nu a supravieţuit, Beidleman a plâns încontinuu timp de patruzeci şi cinci de minute în cortul său.

CAPITOLUL ŞAISPREZECE

Şaua Sudică, 06.00, 11 mai 1996, 7.924 de metri

Nu am încredere în rezumate, nici în întoarcerile în timp, nici în afirmaţiile sforăitoare ale celor care susţin că deţin controlul amintirilor lor; cred că cineva care pretinde că înţelege, dar este evident calm, cineva care pretinde că scrie cu emoţie, dar care îşi aduce aminte de ce s-a întâmplat într-un moment de linişte, este un prost şi un mincinos. Să înţelegi înseamnă să tremuri. Să îţi aduci aminte înseamnă să retrăieşti şi să suferi. [...] Admir puterea de a te afla în genunchi în faţa evenimentului.

Harold Brodkey,
„Manipulări”

Stuart Hutchinson a reuşit în cele din urmă să mă trezească la ora 6, în dimineaţa zilei de 11 mai.

— Andy nu e în cortul lui, mi-a spus pe un ton grav, şi nu pare să fie nici în celelalte corturi. Nu cred că a ajuns azi-noapte.

— Lipseşte Harris? l-am întrebat. Nu cred. Doar l-am văzut cu propriii mei ochi înaintând spre marginea taberei.

Şocat şi derutat, mi-am încălţat bocancii şi m-am grăbit să pornesc în căutarea lui Harris. Vântul încă bătea cu putere – ba chiar m-a culcat la pământ de câteva ori dar era o dimineaţă clară, senină şi vizibilitatea era perfectă. L-am căutat în jumătatea vestică a Şeii mai bine de o oră; m-am uitat după bolovani şi sub corturile zdrenţuite şi de mult abandonate, dar n-am găsit nici urmă de Harris. Adrenalina îmi pompa în vene. Am lăcrimat şi, de la frig, pleoapele mi s-au lipit instantaneu. Cum să fi dispărut Andy? Aşa ceva nu era posibil.

Am mers în locul de unde Harris alunecase pe gheaţă, puţin mai sus de Şa, şi apoi am refăcut traseul lui pas cu pas – până în tabără, acesta străbătea o viroagă largă, aproape plată, acoperită cu gheaţă. Când l-am văzut ultima dată, înainte să fie învăluit de nori, trebuia să facă repede la stânga şi să urce vreo 13-15 metri pe o creastă stâncoasă ca să ajungă la corturi.

Totuşi, mi-am dat seama că, dacă nu făcuse la stânga, ci continuase să coboare pe viroagă – ceea ce era uşor de făcut în albul total, chiar fără să fii extenuat şi cu mintea tulbure din cauza răului de munte – ar fi ajuns repede la marginea vestică a Şeii. Dedesubt se afla Faţa Lhotse – un perete de gheaţă abrupt, gri – care cobora 1.200 de metri până pe fundul Circului Vestic. Stând acolo şi necutezând să mă

apropii mai mult de margine, am observat nişte urme şterse, făcute de nişte crampoane, care treceau pe lângă mine şi duceau spre prăpastie. Mă temeam că acele urme erau ale lui Andy Harris.

În seara precedentă, după ce sosisem în tabără, i-am spus lui Hutchinson că-l văzusem pe Harris ajungând cu bine în zona corturilor. Hutchinson transmisese prin radio vestea la tabăra de bază, iar de acolo fusese trimisă mai departe, prin satelit, către Fiona McPherson, partenera lui Harris din Noua Zeelandă. Aceasta se simţise uşurată să audă că Harris este în siguranţă la tabăra IV. Totuşi, sarcina cea mai ingrată îi revenea acum lui Jan Arnold, soţia lui Hall din Christchurch: trebuia să o sune pe McPhearson şi să-i spună că se produsese o greşeală îngrozitoare – Andy era dat dispărut şi presupuneam că era mort. Când mi-am imaginat acea conversaţie telefonică şi m-am gândit la rolul pe care-l avusesem, am căzut în genunchi şi am început să vomit, în timp ce vântul tăios îmi biciuia spatele.

După ce am petrecut o oră căutându-l în zadar pe Andy, m-am întors la cort, unde am auzit din greşeală o convorbire radio dintre Rob Hall şi cei de la tabăra de bază; am aflat că el era încă pe coama vârfului şi avea nevoie de ajutor. Hutchinson mi-a spus apoi că Beck şi Yasuko muriseră şi că Scott Fischer dispăruse undeva mai sus pe versant. La scurt timp după aceea ni s-au terminat bateriile de la staţia radio, izolându-ne de ceea ce se întâmpla pe munte. Cei din echipa IMAX, îngrijoraţi că pierduseră legătura cu noi, i-au sunat din tabăra II pe sud-africani, ale căror corturi de pe Şa erau la câţiva metri de ale noastre. David Breashears – conducătorul grupului IMAX, un alpinist pe care-l ştiam de douăzeci de ani – povesteşte:

— Ştiam că sud-africanii au o staţie radio puternică şi funcţională, aşa că l-am rugat pe unul dintre membrii lor de la tabăra II să ia legătura cu Woodall, care se afla în Şaua Sudică, şi să îi spună că e vorba de o urgenţă, că sunt oameni care mor sus pe munte şi că trebuie să comunicăm cu supravieţuitorii din echipa lui Hall, ca să organizăm o echipă de salvare. L-am rugat să-i împrumute staţia radio lui Jon Krakauer, dar Woodall nu a vrut să facă asta. Era foarte clar despre ce era vorba, dar ei tot nu au renunţat la staţia lor.

*

Imediat după ce expediţia s-a terminat, când mă documentam pentru articolul din revista *Outside*, am intervievat cât mai mulţi oameni posibil dintre cei care făcuseră parte din echipele lui Hall şi Fischer şi care porniseră spre vârf – cu majoritatea am vorbit chiar de mai multe ori. Dar Martin Adams, care nu avea încredere în jurnalişti, a stat în umbră în perioada imediat următoare tragediei şi mi-a scăpat

de fiecare dată când am vrut să vorbesc cu el. Asta până când reportajul din *Outside* a mers la tipar.

Când, în cele din urmă, l-am sunat la mijlocul lui iulie şi a fost de acord să vorbim, primul lucru pe care i l-am cerut a fost să-mi povestească tot ce-şi aminteşte despre marea ascensiune. Fusese unul dintre cei mai puternici clienţi în acea zi şi urcase mereu pe la începutul şirului, fie înaintea mea, fie imediat în spatele meu. Deoarece avea o memorie remarcabilă, eram curios să aud dacă varianta lui se potrivea cu a mea.

Târziu în după-amiaza aceea, când Adams a coborât de pe Balcon, de la 8.412 metri, a spus că încă mă putea vedea, că poate eram cu un sfert de oră înaintea lui, dar că eram mai rapid decât el, iar în curând am dispărut din raza lui vizuală.

— Când te-am văzut data următoare era aproape întuneric şi tu traversai Şaua Sudică, mai aveai cam 30 de metri până la corturi, mi-a spus. Te-am recunoscut după costumul tău roşu-aprins.

La scurt timp, Adams a coborât pe o terasă plată, aflată puţin mai sus de panta de gheaţă care-mi dăduse atâta de furcă, şi a căzut într-o crevasă mică. A reuşit să iasă de acolo doar ca să cadă într-una mai mare şi mai adâncă.

— Stăteam în crevasă şi mă gândeam că mi-a sunat ceasul, îşi aminteşte. A durat ceva, dar în cele din urmă am ieşit si de acolo. Când am ajuns sus, faţa îmi era acoperită cu zăpadă, care a îngheţat rapid. Apoi am văzut pe cineva cu o frontală stând pe limba de gheaţă din stânga, aşa că am mers într-acolo. Nu era beznă încă, dar era întuneric cât să nu mai văd corturile. Aşa că m-am dus la tipul ăla şi am spus: „Hei, încotro sunt corturile?", iar tipul, care habar n-am cine era, mi-a arătat o direcţie. Am spus: „Da, aşa credeam şi eu". Apoi tipul a spus ceva de genul: ‚Ai grijă! Panta e mai abruptă decât pare. Poate ar trebui să cobor şi să aduc o coardă şi nişte pitoane de gheaţă". M-am gândit: „S-o crezi tu. Eu am plecat!" Am făcut câţiva paşi, m-am împiedicat şi am alunecat pe burtă, cu capul înainte. Totuşi, pioletul mi s-a agăţat de ceva şi m-am învârtit, apoi m-am oprit abia jos, la poalele pantei. M-am ridicat, am mers împleticindu-mă până la cort şi cu asta, basta.

În timp ce Adams povestea despre întâlnirea cu alpinistul necunoscut şi cum apoi a alunecat pe gheaţă, mi s-a uscat gura şi mi s-a ridicat părul de pe ceafa.

— Martin, crezi că eu aş fi putut să fiu alpinistul acela? l-am întrebat după ce a terminat de vorbit.

— Vezi să nu! a râs. Nu ştiu cine era, dar sigur nu erai tu.

Dar apoi i-am povestit de întâlnirea mea cu Andy Harris şi de toate acele coincidenţe înfiorătoare. Dădusem peste Harris cam la aceeaşi oră la care Adams vorbea cu necunoscutul şi aproximativ în acelaşi

loc. Discuţia dintre Harris şi mine era ciudat de asemănătoare cu cea dintre Adams şi necunoscut. Iar apoi Adams a alunecat pe gheaţă cu capul înainte, aşa cum îmi aduceam aminte că făcuse Harris.

După ce am mai discutat câteva minute, Adams era convins:

— Deci cu tine am vorbit pe pantă! a declarat uimit.

Şi-a dat seama că s-a înşelat când a crezut că mă vede îndreptându-mă spre tabără la lăsarea întunericului.

— Iar tu ai vorbit cu mine. Adică Andy Harris n-a fost acolo. Frate, cred că ai de dat nişte explicaţii.

Eram şocat. De mai bine de două luni le spuneam oamenilor că Andy Harris căzuse peste marginea Şeii Sudice şi murise, când aşa ceva nu se întâmplase. Fiona McPherson, Ron şi Mary Harris, părinţii lui Andy, David Harris, fratele lui, şi prietenii lui suferiseră mult şi inutil din cauza greşelii mele.

Andy era un tip voinic, de 1,82 metri şi 90 de kilograme, care vorbea cu un pronunţat accent australian; Martin era mai scund cu cel puţin cincisprezece centimetri, cântărea cam şaizeci de kilograme şi tărăgăna cuvintele aşa cum fac texanii. Cum am putut să fac o greşeală atât de gravă? Oare mintea îmi era atât de afectată, încât am stat faţă în faţă cu un om aproape necunoscut şi l-am confundat cu prietenul cu care îmi petrecusem ultimele şase săptămâni? Iar dacă Andy nu a ajuns niciodată la tabăra IV după ce a urcat pe vârf, ce s-a întâmplat cu el?

CAPITOLUL ŞAPTESPREZECE

Vârful, 15.40, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Eşecul nostru a fost fără îndoială cauzat de această înrăutăţire bruscă a vremii, care nu pare să aibă o cauză mulţumitoare. Nu cred că alţii au trecut printr-o lună ca aceasta prin care am trecut noi; şi am fi supravieţuit dacă nu s-ar fi îmbolnăvit un al doilea coleg, căpitanul Oates, dacă nu am fi rămas în pană de combustibil – lucru care nu ştiu cum s-a întâmplat – şi, în cele din urmă, dacă nu ne-ar fi prins furtuna la 18 kilometri de depozitul de unde speram să ne aprovizionăm. Cu siguranţă ultima nenorocire care ne-a lovit nu putea fi mai mare. [...] Am riscat, am ştiu că o să riscăm; lucrurile ne-au fost potrivnice şi, prin urmare, nu avem de ce să ne plângem, ci să ne înclinăm în faţa Providenţei şi să dăm ce avem mai bun în noi până în ultima clipă. [...]

Dacă am fi trăit, aş fi putut să-i impresionez pe englezi cu povestea despre îndrăzneala, anduranţa şi curajul colegilor mei. Aceste însemnări sporadice şi cadavrele noastre trebuie să spună povestea.

Robert Falcon Scott, în „Mesaj către public”,
scris înainte să moară în Antarctica,
la data de 29 martie 1912,
din *Ultima expediţie a lui Scott*

În după-amiaza zilei de 10 mai, în jurul orei 15.40, când Scott Fischer a ajuns pe vârf, Lopsang Jangbu, prietenul şi sirdarul lui devotat, îl aştepta acolo. Şerpaşul a scos walkie-talkie-ul din geacă, a luat legătura cu Ingrid Hunt de la tabăra de bază, apoi i-a dat aparatul lui Fischer.

— Toţi au ajuns, i-a spus Fischer lui Hunt, care se afla cu 3.474 de metri mai jos. Doamne, ce obosit sunt!

Tot cam pe atunci au ajuns şi doi şerpaşi din echipa taiwaneză, urmaţi imediat de Makalu Gau. Şi Rob Hall era pe vârf şi îl aştepta cu nerăbdare pe Doug Hansen, în timp ce o pătură de nori începuse să înconjoare ameninţător Everestul.

După spusele lui Lopsang, Fischer a petrecut pe vârf cincisprezece-douăzeci de minute, timp în care s-a plâns de mai multe ori că nu se simte bine – ceea ce nu îi stătea în caracter acelui stoic înnăscut.

— Scott mi-a spus: „Sunt foarte obosit. Sunt bolnav şi am nevoie de

medicamente pentru stomac", îşi aduce aminte şerpaşul. I-am dat ceai, dar nu a băut mult, doar o jumătate de cană. Prin urmare, i-am spus: „Scott, te rog, coborâm repede". Aşa că am coborât atunci.

Fischer a coborât primul, pe la 15.55. Lopsang povesteşte că, deşi Scott folosise oxigen suplimentar pe parcursul întregii ascensiuni şi cea de-a treia butelie era pe trei sferturi plină, Scott şi-a scos masca.

Gau şi şerpaşii lui au coborât la scurt timp după Fischer, iar în cele din urmă a pornit şi Lopsang. Pe vârf a rămas doar Hall, care-l aştepta pe Doug. Imediat după ce a plecat Lopsang, pe la 16, Hansen şi-a făcut în cele din urmă apariţia, înfruntând toate greutăţile. Imediat ce Hall l-a zărit înaintând încet şi cu mare greutate peste ultima ridicătură, s-a grăbit să-l ajute.

Ora obligatorie de întoarcere pe care o stabilise Hall trecuse deja de mult. Colegii lui şi-au exprimat nedumerirea în legătură cu această lipsă de judecată deloc caracteristică lui, având în vedere că era o persoană conservatoare şi extrem de metodică. De ce, se întreabă ei, Hall nu l-a pus pe Hansen să se întoarcă mai repede, imediat ce şi-a dat seama că alpinistul american nu mai avea timp?

Exact cu un an în urmă, Hall îi spusese lui Hansen să se întoarcă din drum pe la 14.30, când acesta se afla pe Vârful Sudic. Doug a fost foarte dezamăgit că nu a putut să urce până sus. Mi-a spus de mai multe ori că în 1996 revenise pe Everest ca urmare a pledoariei lui Hall – a spus că Rob l-a sunat din Noua Zeelandă „de zeci de ori", îndemnându-l să mai încerce o dată şi de data aceasta Doug era hotărât să ajungă pe vârf.

— Vreau să fac lucrul ăsta şi să scap odată de el, îmi spusese la tabăra II, în urmă cu trei zile. Nu mai vreau să fiu nevoit să mă întorc aici. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva.

Nu cred că ne înşelăm dacă presupunem că ar fi fost foarte greu pentru Hall să-l întoarcă iar din drum, având în vedere că el îl convinsese pe Hansen să mai încerce o dată.

— E foarte greu să îi spui cuiva că nu mai poate să urce, când e aproape de vârf, ne previne Guy Cotter, un ghid neozeelandez care a urcat pe Everest împreună cu Hall în 1992 şi care a ghidat expediţia din 1995, când Hansen a încercat pentru prima dată să ajungă pe vârf. Dacă un client vede că vârful e aproape şi e absolut hotărât să ajungă la el, o să-ţi râdă în faţă şi o să continue ascensiunea.

După tragedia de pe Everest, Peter Lev, un ghid american cu experienţă, a declarat pentru revista *Climbing* că „noi credem că oamenii ne plătesc ca să luăm cele mai bune decizii, dar de fapt ei ne plătesc ca să ajungă pe vârf.

În orice caz, Hall nu l-a întors pe Hansen din drum la ora 14 şi nici la 16, când a mers în întâmpinarea lui imediat sub vârf. În schimb, Lopsang spune că Hall şi-a petrecut mâna pe după Hansen şi l-a ajutat

să urce ultimii 12 metri până sus. Au rămas acolo un minut sau două, apoi au început lunga coborâre.

Lopsang a văzut în ce stare era Hansen şi a coborât mai încet ca să se asigure că Doug şi Rob trec cu bine de o cornişă situată imediat sub vârf. Apoi, dorind să-l ajungă din urmă pe Fischer, care avea deja un avans de o jumătate de oră, şerpaşul şi-a continuat coborârea pe creastă, lăsându-i pe Hansen şi Hall în Pasul lui Hillary.

După ce Lopsang a coborât Pasul, Hansen a rămas fără oxigen şi a căzut la pământ. Se folosise de ultimele puteri ca să ajungă pe vârf, iar acum nu era în stare să coboare.

— La fel a păţit şi în '95, spune Ed Viesturs, care, la fel ca şi Cotter, a fost unul dintre ghizii lui Hall în acel sezon. A fost bine la urcare, dar la coborâre a avut o cădere fizică şi psihică; s-a transformat într-un zombie, de parcă nu mai avea pic de energie.

La 16.30 şi la 16.41, Hall a anunţat prin walkie-talkie că el şi Hansen se aflau sus pe creastă şi că aveau urgent nevoie de oxigen. La Vârful Sudic se aflau două butelii pline; dacă Hall ar fi ştiut asta, ar fi putut să ajungă la ele destul de repede şi apoi să se întoarcă să-i dea una lui Hansen. Dar Andy Harris, care era încă la depozitul cu butelii de oxigen şi a cărui judecată era afectată de lipsa de oxigen, a auzit aceste apeluri şi i-a răspuns lui Hall că toate buteliile de pe Vârful Sudic erau goale – aceeaşi informaţie greşită ne-o dăduse lui Mike Groom şi mie.

Groom a auzit convorbirea dintre Harris şi Hall prin intermediul walkie-talkie-ului său, în timp ce se afla cu Yasuko Namba deasupra Balconului de pe Creasta Sud-Estică. A încercat să ia legătura cu Hall şi să-i spună că primise o informaţie greşită şi că de fapt pe Vârful Sudic erau butelii de oxigen pline, dar, explică Groom, „walkie-talkie-ul meu nu funcţiona cum trebuie. Primeam aproape toate apelurile, dar mai nimeni nu auzea când sunam eu. Totuşi, în puţinele dăţi când am reuşit să dau de Rob şi am încercat să-i spun unde erau buteliile pline, Andy m-a întrerupt imediat ca să-i transmită că nu exista nicio butelie cu oxigen pe Vârful Sudic".

Hall nu ştia ce să creadă în legătură cu buteliile cu oxigen, prin urmare a hotărât să rămână cu Hansen, care aproape că nu se mai putea ţine singur pe picioare, şi să continue fără oxigen suplimentar. Dar, când au ajuns în Pasul lui Hillary, acea stâncă verticală, înaltă de 12 metri, Hall nu a reuşit să-l coboare şi s-au oprit acolo.

— Nu pot să cobor, a transmis Hall prin staţie, gâfâind. Nu ştiu cum naiba o să-l cobor pe Pasul lui Hillary fără oxigen.

Cu puţin înainte de ora 17, Groom a reuşit în cele din urmă să ia legătura cu Hall şi să-i spună că pe Vârful Sudic se află într-adevăr butelii cu oxigen. Un sfert de oră mai târziu Lopsang a ajuns la Vârful Sudic, unde l-a întâlnit pe Harris.[49] După spusele lui Lopsang,

Harris se pare că înţelesese într-un final că cel puţin două dintre buteliile de acolo erau pline, deoarece îl rugase pe şerpaş să îl ajute să le ducă lui Hall şi lui Hansen oxigenul de care aveau mare nevoie, pe Pasul lui Hillary.

— Andy zice că-mi dă 500 de dolari dacă duc oxigen lui Rob şi Doug, îşi aduce aminte Lopsang. Dar eu trebuie să am grijă doar de grupul meu. Trebuie să am grijă de Scott. Aşa că îi spun nu lui Andy, apoi cobor repede.

La 17.30, când Lopsang şi-a continuat coborârea, s-a întors şi l-a văzut pe Harris – care trebuie să fi fost extrem de slăbit, dacă ne luăm după starea în care era când îl văzusem pe Vârful Sudic în urmă cu două ore – urcând cu greu pe creastă ca să-i ajute pe Hall şi pe Hansen. Era un act eroic care avea să-l coste viaţa.

Câteva sute de metri mai jos, Scott Fischer se chinuia să coboare pe Creasta Sud-Estică, dar era din ce în ce mai slăbit. Când a ajuns la treptele de stâncă de la 8.656 de metri, avea de făcut o serie de rapeluri scurte, dar dificile, de-a lungul crestei. Fischer era prea obosit ca să se descurce cu corzile, aşa că şi-a dat drumul pe fund în jos pe o pantă înzăpezită din apropiere. Era mai uşor decât să coboare pe corzile fixe, dar, odată ajuns la poale, trebuia să traverseze, prin zăpada care-i ajungea până la genunchi, un deal înalt de 100 de metri ca să ajungă înapoi la traseu.

Pe la 17.20, Tim Madsen, care cobora cu grupul lui Beidleman, s-a uitat întâmplător în sus de pe Balcon şi l-a văzut pe Fischer începând traversarea.

— Părea foarte obosit, îşi aminteşte Madsen. Făcea zece paşi după care se oprea ca să se odihnească, apoi iar mai făcea câţiva paşi, iar se mai odihnea. Se mişca foarte încet. Dar l-am văzut pe Lopsang mai sus, coborând pe creastă, şi m-am gândit că Scott o să fie bine dacă Lopsang e acolo să aibă grijă de el.

Lopsang spune că l-a ajuns din urmă pe Fischer pe la ora 18, imediat deasupra Balconului:

— Scott nu foloseşte oxigen, aşa că îi pun masca. Spune: „Sunt foarte bolnav, sunt prea bolnav ca să cobor. O să sar”. Spune asta mult, se comportă ca nebun, aşa că îl leg în coardă, repede, altfel sare în Tibet.

Lopsang l-a asigurat pe Fischer cu un zelb de 22 de metri şi l-a convins să nu sară, apoi l-a făcut să coboare încet spre Şaua Sudică.

— Furtuna e puternică acum. BUM! BUM! Două sunete ca de armă, tunet puternic. De două ori a fulgerat foarte aproape de Scott şi mine, foarte puternic, foarte speriat, îşi aminteşte Lopsang.

Puţin mai târziu, când Fischer şi Lopsang se odihneau, au fost depăşiţi de Makalu Gau şi de cei doi şerpaşi ai lui, Mingma Tshering şi Ngima Gombu. După un schimb de replici rapid şi semi-coerent, Gau,

Mingma şi Ngima şi-au continuat drumul. Fischer şi Lopsang i-au urmat la scurt timp, luându-se după urmele abia vizibile ale echipei taiwaneze. Pe la ora 20 l-au întâlnit pe Gau stând singur, la 100 de metri mai jos de Balcon. Gau era prea slăbit ca să mai coboare şi şerpaşii l-au lăsat pe un platou acoperit de zăpadă.

Viroaga înzăpezită pe care Fischer şi Lopsang coborâseră cu precauţie se termina şi de acolo începea o porţiune abruptă cu bolovani din gresie care se mişcau. Fischer, la fel ca Gau, nu putea să meargă mai departe având în vedere starea în care se afla.

— Scott nu poate să meargă, am mare problemă, spune Lopsang. Încerc să car, dar şi eu sunt foarte obosit. Scott e corp mare, eu sunt foarte mic; nu pot să-l car. îmi spune: „Lopsang, coboară. Coboară!" Eu îi spun: „Nu, rămân aici cu tine". Rămân cu Scott şi Makalu o oră, poate mai mult, continuă el. Mi-e foarte rece, sunt foarte obosit. Scott spune: „Coboară, trimite-l pe Anatoli". Aşa că spun: „Bine, cobor şi trimit repede şerpaş şi Anatoli". Apoi fac un loc bun pentru Scott şi cobor.

Lopsang i-a lăsat pe Fischer şi pe Gau pe un platou aflat cu 360 de metri mai sus de Şaua Sudică şi s-a luptat cu furtuna ca să poată coborî. Pentru că vizibilitatea era foarte slabă, s-a abătut mult de la traseu spre vest, a ajuns mai jos de Şa înainte să-şi dea seama de greşeală, apoi a fost nevoit să urce din nou pe marginea nordică a Feţei Lhotse[50] ca să ajungă la tabăra IV. Totuşi, pe la miezul nopţii a ajuns la adăpost.

— Mă duc în cortul lui Anatoli, povesteşte Lopsang. Ii spun lui Anatoli: „Te rog, urcă, Scott e foarte bolnav, nu poate să meargă". Apoi merg în cortul lui, adorm imediat, dorm ca mort.

*

În după-amiaza de 10 mai, Guy Cotter, un prieten vechi de-al lui Hall şi Harris, s-a nimerit să fie la câţiva kilometri de tabăra de bază de pe Everest. Ghida o ascensiune pe vârful Pumori şi urmărise transmisiunile radio ale lui Hall pe tot parcursul zilei. La 14.15 vorbise cu Hall, care se afla pe vârf, şi totul părea OK. Cu toate acestea, la 16.30, Hall a sunat şi a spus că Doug rămăsese fără oxigen şi că nu se mai putea mişca.

— Am nevoie de o butelie de oxigen! s-a rugat Hall – ale cărui disperare şi oboseală i se citeau în voce – de toţi cei de pe munte care ar fi putut să-l asculte. Oricine ai fi, te rog! Te implor!

Cotter era din ce în ce mai îngrijorat. La 16.53 a luat legătura cu Hall şi a insistat ca acesta să coboare la Vârful Sudic.

— Am încercat în principal să-l conving să coboare şi să ia oxigen, deoarece ştiam că nu putea face nimic pentru Doug fără el. Rob a spus

că el ar putea coborî în siguranţă, dar nu şi cu Doug, spune Cotter.

Dar patruzeci de minute mai târziu, Hall era încă împreună cu Hansen pe Pasul lui Hillary, nu se mişcase de acolo. În timpul conversaţiilor radio pe care le-a avut cu Hall la 17.36 şi la 17.57, Cotter şi-a implorat prietenul să îl lase pe Hansen şi să coboare singur.

— Ştiu că par un nenorocit pentru că i-am spus lui Rob să-şi abandoneze clientul, a mărturisit Cotter, dar era clar că aia era singura soluţie.

Totuşi, Hall nu avea de gând să coboare fără Hansen.

Nu a mai primit niciun semn de la Hall până noaptea târziu. La 02.46, Cotter, care dormea în cortul său aflat sub vârful Pumori, s-a trezit la sunetul unei transmisiuni lungi şi cu întreruperi, probabil neintenţionată: microfonul pe care Hall îl avea prins de breteaua rucsacului se pornea uneori din greşeală. Cotter zice că în acest caz „Rob probabil nu ştia că transmite. Am auzit pe cineva strigând – se poate să fi fost Rob, dar nu eram sigur, din cauza vântului puternic din fundal. Dar zicea ceva de genul: «înaintează! înaintează!» Poate îl îndemna pe Doug să continue".

Dacă aşa stăteau lucrurile înseamnă că, în primele ore ale dimineţii, Hall şi Hansen – probabil însoţiţi de Harris – încă se luptau să treacă de Pasul lui Hillary şi să ajungă la Vârful Sudic prin furtună. Şi dacă era aşa înseamnă că le-a luat mai mult de zece ore să coboare o porţiune din creastă pe care în mod normal o parcurgeai în mai puţin de jumătate de oră.

Evident, toate acestea sunt doar speculaţii. Tot ce se ştie cu siguranţă e că Hall a luat legătura cu tabăra de bază la 17.57. El şi Hansen se aflau atunci tot pe Pas; în dimineaţa zilei de 11 mai, la 04.43, când a vorbit din nou cu cei de la Tabăra de Bază, coborâse la Vârful Sudic. Dar nici Hansen, nici Harris nu erau cu el.

În transmisiunile radio care au avut loc în următoarele două ore, Rob părea foarte confuz şi tulburat. Când a sunat la 04.43, i-a spus lui Caroline Mackenzie, doctorul nostru de la tabăra de bază, că picioarele nu-l mai ascultă şi că e „prea neajutorat ca să se mişte". Cu o voce obosită, foarte slabă, Rob a murmurat:

— Harold a fost cu mine noaptea trecută, dar acum nu pare să fie cu mine. Era foarte slăbit.

Apoi, clar ameţit, a întrebat:

— Poţi să-mi spui dacă Harold a fost cu mine?[51]

Hall avea la dispoziţie două butelii de oxigen pline, dar valvele de pe mască erau atât de pline cu gheaţă, încât nu puteau să facă gazul să circule. Totuşi, anunţase că încearcă să îndepărteze gheaţa, „ceea ce ne-a liniştit un pic. Era prima veste bună pe care-o auzeam", spune Cotter.

La 05.00, cei de la tabăra de bază au luat legătura prin telefon cu

Jan Arnold, soţia lui Hall, în Christchurch, Noua Zeelandă. În 1993 urcase pe Everest împreună cu Hall şi nu-şi făcea iluzii în legătură cu situaţia soţului ei.

— Mi s-a oprit inima când i-am auzit vocea, îşi aminteşte aceasta. Vorbea cu mare greutate. Parcă era astronautul Major Tom din piesele lui Bowie, sau aşa ceva; parcă se tot îndepărta. Şi eu fusesem acolo sus: ştiam cum putea să fie pe vreme rea. Rob şi cu mine vorbiserăm despre imposibilitatea de a fi salvat de pe creastă. După cum chiar el a spus, „poţi foarte bine să fii pe Lună".

La 05.31, Hall a luat oral patru miligrame de dexametazonă şi a spus că încă încearcă să îndepărteze gheaţa de pe masca de oxigen. Vorbind cu cei de la tabăra de bază a întrebat mereu despre starea lui Makalu Gau, Fischer, Beck Weathers, Yasuko Namba şi a altor clienţi. Îşi făcea griji în special pentru Andy Harris şi voia să ştie unde se află. Cotter zice că au încercat să abată discuţia de la Harris, care probabil era mort, „deoarece nu voiam ca Rob să aibă încă un motiv ca să mai stea acolo sus. La un moment dat, Ed Viesturs, de la tabăra II, a luat walkie-talkie-ul şi l-a minţit că: «E aici jos cu noi; nu-ţi face griji pentru Andy»".

Puţin mai târziu, Mackenzie l-a întrebat pe Rob cum se mai simte Hansen.

— Doug nu mai e, a răspuns acesta.

Nu a spus nimic mai mult şi nici nu a mai pomenit de Hansen.

La 23 mai, când David Breashears şi Ed Viesturs au ajuns pe vârf, nu au găsit corpul lui Doug; au găsit totuşi un piolet înfipt la vreo 15 metri verticali de Vârful Sudic, într-o porţiune foarte expusă din creastă, unde se terminau corzile fixe. Se prea poate ca Hall şi/sau Harris să-l fi coborât pe Hansen pe corzi până acolo, când s-a dezechilibrat şi a căzut 2.100 de metri pe Faţa Sud-Vestică, lăsându-şi pioletul înfipt acolo unde a alunecat. Dar şi asta e doar o ipoteză.

Ce s-a întâmplat cu Harris e încă şi mai greu de desluşit. Luând în calcul mărturia lui Lopsang, convorbirile cu Hall şi un alt piolet care a fost găsit pe Vârful Sudic şi care a fost identificat ca fiind al lui Andy, suntem aproape siguri că s-a aflat împreună cu Hall pe Vârful Sudic în noaptea de 10 mai. Cu toate acestea, nu se ştie nimic despre cum şi-a pierdut viaţa tânărul ghid.

La 06.00, Cotter l-a întrebat pe Hall dacă l-au ajuns razele soarelui.

— Aproape, a răspuns Rob – ceea ce era bine, deoarece cu puţin înainte menţionase că nu se putea opri din tremurat din cauza frigului groaznic.

Dacă puneai la socoteală şi faptul că mai devreme le spusese că nu mai poate să meargă, aceasta fusese o veste foarte neplăcută pentru cei de jos. În orice caz, era incredibil că Hall era încă în viaţă după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen, la o altitudine de 8.747 de

metri, cu vânturi care băteau cu puterea unor uragane şi cu temperaturi de -73°C.

În timpul aceleiaşi convorbiri radio, Hall a întrebat din nou despre Harris:

— L-a mai văzut cineva pe Harold azi-noapte, în afară de mine?

După aproape trei ore, Rob încă îşi făcea griji în legătură cu Andy. La 08.43, a spus îngândurat:

— O parte din echipamentul lui e încă aici. Credeam că a luat-o înainte în timpul nopţii. Puteţi să-mi spuneţi unde e, sau nu?

Wilton a încercat să evite să dea un răspuns, dar Rob a insistat:

— OK. Ziceam că i-am găsit pioletul, geaca şi lucrurile.

— Rob, dacă poţi să iei geaca pe tine, foloseşte-o, i-a răspuns Viesturs de la tabăra II. Continuă să cobori şi nu-ţi face griji pentru nimeni în afară de tine. Toţi ceilalţi au grijă de alţii. Doar coboară odată.

După ce s-a chinuit patru ore să îndepărteze gheaţa de pe masca de oxigen, Hall a reuşit în cele din urmă şi, pe la 09.00, respira oxigen suplimentar pentru prima dată; deja petrecuse mai mult de şaisprezece ore mai sus de 8.740 de metri fără oxigen. La mii de metri mai jos, prietenii lui şi-au înteţit efortul ca să-l convingă să coboare.

— Rob, sunt Helen de la tabăra de bază. Gândeşte-te la copilaşul tău. O să-l vezi peste câteva luni, aşa că nu te da bătut, l-a rugat Wilton, aproape plângând.

Hall a anunţat de mai multe ori că se pregăteşte să coboare, iar la un moment dat eram convinşi că în cele din urmă părăsise Vârful Sudic. La tabăra IV, Lhakpa Chhiri şi cu mine tremuram stând în vânt, lângă corturi şi ne uitam la un punct mic care cobora încet dinspre partea de sus a Crestei Sud-Estice. Convinşi că era Rob, care cobora în cele din urmă, Lhakpa şi cu mine ne-am bătut pe spate şi am strigat ca să-l încurajăm. Dar după o oră tot optimismul mi-a dispărut brusc când mi-am dat seama că punctul era tot în acelaşi loc: de fapt era un bolovan – suferiserăm de o altă halucinaţie cauzată de altitudine. Rob nu a părăsit niciodată Vârful Sudic.

*

Pe la 09.30, Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri au plecat de la tabăra IV şi au început să urce spre Vârful Sudic, ducând cu ei un termos cu ceai fierbinte şi două butelii suplimentare de oxigen. Aveau de gând să-l salveze pe Hall. Era o misiune extraordinar de grea. Indiferent cât de uluitoare şi de curajoasă fusese operaţiunea de salvare a lui Sandy Pittman şi Charlotte Fox de către Boukreev, aceasta părea în comparaţie cu ce îşi propuseseră cei doi şerpaşi. Pittman si Fox se aflau la vreo douăzeci de minute distantă de cort, iar terenul era

aproape plat; Hall era la 900 de metri verticali de tabăra IV – o urcare care dura opt, nouă ore în cele mai bune condiţii.

Iar acestea clar nu erau cele mai bune condiţii. Vântul sufla cu mai mult de 70 km/h. Ang Dorje şi Lhakpa erau înfriguraţi şi obosiţi după ce cu o zi în urmă fuseseră până pe vârf şi înapoi. Cu toate acestea, dacă ar fi reuşit să ajungă la Hall, ar fi fost deja după-amiază târziu, ceea ce ar fi însemnat că le rămânea doar o oră, două ca să înceapă chinul şi mai mare de a-l aduce jos. Dar cei doi îi erau atât de devotaţi lui Hall, încât nu au ţinut cont de nicio piedică şi au pornit spre Vârful Sudic cât de repede au putut.

La scurt timp, doi şerpaşi din echipa Mountain Madness – Tashi Tshering şi Ngawang Sya Kya (un bărbat mărunt, îngrijit, cu tâmplele grizonante şi tatăl lui Lopsang) – şi un şerpaş din echipa taiwaneză, Tenzing Nuri, au urcat să-i aducă pe Scott Fischer şi Makalu Gau. Mai sus cu 360 de metri de Şaua Sudică, cei trei şerpaşi i-au găsit pe alpinştii vlăguiţi pe terasa unde îi lăsase Lopsang. Deşi au încercat să-i dea oxigen lui Fischer, acesta nu a reacţionat în niciun fel. Scott încă respira, dar nu îşi mişca ochii şi avea maxilarul încleştat. După ce au tras concluzia că nu mai pot să facă nimic pentru el, l-au lăsat pe terasă şi au început să-l coboare pe Gau, care, după ce a primit ceai cald şi oxigen, şi fiind ajutat de aproape de Tenzing Nuri, a reuşit să ajungă la corturi legat în zelb, dar pe propriile picioare.

Dimineaţă fusese soare şi senin, dar vântul încă sufla cu putere, iar înainte de amiază partea de sus a muntelui fusese învăluită într-o pătură groasă de nori. Echipa IMAX a transmis că, din tabăra II, aflată mai jos cu 2.100 de metri, vântul de pe vârf se auzea ca o escadrilă de Boeing 747. Intre timp, sus pe Creasta Sud-Estică, Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri înaintau cu îndârjire spre Hall, în ciuda furtunii care se înteţea. Totuşi, la ora 15.00, când mai aveau încă 200 de metri până pe Vârful Sudic, vântul şi temperaturile cu mult sub zero grade i-au împiedicat să urce mai departe. Fusese o încercare curajoasă, dar eşuase – când au început să coboare, şansele ca Hall să supravieţuiască erau minime.

În decursul zilei de 11 mai, prietenii şi coechipierii lui l-au rugat încontinuu să încerce să coboare de unul singur. Hall i-a anunţat de mai multe ori că se pregăteşte să coboare, doar ca să se răzgândească şi să rămână pe Vârful Sudic. La 15.20, Cotter – care plecase din tabăra lui de pe Pumori şi ajunsese la tabăra de bază Everest – l-a certat:

— Rob, coboară odată de pe creastă!

Hall i-a răspuns şi el pe acelaşi ton, părând enervat.

— Dacă aş fi crezut că mă descurc cu nodurile de pe corzile fixe, având în vedere că am mâinile degerate, aş fi coborât acum şase ore. Trimite câţiva băieţi până la mine cu un termos cu ceva cald şi apoi o să fiu bine.

— Adevărul e că băieţii care au urcat azi au avut parte de un vânt foarte puternic şi au trebuit să se întoarcă, i-a răspuns Cotter, încercând să-i transmită cât de delicat posibil că operaţiunea de salvare fusese abandonată. Credem că cel mai bine ar fi dacă ai coborî tu.

— Mai pot să rezist o noapte dacă mâine-dimineaţă, nu mai târziu de 9.30-10, ajung la mine nişte băieţi cu ceai de-al şerpaşilor, a răspuns Rob.

— Eşti un tip puternic, a spus Cotter cu vocea tremurândă. O să trimitem pe cineva la tine mâine dimineaţă.

La 18.20, Cotter l-a contactat pe Hall şi i-a spus că Jan Arnold sunase din Christchurch şi aştepta să i se facă legătura.

— Imediat, a spus Rob. Am gura uscată. Vreau să înghit nişte zăpadă înainte să vorbesc cu ea.

A revenit puţin mai târziu şi a spus încet, cu o voce spartă şi foarte distorsionată:

— Bună, draga mea. Sper că eşti în pat şi că ţi-e cald. Ce faci?

— Nu pot să-ţi spun cât mă gândesc la tine! a răspuns Arnold. Pari mult mai bine decât mă aşteptam. [...] Ţi-e cald, dragule?

— Având în vedere altitudinea şi împrejurimile, mi-e destul de bine, a spus Hall, făcând tot posibilul să nu o îngrijoreze.

— Cum îţi sunt picioarele?

— Nu mi-am dat jos bocancii ca să mă uit, dar cred că am nişte degerături. [...]

— De-abia aştept să te fac bine după ce vii acasă, a spus Arnold. Sunt convinsă că o să fii salvat. Să nu te simţi singur. Îţi trimit toate gândurile mele bune!

— Te iubesc. Somn uşor, draga mea. Te rog să nu-ţi faci prea multe griji, i-a spus Hall soţiei sale înainte să închidă.

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am mai auzit de la el. În noaptea aceea şi în dimineaţa următoare am încercat în van să luăm legătura cu el prin radio – nu ne-a mai răspuns. Douăsprezece zile mai târziu, când Breashears şi Viesturs au trecut pe Vârful Sudic în drum spre acoperişul lumii, l-au găsit pe Hall întins pe partea dreaptă într-o adâncitură în gheaţă, cu partea de sus a corpului acoperită de zăpadă.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Creasta nord-estică, 10 mai 1996, 8.702 metri

Everestul era întruchiparea tuturor forţelor fizice. Acestuia trebuia el să îi opună spiritul uman. Citea bucuria de pe feţele coechipierilor la auzul reuşitei lui. Îşi imagina emoţia pe care ar stârni-o succesul său în rândul alpiniştilor; cinstea pe care ar aduce-o Angliei; interesul de care s-ar bucura peste tot în lume; renumele pe care şi l-ar câştiga; satisfacţia că a făcut ceva măreţ cu viaţa lui. [...] Poate că nu a exprimat-o niciodată, dar în mintea lui trebuie să fi existat ideea de „totul sau nimic". Din cele două alternative – să se întoarcă a treia oară sau să moară – probabil a doua era cel mai uşor de ales pentru Mallroy. Suferinţa celei dintâi ar fi fost mai mult decât ar fi putut îndura el ca om, ca alpinist şi ca artist.

Sir Francis Younghusband,
Epopeea vârfului Everest
1926

La data de 10 mai, la ora 16.00, cam în acelaşi timp în care suferindul Doug Hansen ajungea pe vârf ajutat de Rob Hall, trei alpinişti indieni din provincia nordică Ladakh au luat legătura prin radio cu conducătorul expediţiei lor ca să îi spună că ajunseseră pe vârful Everest. Făceau parte dintr-o expediţie de treizeci şi nouă de persoane, organizată de Poliţia de frontieră indiano-tibetană. Tsewang Smanla, Tsewang Paljor şi Dorje Morup urcaseră pe partea tibetană a muntelui, de-a lungul Crestei Nord-Estice – traseul pe care îl urmaseră şi George Leigh Mallroy şi Andrew Irvine când a avut lor dispariţia lor faimoasă din 1924.

Şase persoane au plecat de la ultima tabără, aflată la 8.299 de metri, la 05.45.[52] Pe la mijlocul după-amiezii, când mai aveau încă mai mult de 300 de metri verticali până sus, au fost prinşi în aceiaşi nori de furtună pe care i-am întâlnit şi noi pe partea cealaltă a muntelui. Trei membri ai echipei au renunţat şi s-au întors pe la 14.00, dar Smanla, Paljor şi Morup au continuat ascensiunea în ciuda vremii care se înrăutăţea.

— Erau cuprinşi de febra vârfului, a explicat Harbhajan Singh, unul dintre cei trei alpinişti care s-au întors.

Ceilalţi trei au ajuns pe ceea ce credeau că e vârful la ora 16.00, când norii erau atât de deşi, încât vizibilitatea scăzuse la 30 de metri.

Au luat legătura prin radio cu tabăra de bază de pe gheţarul Rongbuk şi le-au spus că erau pe vârf. Imediat după aceea, conducătorul echipei, Mohindor Singh, a sunat la New Delhi şi l-a anunţat cu mândrie pe prim-ministrul Narashima Rao de succesul expediţiei. Alpiniştii şi-au sărbătorit reuşita lăsând o ofrandă de steaguri de rugăciune, katas şi pitoane pe ceea ce părea a fi cel mai înalt punct, după care au coborât în viscolul care se înteţea cu repeziciune.

De fapt, ei s-au întors de la 8.702 metri: mai aveau încă vreo două ore de urcat până pe adevăratul vârf, care încă se iţea din cei mai înalţi nori. Faptul că s-au oprit fără să ştie cu 150 de metri mai jos de ţintă explică de ce nu i-au văzut pe Hansen, Hall sau pe Lopsang, şi viceversa.

Mai târziu, imediat după ce s-a întunecat afară, alpinişti aflaţi mai jos pe Creasta Nord-Estică au declarat că au văzut lumina de la două frontale pe la 8.625 de metri, aproape de bine-cunoscuta costişă problematică, numită Treapta a Doua, dar niciunul dintre cei trei indieni nu a ajuns la corturi în acea noapte şi nici nu au încercat să ia legătura prin radio cu cei de jos.

La data de 11 mai, ora 01.45 – aproximativ în aceeaşi perioadă în care Anatoli Boukreev îi căuta frenetic pe Sandy Pittman, Charlotte Fox şi Tim Madsen în Şaua Sudică doi alpinişti japonezi, însoţiţi de trei şerpaşi, au pornit spre vârf, în ciuda vânturilor puternice care măturau culmea, din aceeaşi tabără de pe Creasta Nord-Estică de unde plecaseră şi indienii. La 06.00, în timp ce ocoleau un promontoriu abrupt de stâncă numit Prima Treaptă, Eisuke Shigekawa, în vârstă de douăzeci şi unu de ani, şi Hiroshi Hanada, de treizeci şi şase de ani, au fost uimiţi să dea peste unul dintre alpiniştii indieni, probabil Paljor. Acesta era întins pe zăpadă, avea nişte degerături cumplite şi murmura ceva neinteligibil, dar era încă în viaţă după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen. Japonezii nu au vrut să-şi pericliteze ascensiunea către vârf, aşa că nu s-au oprit ca să-l ajute pe indian.

La 07.15 au ajuns la poalele Treptei a Doua, un pinten vertical din şist sfărâmicios, pe care se urcă de obicei folosind scara din aluminiu fixată de o echipă chineză în 1975. Spre disperarea alpiniştilor japonezi, scara se dezmembra şi se desprinsese în câteva locuri din stâncă. Prin urmare, le-au trebuit nouăzeci de minute ca să urce acel pinten de şase metri.

Puţin mai sus de Treapta a Doua, au dat peste ceilalţi doi alpinişti indieni, Smanla şi Morup. După cum a scris jurnalistul britanic Richard Cowper într-un articol din Financial Times – i-a intervievat pe Hanada şi pe Shigekawa la 6.400 de metri, imediat după ce urcaseră pe vârf –, unul dintre indieni „părea că nu mai are mult de trăit, celălalt era ghemuit în zăpadă. Nu au schimbat niciun cuvânt cu ei. Nu le-au dat apă, mâncare sau oxigen. Japonezii şi-au continuat

ascensiunea şi, 50 de metri mai încolo, s-au oprit să se odihnească şi să-şi schimbe buteliile de oxigen”.

Hanada i-a spus lui Cowper: „Nu-i ştiam. Nu, nu le-am dat apă. Nu am vorbit cu ei. Sufereau de rău de altitudine acut. Păreau periculoşi”.

Shigekawa a explicat: „Eram prea obosiţi ca să-i ajutăm. Mai sus de 8.000 de metri nu-ţi permiţi să ţii cont de morală”.

După ce le-a întors spatele lui Smanla şi lui Morup, echipa japoneză a continuat să urce, a trecut de steagurile de rugăciune şi de pitoanele pe care le lăsaseră indienii la 8.702 metri şi – dând dovadă de multă perseverenţă – a ajuns pe vârf la 11.45, în plină furtună. Rob Hall era atunci ghemuit pe Vârful Sudic, la o jumătate de oră mai jos de ei, de-a lungul Crestei Sud-Estice, luptându-se să rămână în viaţă.

Când au coborât înapoi pe Creasta Nord-Estică spre tabăra lor, japonezii au trecut iar pe lângă Smanla şi Morup deasupra Treptei a Doua. Morup părea să fi murit; Smanla, încă viu, se încurcase în coarda fixă. Pasang Kami, unul dintre şerpaşii din echipa japoneză, l-a eliberat, apoi şi-a văzut de drum. Când au coborât pe lângă Prima Treaptă – unde la urcare trecuseră pe lângă Paljor, ghemuit în zăpadă şi bătând câmpii –, nu l-au mai văzut pe cel de-al treilea alpinist indian.

Şapte zile mai târziu, expediţia Poliţiei de frontieră indiano-tibetane a trimis încă o echipă spre vârf. În dimineaţa de 17 mai, la scurt timp după ce au plecat la ora 01.15 din cea mai de sus tabără, cei doi indieni şi trei şerpaşi au găsit corpurile îngheţate ale colegilor lor. Au anunţat că unul dintre ei, în chinurile morţii, se dezbrăcase aproape de tot. Smanla, Morup şi Paljor au fost lăsaţi pe munte, acolo unde muriseră, iar ceilalţi cinci alpinişti şi-au continuat ascensiunea şi au ajuns pe vârful Everest la 07.40.

CAPITOLUL NOUĂSPREZECE

Şaua Sudică, 07.30, 11 mai 1996, 7924 de metri

Rotindu-se iar şi iar în cercuri tot mai largi
Şoimul nu îl mai aude pe şoimar;
Lucrurile se destramă; centrul nu mai poate face faţă; Anarhia e eliberată asupra lumii,
Mareea însângerată e eliberată şi pretutindeni
Ceremonia inocenţei e înecată.

William Butler Yeats,
A doua venire

La data de 11 mai, duminică dimineaţă, când m-am împleticit înapoi la tabăra IV, pe la 07.30, mi-am dat seama cu groază de ce se întâmplase, de ce se întâmpla încă. Eram terminat fizic şi psihic după ce petrecusem o oră căutându-l pe Andy Harris în Şaua Sudică; eram convins că murise. Coechipierul meu Stuart Hutchinson urmărise convorbirile radio ale lui Rob Hall, care se afla pe Vârful Sudic, şi era clar că liderul nostru se afla într-o situaţie disperată şi că Doug Hansen era mort. Membrii echipei lui Scott Fischer, care petrecuseră cea mai mare parte din noapte pierduţi în Şa ne-au informat că Yasuko Namba şi Beck Weathers muriseră. Şi despre Scott Fischer şi Makalu Gau se credea că sunt morţi, sau aproape morţi, 360 de metri mai sus de corturi.

Făcând calculul, mintea mi s-a oprit dintr-odată şi m-am retras într-o stare ciudată, aproape mecanică, de detaşare. Mă simţeam amorţit din punct de vedere emoţional, dar eram extrem de conştient de ce se întâmplă în jur, de parcă mă refugiasem într-un buncăr din adâncul minţii mele şi priveam la dezastrul din jur printr-o fantă îngustă şi blindată. În timp ce mă uitam cu indiferenţă la cer, mi s-a părut că îşi schimbase culoarea într-o nuanţă nefirească de albastru-deschis, că se decolorase şi rămăsese doar o urmă vagă de culoare. Orizontul zimţat era luminat ca de o aureolă care scânteia şi pulsa. Mă gândeam că începusem coborârea în lumea de coşmar a nebunilor.

După ce am petrecut o noapte la 7.924 de metri fără oxigen suplimentar, eram şi mai slăbit, şi mai obosit decât fusesem cu o seară în urmă, când coborâsem de pe vârf. Dacă nu făceam cumva rost de nişte butelii de oxigen sau dacă nu coboram la o tabără de mai jos, starea coechipierilor mei şi a mea s-ar fi înrăutăţit rapid.

Programul rapid de aclimatizare urmat de Hall şi de mulţi dintre

alpiniştii moderni de pe Everest este incredibil de eficient: le permite acestora să pornească spre vârf după ce au petrecut o perioadă de patru săptămâni mai sus de 5.000 de metri – care include o noapte de aclimatizare la 7.000 de metri.[53] Această strategie se bazează pe presupunerea că toţi alpiniştii vor folosi mereu oxigen îmbuteliat la mai sus de 7.3OO de metri. Când nu se întâmplă asta, se schimbă complet situaţia.

Am pornit în căutarea celorlalţi coechipieri şi i-am găsit pe Frank Fischbeck şi pe Lou Kasischke întinşi într-un cort. Lou delira şi suferea de oftalmia zăpezilor, nu mai vedea, nu era în stare să facă nimic de unul singur şi bolborosea cuvinte fără înţeles. Frank părea să fie într-o stare acută de şoc, dar îşi dădea silinţa să aibă grijă de Lou. John Taske era într-un alt cort împreună cu Mike Groom; fie dormeau, fie erau inconştienţi. Indiferent cât de slăbit şi de bolnav mă simţeam, era clar că toţi ceilalţi, cu excepţia lui Stuart Hutchinson, o duceau mult mai rău.

În timp ce mergeam din cort în cort căutam butelii de oxigen, dar toate erau goale. Hipoxia şi oboseala cruntă de care sufeream îmi accentuau disperarea şi starea de confuzie. Din cauza zgomotului pe care-l făceau corturile bătute de vânt, nu puteai să vorbeşti cu cei din cortul de lângă tine. Bateriile din ultima noastră staţie radio erau pe terminate. O stare de damnare domnea în toată tabăra, şi sentimentul acela era accentuat şi de faptul că echipa noastră – care în ultimele şase săptămâni fusese încurajată să se bazeze doar pe ghizi – rămăsese dintr-odată fără conducătorii ei: Rob şi Andy muriseră şi, chiar dacă Groom era acolo, chinul prin care trecuse cu o noapte în urmă îşi lăsase amprenta asupra lui. Suferea de degerături serioase şi stătea întins în cort, nemişcat, şi cel puţin pe moment nu putea nici măcar să vorbească.

Cu toţi conducătorii scoşi din luptă, Hutchinson a preluat comanda. Era un tânăr hipersensibil, foarte serios, care aparţinea înaltei societăţi vorbitoare de limbă engleză din Montreal. Era un extraordinar cercetător în domeniul medicinei şi o dată la doi, trei ani mergea într-o mare expediţie pe munte, dar în rest nu prea avea timp pentru alpinism. Când criza s-a accentuat în tabăra IV, si-a dat toată silinţa să facă fată situaţiei.

În timp ce încercam să-mi revin după ce-l căutasem în zadar pe Harris, Hutchinson a organizat o echipă formată din patru şerpaşi care să localizeze corpurile neînsufleţite ale lui Weathers şi Namba, care fuseseră lăsaţi la marginea Şeii, când Anatoli Boukreev s-a întors la corturi cu Charlotte Fox, Sandy Pittman şi Tim Madsen. Echipa de căutare, condusă de Lhakpa Chhiri, a plecat înaintea lui Hutchison, care era atât de obosit şi de confuz, încât a uitat să-şi pună bocanci şi a încercat să părăsească tabăra încălţat cu o pereche de ghete

interioare de la bocanci. Abia când Lhakpa i-a atras atenţia, s-a întors şi şi-a luat bocancii. Urmărind indicaţiile lui Boukreev, şerpaşii au găsit imediat cele două corpuri: se aflau pe o pantă acoperită de gheaţă închisă la culoare, plină de bolovani, aproape de marginea Feţei Kangshung. Fiind foarte superstiţioşi în legătură cu morţii, aşa cum sunt mulţi şerpaşi, s-au oprit la 18-20 de metri depărtare şi l-au aşteptat pe Hutchinson.

— Ambele corpuri erau parţial acoperite cu zăpadă, îşi aminteşte Hutchinson. Rucsacurile lor erau la vreo 30 de metri mai sus de ei. Feţele şi partea de sus a corpurilor erau acoperite cu zăpadă; doar mâinile şi picioarele ieşeau la suprafaţă. Vântul şuiera de-a lungul Şeii.

Primul corp la care a ajuns era cel al lui Namba, dar Hutchinson nu şi-a dat seama până când nu a îngenuncheat în furtună şi nu i-a curăţat stratul de gheaţă de aproape opt centimetri care i se depusese pe faţă. A fost şocat să descopere că japoneza încă respira. Nu mai avea mănuşi şi ambele mâini păreau îngheţate bocnă. Avea pupilele dilatate. Tenul îi era alb ca porţelanul.

— A fost îngrozitor, îşi aminteşte Hutchinson. Eram foarte afectat. Ea era pe moarte, şi eu nu ştiam ce să fac.

Şi-a îndreptat atenţia asupra lui Beck, care era întins în zăpadă, vreo şase metri mai încolo. Şi capul lui Beck era acoperit de un strat gros de gheaţă. Bile de gheaţă mari cât boabele de strugure îi atârnau de păr şi de gene. După ce i-a curăţat faţa, Hutchinson a descoperit că şi texanul mai trăia.

— Cred că Beck bolborosea ceva, dar nu am înţeles ce voia să spună. Nu avea mănuşa dreaptă şi mâna îi era cumplit de degerată. Am încercat să-l ridic în capul oaselor, dar n-am putut. Era aproape mort, şi totuşi respira.

Foarte afectat de ce văzuse, Hutchinson s-a întors la şerpaşi şi s-a sfătuit cu Lhakpa. Acesta, un veteran al Everestului, respectat pentru cunoştinţele lui în ale alpinismului atât de şerpaşi, cât şi de sahibi, l-a îndemnat pe Hutchinson să-i lase pe Beck şi pe Yasuko acolo unde erau. Chiar dacă ar fi supravieţuit până ar fi reuşit să-i târască la tabăra IV, ar fi murit cu siguranţă înainte să poată fi coborâţi la tabăra de bază. Iar o asemenea încercare de salvare ar primejdui inutil vieţile celorlalţi alpinişti din Şa, dintre care mulţi vor avea şi aşa destul de furcă să ajungă în siguranţă jos.

Hutchinson i-a dat dreptate lui Lhakpa – exista o singură opţiune, indiferent cât de greu de luat ar fi fost o astfel de decizie: să lase natura să-şi urmeze calea cu Beck şi Yasuko şi să păstreze resursele grupului pentru cei care puteau fi de fapt ajutaţi. Era un act clasic de triere. Când Hutchinson a ajuns înapoi în tabără, avea lacrimi în ochi şi era alb ca o fantomă. La îndemnul lui i-am trezit pe Taske şi pe

Groom şi apoi ne-am înghesuit cu toţii în cortul lor ca să discutăm ce să facem cu Beck şi Yasuko. Discuţia care a urmat a fost dureroasă şi greoaie. Am evitat să ne privim în ochi. Totuşi, după cinci minute, toţi patru am fost de acord că Hutchinson nu avusese ce să facă decât să-i lase pe Beck şi pe Yasuko pe munte.

Am discutat şi dacă să coborâm la tabără II în acea după-amiază, dar Task a insistat să nu o facem atâta vreme cât Hall era izolat pe Vârful Sudic.

— Nici nu mă gândesc să plec fără el, ne-a spus.

Oricum nu aveam ce să dezbatem: Kasischke şi Groom erau într-o stare atât de proastă, încât momentan nu puteam să mergem nicăieri.

— Îmi făceam griji să nu se repete evenimentele din 1986 de pe K2, spune Hutchinson.

În acel an, la data de 4 iulie, şapte alpinişti veterani ai Himalayei – printre care şi *Bergsteiger*-ul Kurt Diemberger – au început ascensiunea celui de-al doilea vârf din lume. Şase dintre ei au ajuns sus, dar în timp ce coborau o vijelie a cuprins versanţii de sus ai K2, obligându-i pe alpinişti să rămână în tabăra de sus, de la 8.000 de metri. Viscolul a continuat fără întrerupere timp de cinci zile, iar alpiniştii erau din ce în ce mai slăbiţi. Când furtuna s-a oprit în cele din urmă, doar Diemberger şi încă un coechipier au ajuns jos în viaţă.

*

Sâmbătă dimineaţă, în timp ce noi discutam ce să facem cu Namba şi Weathers şi dacă să coborâm sau nu, Neal Beidleman i-a adunat pe cei din echipa lui Fischer şi i-a forţat să plece din Şa.

— Toţi erau terminaţi după noaptea care trecuse, încât a fost foarte greu să îi trezesc şi să-i fac să iasă din corturi – pe unii chiar a trebuit să-i lovesc ca să-şi încalţe bocancii, povesteşte el. Dar eram hotărât să pornim imediat. După părerea mea, nu are cum să iasă ceva bun dacă rămâi la 7.900 de metri mai mult decât e absolut nevoie. Am văzut că se organizau operaţiuni de salvare pentru Scott şi Rob, aşa că m-am concentrat pe coborârea clienţilor la o tabără aflată la o altitudine mai mică.

Boukreev a rămas la tabăra IV ca să-l aştepte pe Fischer, iar Beidleman a pornit încet cu grupul lui. La 7.600 de metri au făcut o pauză, ca să-i mai administreze o injecţie cu dexametazonă lui Pittman, iar apoi s-au oprit cu toţii pentru o perioadă mai lungă la tabăra III, ca să se odihnească şi să se rehidrateze.

— Am fost şocat când i-am văzut, spune David Breashears, care era deja la tabăra III când a sosit grupul lui Beidleman. Arătau de parcă fuseseră cinci luni la război. Sandy s-a pierdut cu firea – plângea: ‚A fost îngrozitor! Mi-am pierdut speranţa şi m-am întins pe pământ

aşteptând să mor!” Toţi păreau să fie într-o stare de şoc puternic.

Chiar înainte să se întunece, în timp ce ultimii alpinişti din grupul lui Beidleman ajunseseră în partea de jos a Feţei Lhotse, un perete înclinat şi acoperit cu gheaţă, şi mai aveau de coborât încă 150 de metri pe corzile fixe, au fost întâmpinaţi de nişte şerpaşi din echipa nepaleză care se ocupau de curăţarea muntelui. Când şi-au continuat coborârea, un torent de pietre de mărimea unui grepfrut s-a abătut asupra lor de pe versanţii de sus şi una dintre ele l-a nimerit pe un şerpaş în ceafa.

— Piatra l-a nenorocit pur şi simplu, spune Beidleman, care se afla puţin mai sus când a avut loc incidentul.

— A fost îngrozitor, îşi aminteşte Kiev Schoening. Ai fi zis că l-a lovit cineva cu o bâtă de baseball, aşa s-a auzit.

Impactul a fost atât de puternic, încât acolo unde l-a lovit piatra a rămas o gaură cât un dolar de argint. Şerpaşul a leşinat şi a făcut stop cardio-respirator, s-a răsucit şi a început să alunece pe coardă, dar Schoening a sărit în faţa lui şi i-a oprit căderea. Dar, în timp ce Schoening îl ţinea în braţe, şerpaşul a fost lovit de încă o piatră, care l-a nimerit tot în ceafă.

În ciuda loviturilor primite, după câteva minute bietul şerpaş a gâfâit cu putere şi a începui să respire din nou. Beidleman a reuşit să-l coboare la poalele Feţei Lhotse, unde îi aşteptau mulţi dintre coechipierii şerpaşului şi, după ce l-au preluat, l-au dus la tabăra II. În acel moment, spune Beidleman, „Kiev şi cu mine ne-am uitat unul la altul cu uimire. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla. Ce făcusem oare de muntele se mâniase în asemenea hal?”

*

În aprilie şi la începutul lui mai, Rob şi-a exprimat de mai multe ori îngrijorarea că una dintre echipele mai puţin pregătite o să dea de bucluc, şi astfel vom fi nevoiţi să-i salvăm, dându-ne peste cap planul de a urca pe vârf. În mod ironic, echipa lui Hall se afla într-o situaţie disperată şi celelalte echipe trebuiau să vină în ajutor. Fără pic de ranchiună, trei grupuri – expediţia Alpine Ascents International a lui Todd Burleson, expediţia IMAX a lui David Breashears şi expediţia comercială a lui Mal Duff – şi-au amânat imediat planurile de a urca pe vârf ca să ne dea o mână de ajutor.

Cu o zi înainte – în timp ce noi, cei din echipele lui Hall şi Fischer urcam de la tabăra IV spre vârf –, expediţia Alpine Ascents International, condusă de Burleson şi Pete Athans, ajungea la tabăra III. Duminică dimineaţa, când au auzit de tragedia ce avea loc mai sus pe versant, Burleson şi Athans şi-au lăsat clienţii la 7.315 metri, în grija celui de-al treilea ghid, Jim Williams, şi s-au grăbit să urce pe

Şaua Sudică ca să ne ajute.

Breashears, Ed Viesturs şi ceilalţi membri ai echipei IMAX se aflau la tabăra II; Breashears a amânat pe loc filmările ca să canalizeze toate resursele expediţiei înspre operaţiunea de salvare. În primul rând, mi-a transmis că într-unul dintre corturile echipei IMAX de pe Şa există baterii de rezervă; le-am găsit pe la mijlocul după-amiezii şi am putut să reluăm legăturile radio cu taberele de mai jos. Apoi Breashears a oferit rezerva de oxigen a echipei lui – cincizeci de butelii care fuseseră cărate cu greu la 7.924 de metri – alpiniştilor suferinzi şi celor care aveau să participe la operaţiunile de salvare de pe Şa. Chiar dacă punea în pericol proiectul lui cinematografic de 5.5 milioane de dolari, ne-a oferit preţiosul oxigen fără să ezite.

Athans şi Burleson au ajuns la tabăra IV la mijlocul dimineţii şi au început imediat să împartă buteliile cu oxigen ale echipei IMAX celor care aveam mare nevoie de ele, apoi au aşteptat să vadă cum vor decurge operaţiunile de salvare ale lui Hall, Fischer şi Gau. Burleson stătea lângă corturi când a văzut că cineva se apropia încet de tabără, târându-şi piciorul într-un mod ciudat.

— Hei, Pete, fii atent! i-a strigat lui Athans. Cineva se apropie de corturi.

Mâna dreaptă a persoanei respective, pe lângă faptul că nu avea mănuşă şi era expusă vântului extrem de rece, mai era şi îngrozitor de degerată: rămăsese întinsă ca pentru un salut ciudat. Indiferent cine era, lui Athans i se părea că seamănă cu o mumie dintr-un film horror cu buget redus. Când mumia s-a împleticit în tabără, Burleson şi-a dat seama că era de fapt Beck Weathers, care se ridicase din morţi.

În noaptea precedentă, în timp ce se cuibărea alături de Groom, Beidleman, Namba şi ceilalţi din grup, Weathers a simţit că îi este „din ce în ce mai rece. Îmi pierdusem mănuşa dreaptă. Faţa îmi îngheţa. Mâinile îmi îngheţau şi ele. Am amorţit şi apoi mi-a fost greu să mă concentrez, iar în cele din urmă mi-am pierdut cunoştinţa".

Beck a rămas întins pe gheaţă, expus vântului nemilos, cataleptic şi aproape mort, pe tot parcursul nopţii şi o mare parte din ziua următoare. Nu îşi aminteşte că Boukreev a venit să-i ia pe Pittman, Fox şi Madsen. Şi nici nu-şi aduce aminte că Hutchinson îi curăţase faţa de gheaţă în acea dimineaţă. A fost în comă timp de douăsprezece ore. Apoi, târziu duminică după-amiază, dintr-un motiv necunoscut, o luminiţă s-a aprins în miezul reptilian al creierului inert al lui Beck şi acesta şi-a recăpătat conştiinţa.

— La început am crezut că eram într-un vis, îşi aminteşte Weathers. Când mi-am revenit, am crezut că eram întins într-un pat. Nu îmi era frig şi stăteam comod. M-am întors pe o parte, mi-am deschis ochii şi mi-am văzut mâna dreaptă. Apoi mi-am dat seama de cât de degerată era, şi asta m-a ajutat să mă trezesc din reverie, în cele din urmă am

realizat în ce situaţie de rahat eram şi că nu avea să vină nimeni după mine. Totul depindea de mine.

Deşi Beck era chior, iar cu ochiul stâng vedea numai până la 0,9-1,2 metri în faţă, a pornit-o în direcţia din care bătea vântul, deducând corect că tabăra se afla într-acolo. Dacă s-ar fi înşelat, ar fi căzut imediat pe Faţa Kangshung, a cărei margine era la nouă metri în direcţia opusă. După vreo nouăzeci de minute, a dat peste nişte „stânci nenatural de netede şi albăstrii", care s-au dovedit a fi corturile de la tabăra IV.

Hutchinson şi cu mine eram în cortul nostru şi monitorizam un apel radio de-al lui Rob Hall de pe Vârful Sudic, când Burleson a alergat la noi.

— Doctore! Avem nevoie urgent de tine! ne-a strigat de lângă cort. Ia-ţi trusa! Beck tocmai a ajuns la tabără şi e într-o stare foarte proastă!

A rămas perplex când a auzit de miraculoasa înviere a lui Beck şi, chiar dacă era foarte obosit, Hutchinson a ieşit din cort ca să vadă despre ce e vorba.

Împreună cu Athans şi Burleson l-au dus pe Beck într-un cort gol, l-au băgat în doi saci de dormit alături de mai multe sticle cu apă caldă şi i-au pus o mască de oxigen.

— niciunul dintre noi nu credea că Beck o să supravieţuiască până a doua zi, mărturiseşte Hutchinson. De-abia puteam să-i simt pulsul din carotidă – ultimul puls dinaintea morţii. Era într-o stare gravă. Şi chiar dacă ar fi rezistat până a doua zi, nu-mi imaginam cum aveam să-l ducem jos.

Cei trei şerpaşi care urcaseră ca să-i salveze pe Scott Fischer şi pe Makalu Gau se întorseseră la tabără doar cu Gau; îl lăsaseră pe Fischer pe o terasă aflată la 8.290 de metri, după ce hotărâseră că nu poate fi salvat. Totuşi, văzându-l pe Beck intrând în tabără după ce fusese crezut mort, Anatoli Boukreev nu voia să accepte că Fischer era un caz pierdut. La ora 17, când furtuna s-a înteţit, rusul a pornit de unul singur ca să încerce să-l salveze.

— Îl găsesc pe Scott pe la şapte jumate, poate opt, spune Boukreev. E deja întuneric. Furtuna e foarte puternică. Are masca de oxigen pe faţă, dar butelia goală. Nu are mănuşi; mâinile-i sunt complet goale. Are geaca descheiată, trasă de pe umăr, o mână îi iese afară. Nu pot să fac nimic. Scott e mort.

Întristat, Boukreev a înfăşurat rucsacul lui Fischer de capul acestuia ca un giulgiu şi l-a lăsat pe terasa pe care se afla. Apoi a luat aparatul foto, pioletul şi briceagul lui preferat – pe care Beidleman avea să i-l dea fiului de nouă ani al lui Fischer din Seattle – şi a coborât în furtună.

Vijelia de duminică seara a fost chiar mai puternică decât cea din

noaptea precedentă. Când Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV, abia vedeai la câţiva metri în faţă şi de-abia a reuşit să găsească corturile.

Inspirând oxigen suplimentar pentru prima dată după treizeci de ore (mulţumită echipei IMAX), am căzut într-un somn chinuit şi spasmodic, în ciuda gălăgiei pe care o făcea cortul bătut de vânt. Cu puţin înainte de miezul nopţii am avut un coşmar legat de Andy: în timp ce cădea în gol de pe Faţa Lhotse, trăgea după el o coardă şi voia să ştie de ce nu ţinusem de ea. Dar apoi m-a trezit Hutchinson.

— Jon! a strigat ca să se facă auzit peste vuietul furtunii. Sunt îngrijorat din cauza cortului. Crezi că o să reziste?

În timp ce mă chinuiam să-mi revin din visul tulburător, ca un om care ajunge iar la suprafaţă după ce era cât pe ce să se înece, mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama de ce Stuart era aşa de îngrijorat: vântul culcase la pământ jumătate din cort, care se zguduia la fiecare rafală. Mai multe beţe de cort erau foarte îndoite şi, la lumina frontalei, am văzut că două dintre cusăturile principale de-abia mai rezistau. Particule fine de zăpadă umpleau cortul, acoperind totul cu chiciură. Nu mai văzusem niciodată un vânt aşa de puternic, nici măcar pe calota de gheaţă din Patagonia, un loc celebru pentru vânturile sale. Am fi avut o mare problemă dacă adăpostul nostru avea să cedeze până dimineaţă.

Stuart şi cu mine ne-am luat bocancii şi toate lucrurile, apoi ne-am întors în direcţia din care bătea vântul, sprijinind cu spatele şi cu umerii beţele de cort. Am petrecut următoarele trei ore ţinând piept uraganului, în ciuda oboselii extraordinare. Am susţinut domul de nailon de parcă viaţa noastră depindea de asta. Mi-l imaginam pe Rob, pe Vârful Sudic, la 8.747 de metri, fără oxigen, fără adăpost, complet expus furtunii sălbatice – dar era o imagine atât de crudă, încât am încercat să mi-o scot din minte.

Pe 12 mai, cu puţin înainte de ivirea zorilor, Stuart a rămas fără oxigen.

— Fără el simţeam cum mi-e din ce în ce mai rece si cum încep să sufăr de hipotermie, spune el. Nu îmi mai simţeam mâinile şi picioarele. îmi era frică să nu alunec pe creastă, să nu mai pot să cobor de pe Şa. Şi mă gândeam cu groază că, dacă nu cobor în dimineaţa aia, s-ar putea să n-o mai fac niciodată.

I-am dat lui Stuart butelia mea, am căutat prin cort şi am găsit una care mai avea puţin oxigen şi apoi ne-am făcut bagajele şi ne-am pregătim pentru coborâre.

Când m-am aventurat să ies, am văzut că cel puţin unul dintre corturile libere zburase de pe Şa. Apoi l-am văzut pe Ang Dorje: stătea singur în vântul acela groaznic şi plângea deznădăjduit din cauza morţii lui Rob. După expediţie, când i-am povestit acest episod lui Marion Boyd, prietena lui, ea mi-a explicat că „Ang Dorje crede că

rolul lui în lume este să aibă grijă de oameni – am vorbit mult cu el despre asta. Este crucial pentru el din punctul de vedere al religiei lui şi este o pregătire pentru următoarea reîncarnare.[54] Chiar dacă Rob era conducătorul expediţiei, Ang Dorje se credea responsabil pentru siguranţa lui Rob, a lui Doug Hansen şi a celorlalţi. Aşa că, atunci când au murit, nu a putut să nu se învinovăţească".

Hutchinson era îngrijorat că Ang Dorje, fiind atât de supărat, nu va vrea să coboare, aşa că l-a implorat să părăsească imediat Şaua. Apoi, la 08.30 – presupunând că Rob, Andy, Doug, Scott, Yasuko şi Beck erau deja morţi –, Mike Groom, care suferea de degerături puternice, a ieşit cu greu din cort şi i-a adunat vitejeşte pe Hutchinson, Taske, Fischbeck şi pe Kasischke şi i-a ghidat spre poalele muntelui.

Pentru că nu mai erau alţi ghizi, m-am oferit să cobor ultimul. În timp ce deprimantul nostru grup părăsea tabăra IV şi se îndrepta spre Pintenul Geneva, mi-am luat inima în dinţi şi m-am dus pentru ultima dată la Beck despre care credeam că murise în cursul nopţii. I-am găsit cortul, care fusese culcat la pământ de uragan, şi am văzut că ambele uşi erau deschise. Totuşi, când m-am uitat înăuntru, am fost şocat să văd că Beck trăia încă.

Era întins pe spate, pe jos, în cortul care se prăbuşise, şi avea frisoane puternice. Faţa îi era grotesc de umflată; nasul şi obrajii îi erau acoperiţi cu degerături întunecate. Furtuna îi suflase ambii saci de dormit, lăsându-l expus vântului şi temperaturii de -17°C, şi, pentru că avea mâinile îngheţate, nu putuse să se acopere din nou sau să închidă uşa de la cort.

— Dumnezeule mare! s-a plâns când m-a văzut şi faţa i s-a crispat într-un rictus de agonie şi disperare. Ce trebuie să fac ca să mă ajute cineva?

Striga după ajutor de două, trei ore, dar nu îl auzise nimeni din cauza furtunii.

Beck s-a trezit în miez de noapte şi a văzut că „furtuna îmi doborâse cortul şi mai avea un pic şi-l făcea bucăţi. Vântul îmi apăsa atât de tare peretele cortului de faţă, încât nu mai puteam să respir. Se potolea o secundă, apoi mă lovea din nou peste faţă şi peste piept şi mă lăsa fără aer. De parcă asta nu era de-ajuns, mi se umfla mâna dreaptă. Purtam un ceas tâmpit, aşa că, atunci când mâna mi se umfla, cureaua ceasului mă strângea şi mai tare, până când mi-a tăiat circulaţia aproape de tot. Pentru că aveam mâinile atât de degerate, nu puteam să dau jos porcăria aia. Am strigat după ajutor, dar nu a venit nimeni. A fost o noapte al naibii de lungă. M-am bucurat când ţi-ai băgat capul în cort".

Când l-am găsit pe Beck, am fost atât de şocat de cât de oribil arăta – şi pentru că-l dezamăgiserăm încă o dată, un fapt de neiertat –, că aproape mi-au dat lacrimile.

— Totul o să fie bine, l-am minţit încercând să nu izbucnesc în lacrimi, în timp ce l-am învelit din nou cu sacii de dormit, am închis uşile şi am încercat să ridic cortul. Nu-ţi face griji. Totul e sub control acum.

După ce l-am ajutat pe Beck cât am putut, am luat legătura prin staţia radio cu dr. Mackenzie de la tabăra de bază.

— Caroline, ce să fac cu Beck? am implorat-o pe un ton isteric, încă trăieşte, dar nu cred c-o mai duce mult. E într-o stare foarte proastă!

— Încearcă să-ţi păstrezi calmul, Jon, mi-a răspuns. Trebuie să cobori cu Mike şi cu ceilalţi. Unde sunt Peter şi Todd? Roagă-i să aibă grijă de Beck, apoi coboară şi tu.

Înnebunit, i-am trezit pe Athans şi pe Burleson, care au sărit să-i ducă lui Beck un termos cu ceai fierbinte. În timp ce mă grăbeam să-i ajung pe ceilalţi din urmă, Athans se pregătea să-i facă texanului muribund o injecţie cu patru miligrame de dexametazonă. Erau gesturi demne de laudă, dar îmi era greu să cred că avea să-i ajute la ceva.

CAPITOLUL DOUĂZECI

Pintenul Geneva, 09.45, 12 mai 1996, 7.894 de metri

Lipsa de experienţă îi conferă celui care vrea să devină alpinist un mare avantaj: el nu se lasă tras în jos de tradiţie sau de ceea ce s-a întâmplat înainte. Pentru el totul este cât se poate de simplu, alege rapid soluţii la problemele cu care se confruntă. Bineînţeles că de multe ori nu se bucură de succesul pe care spera să-l dobândească şi uneori totul se termină tragic, dar alpinistul nu ştie asta când porneşte la drum. Maurice Wilson, Earl Denman, Klavs Becker-Larsen – niciunul nu ştia prea multe despre ce înseamnă alpinismul, altfel nu s-ar fi aventurat în acele expediţii fără şansă de succes. Şi totuşi, lipsa cunoştinţelor tehnice nu i-a împiedicat, iar voinţa i-a purtat departe.

Walt Unsworth,
Everest

În dimineaţa zilei de duminică, 12 mai, la un sfert de oră după ce am plecat de pe Şaua Sudică, i-am ajuns din urmă pe coechipierii mei, când aceştia tocmai începuseră să coboare Pintenul Geneva. Era o privelişte jalnică: eram cu toţii atât de slăbiţi, încât ne-a luat incredibil de mult să coborâm cei 100 de metri până pe panta înzăpezită de dedesubt. Totuşi, cel mai dureros era faptul că eram atât de puţini: în urmă cu trei zile, când urcaserăm pe acolo, eram unsprezece; acum eram doar şase.

Când am ajuns lângă el, Stuart Hutchinson, ultimul din grup, era încă pe vârful Pintenului şi se pregătea să facă rapel pe corzile fixe. Am observat că nu avea ochelari. Chiar dacă era înnorat, razele ultraviolete erau foarte puternice la acea altitudine şi albul zăpezii l-ar fi orbit repede.

— Stuart, ochelarii! i-am strigat sperând să mă audă şi făcând semne spre ochi.

— Da, chiar, mi-a răspuns cu o voce stinsă. Mulţumesc că mi-ai adus aminte. Da dacă tot eşti aici, n-ai vrea să vezi cum mi-am pus hamul? Sunt atât de obosit, că nu mai gândesc clar. Ţi-aş fi recunoscător dacă ai avea grijă de mine.

Când i-am inspectat hamul, am văzut imediat că nu îşi strânsese bine cureaua. Dacă s-ar fi agăţat cu zelbul de coarda fixă, hamul s-ar fi desfăcut din cauza greutăţii şi el ar fi căzut pe Faţa Lhotse. I-am arătat care e problema, iar el a spus că „da, aşa am crezut şi eu, dar mâinile

îmi erau prea îngheţate ca să îl strâng ca lumea". Mi-am dat jos mănuşile în vântul acela muşcător şi m-am grăbit să îi fixez hamul pe talie, ca să poată coborî şi el Pintenul.

După ce s-a prins de coarda fixă, şi-a aruncat pioletul şi l-a lăsat acolo, pe stâncă.

— Stuart, pioletul! am strigat în timp ce el făcea rapel.

— Sunt prea obosit ca să-l mai car, mi-a răspuns. Lasă-l acolo!

Şi eu eram epuizat, aşa că nu m-am împotrivit. Am lăsat pioletul unde-l aruncase, m-am prins de coardă şi l-am urmat pe Stuart în josul peretelui abrupt al Pintenului Genevei.

O oră mai târziu ne aflam deasupra Benzii Galbene, unde era destul de aglomerat. Fiecare alpinist cobora cu mare grijă terasa de calcar înclinată. În timp ce îmi aşteptam rândul, la coadă, ne-au ajuns din urmă câţiva dintre şerpaşii lui Scott Fischer. Printre ei se afla şi Lopsang Jangbu, care aproape înnebunise de durere şi oboseală. I-am pus mâna pe umăr şi i-am spus că îmi pare foarte rău pentru Scott. Lopsang s-a bătut cu pumnul în piept şi a strigat înlăcrimat:

— Aduc mare ghinion, mare ghinion. Scott e mort; e vina mea. Aduc mare ghinion. E vina mea. Aduc mare ghinion.

*

Pe la 13.30, am ajuns într-un final în tabăra II. Deşi după oricare standard raţional mă aflam încă la altitudine mare – 6.347 de metri – locul acela era complet diferit de Şaua Sudică. Vântul ucigător încetase de tot. În loc să tremur de frig şi să îmi fac griji că o să deger, acum transpiram din cauza soarelui fierbinte. Simţeam că mă mai agăţ de viaţă de un fir tot mai subţire.

Cortul nostru de mese fusese transformat într-un fel de spital ambulant, condus de Henrik Jessen, un doctor danez din echipa lui Mal Duff, şi de Ken Kamler, un client şi doctor american din expediţia lui Todd Burleson. La ora 15, în timp ce beam o cană de ceai, şase şerpaşi l-au băgat în cort pe Makalu Gau, care părea complet năucit, iar doctorii au intrat în acţiune.

L-au întins imediat, l-au dezbrăcat şi i-au pus o perfuzie. În timp ce îi examina mâinile şi picioarele îngheţate, care aveau o tentă alburie, precum o chiuvetă murdară, Kamler a remarcat sinistru:

— Astea sunt cele mai grave degerături pe care le-am văzut vreodată.

L-a întrebat pe Gau dacă poate să-i fotografieze membrele pentru dosarul medical, iar alpinistul taiwanez a încuviinţat zâmbind; precum un soldat care îşi arată rănile pe care le-a căpătat în bătălie, părea aproape mândru de leziunile îngrozitoare pe care le avea.

Nouăzeci de minute mai târziu, când doctorii încă se ocupau de

Makalu, vocea lui David Breashears s-a făcut auzită prin staţia radio:

— Coborâm cu Beck. O să ajungem la tabăra II înainte să se întunece.

Mi-a luat ceva timp ca să-mi dau seama că Breashears nu se referise la a coborî un cadavru de pe munte; el şi coechipierii lui urmau să-l aducă viu pe Beck. Nu-mi venea să cred. Cu şapte ore în urmă, când îl lăsasem pe Şaua Sudică, fusesem îngrozit că nu avea să reziste până la amiază.

Fusese abandonat încă o dată pentru că nu i se mai dăduse nicio şansă de supravieţuire, dar Beck pur şi simplu refuzase să moară. Mai târziu am aflat de la Pete Athans că, imediat după ce i-a făcut lui Beck o injecţie cu dexametazonă, texanul îşi revenise uimitor de mult.

— Pe la 10.30 l-am îmbrăcat, i-am pus hamul şi am observat că putea să stea în picioare şi să meargă. Ne-a uimit pe toţi!

Când au plecat de pe Şa, Athans mergea în faţa lui Beck şi îi spunea unde să calce. Beck se ţinea cu o mână pe după umărul lui Athans şi Burleson îl apucase strâns de ham din spate – au coborât încet, cu precauţie.

— Uneori trebuia să-l ajutăm destul de mult, dar, sincer, se mişca surprinzător de bine, spune Athans.

Când au ajuns pe terasa calcaroasă de deasupra Benzii Galbene, la 7.600 de metri, au fost întâmpinaţi de Ed Viesturs şi Robert Schauer. Aceştia l-au coborât pe Beck fără prea mult efort până la poalele peretelui înclinat. La tabăra III au fost ajutaţi de Breashears, Jim Williams, Veikka Gustafsson şi Araceli Segarra; cei opt alpinişti sănătoşi l-au coborât pe Beck, care era într-o stare foarte proastă, pe Faţa Lhotse mult mai repede decât coborâserăm noi de dimineaţă.

Când am auzit că începuseră să-l coboare pe Beck, m-am dus în cort şi mi-am încălţat cu greutate bocancii. Apoi am luat-o încet în sus ca să le ies în întâmpinare, aşteptându-mă să-i văd pe porţiunea de jos a Feţei Lhotse. În schimb, am fost surprins să dau de ei la douăzeci de minute mai sus de tabără. Chiar dacă era legat în coardă, Beck mergea de unul singur. Breashears şi ceilalţi l-au trecut atât de repede peste gheţar, încât, având în vedere starea jalnică în care mă aflam, de-abia am putut să ţin pasul cu ei.

L-au dus pe Beck în cortul care servea drept spital, l-au întins lângă Gau şi doctorii l-au dezbrăcat.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat Kamler când a văzut cum arăta mâna dreaptă a lui Beck. Degerătura lui e chiar mai gravă decât a lui Makalu!

Trei ore mai târziu, când m-am băgat în sacul de dormit, doctorii încă îi dezgheţau încetul cu încetul membrele lui Beck într-un vas cu apă călduţă, lucrând la lumina frontalelor.

În dimineaţa următoare – luni, 13 mai – am plecat din tabără dis-

de-dimineaţă şi am străbătut patru kilometri prin valea adâncă a Circului Vestic până la buza Căderii de gheaţă. Acolo, urmând instrucţiunile primite de la Guy Cotter de la tabăra de bază, am căutat un loc plan care putea servi drept heliport.

Zilele trecute Cotter dăduse o mulţime de telefoane ca să obţină un elicopter care să-l evacueze pe Beck din partea de jos a Circului. Astfel, acesta nu ar mai fi trebuit să coboare pe corzile şi scările nesigure din Căderea de gheaţă, o operaţiune foarte grea şi periculoasă, având în vedere cât de afectate îi erau mâinile. În 1973 aterizaseră nişte elicoptere în Circ, când o expediţie italiană s-a folosit de ele ca să transporte încărcături de la tabăra de bază. Totuşi, au fost intervenţii periculoase, la limita la care pot zbura elicopterele, ba unul dintre ele chiar s-a prăbuşit pe gheţar. În cei douăzeci şi trei de ani care au trecut de atunci, nimeni nu a mai încercat să aterizeze mai sus de Căderea de gheaţă.

Totuşi, Cotter a insistat şi, datorită eforturilor sale, Ambasada Americii i-a convins pe cei din armata nepaleză să încerce o operaţiune de salvare în Circ. Luni dimineaţă, pe la ora 08.00, în timp ce căutam zadarnic un loc potrivit pentru un heliport, Cotter m-a contactat prin walkie-talkie:

— Jon, elicopterul e pe drum. Ai face bine să găseşti rapid un loc unde să aterizeze.

Am urcat în speranţa că voi găsi un teren mai nivelat mai sus pe gheţar şi m-am întâlnit cu Athans, Burleson, Gustafsson, Breashears, Viesturs şi restul echipei IMAX care îl coborau în coardă pe Beck.

Breashears, care lucrase cu multe elicoptere de-a lungul carierei sale deosebite şi vaste în cinematografie, a găsit imediat un heliport, între două crevase adânci, la 6.053 de metri. Am legat o *kata* de mătase de un băţ de bambus pe post de roza-vânturilor, în timp ce Breashears – folosind suc Rool Did roşu pe post de vopsea – a trasat cu X gigantic pe zăpadă locul de aterizare. Câteva minute mai târziu a apărut şi Makalu Gau – fusese târât în josul gheţarului pe o folie de plastic de către şase şerpaşi. Imediat după, am auzit elicea elicopterului rotindu-se rapid în aerul rarefiat.

Elicopterul B2 Squirrel – care nu avea mai mult decât minimum necesar de combustibil şi echipament şi care era pilotat de locotenent-colonelul Madan Kliati Chhetri din armata nepaleză – a încercat de două ori să aterizeze, dar de fiecare dată s-a ridicat din nou în ultima clipă. Însă la a treia încercare, Madan a reuşit şi elicopterul, zgâlţâindu-se, s-a aşezat pe gheţar, cu coada atârnând peste o crevasă fără fund. Pilotul, lăsând elicele să se învârtă la viteză maximă şi uitându-se doar la panoul de comenzi, a ridicat un singur deget – ceea ce însemna că putea să ia un singur pasager; la acea altitudine orice greutate în plus sporea pericolul de a se prăbuşi la decolare.

Pentru că doctorii îi dezgheţaseră picioarele la tabăra II, Gau nu putea nici să stea pe ele, nici să meargă. Prin urmare, Breashears, Athans şi cu mine am căzut de acord să-l trimitem pe taiwanez cu elicopterul.

— Îmi pare rău, am strigat către Beck, ca să mă fac auzit peste zgomotul făcut de elicopter. Poate o să mai vină o dată.

Beck a dat din cap cu înţelegere.

L-am pus pe Gau în spatele elicopterului, apoi maşinăria s-a ridicat cu precauţie în aer. Când tălpile elicopterului s-au desprins de gheţar, pilotul a înclinat aparatul în faţă, a coborât rapid de-a lungul căderii de gheaţă şi s-a făcut nevăzut. O tăcere profundă pusese stăpânire pe Circ.

Jumătate de oră mai târziu ne aflam tot în zona heliportului şi discutam cum să-l coborâm pe Beck, când am auzit un zgomot îndepărtat, care semăna cu cel făcut de elicea unui elicopter, venind din vale. Încetul cu încetul, zgomotul s-a înteţit, iar în cele din urmă micul elicopter verde a apărut din nou. De data asta Madan a zburat puţin mai sus de-a lungul Circului înainte să întoarcă elicopterul cu faţa înspre poalele muntelui. Apoi, fără să mai ezite, a aterizat direct pe marcajul făcut cu suc, şi Breashears şi Athans s-au grăbit să-l urce pe Beck la bord. Câteva secunde mai târziu, elicopterul era deja în aer şi zbura rapid pe lângă Faţa Vestică a Everestului precum o libelulă ciudată de fier. O oră mai târziu, Beck şi Makalu Gau primeau îngrijiri medicale într-un spital din Kathmandu.

După ce membrii echipei de salvare au plecat care-ncotro, am stat de unul singur mult timp în zăpadă, uitându-mă la bocanci şi străduindu-mă să înţeleg ce se întâmplase în ultimele şaptezeci şi două de ore. Cum fusese posibil ca evenimentele să ia o asemenea turnură? Cum era posibil ca Andy, Rob, Scott, Doug şi Yasuko să fie morţi? Dar, oricât am încercat, nu am găsit niciun răspuns. Tragedia era mult mai mare decât orice îmi imaginasem vreodată, astfel încât mintea mea nu a putut să-i facă faţă şi a încetat să mai proceseze informaţia. Am abandonat speranţa de a înţelege ce se întâmplase, mi-am luat rucsacul în spinare şi am luat-o în jos, pe drumul îngheţat şi vrăjit al căderii de gheaţă. Eram foarte neliniştit în timp ce străbăteam pentru ultima oară labirintul de seracuri care începuseră să se topească.

CAPITOLUI DOUĂZECI ŞI UNU

Tabăra de bază Everest,
13 mai 1996, 5.364 de metri

Fără îndoială că mi se va cere să judec raţional expediţia, aşa cum ne-a fost imposibil să facem atunci când eram implicaţi în ea [...]. Pe de altă parte, Amundsen a mers ţintă într-acolo, a ajuns primul, s-a întors fără să piardă niciun om şi fără să-şi supună echipa la corvezi mai grele decât cele pe care le presupunea implicit o zi de explorare polară. Pe de altă parte, expediţia noastră şi-a asumat nişte riscuri groaznice, a dat dovadă de o anduranţă ieşită din comun, şi-a asigurat o glorie veşnică, a fost sărbătorită în maiestuoase slujbe ţinute în catedrale şi i s-au ridicat statui, şi totuşi, am ajuns la Pol doar ca să aflăm că acea călătorie teribilă fusese în zadar şi ca să ne lăsăm acolo cei mai buni oameni. Ar fi ridicol să ignori o asemenea diferenţă; şi ar fi o pierdere de vreme să scrii o carte fără să încerci să oferi o explicaţie.

Apsley Cherry-Garrard,
Cea mai cumplită călătorie din lume,
o relatare a expediţiei dezastruoase către Polul Sud
a lui Robert Falcon Scott, din 1912

În dimineaţa zilei de luni, 13 mai, am ajuns la poalele căderii de gheaţă Khumbu. l-am văzut pe Ang Tshering, Guy Cotter şi Caroline Mackenzie aşteptându-mă la baza gheţarului când am coborât ultima pantă. Guy mi-a dat o bere, Caroline m-a îmbrăţişat şi, până să-mi dau seama ce se întâmplă, stăteam aşezat pe gheaţă cu faţa în mâini şi lacrimile îmi şiroiau pe obraji; am plâns cum n-o mai făcusem de când eram copil. Acum, că mă aflam în siguranţă, povara covârşitoare a ultimelor zile mi s-a ridicat de pe umeri şi am plâns pentru coechipierii mei care muriseră, am plâns pentru că eram recunoscător să fiu încă în viaţă, am plâns pentru că mă simţeam groaznic că eu supravieţuisem, în timp ce alţii muriseră.

Marţi după-masă, Neal Beidleman a oficiat o slujbă de comemorare la tabăra Mountain Madness. Tatăl lui Lopsang Jangbu, Ngawang Sya Kya – un lama hirotonisit a ars tămâie de ienupăr şi a psalmodiat scripturi budiste sub un cer de un gri metalic. Neil a spus câteva cuvinte, apoi a vorbit Guy, Anatoli Boukreev a plâns moartea lui Scott Fischer. Eu m-am ridicat de la locul meu şi am depănat împleticit câteva amintiri despre Doug Hansen. Pete Schoening a încercat să ne

ridice moralul îndemnându-ne să privim înainte, nu înapoi. Dar când s-a încheiat slujba şi am plecat cu toţii la corturile noastre, tabăra de bază era cuprinsă de o atmosferă funebră.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, a venit un elicopter ca să-i evacueze pe Charlotte Fox şi pe Mike Groom, care sufereau de degerături la picioare care s-ar fi agravat dacă ar fi încercat să păşească. John Taske, care era doctor, i-a însoţit ca să-i îngrijească pe drum. Apoi, înainte de prânz, în timp ce Helen Wilton şi Guy Cotter au rămas în urmă ca să supravegheze demontarea taberei Adventure Consultants, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Caroline Mackenzie şi cu mine am pornit cu greu înapoi spre casă.

Joi, 16 mai, am fost transportaţi cu elicopterul din Pheriche până în satul Syangboche, chiar deasupra Bazarului Namche. În timp ce ne îndreptam spre heliportul de unde un alt elicopter urma să ne ducă spre Kathmandu, Stuart, Caroline şi cu mine am fost opriţi de trei japonezi negri de supărare. Primul a spus că se numeşte Muneo Nukita – era un alpinist renumit, care urcase de două ori pe Everest –, apoi ne-a spus că este ghidul şi interpretul celorlalţi doi: Kenichi Namba, soţul lui Yasuko Namba, şi fratele ei. În următoarele patruzeci şi cinci de minute ne-au pus o mulţime de întrebări, dar nu am putut să răspund decât la câteva dintre ele.

Deja moartea lui Yasuko devenise una dintre principalele ştiri din Japonia. Ba mai mult, la 12 mai – la mai puţin de douăzeci şi patru de ore de când murise pe Şaua Sudică un elicopter a aterizat în mijlocul taberei de bază şi doi jurnalişti japonezi au sărit din el purtând măşti de oxigen. L-au abordat pe primul om pe care l-au văzut – un alpinist american pe nume Scott Darsney – şi i-au cerut să le dea informaţii despre Yasuko. Deşi trecuseră patru zile de atunci, Nukita ne-a avertizat că astfel de grupuri de jurnalişti agasanţi ne aşteaptă în Kathmandu.

În acea după-amiază ne-am înghesuit la bordul unui elicopter gigantic Mi-17 şi ne-am ridicat printr-o spărtură în nori. O oră mai târziu am aterizat pe Aeroportul Internaţional Tribhuvan. La coborâre am fost întâmpinaţi de o mulţime de reporteri cu microfoane şi camere de filmat. În calitate de jurnalist, a fost edificator să mă aflu de partea cealaltă a baricadei. Gloata de jurnalişti, majoritatea japonezi, voiau o variantă frumos scrisă a tragediei, plină cu eroi şi răufăcători. După douăzeci de minute în care m-am copt pe pista de aterizare, am fost salvat de către David Schensted, consulul de la Ambasada Americii, care m-a dus la hotelul Garuda.

Au urmat alte interviuri, ale altor reporteri, şi apoi nişte angajaţi nervoşi din Ministerul Turismului m-au pus să trec pe sub furcile caudine. Vineri seara, în timp ce mă plimbam fără ţintă prin cartierul Thamel din Kathmandu, am încercat să fug de depresia care se agrava.

I-am dat un pumn de rupii unui băiat nepalez slăbănog şi am primit în schimb un pacheţel învelit într-o hârtie împodobită cu un tigru care rage. L-am desfăcut în camera de hotel şi am fărâmiţat conţinutul pe o foiţă de ţigară. Bobocii de un verde-pal erau lipicioşi de la răşină şi miroseau puternic a fructe putrezite. Am rulat joint-ul şi l-am fumat pe tot. Apoi am mai făcut unul şi am fumat aproape jumătate din el înainte ca încăperea să se învârtă cu mine.

Stăteam gol în pat şi ascultam sunetele nopţii care ajungeau până la mine pe fereastra deschisă. Ţârâitul soneriilor de la ricşe se amesteca cu claxoanele maşinilor, cu ofertele ademenitoare ale vânzătorilor ambulanţi, cu râsul unei femei, cu muzica dintr-un bar din apropiere. Întins pe spate, prea drogat ca să mă mişc, am închis ochii şi am lăsat căldura premusonică, lipicioasă să mă acopere ca un balsam; mă simţeam de parcă mă contopeam cu salteaua. O procesiune, în culori ţipătoare, de morişti minuţios gravate şi de personaje năsoase din desene animate plutea în spatele pleoapelor mele închise.

Când mi-am întors capul pe o parte, mi-am atins urechea de ceva ud; mi-am dat seama că lacrimile îmi curgeau pe obraji şi îmbibau cearşaful. Am simţit cum o bulă plină cu durere şi ruşine tot creşte şi bolboroseşte şi îmi încovoaie spatele de undeva dinăuntrul meu. Primul hohot mi-a erupt pe gură şi pe nas într-un şuvoi de mucozităţi. Apoi a urmat încă unul şi încă unul.

*

Pe 19 mai am zburat înapoi în State. Aveam cu mine două genţi pline cu lucrurile lui Doug Hansen, pe care urma să le returnez celor dragi lui. La aeroportul din Seattle am fost întâmpinat de copiii lui, Angie şi Jamie, de prietena lui, Karen Marie, şi de alte neamuri şi prieteni de-ai lui. M-am simţit ca un tâmpit, complet neputincios când i-am văzut plângând.

Am inspirat aerul marin, dens, care aducea cu el mirosul refluxului, m-am minunat de cât de fertilă era primăvara în Seattle, de cât de umed şi plin de muşchi era totul, şi am preţuit toate acestea mai mult ca niciodată. Încet, cu mici ezitări, Linda şi cu mine am început să ne obişnuim din nou unul cu celălalt. Slăbisem unsprezece kilograme în Nepal, dar le-am pus înapoi cu vârf şi îndesat. Bucuriile mărunte ale vieţii de acasă – să iau micul dejun cu soţia mea, să mă uit cum apune soarele peste Puget Sound, să mă trezesc în mijlocul nopţii şi să merg desculţ în baia încălzită – uneori aproape mă făceau să mă extaziez. Dar umbra pe care o arunca Everestul asupra mea, care părea să nu se retragă odată cu trecerea timpului, îmi întuneca acele momente.

În timp ce mă frământam în legătură cu vinovăţia mea, am amânat foarte mult timp să o sun pe partenera lui Andy Harris, Fiona

McPherson, şi pe soţia lui Rob Hall, Jan Arnold, încât, în cele din urmă, m-au sunat ele din Noua Zeelandă. Când am vorbit cu ea la telefon, nu am fost în stare să spun nimic care să o liniştească pe Fiona. Iar când m-a sunat Jan, mai mult m-a consolat ea pe mine decât viceversa.

Am ştiut dintotdeauna că alpinismul este un sport foarte riscant. Am acceptat pericolul ca pe o componentă principală a jocului – fără el, alpinismul nu ar fi prea diferit de alte sute de activităţi banale. Era incitant să te apropii de enigma mortalităţii, să arunci o privire în partea interzisă a frontierei. Credeam cu tărie că alpinismul este o activitate extraordinară, nu în ciuda pericolelor inerente, ci tocmai datorită lor.

Însă până să ajung în Himalaya nu cunoscusem moartea de aproape. La naiba, înainte să merg pe Everest, nu fusesem niciodată la o înmormântare! Mortalitatea rămăsese, în mod convenabil, o noţiune ipotetică, o idee la care să te gândeşti doar ca la ceva abstract. Mai devreme sau mai târziu tot trebuia să renunţ la o asemenea inocenţă privilegiată, dar, când s-a întâmplat, şocul a fost amplificat de gravitatea carnagiului: per total, Everestul a omorât doisprezece alpinişti în primăvara lui 1996. Atunci au pierit cei mai mulţi oameni într-un singur sezon de când primii alpinişti puseseră piciorul pe vârf, în urmă cu şaptezeci şi cinci de ani.

Dintre cei şase clienţi ai lui Rob Hall care au ajuns pe vârf, doar Mike Groom şi cu mine am coborât de pe munte: patru coechipieri cu care râsesem, vomitasem, purtasem discuţii lungi şi intime şi-au pierdut viaţa. Acţiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris. Şi, în timp ce Yasuko Namba murea pe Şaua Sudică, eu mă aflam la 100 de metri distanţă, cuibărit într-un cort, nepăsător la lupta pe care o ducea, preocupat doar de propria mea siguranţă. Experienţa aceasta m-a afectat atât de tare, încât nu am putut să-mi revin nici după luni întregi de mâhnire şi de reproşuri încărcate de vinovăţie.

În cele din urmă am vorbit despre starea de nelinişte de care nu puteam să scap cu Kiev Schoening, care nu stătea departe de mine. Kiev mi-a spus că şi el se simte groaznic pentru că au murit atâţia oameni, dar, spre deosebire de mine, el nu suferea de „vinovăţia supravieţuitorului”. Mi-a explicat că „în acea noapte, pe Şa, mi-am epuizat toate forţele încercând să mă salvez şi să-i salvez şi pe cei care erau cu mine. Pe când am ajuns la corturi, nu mai eram bun de nimic. îmi îngheţase corneea de la un ochi şi practic eram orb. Sufeream de hipotermie, deliram şi nu mă puteam opri din tremurat. A fost îngrozitor să o pierd pe Yasuko, dar sunt împăcat cu mine însumi, deoarece ştiu că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să o salvez. Nu ar trebui să fii aşa de dur cu tine. Având în vedere condiţiile de pe

munte, ce ai fi putut să faci pentru ea?”

Poate că nimic, am conchis. Dar, spre deosebire de Schoening, nu o să fiu niciodată sigur. Şi nu pot să-mi aflu pacea de invidiat despre care îmi povesteşte.

*

Având în vedere numărul mare de alpinişti nepregătiţi care urcă pe Everest, mulţi se aşteptau ca o tragedie de o asemenea amplitudine să aibă loc chiar mai devreme. Dar nimeni nu şi-a imaginat că aşa ceva se poate întâmpla cu o expediţie condusă de Rob Hall. El conducea una dintre cele mai sigure şi mai căutate companii de pe munte, fără excepţie. Era un om extrem de organizat – crease sisteme care ar fi trebuit să împiedice astfel de catastrofe. Ce s-a întâmplat de fapt? Cum să explici aşa ceva, nu doar celor dragi, ci şi unui public critic?

Probabil că de vină era orgoliul său. Hall era atât de bun la a urca şi coborî pe Everest alpinişti mai mult sau mai puţin pregătiţi, încât poate că devenise cam încrezut. Se lăudase de mai multe ori că poate să ducă pe vârf orice persoană cât de cât în formă, iar palmaresul lui părea să confirme asta. De asemenea, demonstrase o aptitudine formidabilă de ieşi cu bine din situaţii-limită.

De exemplu, în 1995, Hall şi ghizii lui nu doar că au trebuit să facă faţă problemelor pe care Hansen le-a întâmpinat aproape de vârf, ci s-au confruntat şi cu colapsul unui alt client, Chantal Mauduit – o renumită alpinistă franceză, care încerca a şaptea oară să ajungă pe Everest fără oxigen suplimentar. Mauduit şi-a pierdut cunoştinţa la 8.747 de metri şi a fost târâtă şi cărată precum „un sac cu cartofi”, după cum s-a exprimat Guy Cotter, de pe Vârful Sudic până pe Şaua Sudică. După ce toţi au supravieţuit acelei urcări, se prea poate ca Hall să fi crezut că poate să facă faţă oricărei situaţii.

Însă până acum Hall avusese parte de un noroc ieşit din comun în ceea ce priveşte vremea, şi asta se poate să-i fi influenţat judecata.

— Sezon după sezon, vremea a fost incredibil de bună de fiecare dată când Rob a urcat pe vârf, confirmă David Breashears, care a luat parte la mai mult de douăsprezece expediţii în Himalaya şi a ajuns pe Everest de trei ori. Niciodată nu l-a prins furtuna sus pe munte.

De fapt, vijelia din data de 10 mai, chiar dacă puternică, nu a fost ieşită din comun; era ceva tipic pentru Everest. Dacă ar fi început cu două ore mai târziu, se prea poate să fi scăpat cu toţii. Dimpotrivă, dacă ar fi început cu o oră mai devreme, ar fi putut ucide cu uşurinţă 18-20 de alpinişti – inclusiv pe mine.

De bună seamă că timpul a fost un factor-cheie al tragediei, la fel ca vremea. Faptul că nu s-a ţinut cont de oră nu poate fi catalogat drept vrerea lui Dumnezeu. Întârzierile de la corzile fixe erau

previzibile, se puteau foarte bine anticipa. Orele de întoarcere, care fuseseră stabilite dinainte, au fost ignorate cu desăvârşire.

Concurenţa dintre Fischer şi Hall se poate să fi influenţat într-o oarecare măsură amânarea orelor de întoarcere. Până în 1996 Fischer nu mai ghidase nicio expediţie pe Everest. Ca afacerea să meargă, Fischer trebuia să aibă succes. Avea foarte multe motive ca să îşi ducă clienţii pe vârf, mai ales când din expediţie făcea parte o celebritate precum Sandy Hill Pittman.

De asemenea, din moment ce niciunul dintre clienţii lui nu ajunsese pe vârf în 1995, nu ar fi fost bine pentru afacerea lui Hall dacă ar fi dat greş şi în 1996 – mai ales dacă Fischer avea să reuşească. Scott era un tip charismatic, şi Jane Bromet se folosise din plin de această trăsătură a lui pentru marketing. Fischer încerca să-l întreacă pe Hall, şi Rob ştia asta. Date fiind circumstanţele, se prea poate ca ideea de a-şi întoarce clienţii din drum în timp ce ai concurentului său continuau să urce să nu-i fi surâs lui Hall şi astfel să nu mai fi gândit clar.

Mai mult, este foarte important să subliniez că Hall, Fischer şi noi ceilalţi am fost obligaţi să luăm asemenea decizii hotărâtoare în timp ce eram afectaţi de hipoxie. Când vă gândiţi la cum a putut să se întâmple o asemenea tragedie, este obligatoriu să ţineţi minte că la 8.800 de metri nu mai eşti în stare să judeci raţional.

E uşor să îţi dai cu părerea după ce s-a terminat totul. Şocaţi de numărul morţilor, criticii au venit repede cu metode şi proceduri ca astfel de tragedii să nu se mai întâmple. De exemplu, s-a propus ca pe Everest fiecare client să aibă propriul său ghid şi să fie mereu legat în coardă de acesta.

Poate că cel mai uşor mod de a evita astfel de carnagii ar fi să se interzică folosirea buteliilor de oxigen, cu excepţia urgenţelor medicale. Câteva suflete nesăbuite ar pieri încercând să ajungă pe vârf fără oxigen, dar propriile limite fizice i-ar forţa pe alpiniştii nepregătiţi să se întoarcă înainte să urce destul de sus ca să dea de bucluc. O lege împotriva folosirii oxigenului suplimentar ar reduce automat şi gunoiul, şi aglomeraţia, deoarece numărul alpiniştilor care ar încerca să ajungă pe vârf, ştiind că nu pot folosi oxigen suplimentar, ar fi mai mic.

Dar afacerile care se ocupă de ghidarea pe Everest nu sunt normate; de ele se ocupă birocraţii corupte din ţări din Lumea a Treia care nu au cunoştinţele necesare pentru a evalua pregătirea ghizilor şi a clienţilor. Mai mult, cele două popoare care controlează accesul spre vârf – Nepalul şi China – sunt extrem de sărace. Disperate după valută forte, guvernele ambelor ţări au un interes întemeiat ca să elibereze oricâte permise scumpe de căţărat este nevoie şi nu cred că vor lua măsuri care să le limiteze semnificativ încasările.

Este bine să analizezi unde anume s-a greşit pe Everest; s-ar putea

ca la un moment dat să împiedice moartea altor alpinişti. Dar este o iluzie să crezi că, dacă diseci până în cele mai mici amănunte evenimentele tragice din 1996, o să reduci semnificativ rata mortalităţii. Impulsul de a cataloga zecile de gafe ca să „înveţi din greşeli" este, în mare parte, un exerciţiu de negaţie şi de autoamăgire. Dacă eşti convins că Rob Hall a murit pentru că a făcut nişte greşeli prosteşti, şi tu eşti prea deştept ca să le repeţi, îţi este mai uşor să încerci să urci pe Everest în ciuda dovezilor clare că o asemenea acţiune este cât se poate de nesăbuită.

De fapt, tragedia din 1996 face parte, în multe privinţe, din afacere. Deşi s-au înregistrat cele mai multe morţi per sezon de până atunci, cei doisprezece oameni care şi-au pierdut viaţa reprezintă doar 3% dintre cei trei sute nouăzeci şi opt de alpinişti care au ajuns mai sus de tabăra de bază; cel mai mare procent de până acum este de 3,3. Sau haideţi să privim lucrurile dintr-o altă perspectivă: între 1921 şi mai 1996 au murit o sută patruzeci şi patru de oameni şi cam şase sute treizeci au ajuns pe vârf – asta înseamnă unul din patru. Primăvara trecută, doisprezece alpinişti au murit şi optzeci şi patru au ajuns sus – adică unul din şapte. Comparând aceste standarde înregistrate de-a lungul timpului, 1996 a fost un an „mai sigur decât media".

Adevărul este că escaladarea Everestului a fost mereu un lucru extraordinar de periculos şi fără îndoială că aşa va rămâne, indiferent dacă cei implicaţi sunt neofiţi pe Himalaya şi urcă în expediţii ghidate sau alpinişti de elită care urcă împreună cu cei asemenea lor. Merită să menţionez că înainte ca Hall şi Fischer să moară pe munte, mulţi alţi alpinişti de elită au pierit tot acolo, printre care Peter Boardman, Joe Tasker, Marty Hoey, Jake Breitenbach, Mick Burke, Michel Parmentier, Roger Marshall, Ray Genet şi George Leigh Mallory.

În 1996 mi-am dat repede seama că, în cazul ascensiunilor ghidate, doar câţiva clienţi dintre cei care am ajuns pe vârf (inclusiv eu) eram cu adevărat conştienţi de riscurile la care ne expunem – de cât de fragilă e viaţa omenească la peste 7.500 de metri. Cei care visează cu ochii deschişi să ajungă pe Everest trebuie să ţină minte că, atunci când apar probleme în Zona Morţii – mai devreme sau mai târziu tot apar –, chiar şi cei mai puternici ghizi din lume nu pot să îşi salveze mereu clienţii; mai mult, după cum au demonstrat evenimentele din 1996, cei mai puternici ghizi din lume nu se pot salva nici pe ei înşişi. Patru dintre coechipierii mei au murit nu din cauză că metoda lui Rob Hall nu era bine pusă la punct – de fapt, nu exista alta mai bună – ci pentru că pe Everest orice metodă dă greş.

În toiul dezbaterilor de după tragedie, este uşor să pierzi din vedere faptul că alpinismul nu va fi niciodată o afacere lipsită de primejdii, previzibilă şi care să urmeze anumite reguli. Este o activitate care

idealizează asumarea riscurilor: cei mai de succes alpinişti sunt cei care şi-au asumat cele mai mari riscuri. În general, prudenţa excesivă nu este tipică pentru alpinişti. Şi asta în special pentru cei care urcă pe Everest: istoria ne învaţă că, atunci când au şansa să ajungă pe cel mai înalt vârf din lume, oamenii renunţă foarte repede la judecata sănătoasă. „În cele din urmă, ce s-a întâmplat sezonul ăsta pe Everest sigur o să se repete", spune Tom Hornbein la treizeci şi trei de ani după ce a escaladat Creasta Vestică.

Pe 17 mai, la două zile după ce echipa lui Hall a părăsit tabăra de bază, un austriac pe nume Reinhard Wlasich împreună cu coechipierul său maghiar au ajuns, fără oxigen suplimentar, la ultima tabără aflată la 8.300 de metri pe Creasta Nordică, pe partea tibetană a muntelui. Au folosit unul dintre corturile abandonate de fatidica expediţie din Ladakhi. În dimineaţa următoare, Wlasich s-a plâns că îi este rău şi apoi a leşinat; un doctor norvegian care s-a nimerit să fie de faţă a stabilit că austriacul suferea şi de edem pulmonar, şi de edem cerebral. Deşi doctorul i-a administrat medicamente şi oxigen, Wlasich a murit la miezul nopţii.

Între timp, pe partea nepaleză a muntelui, expediţia IMAX a lui David Breashears s-a regrupat şi a analizat opţiunile pe care le avea. Din moment ce se investiseră 5,5 milioane de dolari în acel proiect de film, aveau motive serioase să rămână pe munte şi să încerce să ajungă pe vârf. Din echipă făceau parte Breashears, Ed Viesturs şi Robert Schauer, prin urmare, era, fără îndoială, cea mai puternică şi cea mai bine pregătită de pe munte. Şi, chiar dacă donaseră jumătate din rezerva lor de oxigen ca să-i ajute pe salvatori şi pe căţărătorii aflaţi la ananghie, în cele din urmă au reuşit să obţină destule butelii cu oxigen de la expediţiile care plecau de pe munte ca să le înlocuiască pe cele consumate.

Pe 10 mai, când a avut loc tragedia, Paula Barton Viesturs, soţia lui Ed, monitorizase staţia radio în calitate de manager al taberei de bază al echipei IMAX. Era prietenă şi cu Hall, şi cu Fischer şi fusese îngrozită de cele întâmplate; Paula presupusese că, după o asemenea experienţă şocantă, echipa IMAX îşi va strânge corturile şi va pleca acasă. Apoi a auzit o convorbire radio dintre Breashears şi un alt alpinist, în care conducătorul IMAX declara cu nonşalanţă că echipa va lua o mică pauză la tabăra de bază după care vor urca pe vârf.

— Nu-mi venea să cred că aveau de gând să urce după tot ce se întâmplase acolo sus! spune Paula. Pur şi simplu m-am pierdut cu firea când am auzit convorbirea aia!

S-a supărat aşa de tare, încât a plecat de la tabăra de bază şi a coborât la Tengboche, unde a rămas cinci zile ca să se reculeagă.

Miercuri, 22 mai, echipa IMAX a ajuns pe Şaua Sudică. Vremea era perfectă, aşa că au pornit spre vârf în acea noapte. Ed Viesturs, care

era alpinistul principal din film, a ajuns pe vârf la 11.00 joi dimineaţa, fără să folosească oxigen suplimentar.[55] Breashears a ajuns după douăzeci de minute, urmat de Araceli Segarra, Robert Schauer şi Jamling Norgay Sherpa – fiul lui Tenzing Norgay, primul şerpaş care a ajuns pe Everest, şi cel de-al nouălea membru al familiei Norgay care reuşea să escaladeze vârful. Pe scurt, şaisprezece oameni au ajuns în acea zi pe Everest, printre care şi Goran Kropp, suedezul care pedalase din Stockholm până în Nepal, şi Ang Rita Sherpa, care mai urcase de încă nouă ori până atunci.

În drum spre vârf, Viesturs a trecut pe lângă cadavrele îngheţate ale lui Fischer şi Hall.

— Jean [soţia lui Fischer] şi Jan [soţia lui Hall] m-au rugat să le aduc obiecte personale, povesteşte ruşinat Viesturs. Ştiam că Scott îşi poartă verigheta atârnată la gât şi voiam să i-o duc lui Jeannie, dar n-am putut să sap pe lângă corpul lui neînsufleţit. Pur şi simplu n-am fost în stare.

În loc să ia suvenire, la coborâre Viesturs s-a aşezat lângă Fischer şi a stat câteva minute singur cu el. „Hei, Scott, ce faci?" l-a întrebat Ed cu tristeţe pe prietenul lui. „Ce s-a întâmplat?"

Vineri după-masă, 24 mai, în timp ce echipa IMAX cobora de la tabăra IV la tabăra II, la Banda Galbenă s-au întâlnit cu ultimii rămaşi din expediţia Africii de Sud – Ian Woodall, Cathy O'Dowd, Bruce Herrod şi patru şerpaşi; aceştia erau în drum spre Şaua Sudică, urmau să încerce să ajungă pe vârf.

— Bruce părea în formă, arăta bine, îşi aminteşte Breashears. Mi-a strâns mâna cu putere, ne-a felicitat, mi-a spus că se simte minunat. Ian şi Cathy erau la o jumătate de oră în spatele lui, se prăbuşiseră peste pioleţi, arătau ca naiba – nu erau deloc pregătiţi. Mi s-a părut important să stau un pic de vorbă cu ei, continuă Breashears. Ştiam că nu au experienţă, aşa că le-am spus: „Vă rog să fiţi atenţi. Aţi văzut ce s-a întâmplat la începutul lunii. Ţineţi minte că partea uşoară e să ajungi pe vârf; greul începe abia la coborâre".

În acea noapte sud-africanii au pornit spre vârf. O'Dowd şi Woodall au plecat din tabără la 00.20, însoţiţi de şerpaşii Pemba Tendi, Ang Dorje[56] şi Jangbu, care le cărau buteliile cu oxigen. Se pare că Herrod a plecat la câteva minute după ei, dar a rămas în urmă din ce în ce mai mult. Sâmbătă, 25 mai, ora 09.50, Woodall a luat legătura cu Patrick Conroy, operatorul radio de la tabăra de bază, şi i-a spus că se află pe vârf împreună cu Pemba şi că O'Dowd va ajunge şi ea împreună cu Ang Dorje şi cu Jangbu peste un sfert de oră. Woodall i-a mai spus că Herrod, care nu avea walkie-talkie, se afla undeva mai jos.

Herrod, pe care îl întâlnisem de câteva ori pe munte, era un tip de treizeci şi şapte de ani, prietenos şi destul de robust. Deşi nu mai fusese niciodată la o altitudine aşa de mare, era un alpinist cu

experienţă: petrecuse optsprezece luni în pustietăţile Antarcticii în calitate de geofizician; era de departe cel mai bun alpinist care rămăsese în echipa sud-africană. Din 1988 se străduia să se descurce ca fotograf independent şi spera ca escaladarea Everestului să fie imboldul de care avea nevoie cariera lui.

Se pare că, în timp ce Woodall şi O'Dowd erau pe vârf, Herrod se afla cu mult în urma lor, chinuindu-se să urce pe Creasta Sud-Estică de unul singur, într-un ritm foarte lent şi periculos. La 12.30 s-a întâlnit cu Woodall, O'Dowd şi cei trei şerpaşi care deja coborau. Ang Dorje i-a dat un walkie-talkie şi i-a explicat unde lăsaseră o butelie cu oxigen pentru el, apoi Herrod a continuat să urce singur. A ajuns pe vârf abia după ora 17, şapte ore mai târziu decât ceilalţi; Woodall şi O'Dowd erau deja înapoi la corturile lor de pe Şaua Sudică.

Din întâmplare, când Herrod a sunat la tabăra de bază ca să îi anunţe că a ajuns pe vârf, prietena lui, Sue Thompson, l-a sunat şi ea pe Conroy din Londra.

— Când Patrick mi-a spus că Bruce e pe vârf, am spus „La naiba! Nu are ce să caute la ora asta pe vârf – e cinci şi jumătate! Nu-mi place deloc ce se întâmplă!" îşi aduce aminte Thompson.

Imediat după aceea, Conroy i-a făcut legătura lui Thompson cu Herrod, care era tot pe vârf.

— Bruce părea să fie *compos mentis*, spune ea. Ştia şi el că i-a luat foarte mult să ajungă sus, dar părea să fie bine, atât cât de bine putea să fie cineva la altitudinea aia după ce şi-a dat jos masca de oxigen ca să vorbească. Nu părea să respire prea greu.

Cu toate acestea, lui Herrod i-au trebuit şaptesprezece ore ca să ajungă de pe Şaua Sudică pe vârf. Deşi vântul nu bătea prea tare, partea de sus a muntelui era acoperită de nori şi întunericul se lăsa cu repeziciune. Era singur pe acoperişul lumii, era extrem de obosit şi probabil că nu mai avea nici mult oxigen.

— E de necrezut că a fost acolo la ora aia şi de unul singur, spune fostul lui coechipier Andy de Klerk. E incredibil!

Herrod fusese pe Şaua Sudică din după-amiaza zilei de 9 mai până pe 12 mai. Ştia cât de puternică fusese vijelia, auzise prin staţia radio chemările disperate după ajutor, văzuse în ce hal arătau degerăturile lui Beck Weathers. La începutul ascensiunii din data de 25 mai, Herrod a trecut pe lângă cadavrul lui Scott Fischer şi, câteva ore mai târziu, la Vârful Sudic, a trebuit să calce peste picioarele neînsufleţite ale lui Rob Hall. Totuşi, se pare că asta nu l-a impresionat pe Herrod, având în vedere că, în ciuda ritmului lent şi a orei înaintate, a continuat să urce spre vârf.

După convorbirea de la 17.15, Herrod nu a mai dat niciun semn de pe vârf.

— Îl aşteptam la tabăra IV cu staţia radio pornită, explică O'Dowd

intr-un interviu pe care l-a dat ziarului Mail & Guardian din Johannesburg. Eram extrem de obosiţi şi, în cele din urmă, am adormit. În dimineaţa următoare, când m-am trezit pe la 05.00 şi el tot nu ne contactase prin radio, am ştiut că l-am pierdut.

Bruce Harrod este presupus mort şi este cea de-a douăsprezecea victimă din acel sezon.

EPILOG

Seattle, 29 noiembrie 1996, 82 de metri

Acum visez la atingerea catifelată a femeilor, la cântecul păsărilor, la mirosul pe care-l are pământul când îl fărâmiţez între degete şi la verdele aprins al plantelor pe care le îngrijesc cu zel. Caut să cumpăr pământ pe care să-l populez cu căprioare, mistreţi şi păsări şi pe care să plantez plopi şi platani şi unde să construiesc un iaz la care să vină raţele şi din care peştii să iasă la suprafaţă ca să prindă insecte în lumina asfinţitului. Vor fi poteci prin această pădure, iar noi doi o sa ne pierdem prin cotituri şi dealuri line. O să mergem şi o să stăm în iarbă pe marginea apei şi acolo o să se afle un indicator mic şi discret, pe care o să scrie ACEASTA E LUMEA ADEVĂRATĂ, MUCHACHOS, ŞI CU TOŢII FACEM PARTE DIN EA. – B. TRAVEN.

Charles Bowden,
Orhideea însângerată

Câţiva dintre cei care au fost în mai anul trecut pe Everest mi-au spus că au reuşit să lase tragedia în urmă. La mijlocul lui noiembrie am primit o scrisoare de la Lou Kasischke, în care-mi spunea că:

Mi-au trebuit câteva luni ca să încep să văd părţile bune. Dar le văd. Everestul a fost cea mai groaznică experienţă prin care am trecut. Dar asta s-a întâmplat atunci. Acum e acum. Mă concentrez pe aspectele pozitive. Am învăţat nişte lucruri importante despre viaţă, despre ceilalţi şi despre mine. Simt că acum am o perspectivă mai clară asupra lumii. Văd lucruri care-mi scăpaseră până acum.

Lou tocmai se întorsese după ce petrecuse un weekend cu Beck Weathers în Dallas. După ce a fost evacuat cu elicopterul de pe Circul Vestic, lui Beck i-au amputat mâna dreaptă până la jumătatea antebraţului. Iar la mâna stângă nu mai are deloc degete. I-au amputat şi nasul şi l-au reconstituit cu ţesut de pe ureche şi de pe ceafa. Lou a meditat la întâlnirea cu Beck, care a fost

atât tristă, cât şi victorioasă. Mă doare să-l văd pe Beck în starea asta: cu nasul reconstituit, cu cicatrice pe faţă, handicapat pe viaţă, întrebându-se dacă o să mai poată profesa vreodată şi aşa mai departe. Dar a fost incredibil să văd cum cineva acceptă toate astea

şi e gata să meargă mai departe. EL este stăpân pe situaţie. O să o iasă victorios.
Beck a avut numai lucruri bune de spus despre toţi. Nu învinovăţeşte pe nimeni. Poate că n-aţi avut aceleaşi păreri politice, dar ar trebui să fii la fel de mândru ca mine văzând cum face faţă situaţiei. Cumva, la un moment dat, toate astea o să fie în folosul lui Beck.

Mă încurajează, şi sunt invidios în acelaşi timp, faptul că Beck, Lou şi alţii pot să vadă şi partea pozitivă a experienţei. Poate că după ce o să mai treacă timpul şi eu o să recunosc că din toată această suferinţă a rezultat un bine mai mare, dar acum nu pot să văd asta.

Când scriu aceste cuvinte a trecut jumătate de an de când m-am întors din Nepal, şi în timpul acestor luni nu au trecut mai mult de două, trei ore în care să nu mă gândesc doar la Everest. Nici măcar în somn nu scap de ele: imagini cu ascensiunea şi ce s-a întâmplat după continuă să-mi apară în vis.

După ce articolul meu despre expediţie a fost publicat în numărul din septembrie al revistei *Outside*, la redacţie au sosit nenumărate scrisori legate de el. Mulţi dintre cei care ne-au scris au spus că sunt alături de noi, cei care ne-am întors, şi că ne susţin, dar au fost şi multe scrisori extrem de critice. De exemplu, un avocat din Florida mă admonestează:

Tot ce pot să spun e că sunt de acord cu Krakauer când zice că „acţiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris". De asemenea, sunt de acord cu el şi când zice că „[era] la doar 100 de metri [distanţă], cuibărit într-un cort, şi n-a făcut absolut nimic [...]". Nu ştiu cum poate să trăiască cu el însuşi.

Unele dintre cele mai vehemente scrisori – si fără îndoială că şi cele mai neplăcute – au venit de la rudele celor decedaţi. Lisa Fischer-Luckenbach, sora lui Scott Fischer, a scris:

Bazându-mă pe ce ai scris, se pare că TU ai acum puterea supranaturală de a şti precis ce se petrecea în mintea şi sufletul fiecăruia din expediţie. Acum că TU te-ai întors acasă teafăr şi nevătămat, le-ai judecat judecăţile celorlalţi, le-ai analizat intenţiile, comportamentul, personalitatea şi motivaţiile. Ai comentat în legătură cu ce AR FI TREBUIT să facă liderii, şerpaşii, clienţii şi ai făcut acuzaţii arogante legate de greşelile lor. Toate din perspectiva lui Jon Krakauer, care, după ce a simţit că primejdia se apropie, s-a cărăbănit în cort ca să fie în siguranţă. [...] Poate ar trebui să întrezăreşti care sunt consecinţele atunci când pretinzi că ŞTII TOTUL. Ai greşit deja când ţi-ai dat cu PRESUPUSUL în legătură cu moartea lui Andy Harris şi, prin urmare, i-ai mâhnit şi chinuit

profund pe prietenii şi familia lui. Iar acum ai pătat caracterul lui Lopsang cu „bârfele" tale despre el.
Ceea ce citesc este EGOUL TĂU care încearcă cu disperare să înţeleagă ce s-a întâmplat. Nu contează cât analizezi, critici, judeci sau presupui – nu o să-ţi aducă liniştea pe care o cauţi. Nu există răspunsuri. Nu există ţapi ispăşitori. Nu e vina nimănui. Toţi au făcut ce au putut la momentul respectiv, în condiţiile respective. Nu au vrut să-şi facă râu unii altora. Nimeni nu a vrut să moară.

Această scrisoare a fost cu atât mai tulburătoare, cu cât am primit-o la scurt timp după ce am aflat că pe lista victimelor se află şi Lopsang Jangbu. În august, după ce musonul s-a retras din Himalaya înaltă, Lopsang s-a întors ca să ghideze un client japonez pe ruta care trece prin Şaua Sudică şi pe Creasta Sud-Estică. Pe 25 septembrie, în timp ce urcau de la tabără III la tabără IV, o avalanşă în plăci i-a prins pe Lopsang, pe un alt şerpaş şi pe un alpinist francez mai jos de Pintenul Geneva şi i-a târât la vale de-a lungul Feţei Lhotse, omorându-i. Lopsang a lăsat în Kathmandu o soţie tânără si un bebeluş de două luni.

Au mai fost şi alte veşti proaste. Anatoli Boukreev s-a odihnit doar două zile la tabăra de bază după ce coborâse de pe Everest, iar la 17 mai a urcat de unul singur pe vârful Lhotse. „Sunt obosit, dar merg pentru Scott", mi-a spus. Şi-a continuat planul de a urca pe cele paisprezece optmiare, aşa că în septembrie a mers în Tibet şi a ajuns pe vârfurile Cho Oyu şi Shisha Pangma, de 8.013 metri. Dar la mijlocul lui noiembrie, în timp ce se afla acasă, în Kazahstan, autobuzul în care se afla a avut un accident. Şoferul a murit iar Anatoli a fost grav rănit la cap, iar un ochi a fost puternic afectat şi s-ar putea să nu se mai refacă niciodată.

La 14 octombrie 1996, următorul mesaj a fost postat pe Internet pe un forum sud-african despre Everest:

Sunt un orfan şerpaş. Tatăl meu a murit în Căderea de gheaţă Khumbu în timp ce ducea încărcături pentru o expediţie din anii '60. Mama a murit mai jos de Pheriche, când i-a cedat inima din cauza greutăţii încărcăturii pe care o ducea pentru o altă expediţie din anii '70. Trei dintre fraţii mei au murit din diverse cauze, iar sora mea şi cu mine am fost trimişi la centre de plasament din Europa şi America.

Nu m-am întors niciodată în ţara natală, deoarece simt că e blestemată. Strămoşii mei au ajuns în regiunea Solo Khumbu fugind de persecuţiile din ţinuturile joase. Acolo au găsit adăpost la poalele vârfului „Sagarmathaji", „zeiţa-mamă a pământului". În schimb, li se cerea să protejeze sanctuarul zeiţei de cei din afară.

Dar cei din neamul meu au făcut exact pe dos. I-au ajutat pe străini să găsească drumul spre sanctuar şi s-o pângărească stând pe vârful ei, bucurându-se de victorie şi murdărindu-i şi poluându-i poalele. Unii au fost nevoiţi să se sacrifice, alţii au scăpat ca prin urechile acului sau au oferit alte vieţi la schimb. [...]

Prin urmare, cred că până şi şerpaşii sunt vinovaţi pentru tragedia din 1996 de pe „Sagarmatha". Nu regret că nu m-am întors, deoarece ştiu că oamenii de acolo sunt blestemaţi, şi la fel sunt şi străinii bogaţi şi aroganţi care cred că pot să cucerească lumea. Amintiţi-vă Titanicul. Chiar şi vasul de nescufundat s-a dus la fund; atunci ce înseamnă nişte muritori nesăbuiţi, precum Weathers, Pittman, Fischer, Lopsang, Tenzing, Messner, Bonington, în faţa „Zeiţei-mamă"? Prin urmare, am jurat să nu mă întorc niciodată acasă şi să nu iau parte la acel sacrilegiu.

*

Se pare că Everestul a otrăvit multe vieţi. Unele relaţii s-au destrămat. Soţia uneia dintre victime a fost internată cu depresie. Ultima dată când am vorbit cu un coechipier, mi-a spus că viaţa lui era un calvar. Că efortul de a face faţă urmărilor expediţiei îi punea în pericol căsnicia. Nu se putea concentra la serviciu şi fusese ocărât şi insultat de necunoscuţi.

După ce s-a întors în Manhattan, Sandy Pittman a descoperit că devenise un magnet pentru furia publică declanşată de ce se întâmplase pe Everest. Revista *Vanity Fair* a publicat un articol usturător despre ea în numărul din august 1996. O echipă de filmare a emisiunii de scandal *Hard Copy* a încolţit-o în faţa apartamentului ei. Scriitorul Christopher Buckley s-a folosit de necazurile ei de la mare altitudine într-o poantă care a apărut pe coperta a patra a *The New Yorker*. Până în toamnă situaţia scăpase aşa de mult de sub control, încât Sandy i-a mărturisit, cu lacrimi în ochi, unei prietene că fiul ei era ridiculizat şi ostracizat de colegii lui de la şcoala privată exclusivistă la care învăţa. Intensitatea mâniei înverşunate a celorlalţi, privitor la ce s-a petrecut pe Everest – şi faptul că o mare parte era îndreptată asupra ei –, a luat-o pe Pittman prin surprindere şi a marcat-o.

În ceea ce-l priveşte pe Neal Beidleman, a salvat viaţa a cinci clienţi ghidându-le coborârea, şi totuşi are mustrări de conştiinţă legate de o moarte pe care nu a putut să o împiedice, a unui client care nici măcar nu făcea parte din echipa lui şi, prin urmare, oficial, nu era responsabilitatea lui.

Am povestit cu Beidleman după ce amândoi ne reacomodaserăm cu mediul de acasă. Şi-a adus aminte cum a fost pe Şaua Sudică, când au

stat înghesuiţi unul într-altul ca să se ferească de vijelie şi cum a încercat cu disperare să îi ţină în viaţă pe cei din grupul lui.

„Când norii s-au rărit cât să ne dăm seama încotro era tabăra, m-am gândit că furtuna s-ar putea să se înteţească imediat, aşa că trebuia să mergem ACUM! Le-am strigat că e timpul să pornim la drum, dar mi-am dat seama că unii nu aveau puterea necesară să meargă sau măcar să stea în picioare", povesteşte el. Oamenii din grup plângeau, cineva a strigat „Nu mă lăsa să mor aici!". Era clar că trebuia să acţionez imediat. Am încercat s-o ridic pe Yasuko. S-a agăţat de mâna mea, dar era prea slăbită şi s-a ridicat doar în genunchi. Am început să merg şi am târât-o un pas sau doi, apoi şi-a slăbit strânsoarea şi a căzut. Trebuia să merg în continuare. Cineva trebuia să ajungă la corturi şi să aducă ajutoare, altfel ar fi murit cu toţii.

Beidleman s-a oprit din povestit.

— Nu pot să nu mă gândesc la Yasuko, a spus încet apoi. Era atât de mică. Încă simt cum degetele ei îmi alunecă de-a lungul bicepsului şi cum îşi dau drumul. Nici măcar nu m-am uitat în urmă.

Nota autorului

Articolul meu din revista *Outside* i-a înfuriat pe câţiva dintre cei despre care am scris şi i-a rănit pe prietenii şi neamurile unora dintre victimele de pe Everest. Regret profund asta – nu mi-am propus să supăr pe nimeni. Intenţia mea a fost ca în acel articol, şi într-o mai mare măsură în această carte, să povestesc cât mai exact şi mai sincer ce s-a întâmplat pe munte şi să fac asta cu tact şi cu respect. Cred cu tărie că această poveste trebuia spusă. Evident, nu toţi cred asta, şi le cer scuze celor care s-au simţit răniţi de vorbele mele.

Mai mult, aş vrea să le transmit sincere condoleanţe Fionei McPherson, lui Ron Harris, Mary Harris, David Harris, Jan Arnold, Sarah Arnold, Eddie Hall, Millie Hall, Jamie Hansen, Angie Hansen, Bud Hansen, Tom Hansen, Steve Hansen, Diane Hansen, Karen Marie Rochel, Kenichi Namba, Jean Price, Andy Fischer-Price, Katie Rose Fischer-Price, Gene Fischer, Shirley Fischer, Lisa Fischer-Luckenbach, Rhonda Fischer Salerno, Sue Thompson şi lui Ngawang Sya Kya Sherpa.

Când am pus cap la cap această carte, mulţi mi-au oferit ajutorul lor nepreţuit, dar Linda Mariam Moore şi David S. Roberts merită să fie menţionaţi în special. Nu doar că sfaturile acestor experţi au fost extrem de importante pentru carte, dar fără să mă susţină şi să mă încurajeze nu m-aş fi încumetat niciodată să mă apuc de această meserie nesigură – a trăi din scris – şi nici nu aş fi continuat cu ea de-a lungul anilor.

Pe Everest m-am bucurat de compania lui Caroline Mackenzie, Helen Wilton, Mike Groom, And Dorje Sherpa, Lhakpa Chhiri Sherpa, Chhongba Sherpa, Ang Tshering Sherpa, Kami Sherpa, Tenzing Sherpa, Arita Sherpa, Chuldum Sherpa, Ngawang Norbu Sherpa, Pemba Sherpa, Tendi Sherpa, Beck Weathers, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Lou Kasischke, John Taske, Guy Cotter, Nancy Hutchinson, Susan Allen, Anatoli Boukreev, Neal Beidleman, Jane Bromet, Ingrid Hunt, Ngima Kale Sherpa, Sandy Hill Pittman, Charlotte Fox, Tim Madsen, Pete Schoening, Kiev Schoening, Lene Gammelgaard, Martin Adams, Dale Kruse, David Breashears, Robert Schauer, Ed Viesturs, Paula Viesturs, Liz Cohen, Araceli Segrra, Sumiyo Tsuzuki, Laura Ziemer, Jim Litch, Peter Athans, Todd Burleson, Scott Darsney, Brent Bishop, Andy de Klerk, Ed February, Cathy O'Dowd, Deshun Deysel, Alexandrine Gaudin, Philip Woodall, Makalu Gau, Ken Kamler, Charles Corfield, Becky Johnston, Jim Williams, Mal Duff, Mike Trueman, Michael Burns, Henrik Jesen Hansen, Veikka Gustafsson, Henry Todd, Mark Pfetzer, Ray Door,

Goran Kropp, Dave Hiddleston, Chris Jillet, Dan Mazur, Jonathan Pratt şi a lui Chantal Mauduit.

Le sunt foarte recunoscător redactorilor mei de neînlocuit de la Villard Books/Random House, David Rosenthal şi Ruth Fecych. De asemenea, le mulţumesc şi lui Adam Rothberg, Annik LaFarge, Dan Rembert, Diana Frost, Kirsten Raymond, Jennifer Webb, Melissa Milsten, Dennis Ambrose, Bonnie Thompson, Brian McLendon, Beth Thomas, Caroline Cunningham, Dianne Russell, Katie Mehan şi lui Suzanne Wickham. Extraordinarele xilogravuri au fost create de Randy Rackliff – în ed. americană.

Această carte are la origine un reportaj pe care revista Outside m-a însărcinat să-l scriu. Le mulţumesc în special lui Mark Bryant, care de aproape cincisprezece ani îmi editează textele cu o inteligenţă şi o fineţe ieşite din comun, şi lui Larry Burke, care îmi publică scrierile de şi mai mult timp. Alte persoane care au contribuit la reportajul despre Everest au fost Brad Wetzler, John Alderman, Katie Arnold, John Tayman, Sue Casey, Greg Cliburn, Hampton Sides, Amanda Stuermer, Lorien Warner, Sue Smith, Cricket Lengyel, Lolly Merrell, Stephanie Gregory, Laura Hohnhold, Adam Horowitz, John Galvin, Adam Hicks, Elizabeth Rand, Chris Czmyrid, Scott Parmalee, Kim Gatone şi Scott Mathews.

Îi sunt îndatorat lui John Ware, agentul meu extraordinar. De asemenea, le mulţumesc lui David Schensted şi lui Peter Bodde de la Ambasada Statelor Unite ale Americii în Kathmandu; lui Lisa Choegyal de la Tiger Mountain şi lui Deepak Lama de la Wilderness Experience Trekking pentru ajutorul acordat după tragedie.

Pentru inspiraţie, ospitalitate, prietenie, informaţii şi sfaturi înţelepte, le sunt recunoscător lui Tom Hornbein, Bill Atkinson, Madeleine David, Steve Gipe, Don Peterson, Martha Kongsgaard, Peter Goldman, Rebecca Roe, Keith Mark Johnson, Jim Clash, Muneo Nukita, Helen Trueman, Steve Swenson, Conrad Anker, Alex Lowe, Colin Grissom, Kitty Calhoun, Peter Hackett, David Shlim, Brownie Schoene, Michael Chessler, Marion Boyd, Graem Nelson, Stephen P. Martin, Jane Tranel, Ed Ward, Sharon Roberts, Matt Hale, Roman Dial, Peggy Dial, Steve Rottler, David Trione, Deborah Shaw, Nick Miller, Dan Cauthorn, Greg Collum, Dave Jones, Fran Kaul, Dielle Havlis, Lee Joseph, Pat Joseph, Pierret Vogt, Paul Vogt, David Quammen, Tim Cahill, Paul Theroux, Charles Bowden, Alison Lewis, Barbare Detering, Lisa Anderheggen-Leif, Helen Forbes şi lui Heidi Baye.

M-au ajutat eforturile colegilor mei scriitori şi jurnalişti, Elizabeth Hawley, Michael Kennedy, Walt Unsworth, Sue Park, Dile Seitz, Keith McMillan, Ken Owen, Ken Vernon, Mile Loewe, Keith James, David Beresford, Greg Child, Bruce Barcott, Peter Potterfield, Stan

Armington, Jennet Conant, Richard Cowper, Brian Blessed, Jeff Smoot, Patrick Morrow, John Colmey, Meenakshi Ganguly, Jennifer Mattos, Simon Robinson, David Van Biema, Jerry Adler, Rod Nordland, Tony Clifton, Patricia Roberts, David Gates, Susan Miller, Peter Wilkinson, Claudia Glenn Dowling, Steve Kroft, Joanne Kaufman, Howie Masters, Forrest Sawyer, Tom Brokaw, Audrey Salkeld, Liesl Clark, Jeff Herr, Jim Curran, Alex Heard şi Lisa Chase.

Post-scriptum

În noiembrie 1997, o carte cu titlul Ascensiunea (The Climb) *a ajuns în librării – era vorba despre relatarea lui Anatoli Boukreev a tragediei de pe Everest din 1996, povestită de un american numit G. Weston DeWalt. Pentru mine a fost fascinant să citesc despre evenimentele din 1996 din perspectiva lui Boukreev. Anumite părţi erau povestite cu patos şi m-au impresionat profund. Deoarece Boukreev a fost foarte ofensat de modul în care l-am descris în* În aerul rarefiat*, o mare parte din Ascensiunea explică acţiunile ghidului de pe Everest şi pune la îndoială veridicitatea relatărilor mele şi integritatea mea de jurnalist.*

DeWalt – care a supravegheat munca de cercetare, a scris Ascensiunea *şi şi-a asumat rolul de purtător de cuvânt al lui Boukreev – s-a ocupat de discreditarea cărţii* În aerul rarefiat *cu un entuziasm şi o energie remarcabile. Fără să obosească, şi-a exprimat părerea despre cartea mea – şi despre caracterul meu – în ziare şi în interviuri de la radio, pe Internet şi în scrisori pe care le-a trimis familiilor celor care au murit pe munte. DeWalt s-a folosit în special de un articol care a apărut în numărul din iulie-august al revistei* Columbia Journalism Review. *Articolul „De ce cărţile ne induc în eroare aşa de des" era scris de Steve Weinberg, un autor şi un profesor de jurnalism din Missouri, şi punea la îndoială acurateţea a trei bestselleruri recent apărute. Una dintre cărţile criticate era* În aerul rarefiat*. DeWalt a fost încântat de articolul lui Weinberg şi l-a citat adeseori.*

Când am insistat, Weinberg a recunoscut ruşinat că şi-a bazat critica doar pe ce citise în cartea lui DeWalt. Weinberg nu a făcut altceva decât să repete acuzaţiile nefondate ale lui DeWalt fără să se mai obosească să verifice pe cont propriu acurateţea acelor acuzaţii. După ce a apărut articolul lui, Weinberg a publicat următoarea lămurire în Columbia Journalism Review*:*

> Articolul meu face o deosebire între cartea lui Krakauer si celelalte bestselleruri care au fost criticate. Deşi o mică parte din carte a fost pusă la îndoială, niciunul dintre critici nu a demonstrat că ar exista cu adevărat erori.
>
> Cartea *În aerul rarefiat* a fost menţionată în articolul meu nu ca să o condamn, ci mai degrabă ca să pun sub semnul întrebării o practică editorială. Apare Cartea A, Cartea B o critică, iar autorul, redactorul şi editorul Cărţii A nu răspund în niciun fel, lăsându-i pe cititori într-o stare de nelămurire.

După ce am citit asta, l-am rugat pe Weinberg să îmi explice mai pe larg

cum stau lucrurile. Mi-a spus că presupusese greşit că eu acceptasem drept adevărate acuzaţiile lui DeWalt, deoarece prima ediţie a cărţii În aerul rarefiat (care a apărut la cinci luni după Ascensiunea*) nu respingea acuzaţiile respective. Apoi Weinberg a argumentat cu destulă convingere – că, atunci când un autor crede că i-a fost pusă la îndoială credibilitatea, el are obligaţia profesională de a publica, la momentul potrivit, un articol în care să dezmintă acuzaţiile, ca nu cumva cititorii să fie induşi în eroare. După ce l-am ascultat cu atenţie pe Weinberg, am revenit asupra deciziei de a nu mă implica într-o răsunătoare dezbatere publică.*

Când Ascensiunea *a fost publicată, am hotărât să nu dezmint acuzaţiile lui DeWalt în mod public. În schimb, în scrisorile pe care le-am trimis lui DeWalt şi editorilor lui de la St. Martins, am încercat să îndrept prin documente unele dintre numeroasele greşeli din carte. Un purtător de cuvânt al editurii mi-a dat de înţeles că în următoarele ediţii greşelile vor fi corectate.*

De necrezut, dar când St. Martins a publicat o ediţie de buzunar a Ascensiunii, în iulie 1998, multe dintre erorile pe care le semnalasem în urmă cu şapte luni se regăseau şi în noua ediţie. Dispreţul făţiş faţă de adevăr afişat de DeWalt şi editorul lui m-a deranjat. Din întâmplare, am aflat de noua ediţie şi de greşelile necorectate la câteva zile după ce Weinberg îmi explicase că este datoria jurnaliştilor să-şi apere opera. Date fiind circumstanţele, am pus capăt reticenţei şi am apărat acurateţea şi integritatea cărţii mele, În aerul rarefiat. Din păcate, singurul mod în care am putut acţiona a fost să scot în evidenţă nişte denaturări din Ascensiunea. Am rupt tăcerea auto-impusă în vara lui 1998, când am vorbit cu un reporter de la revista online Salon *şi când am combătut acuzaţiile lui DeWalt în addenda de la ediţia ilustrată a În aerul rarefiat, publicată în noiembrie 1998. În iunie 1999, St. Martin s a tipărit o ediţie adăugită, într-o nouă formă, a* Ascensiunii*. Aceasta conţinea un nou amplu atac asupra credibilităţii mele. Tirada lui DeWalt m-a inspirat să scriu post-scriptumul care urmează.*

Dintre cei şase ghizi profesionişti care au fost prinşi sus pe culmile Everestului când a izbucnit furtuna din data de 10 mai 1996, doar trei au supravieţuit: Boukreev, Michael Groom şi Neal Beidleman. Se presupune că un jurnalist meticulos şi care vrea să descrie tragedia cât mai exact, cu toate aspectele ei complexe, i-ar intervieva pe toţi ghizii care au supravieţuit (aşa cum am procedat eu pentru *În aerul rarefiat*). În cele din urmă deciziile fiecărui ghid au influenţat într-o mare măsură rezultatul tragediei. Nu pot să-mi explic de ce DeWalt a vorbit cu Boukreev, dar a omis să-l intervieveze pe Groom sau Beidleman.

La fel de greu de crezut mi se pare că DeWalt nu a luat legătura cu Lopsang Jangbu, sirdarul alpinist al lui Scott Fischer. Lopsang a avut un rol principal şi controversat în evenimentele de atunci. El a tras-o

în coardă pe Sandy Hill Pittman. El se afla cu Fischer când conducătorul expediţiei Mountain Madness s-a prăbuşit la pământ în timp ce coborau; Lopsang a fost ultimul care a vorbit cu Fischer înainte ca acesta să moară. De asemenea, Lopsang a fost ultimul care i-a văzut pe Rob Hall, Andy Harris şi Doug Hansen înainte ca şi ei să îşi piardă viaţa. Şi totuşi, DeWalt nu a încercat niciodată să-l contacteze pe Lopsang, deşi şerpaşul şi-a petrecut o mare parte din vara lui 1996 în Seattle şi era uşor să dai de el la telefon.

Lopsang Jangbu Sherpa şi-a pierdut viaţa într-o avalanşă pe Everest în septembrie 1996. DeWalt a susţinut că voia să-l intervieveze pe Lopsang, dar şerpaşul a murit înainte să apuce să vorbească cu el. Este o explicaţie la îndemână (şi poate că e adevărată), dar asta nu justifică de ce nu a discutat cu niciunul dintre ceilalţi şerpaşi care au avut roluri-cheie în tragedie. De asemenea, nu justifică nici de ce a omis să ia interviul a trei clienţi din opt din echipa lui Boukreev şi a multor alţi alpinişti care au avut un rol important în tragedie şi/sau în operaţiunea de salvare care a urmat. Poate că este o simplă coincidenţă, dar majoritatea celor pe care Boukreev a ales să nu-i contacteze criticaseră acţiunile lui Boukreev de pe Everest.[57]

DeWalt a declarat că a vrut să-i intervieveze pe doi dintre cei menţionaţi mai sus, dar a fost refuzat. Cel puţin în ceea ce-l priveşte pe Kiev Schoening, este adevărat. Dar DeWalt a făcut tot posibilul să nu menţioneze că l-a contactat pe Schoening abia după ce *Ascensiunea* fusese publicată. „Mă intrigă faptul că abia acum iei legătura cu mine", i-a scris Schoening lui DeWalt când acesta îi ceruse să îi acorde un interviu după ce cartea era deja în librării. „Este evident că tu ţi-ai urmărit propriile interese, care, din punctul meu de vedere, nu au pus accentul pe adevăr, fapte, constatări sau reconciliere."

Oricare ar fi motivele pentru neglijenţele jurnalistice ale lui DeWalt, a rezultat un document compromis. Poate că are legătură cu faptul că DeWalt – un regizor amator care l-a cunoscut pe Boukreev la scurt timp după tragedia de pe Everest – nu ştia ce înseamnă alpinismul şi nu fusese niciodată în munţii din Nepal, în orice caz, Beidleman a fost suficient de dezamăgit de carte ca în decembrie 1997 să-i scrie lui DeWalt că, „după părerea mea, *Ascensiunea* este o relatare neonestă a tragediei din mai [...]. Nici tu, nici partenerii tăi n-aţi sunat ca să verificaţi vreo informaţie".

Deoarece DeWalt nu s-a documentat temeinic, *Ascensiunea* este plină de greşeli. Ca să dau doar un exemplu: pioletul lui Andy Harris – a cărui localizare ne ajută să stabilim cum a murit – nu a fost găsit acolo unde zice DeWalt. Aceasta a fost una dintre multele greşeli pe care i le-am semnalat lui DeWalt şi redactorilor săi după ce a apărut prima ediţie a *Ascensiunii*, în noiembrie 1997, care au rămas necorectate şi în ediţia revizuită, publicată şapte luni mai târziu.

Oricât de incredibil ar părea, această greşeală nu a fost corectată nici în noua ediţie, complet revizuită, care a apărut în iulie 1999, deşi DeWalt promisese în scris că o să facă asta.[58]

O asemenea indiferenţă este jignitoare pentru cei care am fost marcaţi de tragedie şi care încă încercăm să ne dăm seama ce s-a întâmplat de fapt. Cu siguranţă că familia lui Andy Harris sigur nu consideră că locul în care a fost găsit pioletul lui este un detaliu lipsit de importanţă.

Din păcate, unele erori din *Ascensiunea* nu par a fi produsul neglijenţei, ci sunt de-a dreptul distorsionări voite, care au ca scop discreditarea celor scrise de mine în *În aerul rarefiat*. De exemplu, DeWalt spune în *Ascensiunea* că detalii importante din articolul care a apărut în *Outside* nu au fost verificate, deşi ştia că John Alderman, redactor al revistei, s-a întâlnit cu Boukreev şi au povestit pe îndelete în Santa Fe, la biroul de acolo al revistei, tocmai ca să confirme că reportajul meu era corect înainte ca revista să meargă la tipar. În plus, în decurs de două luni am purtat mai multe conversaţii cu Boukreev în care am încercat din răsputeri să îmi dau seama care e adevărul.

Versiunea lui Boukreev/DeWalt este diferită de cea pe care eu o consider adevărată, dar *Outside* a publicat ceea ce redactorii şi cu mine credem că este versiunea reală, nu cea a lui Boukreev. În timpul numeroaselor interviuri cu Anatoli, am observat că relatarea lui despre evenimente-cheie se schimba semnificativ de la o întâlnire la alta, ceea ce m-a făcut să mă îndoiesc de acurateţea memoriei sale. Iar alţi martori – în special Dale Kruse, Kiev Schoening, Lopsang Jangbu, Martin Adams şi Neal Beidleman (dintre care DeWalt l-a intervievat doar pe Adams) – au dovedit că versiunile lui Anatoli despre anumite evenimente sunt false. Pe scurt, nu poţi avea încredere în multe dintre amintirile lui Anatoli.

DeWalt a sugerat în *Ascensiunea* şi în alte părţi că am scris *În aerul rarefiat* cu intenţia să-i distrug reputaţia lui Boukreev. Ca să-şi susţină această acuzaţie mârşavă, DeWalt se bazează pe două obiecţii: 1) că nu am menţionat o presupusă conversaţie dintre Boukreev şi Scott Fischer care a avut loc mai sus de Pasul lui Hillary, când Fischer i-ar fi dat permisiunea lui Boukreev să coboare înaintea clienţilor lui; 2) că am refuzat să admit că Fischer ar fi avut un plan prestabilit, care presupunea ca Boukreev să coboare înaintea clienţilor lui.

În legătură cu acele obiecţii, asta ştiu eu că s-a întâmplat în ceea ce priveşte conversaţia dintre Fischer şi Boukreev deasupra Pasului lui Hillary: Boukreev, Martin Adams, Andy Harris şi cu mine aşteptam împreună deasupra Pasului, când Fischer, clar suferind, a ajuns şi el acolo, în drum spre vârf. Prima dată Fischer a schimbat câteva cuvinte cu Adams, apoi a vorbit chiar mai puţin cu Boukreev. După cum îşi aminteşte Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „Eu cobor cu

Martin” şi nimic altceva. La aceste patru cuvinte se rezumă discuţia lor, după care Fischer a vorbit puţin şi cu mine, s-a întors şi a continuat să urce cu greu. Mai târziu Boukreev a susţinut că, după ce Harris, Adams şi cu mine am plecat, a vorbit din nou cu Fischer şi că acesta i-ar fi dat voie să coboare înaintea clienţilor, ca să le facă ceai şi să „fie la dispoziţia lor în tabără”.

În săptămânile şi lunile care au urmat tragediei, Adams – unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Boukreev şi apărătorul lui cel mai înverşunat – mi-a spus mie, lui Neal Beidleman şi altora că se îndoieşte că această a doua conversaţie chiar a avut loc. Între timp, şi-a schimbat puţin părerea: acum susţine că nu ştie dacă Fischer şi Boukreev au mai vorbit încă o dată sau nu, deoarece nu a fost de faţă când se zice că s-ar fi petrecut acea conversaţie.

Evident, nici eu nu am fost de faţă. Atunci de ce pun la îndoială amintirea lui Boukreev despre cea de-a doua conversaţie? În parte pentru că prima dată când Boukreev mi-a spus că a vorbit pe îndelete cu Fischer şi că acesta l-ar fi îndemnat să coboare înaintea clienţilor, Boukreev a declarat cu convingere că acel schimb de replici a avut loc după ce Fischer ajunsese deasupra Pasului lui Hillary – când Adams, Harris şi cu mine eram de faţă. Apoi, după ce l-am lămurit că Adams îşi aduce aminte că au discutat cu totul altceva, Anatoli şi-a schimbat povestea: acum chipurile ar fi avut o altă conversaţie cu Fischer, după ce Adams, Harris şi cu mine coborâserăm.

Cu toate acestea, principalul motiv pentru care mă îndoiesc că a doua conversaţie a avut loc are legătură cu ce am văzut în timp ce coboram de pe Pasul lui Hillary: când m-am uitat pentru ultima dată în sus, ca să verific ancorele pentru rapel, am observat că Fischer era deja destul de departe de mica platformă unde Harris, Adams, Boukreev şi cu mine ne adunaserăm ca să ne prindem de corzile pentru rapel. Sunt oare convins că Boukreev nu a urcat înapoi după Fischer şi că nu au discutat din nou? Nu. Dar Anatoli, ca şi noi, ceilalţi, era înfrigurat şi obosit şi era foarte nerăbdător să ajungă jos. În timp ce făceam rapel peste buza Pasului, Anatoli tremura impacientat pe creasta îngustă de deasupra mea; mi-e greu să-mi imaginez că ceva l-ar fi determinat să urce înapoi ca să vorbească iar cu Fischer.

Astfel, am toate motivele ca să fiu sceptic în ceea ce priveşte o a doua conversaţie dintre Fischer şi Boukreev. Dar, privind în urmă, ca să fiu corect faţă de Boukreev, ar fi trebuit să scriu că şi-a amintit că a vorbit încă o dată cu Fischer şi să explic de ce mă îndoiesc de asta, nu să nu menţionez nimic despre asta în cartea mea. Regret furia şi cuvintele tăioase care au rezultat.

Însă mă uimeşte faptul că DeWalt s-a scandalizat atât de tare pentru că nu am menţionat acea conversaţie controversată, când, la

rândul lui, nu a crezut de cuviinţă să menţioneze prima conversaţie dintre Fischer şi Boukreev – o conversaţie care a avut loc fără îndoială: „Cobor cu Martin” i-a spus Boukreev lui Fischer. Deşi Adams şi-a exprimat părerea că eu nu eram suficient de aproape ca să-i aud, nu a negat niciodată că asta e exact ce i-a spus Anatoli. Dar, în versiunea pe care DeWalt o prezintă în Ascensiunea, această conversaţie nu apare nicăieri. Mai mult, trebuie să ţinem cont de faptul că Boukreev nu a fost alături de Adams la coborâre, aşa cum i-a spus lui Fischer că o să facă, iar din cauza asta Adams aproape că şi-a pierdut viaţa.

În cartea lui, *Voinţă pură (Sheer Will),* Michael Groom descrie cum el, Yasuko Namba şi cu mine l-am întâlnit pe Adams în timp ce coboram spre Balconul aflat la 8.412 metri. Groom povesteşte că Adams „aluneca necontrolat undeva în stânga noastră. Mi s-a părut că pierduse controlul şi că nu se grăbea deloc să se redreseze”. Groom s-a întâlnit din nou cu Adams, undeva mai jos, după ce asta se oprise cumva din alunecare. Adams

> *tocmai ce se ridica [...]. Se tot rostogolea în zăpadă ca un om beat şi se apropia periculos de mult de versantul greşit, putând să cadă peste margine în Tibet. M-am abătut din drum ca să mă apropii şi să vorbesc cu el. Am văzut că masca de oxigen îi alunecase sub bărbie şi că ţurţuri de gheaţă îi atârnau de sprâncene şi bărbie. Era pe jumătate îngropat în zăpadă şi râdea – din cauza lipsei de oxigen. I-am spus să-şi pună masca de oxigen la gură. Apoi într-un mod destul de părintesc l-am convins să se apropie de culme [...]. „Îi vezi pe cei doi alpinişti în roşu de acolo? Ia-te după ei” i-am spus, indicându-i pe Jon şi Yasuko, care încă se vedeau în defileul de jos. A coborât de pe creastă atât de neatent, încât mă întrebam dacă-i pasă dacă trăieşte sau nu. Îmi făceam griji în privinţa lucidităţii sale, aşa că am decis să rămân cu el.*

Dacă Groom nu s-ar fi întâlnit cu Adams – care era complet dezorientat după ce fusese lăsat în spate de Boukreev – se prea poate ca acesta să fi continuat să coboare pe partea greşită a muntelui şi să moară. Şi totuşi, despre asta nu există nicio menţiune în *Ascensiunea*.

Cred că cea mai gravă denaturare din *Ascensiunea* se referă la o conversaţie dintre Scott Fischer şi Jane Bromet (redactorul şi prietena lui Fischer, care îl însoţise la tabăra de bază). DeWalt o citează pe Bromet, care îi povesteşte cum a decurs conversaţia, într-un mod care îşi propune să-i convingă pe cititori că Fischer plănuise de fapt ca Boukreev să coboare înaintea clienţilor, imediat ce ajunge pe vârf. Pe acest citat trunchiat îşi bazează DeWalt cea de-a doua afirmaţie importantă: faptul că în cartea mea nu am menţionat acel presupus

plan era „o calomnie atât de josnică, încât nu cred că aşa ceva poate fi justificat”.

De fapt, nu am menţionat acel aşa-zis plan, deoarece am găsit argumente convingătoare că aşa ceva nu a existat niciodată. Beidleman – care este respectat de mulţi datorită modestiei sale neostentative, a onestităţii şi a puterii şi a experienţei de alpinist – mi-a spus că, dacă exista un asemenea plan, el nu ştia nimic de el atunci când echipa Mountain Madness a urcat pe vârf la data de 10 mai şi e sigur că nici Boukreev nu avea cum să ştie de el. În anul următor, Boukreev şi-a explicat de nenumărate ori decizia de a coborî înaintea clienţilor săi – la televizor, pe Internet, în interviuri din reviste şi ziare. Şi totuşi, în nici una dintre acele ocazii nu a dat de înţeles că ar fi urmat un plan prestabilit. Mai mult, în vara lui 1996, Boukreev însuşi a declarat într-un interviu filmat pentru ABC News că nu exista niciun plan. După corespondentul Forrest Sawyer, Boukreev i-a zis că, până când nu a ajuns pe vârf, „nu ştiam cum, care mi-e planul. Trebuie să văd situaţia şi apoi fac unul. [...] Pentru că nu am avut planul ăsta”.

Nereuşind să-l înţeleagă pe Boukreev, Sawyer îl întreabă: .Atunci planul tău era ca, odată ce i-ai depăşit, să-i aştepţi pe ceilalţi pe vârf?”

Boukreev l-a luat în râs şi a repetat că nimic nu fusese stabilit dinainte: „Nu era chiar un plan. Nu am făcut plan. Dar trebuie să văd situaţia. Apoi îmi fac planul”.

În ediţia din 1999 a cărţii *Ascensiunea*, chiar şi DeWalt recunoaşte cu întârziere că „Boukreev nu a spus niciodată că ar fi ştiut de planul lui Fischer înainte de ziua ascensiunii”. DeWalt mai recunoaşte şi că singura dovadă care vine în ajutorul presupunerii că ar fi existat un plan prestabilit este o conversaţie pe care Bromet îşi aminteşte că a avut-o cu Fischer. Totuşi, Bromet ne-a atenţionat, atât pe mine, cât şi pe DeWalt, înainte să ne publicăm cărţile, că ar fi greşit să presupunem, bazându-ne pe ceea ce-i spusese Fischer, că acesta ar fi avut cu adevărat un plan în minte. În 1997, cu puţin timp înainte de apariţia cărţii *Ascensiunea*, Bromet le-a trimis o scrisoare lui DeWalt şi celor de la St. Martin’s Press, în care se plângea că DeWalt i-a editat spusele în aşa fel încât le-a schimbat complet înţelesul. Le-a atras atenţia că i-a falsificat declaraţia, ca să pară că acea conversaţie importantă dintre ea şi Fischer avusese loc cu câteva zile înainte de ascensiunea finală, când, de fapt, se petrecuse cu mai bine de trei săptămâni înainte de ziua tragediei. Aceasta nu este o discrepanţă lipsită de importanţă.[59]

După cum le-a spus Bromet lui DeWalt şi redactorilor săi, versiunea editată a declaraţiei ei care apare în *Ascensiunea* este

complet greşită! Denaturarea îi va face pe cititori să tragă concluzia

greşită în legătură cu mulţi dintre cei mai importanţi factori care au provocat tragedia. Din cauza denaturării [...], cititorii pot fi manipulaţi să creadă că Boukreev a coborât [înaintea clienţilor] ca parte a unui plan bine stabilit. [...] După cum e scrisă această declaraţie, există riscul să fie considerată o parte a unei analize calculate şi distorsionate a accidentului, al cărei singur scop este să-l absolve pe Anatoli Boukreev de orice vină şi să încerce să îi învinovăţească pe alţii. [...] I s-a acordat prea mare importanţă acestei declaraţii când s-a stabilit cum s-au petrecut lucrurile. [...] Scott nu a mai pomenit a doua oară de acel plan. Mai mult, Scott era un tip comunicativ. Dacă acesta ar fi fost „planul" lui, ar fi vorbit despre el cu Neal şi Anatoli. (Neal mi-a spus ulterior că Scott nu i-a comunicat niciun asemenea plan.) Declaraţia, aşa cum apare ea, mi se pare extrem de înşelătoare.

În timp ce disputa dintre mine şi DeWalt se transforma într-un fel de război de tranşee, el încerca să minimalizeze mesajul clar şi fără echivoc al scrisorii citate mai sus – în primul rând semănând confuzie şi apoi analizând meticulos fiecare cuvânt al lui Bromet. Însă cât timp a durat disputa, Bromet s-a menţinut tare pe poziţii.

— E penibil ca DeWalt să spună că ştie mai bine decât mine ce gândesc, explică ea. Scrisoarea pe care i-am trimis-o în octombrie 1997 descrie exact care este părerea mea, în ciuda încercărilor lui de a-mi denatura spusele şi de a pretinde că nu e aşa.

Când Bromet şi-a menţinut poziţia în ceea ce priveşte acurateţea scrisorii sale, DeWalt a discreditat-o în ediţia din 1999 a cărţii. Ceea ce este foarte ciudat, având în vedere că şi-a bazat teoria despre aşa-zisul plan al lui Fischer pe propria interpretare a declaraţiilor lui Bromet, în ciuda dovezilor copleşitoare care demonstrau contrariul. Dacă DeWalt consideră că Bromet nu este vrednică de crezare, nu ştiu pe ce altceva se poate baza.

Nimeni nu contestă că Fischer preţuia forţa, curajul şi experienţa extraordinare ale lui Boukreev. Şi nimeni nu contestă că, până la urmă, încrederea lui Fischer în aptitudinile lui Boukreev s-a dovedit a fi justificată: Anatoli a salvat doi oameni care în mod sigur nu ar fi supravieţuit fără ajutorul lui. Dar nu există nicio dovadă care să susţină afirmaţiile lui DeWalt, care insistă că Fischer a plănuit de la început ca Boukreev să coboare înaintea clienţilor. Şi este scandalos ca DeWalt să insiste în continuare că eu am încercat să-i distrug reputaţia lui Anatoli din cauză că nu am menţionat un plan care nu a existat niciodată.

*

Dacă Fischer i-a dat sau nu voie lui Boukreev să coboare înaintea clienţilor săi a fost o chestiune foarte importantă pentru Boukreev după ce a avut loc tragedia. Dar disputa violentă care s-a iscat din cauza acestei întrebări tangenţiale a căpătat proporţii uriaşe şi eclipsează problema şi mai importantă, cea a ghizilor care nu folosesc oxigen când conduc expediţiile pe Everest. Nimeni – nici măcar DeWalt – nu a contestat dovezile hotărâtoare care stau la baza acestei probleme: Anatoli a ales să nu folosească oxigen suplimentar în ziua în care a urcat pe vârf şi, după ce a ajuns sus, a coborât singur, cu multe ore înaintea clienţilor lui, încălcând regulile de temelie ale ghizilor montani profesionişti din lume. Ce s-a pierdut din vedere în disputa legată de existenţa planului lui Fischer de a-l trimite pe Boukreev jos înaintea clienţilor este că, în clipa în care Anatoli a decis, la începutul expediţiei, să îi conducă pe aceştia fără mască de oxigen suplimentar, probabil a influenţat decizia lui de a-şi lăsa clienţii pe creasta vârfului şi de a coborî cât de repede posibil. Anatoli s-a băgat singur într-o situaţie foarte dificilă când a ales să urce fără oxigen. Fără oxigen suplimentar, singura alegere raţională era să coboare rapid în ziua ascensiunii finale – indiferent dacă Fischer i-ar fi dat sau nu voie.

Mai mult, la baza problemei nu a stat oboseala, ci frigul. În general, este cunoscută importanţa oxigenului îmbuteliat în prevenirea oboselii, răului de altitudine şi a înceţoşării gândirii la altitudini extreme. Mai puţin cunoscut este faptul că oxigenul joacă un rol la fel de mare, dacă nu chiar mai important, în a întârzia efectele vătămătoare ale frigului la altitudini mari.

La 10 mai, când Anatoli a început coborârea de pe Vârful Sudic înaintea tuturor, petrecuse trei, patru ore la peste 8.740 de metri fără să folosească oxigen suplimentar. În majoritatea timpului a stat şi a aşteptat în vântul muşcător, a cărui temperatură era de sub -17°C; îi era din ce în ce mai frig, aşa cum i-ar fi fost oricărui alpinist în acele condiţii. După cum Anatoli însuşi a explicat în *Men's Journal*, într-un citat pe care l-a aprobat înainte de publicare,

> *Am stat [pe vârf] aproximativ o oră. [...] Evident, e foarte rece, îţi secătuieşte puterile. [...] M-am gândit că nu aş fi de niciun folos dacă aş aştepta acolo îngheţând. [...] Dacă la altitudinea aceea eşti imobil, îţi pierzi forţa din cauza frigului, iar apoi nu mai eşti în stare de nimic.*

Lui Boukreev îi era din ce în ce mai rece, risca să facă degerături şi să sufere de hipotermie, aşa că a fost nevoit să coboare, dar nu din cauza oboselii, ci a frigului.

Ca să vă faceţi o idee despre cât de mult accentuează lipsa de oxigen efectele vântului letal de la altitudini mari, gândiţi-vă la ce a

păţit Ed Viesturs la treisprezece zile după tragedia din 1996, când a urcat pe vârf cu echipa IMAX. La 23 mai, Viesturs a părăsit tabăra IV dis-de-dimineaţă, cu vreo 20-30 de minute în faţa celorlalţi. A plecat mai devreme decât ceilalţi, deoarece, precum Boukreev, nu folosea oxigen suplimentar (în acel an Viesturs era protagonist în filmul IMAX, nu ghid) şi îşi făcea griji că, din cauza asta, s-ar putea să nu ţină pasul cu membrii echipei de filmare – toţi foloseau oxigen îmbuteliat.

Însă Viesturs era un alpinist atât de puternic, încât niciunul nu a putut să ţină pasul cu el, chiar dacă Ed era cel care făcea potecile prin zăpadă până la coapse. Deoarece ştia că este important ca David Breashears să îl filmeze în timp ce urcă spre vârf, Viesturs se oprea din când în când şi aştepta oricât era nevoie ca echipa de filmare să-l ajungă din urmă. Dar de fiecare dată când nu se mai mişca simţea instantaneu efectele epuizante ale frigului – chiar dacă ziua de 23 mai era mult mai caldă decât cea de 10 mai. Pentru că îi era frică să nu facă degerături sau să i se întâmple ceva şi mai rău, Viesturs a fost forţat de fiecare dată să-şi reia ascensiunea înainte ca echipa de filmare să se apropie destul ca să-l filmeze.

— Ed este cel puţin la fel de puternic ca Anatoli, şi totuşi, fără oxigen, de fiecare dată când s-a oprit ca să ne aştepte, i s-a făcut frig, explică Breashears.

Prin urmare, Breashears nu a reuşit să-l filmeze pe Viesturs mai sus de tabăra IV (filmarea finală din „ziua marii ascensiuni” s-a făcut într-o altă zi). Ce încerc să explic este că Boukreev a trebuit să fie mereu în mişcare din acelaşi motiv ca Viesturs: ca să nu îngheţe. Fără oxigen suplimentar, nimic – nici măcar cei mai puternici alpinişti – nu poate să zăbovească în aerul extrem de rece de pe crestele înalte ale Everestului.

— Îmi pare rău, dar Anatoli a fost extrem de iresponsabil când a urcat fără oxigen, subliniază Breashears. Indiferent cât de puternic eşti, te afli la limită când urci pe Everest fără oxigen suplimentar. Nu poţi să-ţi ajuţi clienţii. Anatoli disimulează când zice că Scott l-a trimis jos ca să facă ceai. La Şaua Sudică erau şerpaşi care să facă asta. Singurul loc în care ar trebui să fie un ghid este fie lângă clienţi, fie imediat în spatele lor, folosind oxigen îmbuteliat, gata să le vină în ajutor.

Cei mai respectaţi ghizi de mare altitudine, precum şi experţi importanţi din ezotericul domeniu al medicinei/psihologiei de mare altitudine, sunt de acord că este extrem de riscant ca un ghid să-şi conducă clienţii pe Everest fără să folosească oxigen îmbuteliat. Întâmplarea face că, atunci când s-a documentat pentru cartea lui, DeWalt l-a însărcinat pe un asistent să ia legătura cu Peter Hackett, doctor în medicină, una dintre autorităţile mondiale care au studiat

efectele devastatoare ale altitudinilor extreme. Voia să solicite părerea expertului în legătură cu disputa legată de folosirea oxigenului suplimentar. Dr. Hackett – care, în 1981, a ajuns pe vârful Everest ca membru al unei expediţii de cercetare medicale – a dat un răspuns clar şi răspicat: după părerea lui este primejdios şi nerecomandat să ghidezi clienţi pe Everest fără oxigen suplimentar, chiar dacă eşti la fel de puternic ca Boukreev. Mai mult, după ce l-a contactat şi a primit răspunsul lui Hackett, DeWalt a omis intenţionat să-l publice în Ascensiunea şi a continuat să insiste că Boukreev ar fi fost un ghid mai capabil tocmai pentru că nu a folosit oxigen îmbuteliat în 1996.

În timpul campaniei de promovare a cărţii, Boukreev şi DeWalt au afirmat cu diverse ocazii că Reinhold Messner – cel mai respectat şi important alpinist din era modernă – aprobă acţiunile lui Boukreev de pe Everest, inclusiv decizia lui de a nu folosi oxigen. În noiembrie 1997, când am vorbit cu Boukreev, mi-a spus în faţă că „Messner zice că am făcut ce trebuia pe Everest". În *Ascensiunea*, răspunzând criticii mele aduse modului în care Boukreev s-a comportat pe munte, DeWalt îl citează pe acesta:

> *Puţinele voci care captaseră imaginaţia presei americane aveau doar lucruri rele de spus despre mine. Dacă nu m-aş fi bucurat de susţinerea colegilor europeni precum [...] Reinhold Messner, m-ar fi deprimat perspectiva americană a ceea ce aveam de oferit profesiei mele.*

În mod lamentabil, la fel ca alte declaraţii din *Ascensiunea*, şi afirmaţia lui Boukreev/DeWalt despre spusele lui Messner s-a dovedit a fi neadevărată.

În februarie 1998, în timpul unei întâlniri din New York, l-am înregistrat pe Messner zicând, fără tăgadă, că Anatoli a greşit când a coborât înaintea clienţilor. El a presupus că dacă Anatoli ar fi rămas cu clienţii lui, urmările tragediei ar fi putut să fie diferite. Messner a declarat că „nimeni nu ar trebui să ghideze pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar" şi că Anatoli se înşela dacă credea că Messner era de acord cu ce făcuse pe munte.

Messner nu este singurul alpinist respectat ale cărui păreri au fost denaturate de DeWalt în încercarea de a mă discredita. L-a citat de asemenea şi pe David Breashears, care, într-un interviu publicat în 1997 în *The Improper Bostonian*, a criticat portretul pe care i-l făcusem lui Sandy Hill Pittman, una dintre prietenele lui apropiate. Admir loialitatea lui Breashears faţă de Pittman. De asemenea, el este cunoscut şi pentru că uneori spune lucrurilor pe nume; îi admir şi această calitate, chiar dacă cel criticat sunt eu. Se pare că şi Breashears şi-a exprimat părerea cât se poate de sincer în ceea ce

priveşte afirmaţiile lui DeWalt din *Ascensiunea*. Următorul pasaj provine dintr-un e-mail pe care Breashears mi l-a trimis din proprie iniţiativă în iulie 1998:

> *Părerea mea este că [DeWalt] nu are nicio credibilitate din moment ce se afla la 16.000 de kilometri depărtare de locul unde a avut loc tragedia. Sunt convins că îmi dai dreptate când zic că nu ai fi putut să scrii cu acurateţe despre alpinismul de mare altitudine fără să fi fost acolo, chiar dacă ai ani buni de experienţă în domeniu. În ciuda a ceea ce DeWalt declară referitor la alpinismul fără oxigen suplimentar, majoritatea alpiniştilor cu experienţă la mare altitudine nu sunt de acord cu el. [...] TOATE dovezile şi logica (oxigen = combustibil = energie = căldură, forţă, etc.) contestă afirmaţiile lui DeWalt. [...] Anatoli a coborât, chipurile, ca să fie pregătit să sară în ajutor. Dar nu şi-a găsit clienţii – aceştia mureau din cauza frigului pe Şaua Sudică. A trebuit ca ei să ajungă la tabără cu informaţiile vitale salvării lor. [...] Anatoli a stat la el în cort şi nu a putut să ajute pe nimeni până când nu i s-a spus unde se aflau alpiniştii care se rătăciseră. Mare păcat că Anatoli nu e aici ca să continue conversaţia! Îmi menţin părerea că a coborât pentru că îi era frig şi era obosit şi nu putea să mai rămână (relativ nemişcat) pe vârf în aşteptarea clienţilor. [...] În definitiv, de ce nu se mai termină controversa despre cartea ta? De ce nu se indignează nimeni în legătură cu adevăratele probleme? [...] Tu pur şi simplu ai avut curajul să scrii despre tot ce s-a întâmplat.*

Mulţi dintre cei care am fost în mai pe Everest am făcut anumite greşeli. După cum am arătat mai devreme în carte, acţiunile mele se poate să fi cauzat moartea a doi dintre coechipierii mei. Nu mă îndoiesc că Boukreev a avut intenţii bune în ziua ascensiunii pe vârf. Sunt ferm convins că a fost bine intenţionat. Cu toate acestea mă tulbură faptul că Anatoli refuză să ia în considerare posibilitatea că a greşit măcar o dată.

DeWalt a scris că l-am criticat pe Boukreev în *În aerul rarefiat* ca să „abat atenţia de la întrebarea care începuse să se contureze în săptămânile de după tragedia din 1996 de pe Everest: Faptul că Krakauer a făcut parte din expediţia Adventure Consultants [în calitate de reporter pentru revista Outside] a contribuit la tragedia care a urmat?”. Adevărul este că încă mă nelinişteşte posibilitatea ca prezenţa mea ca jurnalist, şi cea a lui Sandy Hill Pittman, să fi contribuit în mod direct la tragedie. În ciuda afirmaţiei cinice a lui DeWalt, eu nu am încercat niciodată să abat atenţia de la acest subiect. Mai mult, chiar eu am adus în discuţie această problemă în numeroase interviuri, ca să nu mai zic de această carte. Îi sugerez lui

DeWalt să citească din nou paginile 100-101[60], unde tratez pe larg acest subiect. Nu m-am ferit să recunosc greşelile pe care le-am făcut pe Everest, oricât de dureros a fost acest lucru. îmi doresc doar ca şi alţii să-şi fi prezentat propriile versiuni despre tragedie cu aceeaşi sinceritate.

Chiar dacă am criticat în scris unele dintre hotărârile lui Anatoli, mereu am subliniat că s-a comportat ca un erou când tragedia s-a abătut asupra noastră, înainte de zorii zilei de 11 mai. Nimeni nu contestă că Anatoli le-a salvat pe Sandy Hill Pittman şi pe Charlotte Fox, riscându-şi propria viaţă – am spus asta de câte ori am avut ocazia, în mai multe locuri. îl admir foarte mult pe Anatoli pentru că a plecat singur pe furtună ca să-i găsească pe alpiniştii pierduţi, în timp ce noi zăceam neajutoraţi în corturi. Dar unele dintre deciziile pe care le-a luat mai devreme în acea zi şi mai devreme în expediţie sunt, fără îndoială, tulburătoare şi pur şi simplu nu puteau fi ignorate de un jurnalist care îşi propusese să descrie cu francheţe tot ce se petrecuse.

Întâmplarea face că multe dintre lucrurile pe care le-am văzut pe Everest m-au tulburat, şi la fel s-ar fi întâmplat şi dacă tragedia nu ar fi avut loc. Revista Outside m-a trimis în Nepal ca să scriu despre expediţiile ghidate de pe cel mai înalt munte din lume. Eram acolo ca să evaluez pregătirea ghizilor şi a clienţilor şi ca să ofer publicului un reportaj pătrunzător şi direct de la sursă despre cum se desfăşoară expediţiile ghidate de pe Everest. De asemenea, cred cu tărie că aveam datoria – faţă de ceilalţi supravieţuitori, de familiile îndoliate, de arhivele istorice şi faţă de coechipierii mei care nu s-au întors acasă – să scriu pe larg tot ce s-a întâmplat pe Everest în 1996, indiferent de cum ar fi primit reportajul meu. Şi asta am şi făcut: m-am bazat pe experienţa mea de jurnalist şi de alpinist ca să scriu cea mai exactă şi sinceră relatare posibilă.

*

Disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a luat o întorsătură groaznică în ziua de Crăciun a anului 1997, la şase săptămâni după ce apăruse *Ascensiunea*, când Anatoli Nikoliavich Boukreev a murit într-o avalanşă pe Annapurna, al zecelea cel mai înalt munte din lume. Pierderea lui a fost plânsă pe tot mapamondul. Avea treizeci şi nouă de ani când a murit; fusese un atlet incredibil cu un curaj colosal. Părerea generală este că fusese un om remarcabil şi foarte complex.

Boukreev a crescut într-un oraş minier sărac din sudul munţilor Ural, în Uniunea Sovietică. Conform articolului publicat în ziarul londonez *Mail on Sunday* de către jurnalistul britanic Peter Gillman, când Anatoli era mic, tatăl său

îşi câştiga existenţa ca pantofar şi ceasornicar. Erau cinci fraţi, locuiau într-o casă mică de lemn fără canalizare [...]. Boukreev visa să scape de acolo. Munţii au fost şansa lui.

Boukreev a învăţat să se caţere când avea nouă ani, şi aptitudinile lui fizice nemaipomenite au fost imediat remarcate. La şaisprezece ani a câştigat un loc mult râvnit în tabăra de alpinism din lanţul muntos Tian Shan din Kazahstan. La douăzeci şi patru de ani a fost selectat să facă parte din echipa naţională de alpinism, ceea ce i-a adus o bursă, prestigiu şi alte beneficii, atât tangibile, cât şi intangibile. În 1989 a ajuns pe vârful Kanchenjunga, al treilea cel mai înalt vârf din lume, ca membru al unei expediţii sovietice, şi, când s-a întors acasă, în Almaty, Kazahstan, preşedintele Mihail Gorbaciov i-a conferit titlul sovietic de Maestru al Sportului.

Însă având în vedere revoluţiile care au însoţit Noua Ordine Mondială, această situaţie fericită nu avea să dureze mult. După cum explică Gillman,

Uniunea Sovietică se dizolva. Doi ani mai târziu Gorbaciov şi-a dat demisia şi Boukreev – care urcase recent pe Everest – s-a trezit fără statut şi privilegii. „Nu mai aveam nimic", i-a spus lui [Linda] Wylie [iubita lui americană]. „N-aveam bani – trebuia să mănânc la cantina săracilor. " Boukreev a decis să nu se dea bătut. Dacă regimul comunist dispăruse, atunci trebuia să se adapteze la noua lume a afacerilor private, folosindu-se de aptitudinile lui de alpinist şi de dârzenia-i caracteristică.

Într-o însemnare despre Anatoli postată pe Internet la începutul lui 1997, prietena lui, Fran Distefano-Arsentiev[61], îşi aminteşte că

Acelea au fost vremuri foarte grele [pentru Boukreev]; simplul fapt de a cumpăra mâncare era considerat un lux. [...] Singura modalitate în care un alpinist sovietic putea ajunge în Himalaya era să concureze cu sistemul şi să câştige acel privilegiu. Să ai libertatea de a merge pur şi simplu în Himalaya, indiferent dacă erai sau nu un alpinist suficient de bun, nu a fost niciodată o opţiune. Era un vis. [...] înainte ca Buka să devină faimos, a trecut printr-o perioadă în care nu i-a fost deloc uşor. Dar şi-a urmat visurile cu o dârzenie şi o vitalitate pe care nu le-am mai întâlnit la nimeni.

Boukreev s-a transformat într-un fel de nomad aflat în căutarea munţilor şi a banilor care să-i permită să supravieţuiască. Ca să-şi câştige existenţa s-a angajat ghid pe Himalaya, în Alaska şi Kazahstan;

a ţinut prezentări în magazine de alpinism americane şi, din când în când, a lucrat ca zilier. Dar în tot acest timp a continuat să adune un număr record de ascensiuni la mare altitudine.

Deşi iubea alpinismul şi iubea să fie pe munte, Boukreev nu s-a prefăcut niciodată că i-ar plăcea să fie ghid. În Ascensiunea a vorbit foarte deschis despre asta:

> *Îmi doresc foarte mult să fi existat şi alte posibilităţi de a-mi câştiga existenţa [...]. Este prea târziu să găsesc alte modalităţi de a-mi finanţa propriile proiecte; şi totuşi am mari rezerve de fiecare dată când lucrez ca să aduc în această lume [a alpinismului periculos de mare altitudine] oameni fără experienţă.*

Astfel a continuat să ghideze alpinişti începători pe cele mai înalte vârfuri, chiar şi după ce a trecut prin experienţa îngrozitoare şi prin controversele iscate de tragedia din 1996.

Un an mai târziu, în primăvara lui 1907, Boukreev a acceptat să ghideze o echipă de ofiţeri din Armata Indoneziană care sperau să devină primii membri ai naţiunii aceleia insulare care să urce pe Everest – în ciuda faptului că niciunul nu avea niciun fel de experienţă în ceea ce priveşte alpinismul şi niciunul nu mai văzuse zăpadă până atunci. Ca să-l ajute cu clienţii lui începători, Boukreev a angajat doi alpinişti ruşi foarte buni, pe Vladimir Bashkirov şi pe Evgheny Vinogradski, şi pe Apa Sherpa, care urcase pe Everest de şapte ori. Mai mult, spre deosebire de 1996, în 1997 toţi membrii expediţiei au folosit oxigen suplimentar în ziua ascensiunii pe vârf, inclusiv Boukreev – în ciuda faptului că a insistat că era mai sigur pentru el „să urce fără oxigen ca să nu aibă o cădere atunci când avea să i se termine rezerva". Merită menţionat şi că, în 1997, Anatoli a stat mereu în apropierea clienţilor în ziua ascensiunii finale.

La 26 aprilie, puţin după miezul nopţii, echipa a plecat de pe Şaua Sudică spre vârf. Pe la prânz, Apa Sherpa, care se afla în fruntea expediţiei, a ajuns la Pasul lui Hillary, unde a dat peste corpul neînsufleţit al lui Bruce Herrod[62] atârnat de o coardă veche. Trecând cu greutate peste corpul fotografului britanic, Apa, Anatoli şi indonezienii şi-au continuat urcuşul spre vârf.

Abia la 15.30 a ajuns primul indonezian, Asmujiono Prajurit, pe vârf, în urma lui Boukreev. Au rămas acolo doar zece minute, iar Boukreev i-a convins pe ceilalţi doi indonezieni să se întoarcă, deşi unul se afla la aproximativ 30 de metri de vârf. Echipa a ajuns doar la Balcon în acea seară, unde au bivuacat, la 8412 metri. Datorită calităţilor de conducător ale lui Boukreev şi a unei nopţi fără vânt, toţi au ajuns cu bine pe Şaua Sudică, la 27 aprilie. „Am avut noroc", a recunoscut Anatoli.

În timp ce coborau spre tabăra IV, Boukreev şi Vinogradski s-au oprit la 8.290 de metri ca să acopere corpul lui Scott Fischer cu pietre şi zăpadă. „Am adus un ultim omagiu celui pe care l-am considerat a fi cea mai bună şi mai strălucită expresie a sufletului american", a reflectat Boukreev în *Ascensiunea*. „Mă gândesc des la zâmbetul lui luminos şi la felul lui optimist de a fi. Sunt o persoană dificilă, dar sper să-mi aduc mereu aminte de el urmându-i exemplul." În ziua următoare Boukreev a traversat Şaua Sudică până la marginea Feţei Kangshung, unde a găsit corpul lui Yasuko Namba, l-a acoperit cum a putut cu pietre şi a luat câteva dintre obiectele ei personale ca să le dea familiei acesteia.

La o lună după ce urcase pe Everest cu indonezienii, Boukreev a încercat o traversare-fulger a Lhotse şi Everest împreună cu un extraordinar alpinist italian în vârstă de 30 de ani, Simone Moro.[63] La data de 26 mai, Boukreev şi Moro au pornit spre vârful Lhtose. În aceeaşi zi, opt membri dintr-o altă echipă rusă – printre care şi prietenul lui Boukreev Vladimir Bashkirov, care l-a ajutat să ghideze expediţia indoneziană – au urcat de asemenea tot pe Lhotse. niciunul dintre cei zece alpinişti nu folosea oxigen suplimentar.

Moro a ajuns pe vârf la ora 13.00. Boukreev l-a atins douăzeci şi cinci de minute mai târziu, dar nu se simţea bine, aşa că a coborât după ce petrecuse doar câteva minute sus. Moro a rămas pe vârf încă vreo 40 de minute, apoi a coborât şi el. Pe drumul de întoarcere s-a întâlnit cu Bashkirov, care şi acesta se simţea rău, dar care continua să se chinuie să urce. În aceeaşi după-amiază Bashkirov şi ceilalţi ruşi au ajuns cu toţii pe vârf.

La scurt timp după ce ruşii au atins vârful, Moro şi Boukreev au ajuns înapoi în tabără şi s-au culcat. Când s-a trezit în dimineaţa următoare, Moro a dat drumul la staţia radio şi a auzit o transmisiune a unor prieteni italieni care urcau pe Faţa Lhotse. Italienii erau panicaţi, deoarece, sus pe vârf, au dat peste cadavrul unui alpinist îmbrăcat într-o salopetă verde şi cu bocanci galbeni.

— Mi-am dat seama pe loc că probabil era vorba de Bashkirov, zice Moro. L-a trezit imediat pe Boukreev, care a luat legătura prin radio cu echipa rusă. Ruşii i-au confirmat că Bashkirov murise în timpul nopţii, când cobora de pe vârf, din cauza unei boli cauzate de altitudine.

Deşi Boukreev mai pierduse încă un prieten din cauza înălţimilor, nu a lăsat ca asta să-i domolească pasiunea de a escalada cei mai înalţi munţi din lume. La 7 iulie 1997, la şase săptămâni de la moartea lui Bashkirov, Boukreev a urcat singur pe Broad Peak din Pakistan. Exact o săptămână mai târziu a realizat o ascensiune-fulger pe vârful Gasherbrum III din apropiere. Deşi Moro spune că pentru Boukreev nu era neapărat important să urce pe toate cele paisprezece optmiare,

acesta urcase deja pe 11 dintre ele: îi mai rămăseseră Nanga Parbat, Hidden Peak şi Annapurna I.

În acea vară Anatoli l-a invitat pe Reinhold Messner să-l însoţească în Tian Shan, pe care să-l escaladeze de plăcere. În timpul acelei vizite, Boukreev i-a cerut sfatul legendarului alpinist italian în legătură cu cariera lui. De când a fost prima dată în Himalaya, în 1989, Boukreev adunase un număr record de ascensiuni la mare altitudine. Însă în afară de două urcări, toate celelalte urmaseră trasee tradiţionale, destul de umblate, care ridicau puţine dificultăţi tehnice. Messner a subliniat că, dacă Boukreev voia să se numere printre cei mai buni alpinişti din lume, trebuia să se concentreze pe trasee extreme, neîncercate încă.

Anatoli s-a gândit foarte serios la sfatul oferit de Messner. De fapt, chiar înainte să se consulte cu el, Boukreev şi Moro hotărâseră să încerce să urce pe Annapurna I pe un traseu faimos pentru dificultatea lui, aflat pe enorma faţă sudică a muntelui; acest traseu mai fusese urcat de o echipă foarte bună de anglo-americani în 1970. Ca provocarea să fie şi mai mare, Boukreev şi Moro au decis să urce iarna. Ar fi o iniţiativă extraordinar de ambiţioasă şi periculoasă, care ar presupune tehnici extreme de alpinism efectuate pe un vânt şi la nişte temperaturi inimaginabile. Chiar şi când este escaladat pe cele mai uşoare trasee, vârful Annapurna – 8.091 de metri – este considerat unul dintre cele mai mortale din lume: la fiecare doi alpinişti care ajung pe vârf, unul moare. Dacă Boukreev şi Moro aveau să reuşească, ar fi fost una dintre cele mai îndrăzneţe ascensiuni din istoria alpinismului himalayan.

La sfârşitul lui noiembrie 1997, la scurt timp după apariţia cărţii *Ascensiunea*, Boukreev şi Moro au mers în Nepal şi au zburat cu elicopterul până la tabăra de bază Annapurna, însoţiţi de cameramanul kazah Dimitri Sobolev. Iarna venise mai repede anul acela. Furtunile erau dese şi ningea foarte mult, iar pe traseul pe care voiau să urce aveau loc avalanşe enorme. Prin urmare, la o lună de la începutul expediţiei, şi-au schimbat planul original şi şi-au propus să urce pe un traseu diferit, din partea estică a feţei sudice. Mai mulţi alpinişti cu experienţă încercaseră acel traseu, dar fără succes. Dificultăţile pe care le aveau de înfruntat erau extreme – echipa lui Boukreev ar fi trebuit să escaladeze un formidabil vârf-satelit, numit Fang, ca să ajungă pe vârf – dar riscul formării avalanşelor părea mult mai mic pe acel nou traseu.

Au ridicat tabăra I la 5.100 de metri, puţin mai jos de versantul noului traseu. În ziua de Crăciun, dis-de-dimineaţă, Boukreev, Moro şi Sobolev au plecat din tabără cu intenţia de a fixa corzi de-a lungul unui defileu lat până la o creastă care se afla la 800 de metri mai sus de corturile lor. Pe la amiază, Moro, care se afla în frunte, ajunsese la

vreo 70 de metri de vârful crestei. La 12.27, când s-a oprit să ia ceva din rucsac, a auzit o detunătură. Când s-a uitat în sus a văzut o avalanşă formată din blocuri masive de gheaţă care se rostogolea spre el. A strigat şi i-a avertizat pe Boukreev şi pe Sobolev, care urcau prin defileu şi se aflau cu vreo 200 de metri mai jos, înainte ca masa de zăpadă şi gheaţă să-l izbească şi să-l târască la vale.

Iniţial Moro a încercat să-şi oprească alunecarea ţinându-se bine de coarda fixă – care i-a lăsat urme adânci în palme –, dar degeaba. Avalanşa l-a purtat aproximativ 800 de metri în jos şi el şi-a pierdut cunoştinţa. Când masa de gheaţă sfărâmată s-a oprit pe o pantă lină de deasupra taberei I, norocul a făcut ca Moro să fie deasupra resturilor avalanşei. Când şi-a revenit, i-a căutat înnebunit pe coechipierii lui, dar nu i-a găsit nicăieri. În următoarea săptămână au fost căutaţi prin aer şi pe jos, dar fără niciun rezultat. Boukreev si Sobolev au fost declaraţi morţi.

Vestea morţii lui Anatoli Boukreev a fost primită cu groază şi neîncredere pe mai multe continente. Călătorise foarte mult şi avusese prieteni peste tot prin lume. Mulţi oameni au fost afectaţi de moartea lui, mai ales femeia cu care îşi petrecea viaţa, Linda Wylie din Santa Fe, New Mexico.

Şi pe mine m-a bulversat moartea lui Anatoli, dintr-o mulţime de motive complicate. După ce a avut loc accidentul de pe Annapurna, disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a căpătat o nouă perspectivă. M-am gândit la cum s-au stricat relaţiile dintre noi. Deoarece amândoi eram încăpăţânaţi şi mândri şi urâm să lăsăm de la noi când ne certăm, neînţelegerea dintre noi a căpătat proporţii uriaşe şi ne-a discreditat. Şi dacă e să fiu cinstit cu mine însumi, şi eu sunt la fel de vinovat pentru ce s-a întâmplat precum Boukreev.

Îmi doresc să-l fi prezentat pe Anatoli altfel în carte? Nu, nu cred. Nimic din ce am învăţat de când au fost publicate *În aerul rarefiat* şi *Ascensiunea* nu mă face să cred că am înţeles greşit lucrurile. Poate că ceea ce îmi doresc este să fi fost mai puţin tăios în faimosul schimb de scrisori dintre Anatoli şi mine, care a fost publicat pe Internet la scurt timp după ce articolul meu despre Everest a apărut în numărul din septembrie 1996 al revistei *Outside*. De la cearta respectivă a pornit tonul nefericit care s-a intensificat în următoarele luni şi care a polarizat discuţia.

Deşi criticile pe care i le-am adus lui Boukreev în articolul din *Outside* şi în carte erau moderate şi aplanate de cuvinte sincere de laudă, totuşi Anatoli s-a simţit rănit şi jignit. El şi DeWalt au ripostat folosind atacul la persoană şi prezentând nişte interpretări foarte inventive ale faptelor. Ca să-mi apăr onoarea am fost nevoit să fac publice anumite informaţii pe care iniţial nu le publicasem ca să nu îl rănesc pe Boukreev degeaba. Ca urmare, Boukreev, DeWalt şi St.

Martin's Press şi-au intensificat atacurile *ad hominem* asupra mea şi discuţiile au devenit tot mai acerbe în perioada următoare. Poate că, aşa cum a scris DeWalt în *Ascensiunea*, există „un avantaj în cazul unei dezbateri deschise şi neîntrerupte" legate de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996. În mod clar a ajutat la vânzarea cărţii lui – şi a cărţii mele, fără îndoială. Dar, luând în considerare toată amărăciunea pe care a cauzat-o, nu cred că lucrurile cu adevărat importante au fost lămurite.

Disputa a ajuns la apogeu la începutul lui noiembrie 1997, la Târgul de Carte Banff Mountain. Boukreev participa la o masă rotundă din cadrul unui forum cu alpinişti de excepţie. Eu refuzasem să particip în calitate de vorbitor, de teamă ca evenimentul să nu se transforme într-un câmp de bătălie, dar am făcut greşeala să rămân în public. Când a venit rândul lui Anatoli să vorbească, a pus-o pe Linda Wylie (care făcea pe interpreta) să citească o declaraţie pregătită dinainte, care începea cu afirmaţia că majoritatea lucrurilor pe care le scrisesem despre el erau „nişte porcării". Rezultatul a fost că am înghiţit momeala întinsă de Anatoli şi am ajuns la un schimb de replici nechibzuit şi înfierbântat în sala plină.

Mi-am regretat imediat ieşirea. După ce forumul s-a încheiat şi mulţimea s-a împrăştiat, m-am grăbit să ies şi să-l caut pe Anatoli; l-am prins din urmă în timp ce traversa împreună cu Wylie Centrul Banff. Le-am zis că sunt de părere că trebuie să vorbim între patru ochi ca să încercăm să lămurim lucrurile. La început Anatoli s-a împotrivit zicând că deja întârziase la alt eveniment de la târgul de carte. Dar am insistat şi, în cele din urmă, mi-a acordat câteva minute. El, Wylie şi cu mine am stat jumătate de oră în aerul rece din acea dimineaţă canadiană şi am vorbit deschis, dar calm despre neînţelegerile noastre.

La un moment dat Anatoli mi-a pus mâna pe umăr şi mi-a zis:

— Jon, nu sunt supărat pe tine, dar nu înţelegi.

La finalul discuţiei, înainte să pornească fiecare pe drumul lui, ajunsesem la concluzia că atât Anatoli, cât şi eu trebuia să facem un efort ca să temperăm tonul dezbaterii. Amândoi am fost de acord că nu era necesar ca atmosfera dintre noi să fie atât de încărcată emoţional şi atât de beligerantă. Am stabilit că avem păreri diferite despre anumite aspecte – în primul rând despre cât de înţelept este să ghidezi clienţi pe Everest fără să foloseşti oxigen suplimentar şi despre ultima discuţie dintre Boukreev şi Fischer de pe Pasul lui Hillary –, dar amândoi ne-am dat seama că suntem pe aceeaşi lungime de undă în privinţa celorlalte aspecte importante.

Deşi coautorul lui Boukreev, DeWalt (care nu a fost de faţă la întâlnirea sus-menţionată), a continuat să aţâţe de zor focul disputei, după ce m-am despărţit de Anatoli în Banff am fost oarecum

încrezător că vom rezolva problema. Poate că eram prea optimist, dar chiar vedeam o ieşire din această încurcătură. Însă şapte săptămâni mai târziu Anatoli a murit în Annapurna, iar eu mi-am dat seama că începusem eforturile de împăcare mult prea târziu.

Jon Krakauer,
august 1999

Bibliografie selectivă

Armington, Stan, *Trekking În the Nepal Himalaya*, Lonely Planet, Oakland, CA, 1994.

Bass, Dick şi Frank Wells cu Rick Ridgeway, *Seven Summits*, Warner Books, New York, 1986.

Baume, Louis C., Sivalaya, *Explorations of the 8.000-Meter Peaks of the Himalaya*, The Mountaineers, Seattle, 1979.

Cherry-Garrad, Apsley, *The Worst Journey In the World*, Carroll & Graf, New York, 1989.

Dyrenfurth, G.O., *To the ThirdPole*, Werner Laurie, London, 1955.

Fischer, James F., *Sherpas: Reflections on Change În Himalayan Nepal*, University of California, Berkeley, 1990.

Holzel, Tom şi Audrey Salkeld, *The Mystery of Mallory and Irvine*, Henry Hoit, New York, 1986.

Hornbein, Thomas F., *Everest: The West Ridge*, The Sierra Club, San Francisco, 1966.

Hunt, John, *The Ascent of Everest*, The Mountaineers, Seattle, 1993.

Long, Jeff, *The Ascent*, William Morrow, New York, 1992.

Messner, Reinhold, *The Crystal Horizon: Everest – the First Solo Ascent*, The Mountaineers, Seattle, 1989.

Morris, Jan, Coronation Everest: *The First Ascent and the Scoop ThatCrowned the Queen*, Boxtree, London, 1993.

Roberts, David, *Moments of Doubt*, The Mountaineers, Seattle, 1986.

Shipton, Eric, *The Six Mountain - Travel Books*, The Mountaineers, Seattle, 1985.

Unsworth, Walt, *Everest*, GraftonBooks, London, 1991.

Le suntem recunoscători următoarelor edituri pentru că ne-au dat permisiunea să retipărim materialele apărute deja:

BÂTON WICKS PUBLICATIONS: Citate din Upon That Mountain de Eric Shipton (Hodder, London, 1943). Acest titlu apare în volumul colectiv *Eric Shipton – The Six Mountain Travel Books* (Diadem, London

şi Mountaineers, Seattle, 1995). Retipărite cu permisiunea lui Nick Shipton şi Baton Wicks Publications, Macclesfield, Cheshire, Anglia.

HAYNES PUBLISHING: Citate din *Everest* de Walt Unsworth. Carte publicată de Oxford Illustrated Press, parte a Haynes Publishing, Sparkford, Nr Yeovil, Somerset, BA22 7JJ. Retipărite cu permisiunea autorului şi a editurii.

SIMON AND SCHUSTER ŞI A.P. WATT LTD: Şase versuri din „The Second Corning" de William Butler Yeats, din *The Collected Works ofW.B. Yeats, Volume 1: The Poems* revizuit şi editat de Richard J. Finneran. Copyright © 1924 Macmillan Publishing Company. Copyright reînnoit în 1952 de Bertha Georgie Yeats. Retipărite cu permisiunea Editurii Simon and Schuster şi A.P. Watt Ltd., reprezentantul lui Michael Yeats.

---

[1] *„Epoca «domnişorului mulţumit»", în volumul Revolta maselor, trad. din spaniolă de Coman Lupu, Humanitas, Bucureşti, 2002, p. 146.*

[2] Nu toţi cei care au fost pe Everest în primăvara lui 1996 se află pe această listă. (N. a.)

[3] Este vorba despre echipa care a realizat documentarul Everest, care a fost filmat la câteva zile după tragedia pe care Jon Krakauer o descrie în carte. (N. tr.)

[4] Western Cwm (pronunţat ,,cum") a fost numit aşa de către George Leigh Mallroy. Acesta l-a zărit prima dată în timpul expediţiei pe Everest din 1921, când se afla în Lho La, o trecătoare înaltă la graniţa dintre Nepal şi Tibet. Cwm înseamnă vale, circ, în galeză. (n. a.)

[5] Thomas F. Hornbein, Everest - creasta vestică: traversarea vârfului Everest, trad. rom. de Elena Málnai, Alexandra Ignăţeanu, Editura Karpatia, Braşov, 2009, pp. 34-35. (N. tr.)

[6] Măsurătorile moderne cu laser şi transmisiunile de ultimă generaţie prin sateliţi Doppler au mai adăugat încă opt metri la cei 8848 acceptaţi până acum. (N. a.)

[7] Acum numele nepalez oficial al Everestului este Sagarmatha, „zeiţa cerului". Dar acest nume a fost foarte rar folosit înainte de 1960. Intr-o dispută de atunci dintre Nepal şi China, prim-ministrul B.P. Koirala a fost de părere că, dacă ar exista un nume nepalez bine cunoscut pentru marele munte, Nepalul ar putea să revendice mai uşor partea sudică a Everestului. (N. a.)

[8] Din grupul Bloomsbury, înfiinţat în prima jumătate a secolului XX, făceau parte scriitori, intelectuali, filozofi şi artişti englezi, printre care Lytton Strachery, Virginia Woolf, John Maynard Keynes şi E.M. Forster. (N. tr.)

[9] Cele mai înalte vârfuri de pe cele şapte continente sunt: Everest, 8848 m (Asia); Aconcagua, 6.962 m (America de Sud); McKinley (cunoscut şi ca Denali), 6194 m (America de Nord); Kilimanjaro, 5.895 m (Africa); Elbrus, 5.642 m (Europa); Vinson, 4.892 m (Antarctica); Kosciusko, 2.228 m (Australia). După ce Dick Brass a escaladat toate cele şapte vârfuri, Patrick Morrow, un alpinist canadian, a susţinut că – deoarece cel mai înalt vârf din Oceania, grupul de insule din care face parte şi Australia, nu este Kosciusko, ci vârful şi mai greu de urcat, Piramida Carstensz (4.884 m), aflat în provincia indoneziană Irian Barat – Bass nu a fost primul care a urcat pe cele Şapte Vârfuri, ci el, Morrow. Mai mulţi critici ai conceptului celor Şapte Vârfuri au subliniat că ar fi mult mai dificil să urci cel de-al doilea vârf de pe fiecare continent, deoarece unele trasee necesită o pregătire mult mai temeinică. (N. a.)

[10] Walter Mitty este personajul principal din povestirea *Viaţa secretă a lui Walter Mitty* scrisă de James Thurber şi publicată în 1939. Acesta a ajuns un simbol pentru persoanele obişnuite care visează cu ochii deschişi să facă lucruri măreţe. (N. tr.)

[11] Lui Bass i-au trebuit patru ani ca să urce cele Şapte Vârfuri. (N. a.)

[12] Thomas F. Hornbein, op. cit., p. 46. (N. tr.)

[13] O stupă este un monument religios, de obicei construit din piatră, care conţine, de cele mai multe ori, moaşte. (N. a.)
[14] *Mani* sunt pietre mici şi plate pe care au fost meticulos cioplite simboluri sanscrite reprezentând mantra tibetano-budistă *Om manipadme hum*. Acestea sunt aşezate unele peste altele de-a lungul drumurilor, astfel încât formează ziduri mani, lungi şi joase. Protocolul budist le cere călătorilor să aibă zidurile mani în partea dreaptă când trec pe lângă ele. (N. a.)

[15] Din punct de vedere tehnic, majoritatea „iacilor" din Himalaya sunt de fapt *dzopkyo* – masculi care au apărut din încrucişarea iacilor cu vitele – sau dzurn, echivalentul lor feminin. În plus, femelele de iac, atunci când sunt de rasă pură, se numesc „naci". Totuşi, majoritatea vesticilor nu prea pot să facă diferenţa între aceste animale miţoase, aşa că le spun tuturor iaci. (N. a.)
[16] Shangri-La este o vale din cartea *Lost Horizon* a britanicului James Hilton. Valea este un paradis terestru, dar mai ales o utopie himalayană: un tărâm al fericirii izolat de lumea exterioară. (N. tr.)
[17] Un joc asemănător cu biliardul, foarte răspândit în India, Pakistan şi zonele din jur. (N. tr.)
[18] Spre deosebire de tibetană, cu care este înrudită, şerpaşa nu este o limbă scrisă, aşa că occidentalii sunt nevoiţi să recurgă la translatări fonetice. Prin urmare, nu prea există o uniformizare în scrierea cuvintelor şi numelor şerpaşe; de exemplu, Tengboche apare scris şi ca Tengpoche sau Thyangboche. Alte asemenea neconcordanţe apar în transcrierea cuvintelor şerpaşe. (N. a.)
[19] Thomas F. Hornbein, op. cit, p. 76. (N. tr.)
[20] Există paisprezece aşa-zişi optmiari: munţi mai înalţi de 8.000 de metri. Deşi este puţin arbitrar, alpiniştii au conferit mereu un prestigiu deosebit escaladărilor vârfurilor de peste 8.000 de metri. Primul care a urcat pe toate optmiarele a fost Reinhold Messner, în 1986. Până în ziua de azi, doar alţi patru alpinişti au reuşit asta. (N. a.)
[21] Încă de la primele încercări de cucerire a Everestului, majoritatea expediţiilor – comerciale şi necomerciale – s-au bazat pe şerpaşi pentru transportul majorităţii încărcăturilor pe munte. În calitate de clienţi ai unei expediţii ghidate, noi nu căram nimic altceva în afara unui rucsac cu echipament personal, iar asta făcea în mod deosebit diferenţa dintre noi şi expediţiile necomerciale de altădată. (N. a.)
[22] *Bergschrund*-ul este o crevasă care delimitează extremitatea de sus a unui gheţar. Se formează când un bloc de gheaţă se desprinde de peretele înclinat de deasupra lui, lăsând o despicătură adâncă între gheţar şi stâncă. (N. a.)
[23] Deşi folosesc termenul de „comercial" pentru toate expediţiile organizate pentru profit, nu toate expediţiile comerciale sunt ghidate. De exemplu, Mal Duff – care percepea o taxă mult mai mică decât cea a lui Hall şi a lui Fischer de 65.000 de dolari – era conducătorul expediţiei şi le oferea clienţilor infrastructura necesară ca să urce pe Everest (mâncare, corturi, butelii de oxigen, corzi fixe, şerpaşii care să-i ajute etc.), dar nu făcea pe ghidul; se presupunea că alpiniştii din echipa lui erau suficient de bine pregătiţi ca să urce singuri şi în siguranţă pe Everest, iar apoi să coboare tot singuri. (N. a.)
[24] La asigurarea corzilor şi a scărilor pe pantele înzăpezite se foloseau ţevi de aluminiu de 90 de centimetri. Când solul era acoperit cu gheaţă solidă, se foloseau cuie de gheaţă: butelii goale pe dinăuntru şi cu găuri, de 25 centimetri, care erau înşurubate în gheţar. (N. a.)
[25] Deşi Yasuko avusese colţari în ascensiunile pe care le făcuse pe Aconcagua, McKinley, Elbrus şi Vinson, vârfurile aveau puţine porţiuni pe care să foloseşti tehnici adevărate de căţărat pe gheaţă. Terenul respectiv era alcătuit în principal din pante line de gheaţă şi/sau grohotiş. (N. a.)
[26] Belay (în româneşte, „a fila") este un termen specific alpinismului şi înseamnă să te foloseşti de coardă ca să îl asiguri pe cel care se caţără. (N. a)
[27] Deşi Neby şi-a înregistrat expediţia drept una „solo", angajase optsprezece şerpaşi ca să-i care echipamentul, să stabilească taberele şi să-l ghideze pe vârf. (N. a.)
[28] Doar alpiniştii care sunt înscrişi pe permisul oficial – costă 10.000 de dolari/persoană – au voie să urce mai sus de tabăra de bază. Regula era strictă şi oricine o încălca putea primi nişte amenzi incredibil de mari şi putea fi expulzat din Nepal. (N. a.)
[29] Nu trebuie confundat cu şerpaşul cu acelaşi nume din echipa sud-africanilor. Ang Dorje – la fel ca Pemba, Lhakpa, Ang Tshering, Ngawang, Dawa, Nima şi Pasang – este un nume

foarte des întâlnit la şerpaşi. Faptul că existau mai mulţi şerpaşi cu aceste nume în expediţiile de pe Everest din 1996 a dus din când în când la confuzii. (N. a.)
[30] Sirdarul este conducătorul şerpaşilor. Echipa lui Hall avea un sirdar la tabăra de bază, pe care-l chema Ang Tshering şi care răspundea de toţi şerpaşii expediţiei. Ang Dorje, sirdarul alpinist, îi dădea socoteală lui Ang Tschering, dar îi supraveghea pe şerpaşii alpinişti când se aflau pe munte, deasupra taberei de bază. (N. a.)
[31] Cauza problemei se crede a fi oxigenul insuficient care, în combinaţie cu presiunea mare din arterele pulmonare, rezultă în lichidul care ajunge în plămâni prin artere. (N. a.)
[32] În ciuda vâlvei create în jurul „legăturilor directe şi interactive dintre versanţii Everestului şi Internet", din cauza restricţiilor tehnologice nu puteai pune direct un articol pe Internet. În schimb, corespondenţii îşi trimiteau rapoartele prin telefonul sau faxul conectat prin satelit, iar apoi acele rapoarte erau introduse în calculatoare de către redactori din New York, Boston şi Seattle şi abia apoi erau difuzate online. E-mailurile se descărcau în Kathmandu, se printau şi foile erau transportate cu iacii la tabăra de bază. La fel se proceda şi cu pozele care ajungeau pe Internet: mai întâi erau trimise cu iacii şi apoi cu avionul până în New York ca să fie puse pe site. Sesiunile de discuţii de pe Internet se purtau cu ajutorul telefonului prin satelit şi al unui dactilograf din New York. (N. a.)

[33] Mai multe reviste şi ziare au scris greşit că eu aş fi un corespondent al revistei *Outside Online*. Confuzia s-a iscat din cauza faptului că Jane Bromet mi-a luat un interviu la tabăra de bază pe care l-a trimis apoi ca să fie publicat pe site-ul *Outside Online*. Dar eu nu aveam nicio legătură cu *Outside Online*. Eu am fost trimis pe Everest de către revista *Outside*, o firmă independentă (cu sediul în Santa Fe, New Mexico) care are un parteneriat cu *Outside Online* (cu sediul în zona de lângă Seattle) pentru varianta online a revistei. Dar revistele *Outside* şi *Outside Online* sunt atât de autonome, încât eu nici nu aflasem că cei din urmă trimiseseră un corespondent pe Everest până când nu am ajuns la tabăra de bază. (N. a.)

[34] Blocatorul este un dispozitiv mare cât un portofel care se agaţă de coardă printr-o cămă de metal. Cama îi permite blocatorului să alunece în sus fără probleme, dar blochează coarda când îţi laşi greutatea pe el. În esenţă, un alpinist foloseşte blocatorul ca să urce pe coardă. (N. a.)
[35] Pe steagurile de rugăciune sunt imprimate mantre budiste – dintre care cel mai des întâlnită este *Om mani padme hum* –, care sunt trimise către zei la fiecare mişcare a flamurii. Uneori, pe lângă rugăciunile scrise, pe steaguri mai este desenat un cal înaripat. Caii sunt animale sacre în cosmologia şerpaşă şi se crede că ei duc rugăciunile la cer cu foarte mare repeziciune. Numele şerpaş pentru steagul de rugăciune este *lung ta*, ceea ce înseamnă „cal de vânt". (N. a.)
[36] Deion Sanders (n. 9 august 1997) este considerat unul dintre cei mai mari sportivi. A fost jucător profesionist de fotbal american şi de baseball, iar în cadrul echipelor a jucat, la fel de bine, pe mai multe poziţii. (N. tr.)
[37] Deşi Hall şi alţi conducători de expediţii erau convinşi că taiwanezii promiseseră să nu urce pe vârf la acea dată, după tragedie Makalu Gau a insistat că nu ştia nimic despre acea promisiune. Se poate ca sirdarul taiwanezilor, Chhiring Sherpa, să fi promis în locul lui Gau fără să-l fi informat apoi şi pe acesta. (N. a.)
[38] La mijlocul lui aprilie Bromet s-a întors în Seattle, de unde continua să scrie articole pentru *Outside Online* despre expediţia lui Fischer. Principala ei sursă pentru articole erau telefoanele pe care le primea regulat de la Fischer. (N. a.)
[39] Thomas E Hornbein, op. cit., p. 161. (N. tr.)
[40] Buteliile de oxigen folosite care poluează Şaua Sudica s-au adunat încă din anii 1990, dar, datorită unui proiect de colectare a gunoiului, iniţiat în 1994 de către Sagarmatha Environmental Expedition, condusă de Scott Fischer, numărul lor a mai scăzut. Realizarea i se datorează în mare parte unui membru al expediţiei, Brent Bishop (fiul defunctului Barry Bishop, remarcabilul fotograf de la National Geographic, care a urcat pe Everest în 1963), care a iniţiat o campanie bazată pe oferirea unor stimulente, de mare succes, susţinută de Nike, Inc.: şerpaşii primesc bani gheaţă pentru fiecare butelie de oxigen pe care-o aduc din Şaua Sudică. Dintre companiile care oferă expediţii ghidate pe Everest, Adventure Consultants a lui Rob Hall, Mountain Madness a lui Scott Fischer şi alpine Ascents International a lui Todd Burleson au acceptat cu entuziasm să ia parte la campania lui Bishop, ceea ce a avut drept rezultat colectarea a peste opt sute de butelii de oxigen de pe versanţii de sus ai muntelui între 1994 şi 1996. (N. a.)

[41] Din echipa care urca pe vârf lipseau clienţii Dale Kruse, care rămăsese în tabăra de bază din pricina crizei cauzate de edemul cerebral, şi Pete Schoening, faimosul veteran în vârstă de şaizeci şi opt de ani, care alesese să nu urce mai sus de tabăra III după ce doctorii Hutchinson, Taske şi Mackenzie îi făcuseră o cardiogramă care indica o anomalie periculoasă la inimă. (N. a.)
[42] Majoritatea şerpaşilor alpinişti de pe Everest din 1996 voiau să aibă ocazia de a ajunge pe vârf. Motivele lor ascunse erau la fel de diverse ca ale alpiniştilor occidentali, dar măcar o parte erau legate de siguranţa slujbei: după cum a explicat Lopsang: „După ce şerpaşul urcă Everest, uşor de găsit slujbă. Toţi vor să angajeze şerpaşul ăsta". (N. a.)
[43] Telefonul nu a funcţionat deloc la tabăra IV. (N. a.)
[44] Pittman şi cu mine am discutat despre toate acestea şi despre alte întâmplări la şase luni după ce ne-am întors de pe Everest, în timpul unei convorbiri telefonice care a durat şaptezeci de minute. În afară de anumite clarificări aduse incidentului cu coarda, mi-a cerut să nu citez alte părţi ale discuţiei noastre în această carte. I-am onorat rugămintea. (N. a.)
[45] Keratotomia radială este o intervenţie chirurgicală menită să corecteze miopia prin inciziile care se fac dinspre exteriorul spre interiorul retinei şi care astfel îi schimbă curbura. (N. a.)
[46] *Whiteout* (în engleză, în orig.) este un fenomen meteorologic care apare în regiunile înzăpezite atunci când cerul este acoperit de nori sau de ceaţă, ceea ce face ca totul să fie cufundat într-o lumină albicioasă în care este foarte greu să te orientezi. (N. tr.)
[47] Joseph Conrad, *Lord Jim*, trad. de Ticu Archip, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1964, p. 12. (N. tr.)
[48] Deşi unui alpinist puternic i-ar trebui trei ore ca să urce 300 de metri pe verticală, în cazul acesta ei aveau de străbătut un teren aproape plat şi ar fi putut să ajungă cam într-un sfert de oră la corturi dacă ar fi ştiut încotro să meargă. (N. a.)
[49] Până la interviul pe care i l-am luat lui Lopsang în Seattle la data de 25 iulie 1996, nu am ştiut că îl văzuse pe Harris în după-amiaza zilei de 10 mai. Deşi mai vorbiserăm de câteva ori cu Lopsang, nu m-am gândit niciodată să-l întreb dacă-l văzuse pe Harris pe Vârful Sudic, deoarece atunci eram convins că eu îl văzusem la 18.30 pe Şaua Sudică, 900 de metri mai jos de Vârful Sudic. Mai mult, Guy Cotter îl întrebase pe şerpaş dacă îl văzuse pe Harris şi nu se ştie de ce – probabil că nu înţelesese întrebarea – Lopsang a spus că nu. (N. a.)
[50] A doua zi dis-de-dimineaţă, în timp ce îl căutam pe Andy Harris în Şa, am descoperit urmele şterse lăsate de colţarii lui Lopsang. Acestea urcau dinspre marginea Feţei Lhotse, iar eu am crezut că erau urmele lui Harris care duceau în jos – de aceea mi-am închipuit că Harris căzuse peste marginea Şeii. (N. a.)
[51] Eu deja declarasem că eram absolut sigur că-l văzusem pe Harris pe Şaua Sudică la 18.30, la data de 10 mai. Când Hall a spus că Harris fusese cu el pe Vârful Sudic – cu 900 de metri mai sus de unde cică îl văzusem eu -, din cauza greşelii mele, mulţi au presupus că afirmaţiile lui Hall erau aiurelile unui om extenuat, care suferea de hipoxie acută. (N. a.)
[52] Ca să evit confuziile, am calculat orele în funcţie de fusul orar din Nepal, chiar dacă evenimentele descrise în acest capitol s-au petrecut în Tibet. Ceasurile din Tibet sunt fixate după fusul orar din Beijing, care este înaintea celui nepalez cu două ore şi cincisprezece minute – de exemplu, 06.00 în Nepal e 08.15 în Tibet. (N. a.)

[53] În 1996, echipa lui Rob Hall a petrecut doar opt nopţi la tabăra II (6.437 de metri) sau mai sus înainte să pornească spre vârf de la tabăra de bază – o perioadă normală de aclimatizare în zilele noastre. Înainte de 1990, alpiniştii petreceau mult mai mult timp la tabăra II sau mai sus – inclusiv o ieşire de aclimatizare la 7.900 metri înainte să urce spre vârf. Deşi este discutabilă importanţa aclimatizării la 7.900 de metri (efectele secundare pot să depăşească beneficiile), nu încape îndoială că, dacă s-ar mări perioada de opt, nouă zile pe care alpiniştii o petrec la 6.400-7.300 de metri, s-ar mări şi marja de siguranţa. (N. a.)
[54] Budiştii evlavioşi cred în *sonam* – în faptul că atunci când o persoană a făcut destule fapte hune nu se mai reîncarnează, ci transcende pentru totdeauna din lumea aceasta plină de durere şi suferinţă. (N. a.)
[55] În 1990 şi în 1991 Viesturs ajunsese pe Everest fără oxigen suplimentar. În 1994 a urcat a treia oară, cu Rob Hall; atunci a crezut că e de datoria lui să folosească oxigen din moment ce ghida ascensiunea. (N. a.)
[56] O precizare: şerpaşul din echipa sud africană pe care-l cheamă Ang Dorje nu este acelaşi cu şerpaşul Ang Dorje din echipa lui Rob Hall. (N. a.)

[57] Printre cei mai duri critici ai lui Boukreev se numără mai mulţi şerpaşi care au fost implicaţi în tragedie. Până acum nu am menţionat acest lucru în niciun articol şi în nicio ediţie a cărţii de faţă, iar acum o fac deoarece DeWalt a ridicat primul problema în ediţia din 1999 a Ascensiunii.

Noua ediţie a lui DeWalt divulgă faptul că în 1998 i-am trimis o scrisoare lui Galen Rowell, faimosul alpinist, în care-i spuneam că mulţi şerpaşi „îl consideră pe Boukreev vinovat de tot ce s-a întâmplat". Apoi DeWalt subliniază că Rowell (în timpul unei călătorii la tabăra de bază Everest, din 1998) nu „a găsit niciun şerpaş care să-l învinovăţească pe Boukreev şi niciun şerpaş care să cunoască pe cineva care crede asta".

Dar Rowell nu a vorbit niciodată cu Lopsang Jangbu sau cu Ang Dorje (sirdarul alpinist din echipa lui Rob Hall). Cu diferite ocazii, atât Lopsang, cât şi Ang Dorje mi-au spus, cât se poate de clar, că ei (şi, de fapt, toţi şerpaşii din echipele lor) îl consideră vinovat pe Boukreev pentru tragedia care a avut loc. Părerile lor se regăsesc în notiţe, interviuri înregistrate şi în corespondenţa noastră.

Totuşi, DeWalt a omis un detaliu hotărâtor, care face ca această chestiune să fie irelevantă. A omis să menţioneze ca scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Rowell conţinea şi aceste fraze importante: „In primul rând, cred că şerpaşii greşesc când îl învinovăţesc pe Anatoli, de aceea nu am prezentat acest punct de vedere în cartea mea. Mi se pare nedrept şi provocator să îl pomenesc chiar şi în treacăt. Decizia lui DeWalt de a porni discuţia în cartea lui – când eu nu am pomenit-o deloc în a mea este, prin urmare, de neînţeles. (N. a.)

[58] Referindu-se în special la această greşeală, în ediţia din 1999, DeWalt a scris că „în toate ediţiile de buzunar ale Ascensiunii, legenda unei fotografii a fost ştearsă, ca să îndreptăm o greşeală neintenţionată şi regretabilă". Într-adevăr legenda a fost în cele din urmă ştearsă. Dar, de fapt, nici DeWalt, nici redactorul său nu s-au obosit să corecteze greşeala care apare la pagina 228 în textul principal al ediţiei din 1999. (N. a.)

[59] DeWalt a scris în ediţia din 1999 a *Ascensiunii:* „Nu mi-am făcut griji că nu am menţionat nicio dată, deoarece am crezut că afirmaţia lui Fischer faţă de Bromet nu ar fi fost mai puţin lipsită de importanţă dacă ar fi fost făcută la data de 25 martie, în Kathmandu, sau la 2 aprilie, în timpul trekking-ului spre tabăra de bază". Dar Boukreev alege să nu ia în considerare că opinia lui Fischer despre Boukreev s-a schimbat radical, iar această schimbare a fost foarte bine documentată pe parcursul ultimelor săptămâni din expediţie.

Faimoasa conversaţie dintre Fischer şi Bromet a avut loc în jurul datei de 15 aprilie, la o săptămână după ce echipa lui Fischer ajunsese la tabăra de bază. Atunci Fischer nu avea decât cuvinte de laudă la adresa ghidului în principal. Însă, după trei săptămâni, când echipa Mountain Madness a început ascensiunea spre vârf, Fischer era destul de dezamăgit de metodele de ghidare ale lui Boukreev şi se înfuria pe el frecvent (vezi paginile 149-150 din *În aerul rarefiat*). Data exactă a acestei convorbiri – şi încercarea lui DeWalt din Ascensiunea de a o manipula cu trei săptămâni – este foarte importantă. Cu multe zile înainte de ascensiunea finală a echipei sale, Fischer se plânsese des celor apropiaţi că, în ciuda faptului că îl tot admonesta, nu putea să-l facă pe Boukreev să stea lângă clienţi. Prin urmare, este greu de crezut că la 10 mai, când a ajuns pe creasta vârfului, Fischer a hotărât ca Boukreev să coboare singur, înaintea tuturor. (N. a.)

[60] Autorul se referă la Capitolul şapte, paginile 100-101 din ediţia tipărită a cărţii.

[61] Fran Distefano-Arsentiev locuieşte în Norwood, Colorado, şi l-a cunoscut pe Boukreev prin intermediul soţului ei, faimosul alpinist rus Serguei Arsentiev. În 1998, Fran şi Serguei au ajuns împreună pe Everest urcând pe Creasta Nord-Estică, fără să folosească oxigen suplimentar. Prin urmare, Fran a devenit prima femeie de origine americană care a urcat pe Everest fără oxigen. Însă înainte să ajungă pe vârf, cuplul a petrecut trei nopţi la peste 8.200 de metri, fără oxigen îmbuteliat, şi la coborâre a fost forţat să mai stea încă o noapte chiar mai sus pe creastă – atunci au fost complet expuşi intemperiilor, nu aveau oxigen, cort, saci de dormit. Ambii alpinişti au murit înainte să ajungă la taberele de mai jos. (N. a.)

[62] L-au găsit pe Herrod atârnând cu capul în jos. Se pare că s-a rostogolit în timp ce făcea rapel pe Pasul lui Hillary, la data de 25 mai 1996, şi nu a putut să se reechilibreze – poate pentru că era obosit sau poate pentru că se lovise la cap şi îşi pierduse cunoştinţa. În orice caz, Boukreev şi indonezienii nu s-au atins de el. O lună mai târziu, la 23 mai 1997, Pete Athans a tăiat coarda care-l ţinea pe Herrod în timp ce urca spre vârf; făcea parte dintr-o expediţie care filma un documentar pentru NOVA, o emisiune de la PBS. Înainte să-l elibereze, Athans a recuperat aparatul de fotografiat al lui Herris, unde a văzut ultima poză a

acestuia: un autoportret pe Everest. (N. a.)

[63] După ce l-a cunoscut pe Boukreev în 1997, Moro a devenit unul dintre prietenii lui cei mai apropiaţi. „L-am iubit şi încă îl iubesc foarte mult (ca pe un prieten, evident) pe Anatoli Boukreev", mi-a spus Moro, „încât, după ce l-am cunoscut, mi-am schimbat viaţa, proiectele, visurile. Probabil că doar mama lui şi Linda, iubita lui, ţineau mai mult la el". Evident, Moro nu este deloc de acord cu portretul pe care i l-am tăcut lui Boukreev în această carte. „Nu înţelegi cine era Anatoli cu adevărat", mi-a explicat Moro. „Tu eşti american, el era rus. Tu erai pentru prima dată pe un optmiar; el era cel mai bun la astfel de altitudini (nimeni altcineva nu mai urcase de douăzeci şi unu de ori la peste 8.000 de metri). Tu eşti un alpinist obişnuit; el era un atlet extraordinar şi un supravieţuitor. Tu nu ai probleme financiare; el a ştiut ce înseamnă foamea. [...] După părerea mea, tu eşti ca un om care, după ce a citit un tratat de medicină, se preface că-l învaţă pe unul dintre cei mai faimoşi şi competenţi chirurgi ce înseamnă să fii doctor. [...] Când judeci deciziile pe care le-a luat Anatoli în 1996, trebuie să ţii minte asta: niciunul dintre clienţii din echipa lui nu a murit." (N. a.)